

หนังสือเรียน รายวิชาบังคับ

รายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สค31002)

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ
เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 43/2557

รายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง

(สค31002)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนเล่มนี้จัดพิมพ์ด้วยงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 43 /2557

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาลังคม

รายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง (สค31002)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 43/2557

คำนำ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนชุดใหม่นี้ขึ้น เพื่อสำหรับใช้ในการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา และศักยภาพในการประกอบอาชีพ การศึกษาต่อ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุข โดยผู้เรียนสามารถนำหนังสือเรียนไปใช้ในการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งทำแบบฝึกหัดเพื่อทดสอบความรู้ให้กับผู้เรียน และได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นั้น

ขณะนี้ คณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายในการปลูกจิตสำนึกให้คนไทยมีความรักชาติ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี โปร่งดอง สมานฉันท์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้มีการดำเนินการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดของหลักสูตร และเนื้อหาหนังสือเรียนให้สอดคล้องตามนโยบายดังกล่าว โดยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวหลักอำนาจาจริยปฏิบัติ หลักความเสมอภาค หลักนิติรัฐและนิติธรรม หลักเหตุผล หลักการประนีประนอม และหลักการยอมรับความเห็นต่าง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสามัคคี โปร่งดอง สมานฉันท์ และ คุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคีโปร่งดอง สมานฉันท์ เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษา กศน. ต่อไป

ทั้งนี้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องหลายท่านที่ค้นคว้าและเรียบเรียงเนื้อหาสาระจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่สอดคล้องกับหลักสูตร และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่อยู่นอกระบบอย่างแท้จริง ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษา คณะผู้เรียบเรียง ตลอดจนคณะผู้จัดทำทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงาน กศน.

กันยายน 2557

สารบัญ

หน้า

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน

โครงสร้างรายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง (สค31002)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ 1 ศาสนาในโลก.....	1
เรื่องที่ 1 ความหมาย คุณค่า และประโยชน์ของศาสนา.....	2
เรื่องที่ 2 พุทธประวัติและหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา.....	3
เรื่องที่ 3 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาอิสลาม	20
เรื่องที่ 4 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาคริสต์.....	22
เรื่องที่ 5 ประวัติศาสดาพราหมณ์ - ฮินดู และคำสอน	25
เรื่องที่ 6 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาซิกข์.....	34
เรื่องที่ 7 การเผยแผ่ศาสนาต่าง ๆ ในโลก.....	40
เรื่องที่ 8 กรณีตัวอย่างปาเลสไตน์.....	44
เรื่องที่ 9 แนวป้องกัน และแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนา.....	46
เรื่องที่ 10 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ส่งผลให้อยู่ร่วมกับ ศาสนาอื่นได้อย่างมีความสุข.....	47
เรื่องที่ 11 วิธีฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตในแต่ละศาสนา.....	48
บทที่ 2 วัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมของประเทศของโลก	52
เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของวัฒนธรรม	53
เรื่องที่ 2 เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย.....	54
เรื่องที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเลือกรับวัฒนธรรม	55
เรื่องที่ 4 ประเพณีในโลก.....	56
เรื่องที่ 5 ความสำคัญของค่านิยม และค่านิยมในสังคมไทย	56
เรื่องที่ 6 ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก.....	59
เรื่องที่ 7 การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยม ที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย.....	61
บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	63
เรื่องที่ 1 ความเป็นมาการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ.....	64
เรื่องที่ 2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	66
เรื่องที่ 3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย.....	74
เรื่องที่ 4 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและมีผลต่อฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก.....	79
เรื่องที่ 5 หน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ.....	81

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

เรื่องที่ 6	หลักอำนาจอธิปไตย หลักความเสมอภาค หลักนิติรัฐ และนิติธรรม หลักเหตุผล หลักการประนีประนอมและ หลักการยอมรับความคิดเห็นต่างเพื่อการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ สามัคคี ประองตอง สมานฉันท์.....	83
เรื่องที่ 7	การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต.....	98
บทที่ 4	สิทธิมนุษยชน	123
เรื่องที่ 1	หลักสิทธิมนุษยสากล.....	124
เรื่องที่ 2	สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย.....	129
เรื่องที่ 3	แนวทางการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน.....	133
เฉลยกิจกรรม		138
บรรณานุกรม		141
คณะผู้จัดทำ		143

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นนักเรียนนอกกระบบ

ในการศึกษาหนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง ผู้เรียนควรปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในหัวข้อสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และขอบข่ายเนื้อหา

2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียด และทำกิจกรรมตามที่กำหนดแล้วตรวจสอบกับแนวตอบกิจกรรมที่กำหนด ถ้าผู้เรียนตอบผิดควรกลับไปศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นใหม่ ให้เข้าใจก่อนที่จะศึกษาเรื่องต่อไป

3. ปฏิบัติกิจกรรมท้ายเรื่องของแต่ละเรื่อง เพื่อเป็นการสรุปความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาในเรื่องนั้น ๆ อีกครั้ง และการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละเนื้อหาแต่ละเรื่อง ผู้เรียนสามารถนำไปตรวจสอบกับครูและเพื่อน ๆ ที่ร่วมเรียนในรายวิชาและระดับเดียวกันได้

4. หนังสือเรียนเล่มนี้มี 4 บท คือ

บทที่ 1 ศาสนาในโลก

บทที่ 2 วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของประเทศไทยและของโลก

บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

บทที่ 4 สิทธิมนุษยชน

โครงสร้าง

รายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง (สค31002)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สาระสำคัญ

เป็นสาระที่เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำเนิดศาสนาและศาสดาของศาสนาต่าง ๆ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ การเผยแพร่ศาสนา ความขัดแย้งในศาสนา การปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การฝึกจิตในแต่ละศาสนา การพัฒนาปัญญาในการแก้ไขปัญหา ตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม วัฒนธรรม ประเพณีด้านภาษา การแต่งกาย อาหาร ประเพณีสำคัญ ๆ ของประเทศต่าง ๆ ในโลก การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี การมีส่วนร่วมในการสืบทอดและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์วัฒนธรรมตามประเพณีของชาติ และการเลือกปรับใช้วัฒนธรรมต่างชาติได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสังคมไทย ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลกการปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่เป็นที่พึงประสงค์ในสังคมไทย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายประวัติ หลักคำสอน และการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ
2. เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ประเพณี และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น
3. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี
4. ยอมรับและปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี
5. วิเคราะห์หลักการสำคัญของประชาธิปไตยและปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี โปร่งใส สมานฉันท์
6. วิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหามหาวิกฤติ และมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 ศาสนาในโลก

- เรื่องที่ 1 ความหมาย คุณค่า และประโยชน์ของศาสนา
- เรื่องที่ 2 พุทธประวัติและหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา
- เรื่องที่ 3 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาอิสลาม
- เรื่องที่ 4 ประวัติศาสดา และคำสอนของศาสนาคริสต์
- เรื่องที่ 5 ประวัติศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู และคำสอน
- เรื่องที่ 6 ประวัติศาสดาของศาสนาซิกข์และคำสอน
- เรื่องที่ 7 การเผยแผ่ศาสนาต่าง ๆ ในโลก
- เรื่องที่ 8 กรณีตัวอย่างปาเลสไตน์

- เรื่องที่ 9 แนวทางป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนา
- เรื่องที่ 10 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ส่งผลให้อยู่ร่วมกับศาสนาอื่นได้อย่างมีความสุข
- เรื่องที่ 11 วิธีฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตในแต่ละศาสนา

บทที่ 2 วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของประเทศของโลก

- เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของวัฒนธรรม
- เรื่องที่ 2 เอกลักษณะวัฒนธรรมไทย
- เรื่องที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและรับวัฒนธรรม
- เรื่องที่ 4 ประเพณีในโลก
- เรื่องที่ 5 ความสำคัญของค่านิยม และค่านิยมในสังคมไทย
- เรื่องที่ 6 ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก
- เรื่องที่ 7 การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย

บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

- เรื่องที่ 1 ความเป็นมาการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
- เรื่องที่ 2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- เรื่องที่ 3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย
- เรื่องที่ 4 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและมีผลกระทบต่อฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก
- เรื่องที่ 5 หน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ
- เรื่องที่ 6 หลักอำนาจอธิปไตย หลักความเสมอภาค หลักนิติรัฐและนิติธรรม
หลักเหตุผล หลักการประนีประนอมและหลักการยอมรับความคิดเห็นต่าง
เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี โปร่งดอง สมานฉันท์
- เรื่องที่ 7 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

บทที่ 4 สิทธิมนุษยชน

- เรื่องที่ 1 หลักสิทธิมนุษยสากล
- เรื่องที่ 2 สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
- เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักสิทธิมนุษยชน

บรรณานุกรม

คณะทำงาน

สื่อประกอบการเรียนรู้

1. หนังสือ ศาสนาสากล
2. ซีดี ศาสนาพุทธ
ศาสนาคริสต์
ศาสนาอิสลาม
ศาสนาฮินดู
3. หนังสือวัฒนธรรม ประเพณีในสังคมไทย
4. หนังสือวัฒนธรรม ประเพณีของประเทศต่าง ๆ ในโลก
5. คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

บทที่ 1 ศาสนาในโลก

สาระสำคัญ

ศาสนาต่าง ๆ ในโลกมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชาวโลก เพราะก่อให้เกิดจริยธรรมเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ทำให้มนุษย์สามารถปกครองตนเองได้ ช่วยให้สังคมดีขึ้น สำหรับประเทศไทยมีผู้นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์ แต่ในโลกมีผู้นับถือศาสนาคริสต์มากที่สุด รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธ การศึกษาคำสอนศาสนาต่าง ๆ ของศาสนิกชน เพื่อนำมาประพาส่งผลให้สังคมมีความสุข ศาสนาทุกศาสนาล้วนสั่งสอนให้คนเป็นคนดี เมื่อสังคมเกิดความขัดแย้งควรริบหาทางแก้ไข โดยการนำคำสอนทางศาสนามาประพาส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุขตลอดไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. มีความรู้ความเข้าใจศาสนาที่สำคัญ ๆ ในโลก
2. มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมสำคัญของแต่ละศาสนา
3. เห็นความสำคัญในการอยู่ร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข
4. ประพาส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข
5. ฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตเพื่อให้อาจพัฒนาตนเองให้มีสติปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาตนเอง

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 ศาสนาในโลก

- เรื่องที่ 1 ความหมายคุณค่าและประโยชน์ของศาสนา
- เรื่องที่ 2 พุทธประวัติและหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา
- เรื่องที่ 3 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาอิสลาม
- เรื่องที่ 4 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาคริสต์
- เรื่องที่ 5 ประวัติศาสดาพราหมณ์ - ฮินดู และคำสอน
- เรื่องที่ 6 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาซิกข์
- เรื่องที่ 7 การเผยแพร่ศาสนาต่าง ๆ ในโลก
- เรื่องที่ 8 กรณีตัวอย่างปาเลสไตน์
- เรื่องที่ 9 แนวทางป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนา
- เรื่องที่ 10 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ส่งผลให้อยู่ร่วมกับศาสนาอื่นได้อย่างมีความสุข
- เรื่องที่ 11 วิธีฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตในแต่ละศาสนา

สื่อประกอบการเรียนรู้

ซีดีศาสนาสาทุก

เอกสารศาสนาสาทุกและความขัดแย้งในปาเลสไตน์

เรื่องที่ 1 ความหมายคุณค่าและประโยชน์ของศาสนา

ความหมายของศาสนา

ศาสนา คือ คำสอนที่ศาสนานำมาเผยแพร่ สั่งสอน แจกแจง แสดงให้มนุษย์เว้นจากความชั่ว กระทำแต่ความดี ซึ่งมนุษย์ยึดถือปฏิบัติตามคำสอน นั้น ด้วยความเคารพเลื่อมใสและศรัทธา คำสอนดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นสัจธรรม ศาสนามีความสำคัญต่อบุคคลและสังคม ทำให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ศาสนาในโลกนี้มีอยู่มากมายหลายศาสนาด้วยกัน แต่วัตถุประสงค์อันสำคัญยิ่งของทุก ๆ ศาสนาเป็นไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ จูงใจให้คนละความชั่ว ประพฤติความดีเหมือนกันหมด หากแต่ว่าการปฏิบัติพิธีกรรมย่อมแตกต่างกันตามความเชื่อของแต่ละศาสนา

คุณค่าของศาสนา

1. เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์
2. เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีของหมู่คณะและในหมู่มนุษยชาติ
3. เป็นเครื่องดับความเร่าร้อนใจ ทำให้สงบร่มเย็น
4. เป็นบ่อเกิดแห่งจริยธรรมศีลธรรมและคุณธรรม
5. เป็นบ่อเกิดแห่งการศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม
6. เป็นดวงประทีปส่องโลกที่มีมืดมิดอวิชชาให้กลับสว่างไสวด้วยวิชา

ประโยชน์ของศาสนา

ศาสนามีประโยชน์มากมายหลายประการ กล่าวโดยสรุปมี 6 ประการ คือ

1. ศาสนาเป็นแหล่งกำเนิดจริยธรรม ศาสนาทุกศาสนา สอนให้เราทราบว่า อะไรคือความชั่ว ที่ควรละเว้น อะไรคือความดีที่ควรกระทำ อะไรคือสิ่งที่บุคคลในสังคมพึงปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้น ทุกศาสนาจึงเป็นแหล่งกำเนิดแห่งความดีทั้งปวง

2. ศาสนาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ทุกศาสนาจะวางหลักการดำเนินชีวิตเป็นขั้น ๆ เช่น พระพุทธศาสนาวางไว้ 3 ขั้น คือ ขั้นต้นเน้นการพึ่งตนเองได้มีความสุขตามประสาชาวโลก ขั้นกลางเน้นความเจริญก้าวหน้าทางคุณธรรม และขั้นสูงเน้นการลด ละ โกรธ หลง

3. ศาสนาทำให้ผู้นับถือปกครองตนเองได้ หลักคำสอนให้รู้จักรับผิดชอบตนเองคนที่ทำตามคำสอนทางศาสนาเคร่งครัด จะมีหิริโอตตปปะ ไม่ทำชั่วทั้งที่ลับและที่แจ้ง เพราะสามารถควบคุมตนเองได้

4. ศาสนาช่วยให้สังคมดีขึ้น คำสอนทางศาสนาเน้นให้คนในสังคมเว้นจากการเบียดเบียนกัน เหวี่ยงเอาเปรียบกัน สอนให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน เป็นเหตุให้สังคมมีความสงบสันติยิ่งขึ้น สอนให้อดทน เพียรพยายามทำความดี สร้างสรรค์ผลงานและประโยชน์ให้กับสังคม

5. ศาสนาช่วยควบคุมสังคมดีขึ้น ทุกสังคมจะมีระเบียบข้อบังคับจารีตประเพณีและกฎหมายเป็นมาตรการควบคุมสังคมให้สงบสุข แต่สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถควบคุมสังคมให้สงบสุขแท้จริงได้ เช่น กฎหมายควบคุมได้เฉพาะพฤติกรรมทางกายและทางวาจาเท่านั้น ไม่สามารถถึงจิตใจได้ ศาสนาเท่านั้นจึงจะควบคุมคนได้ทั้งกาย วาจา และใจ

ศาสนาในประเทศไทย ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติไทย มีผู้นับถือมากที่สุด รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู และศาสนาซิกข์ รายละเอียดของแต่ละศาสนา ดังต่อไปนี้ คือ

เรื่องที่ 2 พุทธประวัติและหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ในวัฏสงสาร ถ้าสัตว์โลกยังมีกิเลส คือ โลภ โกรธ หลง จะต้องเกิดในไตรภูมิ คือ 3 โลก ได้แก่ นรกภูมิ โลกมนุษย์ และเทวโลก และในการเกิดเป็นพระพุทธเจ้า เพื่อที่จะโปรดสัตว์โลกให้บารมีสมบูรณ์ จึงจะเกิดเป็นพระพุทธเจ้า ให้พระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญบารมีมาทุกภพทุกชาติและบำเพ็ญบารมีอย่างยิ่งยวดใน 10 ชาติสุดท้าย เรียกว่า ทศชาติ ซึ่งได้กล่าวไว้ในพระสุตตันตปิฎก โดยมีความย่อ ๆ ดังนี้

1. เติมียชาดก

เป็นชาดกที่แสดงถึง การบำเพ็ญเนกขัมมบารมี คือ การออกบวช ความว่า พระเทมีย์เกิดในตระกูลกษัตริย์ แต่ทรงเกรงว่าจะต้องขึ้นครองราชย์เป็นพระราชา เพราะทรงเห็นการลงโทษโจรตามคำสั่งของพระราชา เช่น เชียนบ้าง เอาดอกแฉ่งบ้าง พระองค์จึงทรงแกล้งเป็นนอกรีต หลอกลวง เป็นใบ้ ไม่พูดจากับใคร พระราชาปรึกษากับพราหมณ์ให้นำพระองค์ไปฝังเสีย พระมารดาทรงคัดค้าน แต่ไม่สำเร็จ จึงทรงขอให้พระเทมีย์ ครองราชย์ 7 วัน เพื่อพระองค์จะตรัสบ้าง ครั้นครบ 7 วันแล้ว พระเทมีย์ก็ไม่ตรัส ดังนั้น สารเถจึงนำพระเทมีย์ไปฝังตามคำสั่งของพระราชา ขณะกำลังขุดหลุมพระเทมีย์ลงจากรถ และตรัสปราศรัยแจ้งว่า พระองค์ต้องการจะบวช ไม่ต้องการเป็นพระราชา จากนั้นสารเถก็กลับไปบอกพระราชา พระราชาจึงเชิญพระเทมีย์กลับไปครองราชย์ พระเทมีย์กลับเทศนาสั่งสอนจนพระชนก ชนนี และบริวาร พากันเลื่อมใสออกบวชตาม

2. มหาชนกชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึง การบำเพ็ญวิริยบารมี คือ ความเพียร ใจความสำคัญ คือ พระมหาชนก-ราชกุมาร เดินทางไปทางทะเล เรือแตก คนทั้งหลายจมน้ำตายบ้าง เป็นเหยื่อของสัตว์น้ำบ้าง แต่พระองค์ไม่ทรงละความอุตสาหะ ทรงว่ายน้ำ โดยกำหนดทิศทางแห่งกรุงมิถิลา ในที่สุดก็ได้รอดชีวิตกลับไปกรุงมิถิลาได้ ชาดกเรื่องนี้ เป็นที่มาแห่งภาษิตที่ว่า เป็นชายควรเพียรสู้ไปอย่าเบื่อหน่าย (ความเพียร) เสีย เราเห็นตัวเองเป็นได้อย่างที่ปรารถนา ขึ้นจากน้ำมาสูบกได้

3. สุวรรณสามชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึง การบำเพ็ญเมตตาบารมี คือ การแผ่เมตตาจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า มีเรื่องเล่าว่า สุวรรณสาม เลี้ยงมารดาบิดาของตนซึ่งเสียจักษุในป่า และเนื่องจากเป็นผู้เมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่น หมูเนื้อก็เดินตามแวดล้อมไปในที่ต่าง ๆ วันหนึ่งถูกพระเจ้ากรุงพาราณสี ชื่อ พระเจ้ากบิลยักข์ ยิงเอาด้วยธนู ด้วยเข้าพระทัยผิด ภายหลังเมื่อทราบว่าเป็นมาณพ ผู้เลี้ยงมารดา บิดา ก็สลดพระทัย จึงไปจุณมารดาของสุวรรณสามมา มารดา บิดาของสุวรรณสามก็ตั้งสัจจกริยาอ้างคุณความดีของสุวรรณสาม สุวรรณสามก็ฟื้นคืนสติและได้สอนพระราชา แสดงคติธรรมว่า ผู้ใดเลี้ยงมารดาบิดาโดยธรรม แม้เทวดาก็

ยอมรักษาผู้นั้น ย่อมมีคนสรรเสริญในโลกนี้ ละโลกนี้ไปแล้วก็ไปเกิดในสวรรค์ ต่อจากนั้น เมื่อพระราชอา
ขอให้สั่งสอนต่อไปอีกก็สอนให้ทรงปฏิบัติธรรมปฏิบัติชอบในบุคคลทั้งปวง

4. เนมิราชชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึง การบำเพ็ญอุชิฐานบารมี คือ ความตั้งใจมั่นคง มีเรื่องเล่าว่า เนมิราช ได้ขึ้น
ครองราชย์ต่อจากพระราชบิดา ทรงบำเพ็ญคุณงามความดี เป็นที่รักของมหาชน และในที่สุดเมื่อทรงมอบ
ราชสมบัติแก่พระราชโอรส เสด็จออกผนวชเช่นเดียวกับที่พระราชบิดาของพระองค์เคยทรงบำเพ็ญมา
ทอดพระเนตรเห็นเส้นพระเกศาหางอกบางก็สลดพระทัยในสังขารจึงทรงออกผนวช

5. มโหสถชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึง การบำเพ็ญอุชิฐานบารมี คือ มีปัญญาล้ำเลิศ มีเรื่องเล่าว่า มโหสถบัณฑิต
เป็นที่ปรึกษาหนุ่มของพระเจ้าวิเทหะ แห่งกรุงมิถิลา ท่านมีความฉลาดรู้ สามารถแนะนำในปัญหาต่าง ๆ ได้
อย่างถูกต้องรอบคอบ เอาชนะที่ปรึกษาอื่น ๆ ที่ริษยาใส่ความด้วยความดี ไม่พยายาบาท อาฆาตครั้งหลัง ใช้
อุบายป้องกันพระราชอาชญาจากราชศัตรู และจับราชศัตรูซึ่งเป็นกษัตริย์พระนครอื่นได้

6. ภูริทัตตชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึง การบำเพ็ญศีลบารมี คือ การรักษาศีล มีเรื่องเล่าว่า ภูริทัตตนาคราช ไปจำศีล
อยู่ริมฝั่งแม่น้ำยมนา ยอมอดทนให้หมองูจับไปทรมานต่าง ๆ ทั้งที่สามารถจะทำลายหมองูได้ด้วยฤทธิ์
ด้วยความที่มีใจมั่นต่อศีลของตนในที่สุดก็ได้อิสรภาพ

7. จันทกุมารชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึง การบำเพ็ญขันติบารมี คือ ความอดทน จันทกุมาร เป็นโอรสของพระเจ้า-
เอกราช พระองค์ทรงช่วยประชาชนให้พ้นจากคดี ซึ่งกัณหาฬพราหมณ์ราชบุโรหิต เป็นผู้รับสินบนตัดสินคดี
ขาดความเป็นธรรม ส่งผลให้กัณหาฬพราหมณ์ผู้กล่าวหาพยายาบาท วันหนึ่งพระเจ้าเอกราช ทรงพระสุบิน
เห็นดาวดิงส์เทวโลก เมื่อทรงตื่นบรรทม ทรงพระประสงค์เดินทางไปดาวดิงส์เทวโลก จึงตรัสถามกัณหาฬ-
พราหมณ์ กัณหาฬพราหมณ์ จึงกราบทูลแนะนำให้ตัดพระเศียรโอรส ธิดา มเหสี บุชายัญ แม้ใครจะทัดทาน
ขอร้องก็ไม่เป็นผล ร้อนถึงท้าวสักกะ (พระอินทร์) ต้องมาชี้แจงให้หายเข้าใจผิดว่า วิธีนี้ไม่ใช่ทางไปสวรรค์
มหาชน จึงรุมฆ่ากัณหาฬพราหมณ์ และเนรเทศพระเจ้าเอกราช แล้วกราบทูลเชิญจันทกุมารขึ้นครองราชย์

8. นารทชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึง การบำเพ็ญอุเบกขาบารมี คือ การวางเฉย พระพรหมนารถ ได้ช่วยให้
พระเจ้าอังคิตราช แห่งกรุงมิถิลามหานคร พ้นจากความคิดเห็นผิดที่ได้รับคำสอนจากคณาชวก ว่ารูปกาย
ของคน สัตว์ เป็นของเที่ยง แม้ตัดศีรษะผู้อื่นแล้วไม่บาป สุขทุกข์เกิดได้เองไม่มีเหตุ คนเราเวียนว่ายตายเกิด
หนักเข้าก็บริสุทธิ์เอง เมื่อพระองค์มีความเห็น ดังนั้น พระเจ้าอังคิตราชจึงสั่งให้รื้อโรงงาน และมัวเมาใน
โลกีย์ ร้อนถึงพระธิดา คือ พระนางรุจา ทรงหวั่นพระบิดา จึงสวดอ้อนวอน ขอให้พระบิดาพ้นจากความมัวเมา
ร้อนถึง พระพรหมนาถ ทรงจำแลงกายเป็นนักบวช ทรงสอนให้พระเจ้าอังคิตราชให้กลับความเห็นที่ผิดมา
บำเพ็ญกุศลถือศีล ทำทานปกครองเมืองโดยสงบร่มเย็น

9. วิทูรชาดก

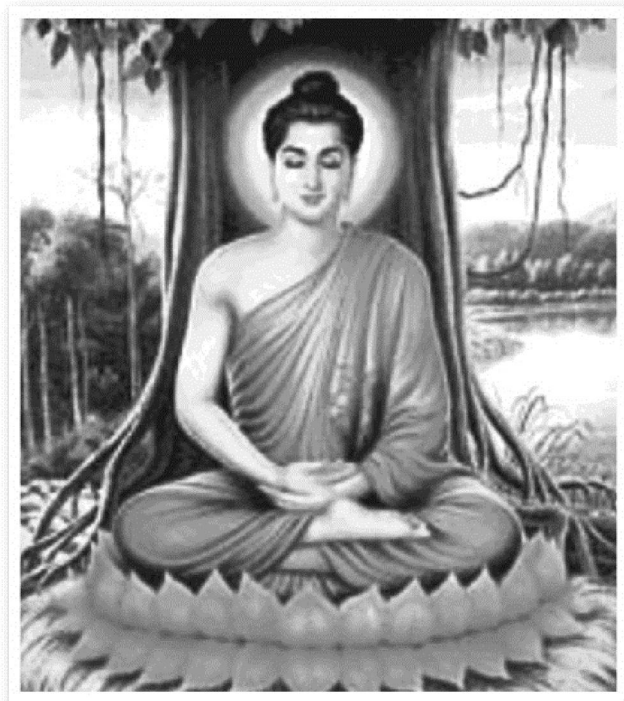
ชาดกเรื่องนี้แสดงถึง การบำเพ็ญสัจจบารมี คือ ความซื่อสัตย์ บัณฑิต มีหน้าที่ถวายเป็นคำแนะนำ
แก่พระเจ้าอนัญชัยโกธัพยะ ซึ่งเป็นพระราชชาติคนนับถือมาก ครั้งหนึ่งปุณณกยักร์มาทำพระเจ้านัญชัยโกธัพยะ
เล่นสกา ถ้าแพ้จะถวายมณีนีลันธอันวิเศษ ถ้าพระราชอาแพ้ต้องให้สิ่งที่ปุณณกยักร์ต้องการ ในที่สุดพระราชอาแพ้
ปุณณกยักร์ขอตัววิทูรบัณฑิต พระราชานหวั่นเหนียวประการใดไม่สำเร็จ วิทูรบัณฑิตรักษาสัจจะไปกับยักร์

ในที่สุดแม้ แม้ยักษ์จะอย่างไรวิบุรณชาติก็ไม่ตายกับแสดงธรรม จนยักษ์เลื่อมใสและได้กลับคืนบ้านเมือง มีการฉลองรับขวัญเป็นการใหญ่

10. เวสสันดรชาดก

เป็นชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าชาติต่อไปจึงจะเกิดเป็นพระพุทธเจ้าชาดกเรื่องนี้ แสดงถึงการบำเพ็ญทานบารมี คือ การบริจาคทาน มีเรื่องเล่าว่า พระเวสสันดรผู้ใจดี บริจาคทุกอย่างที่มีคนขอ ครั้งหนึ่ง ประทานช้างเผือกคู่บ้านคู่เมืองแก่พราหมณ์ ชาวกาลิงคะ ซึ่งต่อมาขอช้างไปเพื่อให้เมืองของตนหายจากฝนแล้ง แต่ประชาชนโกรธ ขอให้เนรเทศพระราชบิดา จึงจำพระทัยต้องเนรเทศพระเวสสันดร ซึ่งพระนางมัทรีพร้อมด้วยพระโอรสธิดาได้ตามเสด็จไปด้วย เมื่อชุกไปขอสองกุมารก็ประทานให้อีก ภายหลังพระเจ้าสุทโธทัญ พระราชบิดาได้ทรงไถ่สองกุมารจากชุก และเสด็จไปรับพระเวสสันดรและพระนางมัทรีกลับกรุง (เรื่องนี้ แสดงการเสียสละส่วนน้อย เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ คือ การตรัสรู้ เป็นพระพุทธเจ้า อันจะเป็นทางให้ได้ บำเพ็ญประโยชน์ส่วนรวมได้ มิใช่เสียสละโดยไม่มีจุดมุ่งหมายหรือเหตุผล)

ประวัติพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้า ทรงมีพระนามเดิมว่า “สิทธัตถะ” ทรงเป็นพระราชโอรสของ “พระเจ้าสุทโธทนะ” กษัตริย์ผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ และ “พระนางสิริมหามายา” พระราชธิดาของกษัตริย์ราชสกุล โกลิยวงศ์ แห่งกรุงเทวทหะ แคว้นโกลิยะ

ในคืนที่พระพุทธเจ้าเสด็จปฏิสนธิในครรภ์พระนางสิริมหามายา พระนางทรงพระสุบินนิมิตว่ามีช้างเผือกมิงาสามคู่ได้เข้ามาสู่พระครรภ์ ณ ที่บรรทม ก่อนที่พระนางจะมีพระประสูติกาลที่ได้ต้นสาละ

ณ สวนลุมพินีวัน เมื่อวันศุกร์ ขึ้นสิบห้าค่ำ เดือนวิสาขะ ปีจอ 80 ปีก่อนพุทธศักราช (ปัจจุบันสวนลุมพินีวันอยู่ในประเทศเนปาล)

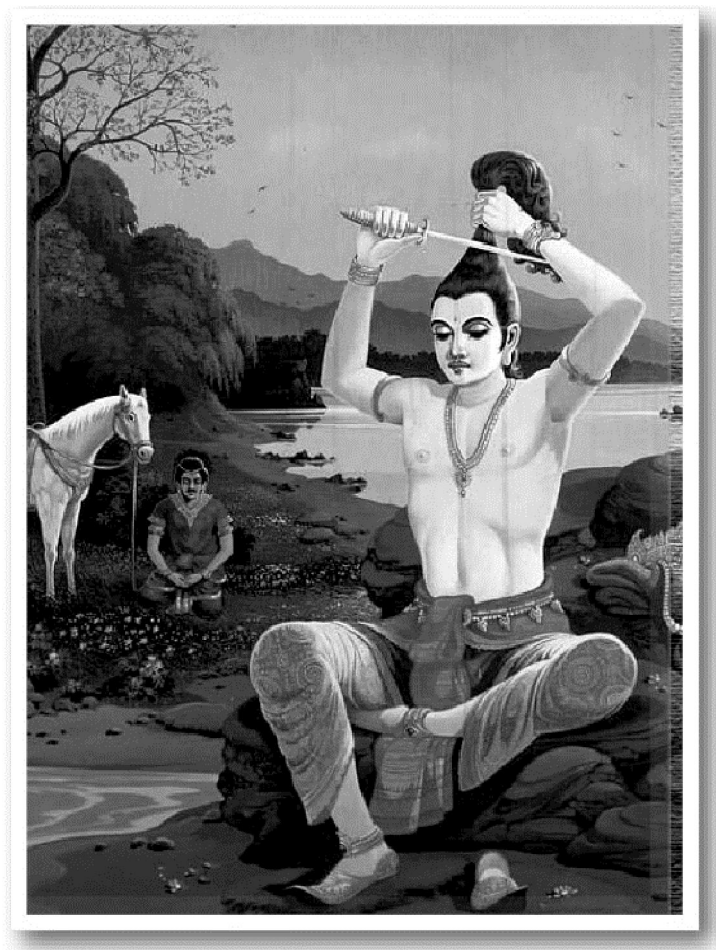
ทันทีที่ประสูติเจ้าชายสิทธัตถะ ทรงดำเนินด้วยพระบาท 7 ก้าว และมีดอกบัวผุดขึ้นมารองรับพระบาท พร้อมเปล่งวาจาว่า “เราเป็นเลิศที่สุดในโลก ประเสริฐที่สุดในโลก การเกิดครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายของเรา” แต่หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะประสูติกาลได้แล้ว 7 วัน พระนางสิริมหามายาก็เสด็จสวรรคาลัย เจ้าชายสิทธัตถะ จึงอยู่ในความดูแลของพระนางประชาบดีโคตมี ซึ่งเป็นพระกนิษฐาของพระนางสิริมหามายา

ทั้งนี้ พรหมณ์ทั้ง 8 ได้ทำนายว่า เจ้าชายสิทธัตถะมีลักษณะเป็นมหาบุรุษ คือ หากดำรงตนในฆราวาส จะได้เป็นจักรพรรดิ ถ้าออกบวชจะได้เป็นศาสดาเอกของโลก แต่โกณฑัญญะพรหมณ์ผู้อายุน้อยที่สุดในจำนวนนั้นยืนยันหนักแน่นว่าพระราชากุมารสิทธัตถะ จะเสด็จออกบวชและจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแน่นอน

ชีวิตในวัยเด็ก

เจ้าชายสิทธัตถะ ทรงศึกษาเล่าเรียนจนจบศิลปศาสตร์ทั้ง 18 ศาสตร์ ในสำนักครุวิศวามิตรและเนื่องจากพระบิดาไม่ประสงค์ให้เจ้าชายสิทธัตถะเป็นศาสดาเอกของโลก จึงพยายามทำให้เจ้าชายสิทธัตถะพบเห็นแต่ความสุขโดยการสร้างปราสาท 3 ฤดู ให้อยู่ประทับ และจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการราชาภิเษกให้เจ้าชายขึ้นครองราชย์ เมื่อมีพระชนมายุ 16 พรรษา ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางพิมพาหรือยโสธรา พระธิดาของพระเจ้ากรุงเทวทหะ ซึ่งเป็นพระญาติฝ่ายมารดา จนเมื่อมีพระชนมายุ 29 พรรษา พระนางพิมพาได้ให้ประสูติพระราชโอรสมีพระนามว่า “ราहुล” ซึ่งหมายถึง “บัว”

เสด็จออกผนวช

วันหนึ่งเจ้าชายสิทธัตถะ ทรงเบื่อความจำเริญในปราสาท 3 ฤดู จึงชวนสารีรทรงม้าประพาสุอุทยาน ครั้งนั้นได้ทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช โดยเทวทูต (ทูตสวรรค์) ที่แปลงกายมา พระองค์จึงทรงคิดได้ว่าเป็นธรรมดาของโลก ชีวิตของทุกคนต้องตกอยู่ในสภาพ เช่นนั้น ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงเกิด แก่ เจ็บ ตายได้ จึงทรงเห็นว่า ความสุขทางโลกเป็นเพียงภาพมายา เท่านั้น และวิถีทางที่จะพ้นจากความทุกข์ คือ ต้องครองตนเป็นสมณะ ดังนั้น พระองค์จึงใคร่จะเสด็จออกบรรพชา ในขณะที่มีพระชนมายุ 29 พรรษา

ครานั้นพระองค์ได้เสด็จไปพร้อมกับนายฉันทะ สารีรซึ่งเตรียมม้าพระที่นั่งนามว่า กัณทกะ มุ่งตรงไปยังแม่น้ำอนโณมานที ก่อนจะประทับนั่งบนกองทรายทรงตัดพระเมาลีด้วยพระขรรค์และเปลี่ยนชุดผ้ากาสาวพัตร์ (ผ้าย้อมด้วยรสผาดแห่งต้นไม้) และให้นายฉันทะนำเครื่องทรงกลับพระนคร ก่อนที่พระองค์จะเสด็จออกมหาภิเนษกรรม (การเสด็จออกเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่) ไปโดยเพียงลำพัง เพื่อมุ่งพระพักตร์ไปแคว้นมคธ

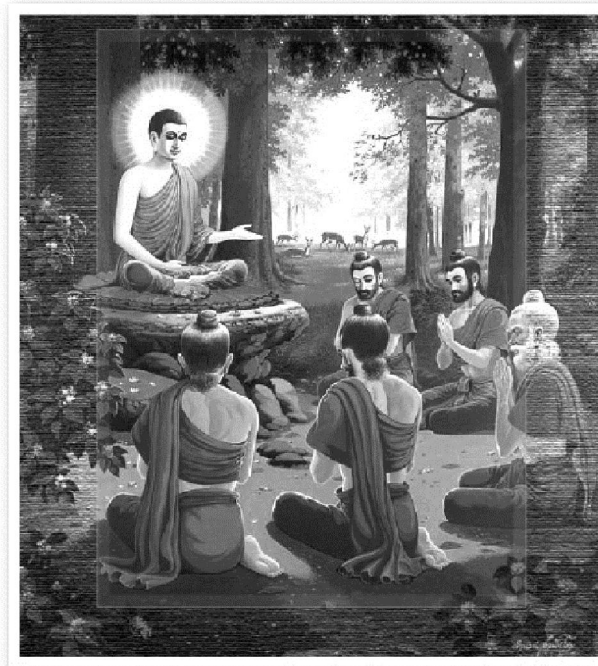
บำเพ็ญทุกรกิริยา

หลังจากทรงผนวชแล้ว พระองค์มุ่งไปที่แม่น้ำคยา แคว้นมคธ ได้พยายามเสาะแสวงทางพ้นทุกข์ ด้วยการศึกษาค้นคว้าทดลองในสำนักอาหารดาบสกาลามโคตรและอุทกดาบสรามบุตร เมื่อเรียนจบทั้ง 2 สำนักแล้ว ทรงเห็นว่ายังไม่ใช่ทางพ้นทุกข์

จากนั้นพระองค์ได้เสด็จไปที่แม่น้ำเนรัญชรา ในตำบลอุรุเวลาเสนานิคมและทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ด้วยการขบฟันด้วยฟัน กลั้นหายใจ และอดอาหารจนร่างกายซูบผอม แต่หลังจากทดลองได้ 6 ปี ทรงเห็นว่านี่ยังไม่ใช่ทางพ้นทุกข์จึงทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา และหันมาฉันอาหารตามเดิม ด้วยพระราชดำริตามที่ท้าวสักกเทวราชได้เสด็จลงมาติดพันถวาย 3 วาระ คือ ติดพันสาย 1 ซึ่งไว้ตึงเกินไป เมื่อติดก็จะขาด ติดพันวาระที่ 2 ซึ่งขึงไว้หย่อน เสี่ยงจะยืดขาด ขาดความไพเราะ และวาระที่ 3 ติดพันสายสุดท้ายที่ขึงไว้พอดี จึงมีเสียงกังวานไพเราะ ดังนั้น จึงทรงพิจารณาเห็นว่า ทางสายกลาง คือ ไม่ตึงเกินไป และไม่หย่อนเกินไป นั่นคือ ทางที่จะนำสู่การพ้นทุกข์

หลังจากพระองค์เลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา ทำให้พระปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ได้แก่ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ อัสสชิ ที่มาคอยรับใช้พระองค์ด้วยความคาดหวังว่า เมื่อพระองค์ค้นพบทางพ้นทุกข์ จะได้สอนพวกตนให้บรรลุด้วย เกิดเสื่อมศรัทธาที่พระองค์ล้มเลิกความตั้งใจ จึงเดินทางกลับไปป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ตำบลสารนาถ เมืองพาราณสี

ตรัสรู้

ภาพพระพุทธเจ้าเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง 5

ครานั้นพระองค์ทรงประทับนั่งขัดสมาธิใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ณ อุรุเวลาเสนานิคม เมืองพาราณสี หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออกและตั้งจิตอธิษฐานด้วยความแน่วแน่ว่า トラบใดที่ยังไม่บรรลूसัมมาสัมโพธิญาณ ก็จะไม่ลุกขึ้นจากสมาธิบัลลังก์ แม้จะมีหมู่มารเข้ามาขัดขวาง แต่ก็พ่ายแพ้พระบารมีของพระองค์กลับไป จนเวลาผ่านไป ในที่สุดพระองค์ทรงบรรลुरुปฌาน คือ

ยามต้น หรือ ปฐมยาม ทรงบรรลุพุเพนิวาสานุสติญาณ คือ สามารถระลึกชาติได้

ยามสอง ทรงบรรลุจุตูปปาตญาณ (ทิพยจักขุญาณ) คือ รู้เรื่องการเกิดการตายของสัตว์ทั้งหลายว่า เป็นไปตามกรรมที่กำหนดไว้

ยามสาม ทรงบรรลุอาสวักขยญาณ คือ ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะหรือกิเลสด้วยอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค และได้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเป็นศาสดาเอกของโลก ซึ่งวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ตรงกับ วันเพ็ญ เดือน 6 ขณะที่พระชนมายุ 35 พรรษา

แสดงปฐมเทศนา

หลังจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ทรงพิจารณาธรรมที่พระองค์ตรัสรู้มาเป็นเวลา 7 สัปดาห์ และทรงเห็นว่าพระธรรมนั้นยากสำหรับบุคคลทั่วไปที่จะเข้าใจและปฏิบัติได้ พระองค์จึงทรงพิจารณาว่า บุคคลในโลกนี้มีหลายจำพวกอย่างบัว 4 เหล่า ที่มีทั้งผู้ที่สอนได้ง่ายและผู้ที่สอนได้ยาก พระองค์จึงทรงระลึกถึงอาหารดาบสและอุทกดาบสผู้เป็นพระอาจารย์จึงหวังเสด็จไปโปรดแต่ทั้งสองท่านเสียชีวิตแล้ว พระองค์จึงทรงระลึกถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ที่เคยมาเฝ้ารับใช้ จึงได้เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ธรรมเนียมแรกแรกที่พระองค์ทรงแสดงธรรม คือ “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” แปลว่า สูตรของการหมุนวงล้อแห่งพระธรรมให้เป็นไป ซึ่งถือเป็นการแสดงพระธรรมเทศนาครั้งแรกในวันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งตรงกับวันอาสาฬหบูชา

ในการนี้พระโกณฑัญญะได้ธรรมจักขุ คือ ดวงตาเห็นธรรมเป็นคนแรก พระพุทธองค์จึงทรงเปล่งวาจาว่า “อัญญาสิวัตโกณฑัญญโ” แปลว่า โกณฑัญญะได้รู้แล้ว ท่านโกณฑัญญะจึงได้สมญาว่า อัญญาโกณฑัญญะ และได้รับการบวชเป็นพระสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา โดยเรียกการบวชที่พระพุทธเจ้าบวชให้ว่า “เอหิภิกขุอุปสัมปทา”

หลังจากปัญจวัคคีย์อุปสมบททั้งหมดแล้ว พุทธองค์จึงทรงเทศน์อนัตตลักขณสูตร ปัญจวัคคีย์จึงสำเร็จเป็นอรหันต์ในเวลาต่อมา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ต่อมาพระพุทธเจ้าได้เทศน์พระธรรมเทศนาโปรดแก่สกุลบุตร รวมทั้งเพื่อนของสกุลบุตรจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งหมดรวม 60 รูป

พระพุทธเจ้าทรงมีพระราชประสงค์จะให้มนุษย์โลกพ้นทุกข์พ้นกิเลส จึงตรัสเรียกสาวกทั้ง 60 รูปมาประชุมกันและตรัสให้สาวก 60 รูป จาริกแยกย้ายกันเดินทางไปประกาศศาสนา 60 แห่ง โดยลำพังในเส้นทางที่ไม่ซ้ำกัน เพื่อให้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหลายพื้นที่อย่างครอบคลุม ส่วนพระองค์เองได้เสด็จไปแสดงธรรม ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม

หลังจากสาวกได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้มีผู้เลื่อมใสพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก พระองค์จึงทรงอนุญาตให้สาวกสามารถดำเนินการบวชได้โดยใช้วิธีการ “ติสรณคมนุปสัมปทา” คือ การปฏิญาณตนเป็นผู้ถึงพระรัตนตรัย พระพุทธศาสนาจึงหยั่งรากฝังลึกและแพร่หลายในดินแดนแห่งนั้น เป็นต้นมา

เสด็จดับขันธปรินิพพาน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงโปรดสัตว์และแสดงพระธรรมเทศนาตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ทรงสดับว่าอีก 3 เดือนข้างหน้า จะปรินิพพาน จึงได้ทรงปลงอายุสังขาร ขณะนั้นพระองค์ได้ประทับจำพรรษา ณ เวฬุคาม ใกล้เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี โดยก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน 1 วัน พระองค์ได้เสวยสุกรมัททวะ ที่นายจุนทะทำถวาย แต่เกิดอาพาธลง ทำให้พระอานนท์โกรธ แต่พระองค์ตรัสว่า “บิณฑบาตที่มีอานิสงส์ที่สุด” มี 2 ประการ คือ เมื่อตถาคต (พุทธองค์) เสวยบิณฑบาตแล้วตรัสรู้และปรินิพพาน” และมีพระดำรัสว่า “โย โว อานนท รมม จ วินโย มया เทสี โต ปญญุตโต โส โว มมจเจเน สตถา” อันแปลว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรม และวินัยอันที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย ธรรมวินัยจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายเมื่อเราล่วงลับไปแล้ว”

พระพุทธเจ้าทรงประจวรหนักแต่ทรงอดกลั้นมุ่งหน้าไปเมืองกุสินารา ประทับ ณ ป่าสาละ เพื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน โดยก่อนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพานนั้น พระองค์ได้อุปสมบทแก่พระสุภัททะ-ปริพาชก ซึ่งถือได้ว่า “พระสุภัททะ” คือ สาวกองค์สุดท้ายที่พระพุทธองค์ทรงบวชให้ในท่ามกลางคณะสงฆ์ ทั้งที่เป็นพระอรหันต์และปุณฺชนจากแคว้นต่าง ๆ รวมทั้งเทวดาที่มารวมตัวกันในวันนี้

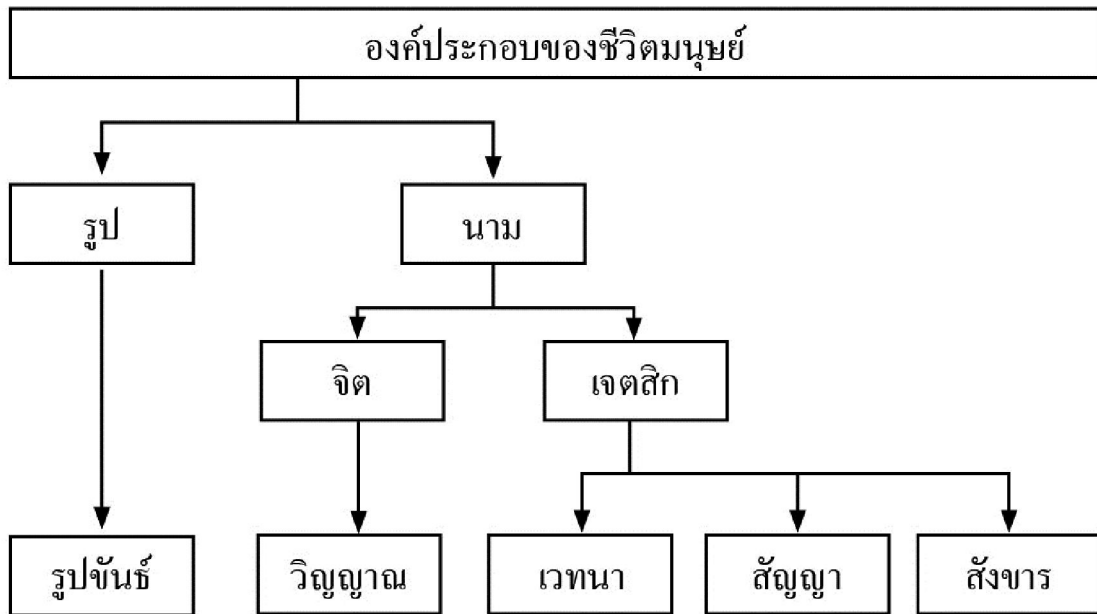
ในคราวนั้นพระองค์ทรงมีปัจฉิมโอวาทว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราขอบอกเธอทั้งหลายสังขารทั้งปวง มีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา พวกเธอจึงทำประโยชน์ตนเองและประโยชน์ของผู้อื่นให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด” (อปปมาเทนสมปาเทต)

จากนั้นได้เสด็จดับขันธปรินิพพานใต้ต้นสาละ ณ สาละโนทยาน ของเหล่ามัลลกะศัตริย์ เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 รวมพระชนมายุ 80 พรรษา และวันนี้ถือเป็นการเริ่มต้นของพุทธศักราช

สรุปหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทเทวนิยม คือ ไม่นับถือพระเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ความจริงของชีวิตว่า องค์ประกอบของชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยรูปและนามเท่านั้น

รูปและนามเมื่อขยายความก็จะเป็นรูปจิตและเจตสิก จากรูปจิตและเจตสิกก็ขยายความด้วยชั้น 5 ได้แก่ รูปชั้น วิญญาณชั้น เวทนาชั้น สัญญาชั้น และสังขารชั้น สรุปได้ดังแผนภูมิองค์ประกอบของชีวิต

แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์

จากแผนภูมิองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์ดังกล่าว ในทางพระพุทธศาสนาอธิบายว่า ชีวิต คือ ความเป็นอยู่ของร่างกาย (รูป) จิตและเจตสิก (นาม) โดยอาศัยความเป็นผู้นำเกิดและตามรักษาดำรงชีวิต และการกระทำต่าง ๆ ได้โดยอาศัยจิตและเจตสิกเป็นผู้กำหนด

รูป คือ ร่างกายเป็นธรรมชาติที่ไม่มีความรู้สึกนึกคิดใด ๆ ทั้งสิ้น

นาม คือ ส่วนที่เป็นจิตและเจตสิก เป็นธรรมชาติที่รับรู้สิ่งต่าง ๆ และสามารถนึกคิดเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ได้

จิต คือ ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ ทำหน้าที่เห็น ได้ยิน รู้รส รู้กลิ่น รู้สีกต่อการสัมผัส ถูกต้องทางกาย และรู้สึกคิดทางใจ

เจตสิก คือ ธรรมชาติที่รู้สึกนึกคิดเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ

เมื่อแยกรูปและนามให้ละเอียดขึ้นก็จะอธิบายด้วยชั้น 5 คือ

รูปชั้น (รูป) หมายถึง อวัยวะน้อยใหญ่ หรือกลุ่มรูปที่มีอยู่ในร่างกายทั้งหมดของเรา

วิญญาณชั้น (จิต) หมายถึง ธรรมชาติที่รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่มาปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กายใจ อีกทั้งเป็นธรรมชาติที่ทำให้เกิดความรู้สำนึกคิดต่าง ๆ

เวทนาชั้น (เจตสิก) หมายถึง ความรู้สึกเป็นสุข เป็นทุกข์ ดีใจ เสียใจหรือเฉย ๆ

สัญญาชั้น (เจตสิก) หมายถึง ธรรมชาติที่มีหน้าที่ในการจำ หรือเป็นหน่วยความจำของจิตนั่นเอง

สังขารขันธ (เจตสิก) หมายถึง ธรรมชาติที่ปรุงแต่งจิตให้มีลักษณะต่าง ๆ เป็นกุศลบ้าง การเกิดขึ้นของจิต (วิญญาณขันธ) จะเกิดขึ้นโดยมีเจตสิก (เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ) เกิดขึ้นร่วมด้วยเสมอเฉพาะจิตอย่างเดียว ไม่สามารถรับรู้หรือนึกคิดอะไรได้เลย จิตและเจตสิกจะแยกจากกันไม่ได้ ต้องเกิดร่วมกัน อิงอาศัยกัน จิตแต่ละดวงที่เกิดจะต้องมีเจตสิกเกิดร่วมด้วยเสมอ

จากความจริงของชีวิตที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่า ชีวิตเป็นเพียงองค์ประกอบของรูปและนามเท่านั้น แต่เหตุที่คนเรามีความทุกข์อยู่ เพราะความรู้สึกลึกซึ้งที่เป็นเรื่องเป็นราวว่า “มีเรามีเขา” ทำให้เกิดการยึดมั่นถือมั่นด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) ว่าสภาพธรรมเท่านั้นเป็นเพียงรูปและนามที่ “เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป” เท่านั้น

1. หลักธรรมเพื่อความหลุดพ้นเฉพาะตัว คือ อริยสัจ 4

อริยสัจ 4 แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ มีอยู่สี่ประการ คือ

1) **ทุกข์** คือ สภาพที่ทนได้ยากภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้สภาพที่บีบคั้น ได้แก่ ชาติ (การเกิด) ชรา (การแก่ การแก่) มรณะ (การตาย การสลายไป การสูญสิ้น) การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก พลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก การปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่สมหวังในสิ่งนั้น กล่าวโดยย่อ ทุกข์ ก็คือ อุปาทานขันธ หรือขันธ 5

2) **ทุกข์สมุทัย** คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3 คือ **กามตัณหา** – ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ทางกามารมณ์, **ภวตัณหา** – ความทะยานอยากในภพ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วย ภาวทิฏฐิ หรือสัสสตทิฏฐิ และ **วิภวตัณหา** – ความทะยานอยากในความปรารถนาจากภพ ความอยากไม่เป็นโน่นไม่เป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยวิภวทิฏฐิ หรืออุจเฉททิฏฐิ

3) **ทุกข์นิโรธ** คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์กล่าว คือ ดับตัณหาทั้ง 3 ได้อย่างสิ้นเชิง

4) **ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา** คือ แนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มรรคอันมีองค์ประกอบอยู่แปดประการ คือ (1) สัมมาทิฏฐิ – ความเห็นชอบ (2) สัมมาสังกัปปะ – ความดำริชอบ (3) สัมมาวาจา – เจรจาชอบ (4) สัมมากัมมันตะ – ทำการงานชอบ (5) สัมมาอาชีวะ – เลี้ยงชีพชอบ (6) สัมมาวายามะ – พยายามชอบ (7) สัมมาสติ – ระลึกรู้ชอบ และ (8) สัมมาสมาธิ – ตั้งใจชอบ ซึ่งรวมเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือ ทางสายกลาง

2. หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

1) สัมปยุตธรรม 7

สัมปยุตธรรม 7 คือ หลักธรรมของคนดีหรือหลักธรรมของสัตบุรุษ 7 ประการ ได้แก่

- (1) รู้จักเหตุหรืออัมมัตถุตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักวิเคราะห์หาสาเหตุของสิ่งต่าง ๆ
- (2) รู้จักผลหรืออัตถัญญุตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ
- (3) รู้จักตนหรืออัตตัญญุตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักตนทั้งในด้านความรู้ คุณธรรมและความสามารถ

ความสามารถ

(4) รู้จักประมาณหรือมัตถัญญุตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณรู้จักหลักของความพอดี การดำเนินชีวิตพอเหมาะพอควร

(5) รู้จักกาลเวลาหรือกาลัญญุตา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา รู้จักเวลาไหนควรทำอะไร แล้วปฏิบัติให้เหมาะสมกับเวลานั้น ๆ

(6) รู้จักชุมชนหรือปรัสนัญดา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติการปรับตนและแก้ไขตนให้เหมาะสมกับสภาพของกลุ่มและชุมชน

(7) รู้จักบุคคลหรือบุคคลัญดา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน

การที่บุคคลได้นำหลักสัปปริสธรรม 7 มาใช้ในการดำเนินชีวิตพบกับความสุขในชีวิตได้

2) อิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 คือ หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการมี 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

(1) ฉันทะ คือ ความพอใจใฝ่รักใฝ่หาความรู้และใฝ่สร้างสรรค์

(2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายามมีความอดทนไม่ท้อถอย

(3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่และตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน

(4) วิมังสา คือ ความหมั่นใช้ปัญญาและสติในการตรวจตราและคิดไตร่ตรอง

3) กุศลธรรมบถ 10

กุศลธรรมบถ 10 เป็นหนทางแห่งการทำความดีงามทางแห่งกุศล ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่ความสุข ความเจริญ แบ่งออกเป็น 3 ทาง คือ กายกรรม 3 วชิกรรม 4 และมโนกรรม 3

1. กายกรรม 3 หมายถึง ความประพฤติดีที่แสดงออกทางกาย 3 ประการ ได้แก่

(1) เว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ การเบียดเบียนกัน เป็นผู้เมตตา กรุณา

(2) เว้นจากการลักทรัพย์ คือ เว้นจากการลักขโมย เคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่หยิบฉวยเอาของคนอื่นมาเป็นของตน

(3) เว้นจากการประพฤตินอกงาม คือ การไม่ล่วงละเมิดสามีหรือภรรยาผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดประเวณีทางเพศ

2. วชิกรรม 4 หมายถึง การเป็นผู้มีความประพฤติดีที่แสดงออกทางวาจา 4 ประการ ได้แก่

(1) เว้นจากการพูดเท็จ คือ การพูดแต่ความจริงไม่พูดโกหกหลอกลวง

(2) เว้นจากการพูดส่อเสียด คือ พูดแต่ในสิ่งที่ทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียว ไม่พูดจาในสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกแยกแตกร้าง

(3) เว้นจากการพูดคำหยาบ คือ พูดแต่คำสุภาพ อ่อนหวาน อ่อนโยนกับบุคคลอื่นทั้งต่อหน้า และลับหลัง

(4) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ คือ พูดแต่ความจริง มีเหตุผล เน้นเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ พูดแต่สิ่งที่จำเป็นและพูดถูกกาลเทศะ

3. มโนกรรม 3 หมายถึง ความประพฤติที่เกิดขึ้นในใจ 3 ประการ ได้แก่

(1) ไม่อยากได้ของของเขา คือ ไม่คิดโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

(2) ไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น คือ มีจิตใจปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญ

(3) มีความเห็นที่ถูกต้อง คือ ความเชื่อที่ถูกต้องคือความเชื่อในเรื่องการทำมาค้าได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และมีความเชื่อว่าความพยายามเป็นหนทางแห่งความสำเร็จ

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นวิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของคนที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือให้มีความรักความนับถือ สังคหวัตถุเป็นหลักธรรมที่ช่วยผูกไมตรีซึ่งกันและกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา

1. **ทาน** คือ การให้เป็นสิ่งของตนให้แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ การให้เป็น การยึดเหนี่ยวน้ำใจกันอย่างดียิ่ง เป็นการสงเคราะห์สมานน้ำใจกันผูกมิตรไมตรีกันให้ยั่งยืน

2. **ปิยวาจา** คือ การเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวานพูดชวนให้คนอื่นเกิดความรักและนับถือ คำพูดที่ดีนั้นย่อมผูกใจคนให้แน่นแฟ้นตลอดไป หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคียอมทำให้เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. **อตถจริยา** คือ การประพฤติสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์แก่กัน คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ให้ลุล่วงไป เป็นคนไม่ดูดายช่วยให้ความผิดชอบชั่วดีหรือช่วยแนะนำให้เกิดความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ

4. **สมานัตตตา** คือ การวางตนเป็นปกติเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว และการวางตนให้เหมาะสมกับฐานะของตนตามสภาพ ได้แก่ ผู้ใหญ่ ผู้น้อย หรือผู้เสมอกัน ปฏิบัติตามฐานะผู้น้อยคารวะนอบน้อมยำเกรงผู้ใหญ่

อบายมุข 6

คำว่า อบายมุข คือ หนทางแห่งความเสื่อมหรือหนทางแห่งความหายนะความฉิบหาย มี 6 อย่าง ได้แก่

1. การเป็นนักเลงผู้หญิง หมายถึง การเป็นคนมีจิตใจเฝื่อนในเรื่องเพศ เป็นนักเจ้าชู้ ทำให้เสียทรัพย์สินเงินทองสูญเสียเวลาและเสียสุขภาพ

2. การเป็นนักเลงสุรา หมายถึง ผู้ที่ดื่มสุราจนติดเป็นนิสัย การดื่มสุรานอกจากจะทำให้เสียเงินเสียทองแล้วยังเสียสุขภาพ และบั่นทอนสติปัญญาอีกด้วย

3. การเป็นนักเลงการพนัน หมายถึง ผู้ที่ชอบเล่นการพนันทุกชนิด การเล่นการพนันทำให้เสียทรัพย์สิน ไม่เคยทำใคร่ร้ายรวยมั่งมีเงินทองได้เลย

4. การคบคนชั่วเป็นมิตร หมายถึง การคบคนไม่ดีหรือคนชั่ว คนชั่วชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและอาจนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและครอบครัว

5. การเที่ยวดูการละเล่น หมายถึง ผู้ที่ชอบเที่ยวการละเล่นกลางคืน ทำให้เสียทรัพย์สิน และอาจทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว

6. เกียจคร้านทำงาน หมายถึง ผู้ไม่ชอบทำงาน ไม่ขยัน ไม่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบ

เบญจศีลเบญจธรรม

เบญจศีลเบญจธรรม คือ หลักธรรมที่ควรปฏิบัติควบคู่กันมุ่งให้บุคคลทำความดีละเว้นความชั่ว

เบญจศีล (สิ่งที่ควรละเว้น)	เบญจธรรม (สิ่งที่ควรประพฤติ)
1. เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2. เว้นจากการลักทรัพย์ 3. เว้นจากการประพฤติดีในกาม 4. เว้นจากการพูดเท็จ 5. เว้นจากการเสพของมึนเมา	1. มีความเมตตากรุณา 2. ประกอบอาชีพสุจริต 3. มีความสำรวมในกาม 4. พูดความจริง ไม่พูดโกหก 5. มีสติสัมปชัญญะ

โลกบาลธรรมหรือธรรมคัมภีร์

โลกบาลธรรม หรือ ธรรมคัมภีร์ เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้มนุษย์ทุกคนในโลกอยู่กันอย่างมีความสุข มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ มีคุณธรรม และทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ประกอบด้วยหลักธรรม 2 ประการ ได้แก่ หิริโอตตปเป

1. หิริ คือ ความละอายในลักษณะ 3 ประการแล้วไม่ทำความชั่ว (บาป) คือ

- (1) ละอายแก่ใจหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจตนเองแล้วไม่ทำความชั่ว
- (2) ละอายผู้อื่นหรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ แล้วไม่ทำความชั่ว
- (3) ละอายต่อความชั่วที่ตนจะทำนั้นแล้วไม่ทำความชั่ว

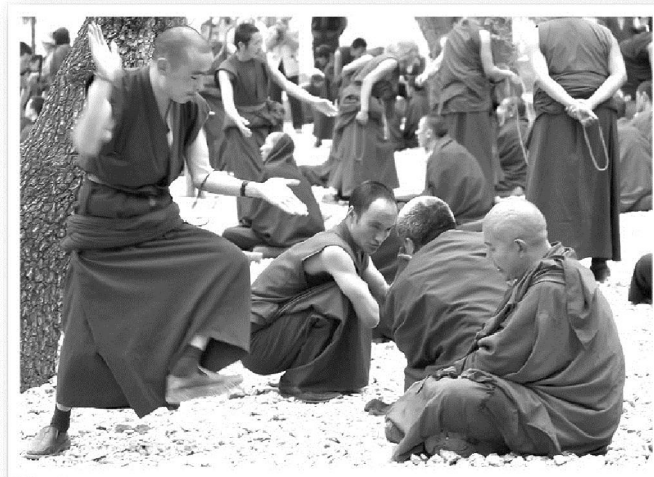
2. โอตตปเป คือ ความเกรงกลัว หมายถึง

- (1) เกรงกลัวตนเอง ตีเตือนตนเองได้
- (2) เกรงกลัวผู้อื่นแล้วไม่กล้าทำความชั่ว
- (3) เกรงกลัวต่อผลของความชั่วที่จะเกิดขึ้นแก่ตน
- (4) เกรงกลัวต่ออาญาของแผ่นดินแล้วไม่กล้าทำความชั่ว

นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนา

หลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ประมาณ 100 ปี พระพุทธศาสนาก็เริ่มมีการแตกแยกในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย จนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ก็แตกแยกกันออกเป็นนิกายใหญ่ ๆ 2 นิกาย คือ มหายาน (อาจารย์วาท) กับหินยาน (เถรวาท)

มหายาน “มหายาน” แปลว่า “ยานใหญ่” เป็นลัทธิของภิกษุฝ่ายเหนือของอินเดียซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มหาชนเลื่อมใสเสียก่อนแล้วจึงสอนให้ระงับดับกิเลส ทั้งยังได้แก้ไขคำสอนในพระพุทธศาสนาให้ผันแปรไปตามลำดับ ลัทธินี้ได้เข้าไปเจริญรุ่งเรืองอยู่ในทิเบต จีน เกาหลี ญี่ปุ่นและเวียดนาม เป็นต้น

หินยาน คำว่า “หินยาน” เป็นคำที่ฝ่ายมหายานตั้งให้ แปลว่า “ยานเล็ก” เป็นลัทธิของภิกษุฝ่ายใต้ ที่สอนให้พระสงฆ์ปฏิบัติ เพื่อดับกิเลสของตนเองก่อน และห้ามเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระวินัยอย่างเด็ดขาด นิกายนี้มีผู้นับถือในประเทศศรีลังกา ไทย พม่า ลาว และกัมพูชา โดยเฉพาะประเทศไทย เป็นศูนย์กลาง นิกายเถรวาท เพราะมีการนับถือพระพุทธศาสนา นิกายนี้สืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพชน พระพุทธเจ้าไม่ใช่ เทวดาหรือพระเจ้า แต่เป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพเหมือนสามัญชนทั่วไป สามารถบรรลุธรรมได้ด้วย ความวิริยะ อุตสาหะ หลักปฏิบัติในชีวิตที่ทุกคนควรกระทำ คือ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว และการที่ เราจะทำสิ่งเหล่านี้ได้นั้น จะต้อง มีศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อเป็นพาหนะนำผู้โดยสารถะเลแห่งวิญญูสงสาร ไปสู่พระนิพพาน

ความแตกต่างของนิกายหินยานกับนิกายมหายาน

นิกายหินยาน	นิกายมหายาน
1. ถือเรื่องอริยสัจเป็นสำคัญ	1. ถือเรื่องบารมีเป็นสำคัญ
2. คุณภาพของศาสนิกชนเป็นสำคัญ	2. ถือปริมาณเป็นสำคัญก่อนแล้วจึงเข้าปรับปรุงคุณภาพในภายหลัง ดังนั้น จึงต้องลดหย่อนการปฏิบัติพระวินัยบางข้อลง เข้าหาบุคคลและเพิ่มเทวดาและพิธีกรรมสังคีตกรรม เพื่อจูงใจคนได้อธิบายพุทธมตอย่างกว้างขวางเกินประมาณ เพื่อการเผยแพร่ จนทำให้พระพุทธรูป ซึ่งเป็นสัญญลักษณ์กลายเป็นปรัชญาและตรรกวิทยาไป
2. มีพระพุทธเจ้าองค์เดียวคือพระสมณโคดมหรือพระศากยมนี	3. มีพระพุทธเจ้าหลายองค์ องค์เดิม คือ อาทิพุทธ (กายสีน้ำเงิน) เมื่อท่านบำเพ็ญฌานก็เกิดพระฌานีพุทธอีก เป็นต้นว่า พระไวโรจน พุทธะ-อักโขภย พุทธะรัตนสมภพ พุทธโกลัสซชคุรุ-โอชสิทธิ และอมิตาภา เฉพาะองค์นี้มีมาในร่างคนเป็น (มานุษยพุทธะ) คือ พระศากยมนี
4. มีความพ้นจากกิเลสชาติภพเป็นอภัตตจริยแล้วบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นเป็นโลกัตถจริยเป็นความมุ่งหมายสำคัญ	4. มีความเป็นพระโพธิสัตว์หรือพุทธภูมิเพื่อบำเพ็ญโลกัตถจริยาได้เต็มที่เป็นความมุ่งหมายของพระโพธิสัตว์หลายองค์ เช่น พระอวโลกิเตศวรมหัชวลี วิชระปาณี กษิตคสร 3 สมันตภัทรอริยมตไตร เป็นต้น
5. มีบารมี 10 ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา อันให้ถึงความ เป็นพระพุทเจ้า	5. มีบารมี 6 ประการ คือ ทาน ศีล วินัย ขันติ ฌาน ปัญญา อันให้ถึงความสำเร็จ เป็นพระโพธิสัตว์และเป็นปฏิปทาของพระโพธิสัตว์
6. ถือพระไตรปิฎกเถรวาท คือ พระธรรมวินัย ยุติตามปฐม-สังคายนา ไม่มีพระวินัยใหม่เพิ่มเติม	6. ถือพระธรรมวินัยเก่าและมีพระสูตรใหม่เพิ่มเติม เช่น สุขวดียุทธสูตรลังกาสูตร ลัทธิธรรมปุณฑริกสูตร ปรัชญาปารมิตาสูตร เป็นต้น

นิกายหินยาน	นิกายมหายาน
7. รักษาวินัยเดิมเอาไว้	7. ปรับปรุงพระธรรมวินัยให้เข้ากับภาวะแวดล้อม
8. ถือว่าพระอรหันต์เมื่อนิพพานแล้วไม่เกิดใหม่อีก	8. ถือว่าพระอรหันต์เมื่อปรินิพพานแล้วย่อมกลับมาเกิดใหม่สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าอีก
9. ยอมรับแต่ธรรมกาย และนิรมาณกาย นอกนั้นไม่ยอมรับ	9. ถือว่าพระพุทธเจ้ามี 3 กาย คือ ธรรมกาย ได้แก่ กายธรรมสัมโมคคกายหรือกายจำลองหรือกายอวตารของพระพุทธเจ้า เป็นกัสปสัมพุทธะบ้าง เป็นพระศากยมุนีบ้าง เป็นพระกกุสันธะบ้าง เป็นต้นนั้น ล้วนเป็นสัมโมคคกายของพระพุทธองค์เดิม (อาทิพุทธะ) ทั้งนั้น และ นิรนามกาย คือ กายที่ต้องอยู่ในสภาพธรรมดา คือ ต้องแก่ เจ็บ และปรินิพพาน ซึ่งเป็นกายที่พระพุทธเจ้าสร้างขึ้นเพื่อให้คนเห็นความจริงของชีวิต แต่สำหรับพระพุทธเจ้าองค์ที่แท้นั้นไม่ต้องอยู่ในสภาพเช่นนี้ แบบเดียวกันกับปรมาตมน์ของพราหมณ์

บุคคลสำคัญในสมัยพุทธกาล

พระสารีบุตร เป็นอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่า เป็นเลิศกว่าพระสงฆ์ทั้งปวง ในด้านสติปัญญา นอกจากนี้พระสารีบุตร ยังมีคุณธรรมในด้านความกตัญญู และการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่พุทธศาสนาอีกด้วย ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็น ธรรมเสนาบดีคู่กับพระพุทธเจ้าที่เป็นธรรมราชา เนื่องจากท่านเป็นผู้มีปฏิญาณในการแสดงพระธรรมเทศนา คือ ชี้แจงให้ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจน สำหรับในด้านความกตัญญู นั้น ท่านได้ฟังธรรมจากพระอัสสชิเป็นท่านแรก และเกิดธรรมจักขุ คือ ดวงตาเห็นธรรม หมายความว่า สิ่งใดเกิดเป็นธรรมดา ย่อมดับเป็นธรรมดา จากนั้นเมื่อก่อนที่ท่านจะนอนท่านจะกราบทิศที่พระอัสสชิอยู่และหันศีรษะนอนไปยังทิศนั้น

พระมหาโมคคัลลานะ เป็นอัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า เป็นผู้มียศศักดิ์ในด้านผู้มีฤทธิ์ ท่านเป็นผู้ทถาณภาพมาก สามารถกระทำอิทธิฤทธิ์ไปเยี่ยมสวรรค์และนรกได้ จากนั้นนำข่าวสารมาบอกญาติมิตรของผู้ที่เกิดในสวรรค์และนรกให้ได้ทราบ ประชาชนทั้งหลายจึงมาเลื่อมใสพระพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนเลื่อมคลายความเคารพเดียริย (นักบวชลัทธิหนึ่งในสมัยพุทธกาล) พวกเดียริยจึงโกรธแค้นท่านมาก จึงลงความเห็นว่า ให้กำจัดพระโมคคัลลานะ นอกจากนั้นจึงจ้างโจรไปฆ่าพระเถระ พวกโจรจึงล้อมจับพระเถระท่านรู้ตัวหนีไปได้ 2 ครั้ง ในครั้งที่ 3 ท่านพิจารณาเห็นว่า เป็นกรรมเก่า จึงยอมให้โจรจับอย่างง่ายดาย โจรทุกระดุกท่านจนแหลกเหลวไม่มีชิ้นดี ก่อนที่ท่านจะยอมนิพพาน เพราะกรรมเก่า ท่านได้ไปทูลลาพระพุทธเจ้าก่อนแล้วจึงนิพพาน

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้ได้รับการยกย่องเป็นนายภุชชอุบาสก ท่านเป็นเศรษฐีอยู่เมืองสาวัตถี เป็นผู้มั่งคั่งร่ำรวยแล้เป็นผู้อุปถัมภ์พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่วัดนี้ถึง 19 พรรษา นอกจากท่านจะอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์แล้ว ยังได้สงเคราะห์คนยากไร้อนาถาอย่างมากมาเป็นประจำจึงได้ชื่อว่า **อนาถบิณฑิก** ซึ่งแปลว่า **ผู้มีก้อนข้าวเพื่อคนอนาถา**

พระเจ้าพิมพิสาร เป็นอุบาสกที่สำคัญอีกผู้หนึ่ง พระองค์เป็นพระเจ้าแผ่นดินครองแคว้นมคธ ครองราชย์สมบัติอยู่ที่กรุงราชคฤห์ ท่านถวายพระราชอุทยานเวฬุวันแก่พระพุทธเจ้านับว่าเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา

พระอานนท์ เป็นสหชาติและพุทธอุปัฏฐากของพระพุทธเจ้า ได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะว่า เป็นผู้มั่งคั่งที่สุด เนื่องจากทรงจำพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ และเป็นผู้สาธยายพระสูตรจนทำให้การปฐมสังคายนาสำเร็จเรียบร้อย นอกจากนั้นท่านยังทำหน้าที่เป็นพุทธอุปัฏฐากของพระพุทธเจ้าได้อย่างดีรวม 25 พรรษา ด้วยความขยันขันแข็งที่เป็นภารกิจประจำและได้รับการยกย่องจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เป็นเอตทัคคะ (เลิศ) 5 ประการ คือ

1. มีสติรอบคอบ
2. มีความทรงจำแม่นยำ
3. มีความเพียรดี
4. เป็นพหูสูตร
5. เป็นยอดของพระภิกษุผู้ปฏิบัติพระพุทธานุภาพ

นางวิสาขา ผู้เป็นฝ่ายอุบาสิกเป็นเลิศในการถวายทานและนางเป็นผู้มีความงามครบ 5 อย่าง ซึ่งเรียกว่า **เบญจกัลยาณี** ได้แก่ เป็นผู้มั่งคั่ง มีผมยาวถึงสะเอวแล้วปลายผมงอนขึ้น เป็นผู้มั่งคั่งงาม คือ ริมฝีปากแดง งดงามล้ำลึกและเรียบสนิท เป็นผู้มีกระดูกงาม คือ ฟันขาวประดุจสังข์และเรียบ

เสมอกัน เป็นผู้มีผิวงาม คือ ผิวงามละเอียด ถ้าดำก็ดำดังดอกบัวเขียว ถ้าขาวก็ขาวดังดอกกระดี่นการ์ เป็นผู้มีย่างงามแม้จะคลอบุตรถึง 10 ครั้ง ก็คงสภาพร่างกายสาวสวยดุจตลอดครั้งเดียว ปกตินางวิสาखाไปวัดวันละ 2 ครั้ง คือ เช้า เย็น และมีของไปถวายเสมอ เวลาเช้าจะเป็นอาหาร เวลาเย็นจะเป็นน้ำปานะ นางเป็นผู้สร้างวัดบุปผารามถวายพระบรมศาสดา และเป็นผู้คิดถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่พระเถร เพราะพระเถรไม่มีผ้าอาบน้ำ เปลือยกายอาบน้ำฝนดูไม่เหมาะสม

เรื่องที่ 3 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาอิสลาม

ศาสดาของศาสนาอิสลาม คือ นบีมุฮัมมัด ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นในดินแดนทะเลทรายอาหรับ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ในยุคนั้นชาวอาหรับแตกออกเป็นหลายกลุ่ม ขาดความสามัคคี ยากแก่การปกครอง มีการรบพุ่งฆ่าฟันกันตลอดเวลา ไม่มีศาสนาเป็นแกนสาร คนส่วนใหญ่นับถือเทพเจ้า และรูปเคารพต่าง ๆ ประชาชนไม่มีศีลธรรม สตรีจะถูกข่มเหงรังแกมากที่สุด นบีมุฮัมมัดเกิดขึ้นท่ามกลางสภาพสังคมที่เสื่อมทรามเช่นนี้ จึงคิดหาวิธีที่จะช่วยปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์นี้ให้ดีขึ้น นบีมุฮัมมัดเป็นผู้ที่ฝึกฝนในศาสนาหาความสงบและบำเพ็ญสมาธิที่ถ้ำอิรอนบนภูเขานูร์ ในคืนหนึ่งของเดือนรอมฎอนกาเบรียลทูตของพระเจ้าได้นำโอองการของอัลลอฮ์มาประทาน นบีมุฮัมมัดได้นำคำสอนเหล่านี้มาเผยแผ่จนเกิดเป็นศาสนาอิสลามขึ้น ในระยะแรกของการเผยแผ่ศาสนาได้รับการต่อต้านเป็นอย่างมากถึงกับถูกทำร้ายจนต้องหลบหนีไปอยู่เมืองมะดีนะฮ์ จนเป็นที่ยอมรับและมีคนนับถือมากมายก็กลับมายึดเมืองเมกกะทำการเผยแผ่ศาสนาอิสลามอย่างเต็มที่ การเผยแผ่ศาสนาของอิสลามออกไปยังประเทศต่าง ๆ ในยุคหลังเป็นไปโดยไร้สงครามเข้ายึดเมืองเพื่อเผยแผ่ศาสนา โดยมีคัมภีร์ในศาสนาอิสลาม คือ คัมภีร์อัลกุรอาน

แนวประพฤติปฏิบัติและหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

แนวประพฤติปฏิบัติและหลักคำสอนของศาสนาอิสลามประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ศรัทธาต่ออัลเลาะห์ ให้ศรัทธาโดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ ว่าพระอัลเลาะห์ทรงมีอยู่จริง ทรงดำรงอยู่ด้วยพระองค์ ทรงมีมาแต่ดั้งเดิม โดยไม่มีสิ่งใดมาก่อนพระองค์ ทรงดำรงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีสิ่งใดอยู่หลังจากพระองค์ทรงสร้างทุกอย่างในท้องฟ้าเพียบพร้อมด้วยคุณลักษณะอันประเสริฐ
2. ศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์ ซึ่งเป็นบ่าวอัลเลาะห์ประเภทหนึ่งที่ไม่อาจมองเห็นตัวตนหรือทราบรูปร่างที่แท้จริง บรรดา มลาอิกะฮ์นี้ปราศจากความผิดพลาดบริสุทธิ์จากความมัวหมองทั้งปวง มีคุณสมบัติไม่เหมือนมนุษย์ คือ ไม่กิน ไม่นอน ไม่มีเพศ สามารถจำแลงร่างได้
3. ศรัทธาในพระคัมภีร์ของพระเจ้า คือ ศรัทธาว่าอัลเลาะห์ทรงประทานคัมภีร์ให้กับบรรดาศาสนทูตเพื่อนำไปประกาศให้ประชาชนได้ทราบหลักคำสอนซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท คือ
 - 1) สอนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า
 - 2) สอนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันโดยบรรดาคัมภีร์ที่ประทานมานั้นมีวิธีประทานต่าง ๆ กัน ดังนี้
 - (1) ถ่ายทอดโอองการต่าง ๆ เข้าจิตใจของศาสนา
 - (2) การได้ยินเสียงในลักษณะอยู่ในภวังค์หรือการฝัน

(3) โดยมลาอิกะฮฺ มีนามว่า จิบรีล ถูกส่งมาพร้อมกับโอองการของพระเจ้า นำมาให้ศาสดาด้วยคำพูดอันชัดเจน สำหรับคัมภีร์อัลกุรอานได้ถูกบันทึกตั้งแต่ศาสนานบีมุฮัมมัดยังมีชีวิตอยู่และได้ท่องจำโดยสาวกของท่าน คัมภีร์นี้ไม่เคยปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างใด มิใช่วรรณกรรมที่มนุษย์ประพันธ์ขึ้นมา แต่ถูกประทานมาจากอัลเลาะห์เจ้า

4. ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต ให้ศรัทธาว่าอัลเลาะห์ ทรงคัดเลือกบุคคลเป็นผู้ส่งสารนำบทบัญญัติของพระองค์มาสั่งสอนแก่ปวงชน อัลกุรอานสอนว่า ศาสนทูตที่ปรากฏชื่อในคัมภีร์อัลกุรอานมี 25 ท่าน มุสลิมทุกคนต้องศรัทธาในบรรดาศาสนทูตดังกล่าวทั้งหมด จะละเว้นท่านหนึ่งท่านใดมิได้และถือว่าทุกท่านที่กล่าวมานี้เป็นมุสลิมและเป็นบ่าวของอัลเลาะห์เหมือน ๆ กัน

5. ศรัทธาต่อวันปรโลก มีหลักการว่ามีวันหนึ่งที่เป็นวันพิจารณาผลกรรมของมนุษย์ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลได้พินาศแตกดับหมดแล้ว จากนั้นอัลเลาะห์จะได้ให้ทุกคนคืนชีพมาชำระงานที่เขาประกอบไว้ในโลกดังข้อความว่า ผู้ประกอบความดีจะได้รับตอบสนองด้วยสิ่งดี ผู้ประกอบกรรมชั่วก็จะได้รับผลตอบแทน คือ การลงโทษดังข้อความว่า ผู้ใดประกอบกรรมดีแม้เพียงน้อยนิดเขาก็จะได้เห็นมัน และผู้ใดประกอบกรรมชั่วแม้เพียงน้อยนิดเขาก็จะได้เห็นมัน

6. การศรัทธาต่อกฎกำหนดสถานะ คือ ระเบียบอันรัดกุมที่อัลเลาะห์ทรงกำหนดไว้แก่โลก การศรัทธาต่อกฎกำหนดสถานะ คือ การยอมรับในอำนาจของอัลเลาะห์ที่ทรงครอบครองความเป็นไปของทุกสิ่งแต่ละสิ่งเป็นไปตามพระประสงค์ที่พระองค์ทรงกำหนดไว้ทุกประการ เช่น การถือกำเนิดชาติพันธุ์ เป็นต้น

การนบีมุสการนี้จะทำคนเดียวก็ได้ แต่ถ้าจะร่วมกันทำเป็นหมู่ยิ่งได้กุศลเพิ่มขึ้น มีข้อห้ามในการนบีมุสการเมื่อเวลามีนเมา

7. การถือศีลอด เป็นหลักมูลฐานของอิสลามข้อหนึ่งที่มีมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ มีกำหนดขึ้นในทุก ๆ ปี ปีละ 1 เดือน คือ ตกเดือนรอมฎอน อันเป็นเดือนที่ 6 แห่งปีอิสลาม นับแบบจันทรคติ

การถือศีลอด คือ การงดเว้นจากการบริโภคและอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้แน่นอน มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ คือ

1. เป็นมุสลิม
 2. มีอายุบรรลุนิติภาวะ (ประมาณ 15 ปี)
 3. มีสติสัมปชัญญะ
 4. มีพลังความสามารถที่จะปฏิบัติได้
- กิจกรรมที่กระทำในพิธีศีลอด คือ

1. ตั้งจิตปรารถนา (นียะฮ์) ไว้แต่กลางคืน

ว่าตนจะถือศีลอด

2. งดเว้นการกิน ดื่ม และอื่น ๆ ตาม

ข้อกำหนด

จุดประสงค์ของการถือศีลอด

1. เพื่อให้จิตใจบริสุทธิ์
2. ให้รู้จักควบคุมจิตใจและตัดกิเลส
3. ให้รู้จักรสของการมีขันติ
4. ให้รู้จักสภาพของคนยากจนอนาถา จะทำให้เกิดความเมตตาแก่คนทั่วไป

จุดเริ่มต้นของการเข้าถือศีลอดในเดือนรอมฎอนตามศาสนาบัญญัติ

เรื่องที่ 4 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยม คือ เชื่อว่ามีพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียวเป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง พระเจ้าองค์นั้น คือ พระยะโฮวาห์ ศาสนาคริสต์เชื่อว่า มนุษย์มีบาปมาแต่กำเนิด พระเจ้าจึงส่งพระเยซูมาไถ่บาป เชื่อว่าวิญญาณเป็นอมตะ เมื่อถึงวันตัดสินโลกมนุษย์จะไปอยู่ในสวรรค์ หรือในนรก ชั่วนิรันดร์ เชื่อว่ามีเทวดาอยู่มากมายทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว ซาตานเป็นหัวหน้าฝ่ายชั่วในที่สุดก็จะถูกพระเจ้าทำลาย

ศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลก คำว่า Christ มาจากภาษาโรมันว่า Christus และคำนี้มาจากภาษากรีก อีกต่อหนึ่ง คือ คำว่า Christos ซึ่งแปลมาจากคำว่า Messiah ในภาษาฮีบรู คำว่า messiah แปลว่า พระผู้ปลดปล่อยทุกข์ภัย

ศาสนาคริสต์ เกิดในปาเลสไตน์ เมื่อ พ.ศ. 543 โดยคำนวณจากปีเกิดของพระเยซูซึ่งเป็นศาสดาของศาสนา ศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาที่พัฒนามาจากศาสนายูดาห์หรือยิว เพราะศาสนาคริสต์นับถือพระเจ้าองค์เดียวกันกับศาสนายูดาห์ คือ พระยะโฮวาห์ พระเยซูเป็นชาวยิวมิได้ปรารถนาที่จะตั้งศาสนาใหม่ แต่ทรงต้องการปฏิรูปศาสนายิวให้บริสุทธิ์ขึ้น ทรงกล่าวว่า “อย่าคิดว่าเรามาทำลายพระบัญญัติและคำของศาสดาพยากรณ์เสีย เราได้มาทำลายแต่มาเพื่อทำให้สำเร็จ”

ก่อนหน้าที่พระเยซูประสูติ ประเทศปาเลสไตน์ ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของจักรวรรดิโกลีเคียงติดต่อกันเป็นระยะเวลากว่า 100 ปี เริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 1 ก่อนคริสต์กาล ตกเป็นเมืองขึ้นของอัสซีเรีย บาบิโลเนีย จักรวรรดิเปอร์เซีย จักรวรรดิกรีกในสมัยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช และในที่สุดตกเป็นของอาณาจักรโรมัน ตลอดเวลาที่ตกเป็นเมืองขึ้นนี้ ผู้พยากรณ์หลายท่านได้พยากรณ์ถึงพระเมสสิอา (Messiah) พระผู้ช่วยให้รอด ซึ่งเป็นพระบุตรของพระเจ้าที่จะเสด็จมาปลดแอกชาวยิวให้ได้รับเสรีภาพและจะทรงไถ่บาปให้ชาวยิวพ้นจากความหายนะและได้รับความรอดชั่วนิรันดร์ ในสมัยนั้นชาวยิวเชื่อในคำพยากรณ์นี้มากและพระเยซูประสูติในช่วงเวลานั้นพอดี พระเยซูเกิดที่หมู่บ้านเบธเลเฮม แขวงยูดาเยรูซาเล็ม มารดาชื่อมาเรีย บิดาชื่อโยเซฟ ตามประวัติมาเรียนั้นตั้งครรภ์มาก่อนขณะที่ยังเป็นคู่หมั้นกับโยเซฟ เทวทูตจึงมาเข้าฝันบอกโยเซฟว่า บุตรในครรภ์มาเรียเป็นบุตรของพระเจ้าให้ตั้งชื่อว่า เยชู ต่อมาจะเป็นผู้ไถ่บาปให้กับชาวยิว โยเซฟจึงปฏิบัติตามและรับมาเรียมาอยู่ด้วยโดยไม่สมสู่เยี่ยงภริยา พระเยซูได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี เป็นศิษย์ของโยฮันศึกษาพระคัมภีร์เก่าจนแตกฉาน ท่านมีนิสัยใฝ่สงบชอบวิเวก เมื่ออายุ 30 ปี ได้รับศีลล้างบาปที่แม่น้ำจอร์แดน ตั้งแต่นั้นมาถือว่าท่านสำเร็จภูมิธรรมสูงสุดในศาสนาพระองค์มีสาวก 12 คน เป็นหลักในศาสนาทำหน้าที่สืบศาสนามีนักบุญเปโตร (Saint Peter) เป็นหัวหน้าผู้สืบตำแหน่งนักบุญเปโตรต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า สมเด็จพระสันตะปาปา พระเยซูเผยแผ่ศาสนาทั่วดินแดนปาเลสไตน์เป็นเวลา 3 ปี มีพวกปุโรหิตธรรมาจารย์และพวกซี้ซาร์เกลียดชัง ขณะที่พระองค์รับประทานอาหารมื้อค่ำกับสาวก 12 คน เป็นมื้อสุดท้าย ทหารโรมันจับตัวท่านในข้อหาเป็นกบฏและถูกตัดสินให้ลงโทษประหารชีวิตโดยตรึงกับไม้กางเขนไว้จนสิ้นพระชนม์

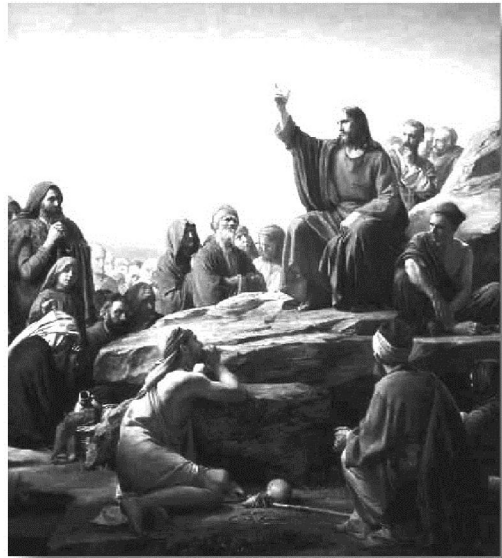
วิธีการเผยแผ่คำสอนของพระเยซู

พระเยซู ใช้วิธีการ 3 วิธี ในการเผยแผ่คำสอน คือ

1. การรักษาบุคคลที่เจ็บป่วยให้หาย คนตายให้ฟื้น เป็นการปลุกศรัทธาของปวงชนให้เกิดมีขึ้นต่ออำนาจของพระเจ้า

2. การแสดงความฉลาดในการแก้ปัญหา เช่น เมื่อมีการให้ตัดสินคดีหญิงผิดประเวณี พระเยซูตรัสว่าลงโทษได้ แต่ผู้ลงโทษจะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นต้น

3. การประกาศหลักการแห่งความรัก ความเมตตา กรุณา และกล่าวว่าจงรักศรัทธู ท่านจงอธิษฐานเพื่อผู้ที่ข่มเหง ท่านทำดังนี้แล้ว ท่านจะเป็นบุตรของพระบิดาของท่านในสวรรค์

หลักธรรมของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์จารึกหลักธรรมไว้ในคัมภีร์ไบเบิล หลักธรรมของพระเยซูบางข้อตรงข้ามกับศาสนาฮินดู บางข้อให้การปฏิรูปและประยุกต์เสียใหม่ เช่น

1. พระเจ้าทรงเป็นบิดาที่ดีพร้อมที่จะประทานอภัยให้แก่บุตรที่กลับใจ แต่ขณะเดียวกันก็ทรงเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความเด็ดเดี่ยวลงโทษผู้ที่ไม่เชื่อฟัง
2. พระเยซูทรงเป็นผู้ประกาศข่าวดีโดยแจ้งให้ทราบว่าคุณาจักรของพระเจ้ามาถึงแล้ว ผู้ที่ศรัทธาจะได้รับมหากรุณาธิคุณจากพระเจ้า
3. หลักการสำนึกผิด ให้พิจารณาตนเองว่าให้ทำผิดอะไร และตั้งใจที่จะเลิกทำความชั่วนั้นเสีย
4. หลักความเสมอภาค คือ ความรักความเมตตาของพระเจ้าที่มีต่อมนุษย์ทั้งมวล โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ผู้ที่ทำความดีแล้วต้องได้รับรางวัลจากพระเจ้าโดยเสมอภาคกัน
5. ให้ละความเคียดแค้นพยาบาทการจองเวรซึ่งกันและกัน ใครรักก็รักตอบ ใครอาฆาตมุ่งร้ายก็ต้องให้อภัย

คำสอนของพระเยซูที่สำคัญ ๆ อีกคือ

1. พระเยซูเป็นบุตรของพระเจ้าทรงส่งให้มาเกิดในโลกมนุษย์เพื่อไถ่บาปให้มนุษย์ มิได้เสด็จมาปราบศัตรูด้วยอาวุธ แต่ทรงมาสร้างสันติ
2. ผู้ที่เชื่อพระเยซูจะได้รับความรอดและชีวิตนิรันดร์จะไม่ถูกพิพากษาวันสิ้นโลก ส่วนผู้ที่ไม่ศรัทธาจะถูกพิพากษาในวันสิ้นโลก
3. ทรงสั่งสอนให้ชาวยิวกลับใจใหม่มิให้นับถือเฉพาะในด้านประกอบพิธีกรรมหรือท่องคำสวดด้วยปากไม่จริงใจ ทรงเตือนพวกเขาว่าพวกเขาเป็นพวกปากว่าตาขยิบไม่รู้จักพระเจ้าที่แท้จริง
4. บัญญัติของพระเยซูที่สูงสุด คือ “การรักพระเจ้าสุดใจและรักเพื่อนบ้านเหมือนตัวเราเอง” ผู้ที่พระเจ้าโปรดปราน คือ ผู้ที่อยู่ในความดีความชอบธรรมทั้งกาย วาจา ใจ ผู้ที่ผิดด้านจิตใจถือว่ามิบาปเท่ากับการกระทำ

5. สอนไม่ให้ง่วงลความสุขทางโลกอันได้จากวัตถุให้แสวงหาความสุขด้านจิตใจผู้ที่ห้วงสมบัติจะไม่ได้ขึ้นสวรรค์ ไม่ได้พบกับพระเจ้า

6. ในด้านการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ทรงสอนว่า การไม่ทำชั่วตอบแทนกรรมชั่วหรือทำดี ตอบแทนความดีเท่านั้นยังไม่เพียงพอ ให้ทำดีตอบแทนความชั่ว และให้รักศัตรูดังที่ได้เปรียบเทียบกับว่า อย่าต่อสู้คนชั่ว ถ้าผู้ใดตอบแก้มขวาท่านก็จงหันแก้มซ้ายให้เขาด้วย

7. ความดีสูงสุด คือ การทำตามแบบพระเยซู คุณธรรมสูงสุด คือ ความรัก ความเมตตากรุณา ความอ่อนโยน ความถ่อมตน ความอดทนต่อความทุกข์ทั้งปวง

พิธีกรรมสำคัญของศาสนาคริสต์ เรียกว่า พิธีศักดิ์สิทธิ์ 7 ประการ คือ

1. ศีลล้างบาปหรือศีลจุ่ม (Baptism) กระทำเมื่อเป็นทารกหรือเมื่อเข้าเป็นคริสตศาสนิกชน พิธีนี้กระทำตามแบบของพระเยซูเมื่อก่อนทรงออกเทศนาให้คนกายาทอลิก ปัจจุบันไม่จุ่มตัวในน้ำแต่ใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์เทบนศีรษะเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการล้างบาป ศีลนี้สำคัญที่สุด ผู้ใดไม่ได้รับศีลล้างบาปจะไม่ได้ชื่อว่าเป็นบุตรของพระเจ้าและจะไม่ได้ชีวิตนิรันดร์

2. ศีลกำลึง (Confirmation) กระทำอีกครั้งหนึ่งเมื่อพ้นวัยเด็กและเป็นผู้ใหญ่แล้วเพื่อเป็นคริสตศาสนิกชนที่สมบูรณ์

3. ศีลมหาสนิท (Holy Communion) สำหรับคริสตศาสนิกชนอาจทำทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน หรืออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยรับประทานขนมปังและเหล้าองุ่นเป็นสัญลักษณ์ตามแบบที่พระเยซูกระทำแก่อัครสาวกในพระกระยาหารมื้อสุดท้ายก่อนถูกตรึงกางเขน ขนมปัง คือ พระกาย เหล้าองุ่น คือ พระโลหิตของพระเยซู ฝ่ายคาทอลิกเชื่อว่าการกระทำพิธีนี้ผู้ได้รับประกาศจะมีชีวิตนิรันดร์

4. ศีลแก้บาป (Penance) สำหรับคาทอลิกที่กระทำความบาปประสงค์จะได้รับการอภัยบาปต้องไปสารภาพบาปนั้นต่อนักบวชด้วยความสำนึกผิดอย่างแท้จริง ถือว่านักบวชได้รับอำนาจในการยกบาปโดยตรงจากสันตะปาปา ซึ่งเป็นผู้แทนของพระเยซูคริสต์ นักบวชจะยกบาปและตักเตือนสั่งสอนไม่ให้ทำบาปอีก

5. ศีลเจิมคนไข้ (Extreme Unction) กระทำเมื่อคนไข้เจ็บหนักใกล้จะตายเมื่อชำระบาปขั้นสุดท้ายจะช่วยให้มีสติกำลังสามารถต่อสู้กับความตายจนถึงที่สุด วิธีทำบาทหลวงใช้น้ำมันศักดิ์สิทธิ์เจิมทาที่หู จมูก ปาก มือ และเท้า ของคนไข้ พร้อมกับสวดอวยพรทุกคนในบ้านจะต้องสวดพร้อม

6. ศีลสมรสหรือศีลกล่าว (Matrimony) กระทำแก่คู่บ่าวสาวในพิธีสมรส ผู้รับศีลสมรสโดยถูกต้องแล้วจะหย่าร้างกันไม่ได้ และห้ามสมรสใหม่ขณะที่สามีภรรยายังมีชีวิตอยู่ การจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายโดยไม่ได้รับศีลสมรสไม่ถือว่าเป็นสามีภริยาโดยถูกต้องตามกฎหมายของศาสนา

7. ศีลอนุกรม (Holy Order หรือ Ordination) เป็นศีลบวชให้กับบุคคลที่เป็นบาทหลวง ผู้มีอำนาจโปรดศีลอนุกรม คือ สังฆราช ซึ่งถือเป็นผู้แทนของพระเยซูคริสต์เมื่อได้รับศีลอนุกรมแล้วไม่อนุญาตให้สมรส กฎข้อนี้เกิดขึ้นภายหลังโดยศาสนาจักรเป็นผู้ออกกฎนี้

นิกายของศาสนาคริสต์

เดิมศาสนาคริสต์มีนิกายเดียว คือ โรมันคาทอลิก มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่สำนักวาติกัน กรุงโรม ใช้ภาษาละตินเป็นภาษาของศาสนา ประมุขของศาสนาคือสันตะปาปา เน้นว่าเป็นผู้สืบทอดศาสนาคำสอนของพระเยซูมีพระคัมภีร์เป็นบทหลวง เป็นนิกายที่เชื่อเรื่องบุญบาป รูปเคารพถือไม้กางเขนที่พระเยซูถูกตรึงอยู่ต่อมาอาณาจักรไบเซนไทน์มีศูนย์กลางที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล ประเทศตุรกี ปัจจุบันมีความเป็นอิสระไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของสันตะปาปา จึงแยกนิกายมาชื่อว่า กรีกออร์ทอดอกซ์ ไม่มีศูนย์กลางอำนาจที่ใดโดย

เฉพาะให้ความสำคัญของประมุขที่เรียกว่า ปาตริอาร์ค หรืออาร์คบิชอป ต่อมา มีบาทหลวงชาวเยอรมัน ชื่อ มาร์ติน ลูเธอร์ ไม่พอใจการปกครองของสำนักวาติกันและโดนขับออกจากศาสนาจักรในปี ค.ศ.1521 จึงแยกตนเองออกมาตั้งนิกายใหม่คือ โปรเตสแตนต์ เน้นคัมภีร์ไม่มีนักบวช รับศีลศักดิ์สิทธิ์เพียง 2 อย่างคือ ศีลล้างบาปและศีลมหาสนิท

เรื่องที่ 5 ประวัติศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูและคำสอน

ศาสนาพราหมณ์ หรือ ฮินดู เกิดในเอเชียใต้ คือ ประเทศอินเดีย เมื่อประมาณ 1,400 ปี ก่อนคริสต์ศักราช เกิดจากพวกอารยันที่อพยพเข้ามาในประเทศอินเดีย ถือกันว่าเป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลกพระเวทเป็นคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์ได้รับการยกย่องว่าเป็นคัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก และเป็นวรรณคดีที่เก่าแก่ที่สุดในโลกชื่อของศาสนาเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

ในตอนแรกเริ่มเรียกตัวเองว่า “พราหมณ์” ต่อมาศาสนาเสื่อมลงระยะหนึ่งและได้มาฟื้นฟูปรับปรุงให้เป็นศาสนาฮินดู โดยเพิ่มบางสิ่งบางอย่างเข้าไป มีการปรับปรุงเนื้อหาหลักธรรมคำสอนให้ดีขึ้น คำว่า “ฮินดู” เป็นคำที่ใช้เรียกชาวอารยันที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในลุ่มแม่น้ำสินธุ และเป็นคำที่ใช้เรียกลูกผสมของชาวอารยันกับชาวพื้นเมืองในชมพูทวีป และชนพื้นเมืองนี้ได้พัฒนาศาสนาพราหมณ์โดยการเพิ่มเติมอะไรใหม่ ๆ ลงไปแล้วเรียกศาสนาของพวกนี้ว่า “ศาสนาฮินดู” เพราะฉะนั้น ศาสนาพราหมณ์จึงมีอีกชื่อในศาสนาใหม่ว่า “ฮินดู” จนถึงปัจจุบัน

ในอดีตศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูจะมีการจัดคัมภีร์ออกเป็น 3 พวก ตามการยกย่องนับถือเทวทูตทั้ง 3 โดยแยกเป็น 3 นิกายใหญ่ ๆ นิกายใดนับถือเทวทูตองค์ใดก็ยกย่องว่าเทวทูตองค์นั้นสูงสุด ต่อมานักปราชญ์ชาวฮินดูได้กำหนดให้เทวทูตทั้ง 3 องค์ เป็นใหญ่สูงสุดเสมอกัน เทวทูตทั้ง 3 องค์นี้ รับการนำมารวมกันเรียกว่า “ตรีมูรติ” ใช้คำสวดว่า “โอม” ซึ่งย่อมาจาก “อะอุมะ” แต่ละพยางค์แทนเทวทูต 3 องค์ คือ

“อะ” แทนพระวิษณุหรือพระนารายณ์

“อุ” แทนพระศิวะหรืออิศวร

“มะ” แทนพระพรหม

พระนารายณ์

พระศิวะ

พระพรหม

ในประเทศอินเดียได้มีการแบ่งชนชั้นออกเป็น 4 วรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ คือ พ่อค้า คหบดี และศูทร กรรมกรคนใช้แรงงาน วรรณะพราหมณ์ ถือว่า เป็นวรรณะสูงสุด เป็นพวกทำหน้าที่ทางศาสนา “พราหมณ์” เป็นคำศัพท์ที่เนื่องมาจาก คำว่า “พรหม” คนในวรรณะนี้ถือว่า ตนสืบเชื้อสายมาจากพรหม สามารถติดต่อเกี่ยวข้องกับโองการต่าง ๆ จากพรหมซึ่งเป็นพระผู้เป็นเจ้ามาแจ้งแก่ชาวโลกมนุษย์ได้ สามารถติดต่อบวงสรวงอันวอนเทพเจ้าให้มาประสาทพรหรือบันดาลความเป็นไปต่าง ๆ ในโลกมนุษย์ได้

พวกพราหมณ์จึงเป็นที่เคารพยำเกรงของคนทุกวรรณะ แม้แต่กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่ในการปกครอง เมื่อพวกพราหมณ์มีอำนาจมากมีคนยำเกรงมากโอกาสที่จะแสวงหาลาภสักการะจึงมีมาก พวกพราหมณ์แต่ละพวกจะแข่งขันในการทำพิธีโดยถือว่า การจัดทำพิธีต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามพิธีที่กำหนดไว้ในพระเวทเป็นสิ่งสำคัญ ชนวรรณะพราหมณ์ได้รวบรวมสรรพวิชาทั้งหลายที่ตนค้นพบหรือเข้าใจเรื่องประมวลความรู้ เรียกว่า “ไสยศาสตร์” ซึ่งขึ้นต้นด้วยวิชาที่สำคัญที่สุด คือ “พระเวท” อันหมายถึง วิชาการที่เกี่ยวกับพรหม เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มนุษย์ต้องเคารพบูชา สมัยนั้นยังไม่มีหนังสือ จึงต้องใช้วิธีท่องจำและสอนต่อ ๆ กันมา พระเวท ประกอบด้วย “มนตร์” คือ คาถาสำหรับท่องจำกับ “พราหมณะ” ซึ่งเป็นคัมภีร์คู่มือที่พวกพราหมณ์แต่ละกลุ่มได้เพิ่มเติมในพิธีกรรมของตนให้ละเอียดพิศดารขึ้น จนพราหมณ์เองไม่สามารถท่องจำได้ จึงต้องมีคู่มือ “พราหมณะ” คือ คำอธิบายลัทธิพิธีกรรมต่าง ๆ ของพระเวท แต่เดิมมี 3 อย่าง เรียกว่า “ไตรเพท” ได้แก่

1. ฤคเวท เป็นคัมภีร์เก่าแก่ที่สุด ถือกันว่าออกจากโอษฐ์ของพระพรหม ซึ่งพวกฤาษีได้สดับแล้วนำมาอนุศาสน์นรชนอีกต่อหนึ่ง กล่าวด้วยเทวดาต่าง ๆ และการบนบานให้ช่วยขจัดภัยทั้งมวล
2. ยजुรเวท กล่าวด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นตำราการทำพิธีกรรมของพราหมณ์โดยตรง
3. สามเวท กล่าวด้วยบทคาถาสังเวทสำหรับเห่กล่อมเทวดา บูชาน้ำโสมแก่เทวะทั้งหลาย (“สาม แปลว่า สวด”) ดังมีบทเห่กล่อมพระนเรศวร - พระนารายณ์ หลังพิธีตรียัมปวายเสร็จสิ้นแล้ว ต่อมาเพิ่ม “อาถรรพเวท” ซึ่งเป็นพระเวทที่เกี่ยวกับอาถรรพ์ต่าง ๆ มีมนตร์สำหรับใช้ในกิจการทั้งปวงรักษาโรคภัยไข้เจ็บหรือกำจัดผลร้าย อันจะมีมาแต่พยาธิและมรณภัย และรวมทั้งสำหรับใช้ทำร้ายแก่หมู่มิตร โดยเสกสิ่งหนึ่งสิ่งใดเข้าตัวหรือฝังรูปฝังรอยหรือทำเสน่ห์ยาแฝด

นอกจากพระเวททั้ง 4 นี้แล้วยังมี “พระเวทรอง” อีก 4 อย่าง เรียก “อุปเวท” เป็นวิชาที่กล่าวด้วยวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ อันเป็นวิทยาการโดยเฉพาะ คือ

1. อยุรเวท ได้แก่ ตำราแพทยศาสตร์ กล่าวด้วยการใช้สมุนไพร และมนต์ต่าง ๆ ในการรักษาโรค มีเทวดาประจำเป็นเจ้าของ คือ ฤาษีทั้งแปด ซึ่งไม่ปรากฏนามแน่นอน
2. คานธรรมเวท ได้แก่ ตำราขับร้องและดนตรีกับนาฏศาสตร์หรือการฟ้อนรำ มีเทวดาประจำ คือ พระนารทฤๅษี หรือที่เรียกว่า พระนารอด หรือ พระปรคนธรรพ์
3. ฌรเวท ได้แก่ วิชายิงธนูและการใช้อาวุธสงคราม ซึ่งบัดนี้เรียก “ยุทธศาสตร์” มีเทวดาประจำ คือ พระขันทุมาร
4. สถาปัตยกรรมเวท ได้แก่ วิชาก่อสร้าง ซึ่งเรียกว่า “สถาปัตยกรรม” เทวดาประจำ คือ พระวิษณุกรรม

วรรณะพราหมณ์ในศาสนาฮินดู

ในประเทศอินเดีย ได้แบ่งออกเป็น 4 วรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร ในที่นี้จะกล่าวถึง วรรณะพราหมณ์หรือตระกูลนักบวชเท่านั้น แบ่งออกเป็น 4 ชั้น คือ

1. **พรหมจารี** คือ พวกนักเรียน มีหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติและศึกษาพระเวทในสำนักคณาจารย์คนใดคนหนึ่ง (เทียบกับศาสนาพุทธ คือ สามเณร และนวกะ)

2. **คฤหบดี** คือ ผู้ครองเรือน มีภรรยา มีครอบครัว เป็นหัวหน้าในบ้าน อ่านและสอนพระเวท ทำการบูชาเอง หรือช่วยผู้อื่นกระทำยัญกรรม ให้ทาน และรับทักษิณา

3. **วานปรสัถ** คือ ผู้อยู่ป่า ละเคหสถานและครอบครัว เข้าป่าเพื่อทรมานตน มักน้อยในอาหารและเครื่องนุ่งห่ม กระทำทุกรกิริยา สมาธินั่นคงในกิจวัตร ได้แก่

ฤषี แปลว่า ผู้แสวง หมายถึง แสวงหาโมกษะ คือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด

โยคี แปลว่า ผู้บำเพ็ญโยคะ คือ ทรมานกายโดยวิธีแห่งอิริยาบถต่าง ๆ เพื่อหวังผลสำเร็จเป็นผู้วิเศษ เช่น ยืนขาเดียวเหนี่ยวกินลมนานนับสิบปี นั่งสมาธิโดยไม่ลุกขึ้นเลยเป็นเวลาสิบปี

ดาบส แปลว่า ผู้บำเพ็ญตน คือ ความเพ่งเล็งในดวงจิตเพื่อประโยชน์ให้อาตมน์เข้าร่วมอยู่ในปรมาตม์ (หรือปรพรม) ให้เกิดความบริสุทธิ์ใสสะอาด แม้กระทบอารมณ์ใด ๆ ก็ไม่แปรปรวน

มุนี แปลว่า ผู้สงบ ได้แก่ ผู้สำเร็จฌานสมาบัติ คือ ผู้กระทำตบะและโยคะจนถึงที่สุดแล้ว

ลัทธา แปลว่า ผู้สำเร็จฌานสมาบัติ คือ ผู้กระทำตบะและโยคะจนถึงที่สุดแล้ว

นักพรต แปลว่า ผู้บวชและถือพรตตามลัทธิพราหมณ์

ขฤลิ แปลว่า ฤषีผู้มุนมวยผมสูงเป็นขลุ

นิกายและลัทธิ

มี 4 นิกายด้วยกัน คือ

1. **นิกายไศวะ** ถือพระอิศวรเป็นใหญ่ และนับถือพระนารายณ์ พระพรหมกับเทพอื่น ๆ ด้วย

2. **นิกายไวษณพ** ถือพระนารายณ์เป็นใหญ่ และนับถือพระศิวะ พระพรหม กับเทพอื่น ๆ ด้วย

3. **นิกายศากต** ถือว่าพระแม่อาทิตย์หรือพระแม่ปราศกตีเป็นใหญ่ และนับถือพระพรหม พระนารายณ์กับเทพอื่น ๆ ด้วย

4. **นิกายสมารต** ถือเทพห้าองค์ด้วยกัน คือ พระพิฆเนศวร พระแม่กวางานี คือ พระศักตี พระพรหม พระนารายณ์ พระศิวะ ไม่มีองค์ใดใหญ่กว่าโดยเฉพาะ

ลัทธิ

ปรมาตมน์ คือ พรหมณ์ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ปรหมณ์ความเจริญสูงสุด (UltimateReality) ละปรพรหมณ์ คือ ความจริงขั้นเทพเจ้าสูงสุด (SupremeBeing) คำสอนในคัมภีร์อุปนิษัท ทำให้ศาสนาพราหมณ์เป็นเอกนิยม (Monoism) เชื่อว่าสรรพสิ่งมาจากหนึ่งและกลับไปสู่ความเป็นหนึ่ง หลังจากคัมภีร์อุปนิษัทได้พัฒนาจนถึงขีดสุดทำให้เกิดลัทธิปรัชญาอีก 6 สำนัก ดังต่อไปนี้

1. **นยายะเจ้าลัทธิ** คือ โคตมะ

2. **ไวเศชิกะเจ้าลัทธิ** คือ กนาทะ

3. **สาขยยะเจ้าลัทธิ** คือ กปิละ

4. โยคะเจ้าลัทธิ คือ ปัตถุชลี
5. มีมางสา หรือปุมมีมางสา เจ้าลัทธิ คือ ไชมินิ
6. เวทานตะ หรืออุตตรมีมางสา เจ้าลัทธิ คือ พาทรายณะ หรือวยาส

ลัทธินยายะ

นยายะ แปลว่า การนำไป คือ นำไปสู่การพิจารณา สอบสวน อย่างละเอียดถี่ถ้วนหรือวิธีการหาความจริงซึ่งอาศัยหลักตรรกวิทยา เพราะเหตุนี้ชื่อเรียกสำหรับลัทธินยายะจึงมีหลายอย่าง เช่น ตรรกวิทยาบ้าง วิชาว่าด้วยวาทะบ้าง โคตมะผู้เป็นเจ้าของลัทธินี้เกิดประมาณ 550 ปี ก่อน ค.ศ. หรือก่อนพระพุทธเจ้าปรินิพพานประมาณ 7 ปี วิธีที่จะได้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักของลัทธินยายะนั้นมีอยู่ 16 ประการ เช่น

1. ประมาณหรือวิธีให้เกิดความรู้ชอบนั้น มี 4 อย่างคือ 1. การรู้ประจักษ์ 2. การอนุมานหรือคาดคะเน 3. การเปรียบเทียบ 4. บรรยายถ้อยคำ
2. ประเมยะ เรื่องที่พึงรู้ชอบมี 12 อย่าง คือ 1. อา 9 มั่น 2. สรีระ 3. อนินทรีย์ 4. อรรถ 5. พุทธิ 6. มนะ 7. พฤติกรรม 8. โทษ 9. การเกิดอีก (หลังตายไปแล้ว) 10. ผลแห่งความดีความชั่ว 11. ความทุกข์ 12. ความหลุดพ้น
3. สังสะยะ ความสงสัย เป็นต้น

ลัทธิไวเศษิกะ

คำว่า ไวเศษิกะ คือ วิเศษ หมายถึง ลักษณะที่ทำให้สิ่งหนึ่งต่างไปจากอีกหนึ่ง ฤๅษิกณาทะ ผู้ตั้งลัทธินี้เกิดในศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสต์ศักราช ลัทธินี้สอนเพื่อความหลุดพ้นไป การหลุดพ้นนั้น การรู้อาตมมันได้อย่างแจ่มแจ้ง เป็นวิธีการสำคัญยิ่ง

ลัทธินี้ใช้วิธีตรรกวิทยา คือ สิ่งที่มีอยู่จริงชั่ววินัยนตร มีอยู่ 9 อย่างคือ 1. ดิน 2. น้ำ 3. ไฟ 4. ลม 5. อากาศ 6. กาละ 7. ทิศ 8. อาตมมัน 9. ใจ ด้วยการรวมตัวของสิ่งเหล่านี้สิ่งอื่น ๆ ย่อมเกิดขึ้นมากมาย

ลัทธิสาขยยะ

ลัทธิสาขยยะนี้ถือว่า เป็นปรัชญาอันดูที่เก่าแก่ที่สุด เพราะนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการพยายามทำให้ปรัชญาของพระเวทกลมกลืนกับเหตุผล ฤๅษีกปิละ เป็นผู้แต่งคัมภีร์แห่งลัทธินี้ ท่านเกิดในสมัยศตวรรษที่ 6 ก่อน ค.ศ. ร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า

คำว่า สาขยยะ แปลว่า การนับหรือจำนวน กล่าวถึงความจริงแท้ 25 ประการ ย่อมลงเป็น 2 คือ บุรุษ ได้แก่ อาตมมัน หรือวิญญาณสากล และประภติ (ปกติ) คือ สิ่งที่เป็นเนื้อหาหรือต้นกำเนิดของสิ่งทั้งหลาย

ความมุ่งหมายของลัทธินี้ เพื่อสร้างปัญญาให้เกิดเพื่อทำลายเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวงและปลดปล่อยอาตมมันออกจากสิ่งผูกพัน ความทุกข์ในความหมายของลัทธินี้แบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุภายใน เช่น ความผิดปกติของร่างกายและจิตใจ
 2. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุภายนอก เช่น มนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งไม่มีชีวิตอื่น ๆ
 3. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากเหตุนอกอำนาจ หรือเหนือธรรมชาติ เช่น บรรยาอากาศดาวพระเคราะห์
- การแก้ทุกข์เหล่านี้ต้องใช้ปัญญาที่สามารถปลดปล่อยอาตมมันออกจากสิ่งผูกพัน โดยหลักการแล้วลัทธินี้เป็นอเทวนิยม ไม่เชื่อเรื่องพระเจ้าสร้างโลก เป็นทวินิยม คือ เชื่อว่าของจริงมีอยู่ 2 อย่าง คือ 1. อาตมมัน 2. เนื้อหาของสิ่งที่เข้ามาผสมกับอาตมมัน

ลัทธิโยคะ

ลัทธิโยคะ คำว่า โยคะ เป็นศาสตร์เดิมที่มีมานานแล้ว ปัทมยูลีเป็นผู้รวบรวมเรียบเรียงขึ้น ท่านจึงได้รับเกียรติว่าเป็นผู้ตั้งลัทธิโยคะ ประมาณ 3 หรือ 4 ศตวรรษก่อน ค.ศ. โยคะ แปลว่า การประกอบหรือการลงมือทำให้เกิดผล ลัทธินี้อาศัยปรัชญาของสาขายะเป็นฐานจุดหมาย คือ จะช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นออกจากความทุกข์ 3 ประการ ดังกล่าวในลัทธิสาขายะ คือ

1. ในการทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ซึ่งเกิดจากเหตุภายใน เช่น โรคภัยไข้เจ็บหรือความประพฤติดิฉิต ต้องพยายามให้บรรลุความไม่ยึดถือโลก โดยไม่จำเป็นต้องแยกตัวออกจากโลก
2. ในการทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งเกิดจากเหตุภายนอก เช่น สัตว์ร้าย หรือโจรผู้ร้าย เป็นต้น พึงสำรวมจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด
3. ในการทำให้หลุดพ้นจากเหตุนอกอำนาจ หรือเหนือธรรมชาติ เช่น ธาตุ หรืออำนาจอันเร้นลับ ละเลียดอ่อนพิ้งบำเพ็ญสมาธิซึ่งเป็นจุดประสงค์อันแท้จริงของลัทธินี้

โยคีหรือผู้บำเพ็ญโยคะ ย่อมพยายามที่จะเป็นผู้หลุดพ้นจากวงกลมแห่งชีวิตและความตายอย่างเด็ดขาด โดยพิจารณาเห็นธรรมชาติว่าเป็นพลังอันเดียวแต่ทำงานสองแง่ คือ จากภายนอก พลังงานนี้พยายามที่จะแยกสิ่งทั้งหลายออกจากกัน ที่เรียกว่า ความตาย จากภายใน พลังงานนี้พยายามที่จะรวมสิ่งทั้งหลายเข้าด้วยกันที่เรียกว่า ชีวิต การบำเพ็ญโยคะก็เพื่อรวมพลังงาน 2 อย่างนี้เข้าด้วยกัน โยคะวางกฎสำหรับปฏิบัติและวางพิธีเพื่อควบคุมหรือสำรวมระวางจิตของแต่ละบุคคลที่เรียกว่า ชีวะ จนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จิตใจสากลที่เรียกว่า ปुरुषะ เมื่อชีวะบรรลุถึงสภาพดั้งเดิมของตน คือ ปुरुषะ ก็ชื่อว่าเป็นอิสระหรือหลุดพ้นจากสถานการณ์ทั้งปวงแห่งพายุและความสงบ ความสุข ความทุกข์ และเชื่อว่าพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

คำว่า “โอม” เป็นคำศักดิ์สิทธิ์ในลัทธิโยคะ ใช้สำหรับรวมความหมายที่เนื่องด้วยพระเป็นเจ้าแล้วกล่าวซ้ำ ๆ กันเพื่อให้เกิดความรู้ถึงสิ่งสูงสุด และเพื่อป้องกันอุปสรรคในการบำเพ็ญโยคะ

อุบายวิธีในการบำเพ็ญโยคะ มี 8 ประการ ดังนี้

1. ยมะ สำนวความประพฤติ
2. นียมะ การบำเพ็ญข้อวัตรทางศาสนา
3. อาสนะ ท่านั่งที่ถูกต้อง
4. ปราณายามะ การบังคับลมหายใจไปในทางที่ต้องการ
5. ปรัตยาหาระ การสำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย
6. ธาณนา การทำให้ใจให้มั่นคง
7. ธยานะ การเพ่ง
8. สมาธิ การทำให้ใจแน่วแน่ ตั้งมั่นอย่างลึกซึ้ง

ลัทธิมีมางสา

คำว่า มีมางสา แปลว่า พิจารณา สอบสวน หมายถึง พิจารณาสอบสวนพระเวท ได้แก่ สอบสวนมันตรากับพราหมณ์ ไซมิณ ผู้แต่งคัมภีร์มีมางสาสูตร เกิดขึ้นสมัยระหว่าง 600 - 2000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช

ความมุ่งหมายของลัทธิมีมางสา คือ สอบสวนถึงธรรมชาติแห่งการกระทำที่ถูกต้อง ซึ่งเรียกสั้น ๆ ว่า “ธรรม” ข้อเสนออันเป็นฐานของลัทธิมีมางสา หน้าที่หรือการกระทำเป็นสาระอันสำคัญยิ่งของความเป็นมนุษย์ ถ้าไม่มีการทำปญญาก็ไม่มีผล ถ้าไม่มีการกระทำความสุขก็เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ถ้าไม่มีการกระทำ

จุดหมายปลายทางของมนุษย์ก็ไม่มีทางจะทำให้สมบูรณ์ได้ เพราะฉะนั้นการกระทำที่ถูกต้อง ซึ่งเรียกว่าสั้น ๆ ว่า “ธรรม” จึงเป็นสิ่งจำเป็นในเบื้องต้นของชีวิต

การกระทำทุกอย่าง มีผล 2 ทาง คือ ผลภายนอกกับผลภายใน ผลภายนอก เป็นผลหยาบเป็นสิ่งที่แสดงตัวออกมา ผลภายใน เป็นผลละเอียดเป็นสิ่งที่เรียกว่า “ศักยะ” คือ ยังไม่แสดงตัว แต่อาจให้ผลได้เหมือนนาฬิกาที่ไขลานไว้ ย่อมมีกำลังงานสะสมพร้อมที่จะแสดงผลออกมา

ผลภายนอก เป็นของชั่วคราว ผลภายใน เป็นของชั่วนิรันดร์ เพราะฉะนั้น การกระทำทั้งหลายจึงเท่ากับเป็นการปลูกพืชในอนาคต

ในข้อเสนอชั้นมูลฐานนี้ ลัทธิมีมางสาสอบสวนถึงการกระทำหรือกรรมทั้งปวง อันปรากฏพระเวทแล้ว แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ มंत्रะ กับพราหมณะ มี 5 หัวข้อ ดังนี้

1. วิธีระเบียบวิธี
2. มंत्रะหรือบทสวด
3. นามเษะชื่อ
4. นิเสระข้อห้าม
5. อรรถวาทะคำอธิบายความหมายหรือเนื้อความ

ลัทธิเวทานตะ

ลัทธิเวทานตะ สอบสวนถึงส่วนสุดท้ายของพระเวท จึงมีรากฐานตั้งอยู่บนปรัชญาของอุปนิษัท ซึ่งเป็นที่สุดแห่งพระเวท และมีหลักการส่วนใหญ่ว่าด้วยเรื่องญาณหรือปัญญาอันสอบสวนถึงความจริงขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับ ปुरुชะ หรือ พระพรหม

ผู้เรียบเรียงคัมภีร์เวทานะ คือ พาทรายณะ กล่าวกันว่า ท่านเป็นอาจารย์ของท่านไซมิณ ผู้ตั้งลัทธิมีมางสา พาทรายณะอยู่ในสมัยระหว่าง 600 - 2000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช

ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางของลัทธินี้ มีหลักการอยู่ 4 ข้อ ดังนี้

1. วิเวกะ ความสัจหรือความไม่เกี่ยวในฝ่ายหนึ่ง ระหว่างสิ่งอันเป็นนิรันดร์กับมิใช่ไนรันดร์ระหว่างสิ่งแท้กับสิ่งไม่แท้
2. ปราศจากราคะ คือ ไม้มีความกำหนัดยินดีหรือความติดใจ ความต้องการ เช่น ความปรารถนาที่จะอภิมรณในผลแห่งการกระทำทั้งในปัจจุบันและอนาคต
3. สลัมปัต ความประพฤติชอบ ซึ่งแจกออกอีกหลายอย่าง เช่น สมะ ความสงบ ทมะ การฝึกตน อูปรติ มีใจกว้างขวาง ไม่ติด ลัทธิศึกษาการศึกษา ความอดทน ศรัทธา ความเชื่อ สมาธานะความตั้งมั่นสมดุลงแห่งจิตใจ
4. มุมุक्षุตะวะ ความปรารถนาที่ชอบเพื่อจะรู้ความจริงขั้นสุดท้ายและเพื่อความหลุดพ้น

คำสอนที่สำคัญของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

หลักธรรมสำคัญของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู หลักธรรม 10 ประการ

1. ธฤติ ได้แก่ ความมั่นคง ความเพียร ความพอใจในสิ่งที่ตนมี
2. กษมา ได้แก่ ความอดทนอดกลั้นและมีเมตตากรุณา
3. ทมะ ได้แก่ การข่มจิตมิให้หวนไหวไปตามอารมณ์ มีสติอยู่เสมอ
4. อัศเตยยะ ได้แก่ การไม่ลักขโมย ไม่กระทำโจรกรรม

5. เสาจะ ได้แก่ การทำตนให้สะอาดทั้งกายและใจ
6. อินทริยนิกรหะ ได้แก่ การชม การระงับอินทริย์ 10 คือ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวน้ำ มือ เท้า ทวารหนัก ทวารเบา และลำคอ ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอยู่ในขอบเขต
7. ธี ได้แก่ การมีสติ ปัญญา รู้จักการดำเนินชีวิตในสังคม
8. วิทยา ได้แก่ ความรู้ทางปรัชญา
9. สัตยา ได้แก่ ความจริง คือ ความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน
10. อโกระ คือ ความไม่โกรธ

หลักอาศรม 4

1. พรหมจารี ศึกษาเล่าเรียนและประพฤติพรหมจรรย์จนถึงอายุ 25 ปี ศึกษาจบจึงกลับบ้าน
2. คฤหัสถ์ ครองเรือน จบจากการศึกษา กลับบ้าน ช่วยบิดามารดาทำงาน แต่งงานเพื่อรักษาวงศ์ตระกูล ประกอบอาชีพโดยยึดหลักธรรมเป็นเครื่องดำเนินชีวิต
3. วานปรสถ์ สังคมกาล มอบทรัพย์สมบัติให้บุตรธิดา ออกอยู่ป่าแสวงหาความสงบ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การออกอยู่ป่า อาจจะเป็นครั้งคราวก็ได้
4. สannyasi บริพาชก เป็นระยะสุดท้ายแห่งชีวิต สละความสุขทางโลกออกบวชเป็นบริพาชก เพื่อหลุดพ้นจากสังสารวัฏ

การเผยแผ่ของศาสนาพราหมณ์ในประเทศ

ศาสนาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยนั้นคือ ช่วงที่เป็นศาสนาพราหมณ์ ได้เข้ามาในประเทศไทยเมื่อใดนั้นไม่ปรากฏระยะเวลาที่แน่นอน นักประวัติศาสตร์ส่วนมากสันนิษฐานว่า ศาสนาพราหมณ์น่าจะเข้ามาในยุคสมัยสุโขทัย โบราณสถานและรูปสลักเทพเจ้าเป็นจำนวนมากได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนา เช่น รูปลักษณะนารายณ์ 4 กร ถือสังข์ จักร คทา ดอกบัว สวมหมวกกระบอก เข้าใจว่าน่าจะมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 9 - 10 หรือเก่าไปกว่านั้น (ปัจจุบันอยู่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร)

นอกจากนี้ได้พบรูปสลักพระนารายณ์ทำด้วยศิลาที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โบราณสถานที่สำคัญที่ขุดพบ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี เทวสถานเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อมาในสมัยสุโขทัย ศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นควบคู่ไปกับพุทธศาสนา ในสมัยนี้มีการค้นพบเทวรูปพระนารายณ์ พระอิศวร พระพรหม พระแม่อุมา พระหริหระ ส่วนมากนิยมหล่อสำริด

นอกจากหลักฐานทางศิลปกรรมแล้ว ในด้านวรรณคดีได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เช่น ตำรับทำวศริจุฬาลักษณ์หรือนางนพมาศ หรือแม้แต่ประเพณีลอยกระทง เพื่อขอขมาลาโทษพระแม่คงคาน่าจะได้อิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ เช่นกัน

ในสมัยอยุธยา เป็นสมัยที่ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีอิทธิพลทางวัฒนธรรมประเพณีเช่นเดียวกับสุโขทัย พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ทรงยอมรับพิธีกรรมที่มีศาสนาพราหมณ์เข้ามา เช่น พิธีแข่งน้ำ พิธีทำน้าอภิเชกก่อนขึ้นครองราชย์สมบัติ พิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีตรียัมปวาย เป็นต้น โดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงนับถือทางไสยศาสตร์มากถึงขนาดทรงสร้างเทวรูปหุ้มด้วยทองคำทรงเครื่องทรงยาราชาชาติสำหรับตั้งในการพระราชพิธีหลายองค์ ในพิธีตรียัมปวายพระองค์ได้เสด็จไปส่งพระเป็นเจ้านับถือเทวสถานทุก ๆ ปี ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พิธีต่าง ๆ ในสมัยอยุธยายังคงได้รับการยอมรับนับถือจากพระมหากษัตริย์และปฏิบัติต่อกันมา คือ

1. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชพิธีนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นการเทิดพระเกียรติขององค์พระประมุขพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้รู้แบบแผนครั้งกรุงเก่าทำการค้นคว้า เพื่อจะได้สร้างแบบแผนที่สมบูรณ์ตามแนวทางแต่เดิมมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาและเพิ่มพิธีสงฆ์เข้าไป ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นเตรียมพิธี** มีการทำพิธีเสกน้ำ การทำพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏดวงพระราชสมภพและแกะพระราชลัญจกรประจำรัชกาล
2. **ขั้นพิธีเบื้องต้น** มีการเจริญพระพุทธมนต์
3. **ขั้นพิธีบรมราชาภิเษก** มีการสรงพระมูรธาภิเษก จากนั้นรับการถวายสิริราชสมบัติและเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์
4. **ขั้นพิธีเบื้องปลาย** เสด็จออกมหาสมาคมและสถาปนาสมเด็จพระบรมราชาธิราชแล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทำพิธีประกาศพระองค์เป็นศาสนูปถัมภกในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งถวายบังคมพระบรมศพพระบรมอัฐิพระเจ้าอยู่หัวองค์ก่อน และเสด็จเฉลิมพระราชมนเฑียรเสด็จเลียบพระนคร

2. การทำน้าอภิเชก

พระมหากษัตริย์ที่จะเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกจะต้องสรงพระมูรธาภิเษกและทรงรับน้าอภิเชกก่อนได้รับการถวายสิริราชสมบัติตามตำราพราหมณ์ น้าอภิเชกนี้ใช้น้ำจากปัญจมหานที คือ คงคา ยมุนา มหิ อจิรวดี และสรภู ซึ่งทำเป็นน้ำที่ไหลมาจากเขาไกรลาส อันเป็นที่สถิตของพระศิวะ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 ใช้น้ำจาก 4 สระ ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี คือ สระเกษ สระแก้ว สระคงคา และสระยมนา และได้เพิ่มน้ำจากแม่น้ำสำคัญในประเทศอีก 5 สาย คือ

- 1) แม่น้ำบางปะกง ตักที่บึงพระอาจารย์ แขวงนครนายก
- 2) แม่น้ำป่าสัก ตักที่ตำบลท่าราบ เขตสระบุรี
- 3) แม่น้ำเจ้าพระยา ตักที่ตำบลบางแก้ว เขตอ่างทอง
- 4) แม่น้ำราชบุรี ตักที่ตำบลดาวดึงส์ เขตสมุทรสงคราม
- 5) แม่น้ำเพชรบุรี ตักที่ตำบลท่าไชย เขตเมืองเพชรบุรี

3. พระราชพิธีจองเปรียง (เทศกาลลอยกระทง)

คือ การยกโคมตามประเพณีบูชาเทพเจ้าตรีมูรติ กระทำในเดือนสิบสองหรือเดือนอ้าย โดยพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธีในพระบรมมหาราชวัง พระราชครูฯ ต้องกินถั่วกิงงา 15 วัน ส่วนพราหมณ์อื่นกินคนละ 3 วัน ทุกเช้าต้องถวายน้ำมหาสังข์ทุกวันจนถึงลดโคมลง ต่อมาสมัยรัชการที่ 4 ได้ทรงโปรดให้เพิ่มพิธีทางพุทธศาสนาเข้ามาด้วย โดยโปรดให้มีสวดมนต์เย็นแล้วฉันเช้า อาลักษณ์อ่านประกาศพระราชพิธีจากนั้นแล้วพระราชกุศลให้เทพดาพระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ต่อไป จนได้ฤกษ์แล้วทรงหลั่งน้ำสังข์และเจิมเส้าโคมชัย จึงยกโคมขึ้นเส้าโคมชัยนี้ที่ยอดมีฉัตรผ้าขาว 9 ชั้น โคมประเทียบ 7 ชั้น ตลอดเส้าทาน้ำปูชนาว มีหงส์ติดลูกกระพรวน นอกจากนี้มีเส้าโคมบริวารประมาณ 100 ต้น ยอดฉัตรมีผ้าขาว 3 ชั้น

4. พระราชพิธีตรียัมปวาย

เป็นพิธีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของพราหมณ์ เชื่อกันว่าเทพเจ้าเสด็จมาเยี่ยมโลกทุกปี จึงจัดพิธีต้อนรับให้ใหญ่โตเป็นพิธีหลวงที่มีมานานแล้ว ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้จัดกันอย่างใหญ่โตมาก กระทำพระราชพิธีนี้ที่เสาชิงช้าหน้าวัดสุทัศน์ ชาวบ้านเรียกพิธีนี้ว่า “พิธีโล้ชิงช้า” พิธีนี้กระทำในเดือนอ้ายต่อมาเปลี่ยนเป็นเดือนยี่

5. พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

แต่เดิมมาเป็นพราหมณ์ ภายหลังได้เพิ่มพิธีสงฆ์ จึงทำให้เกิดเป็น 2 ตอนคือ พิธีพืชมงคลเป็นพิธีสงฆ์ เริ่มตั้งแต่การนำพันธุ์พืชมาร่วมพิธี พระสงฆ์สวดมนต์เย็นที่ท้องสนามหลวง จนกระทั่งรุ่งเช้ามีการเลี้ยงพระต่อ ส่วนพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นพิธีของพราหมณ์กระทำในตอนบ่าย

ปัจจุบันนี้พิธีกรรมของพราหมณ์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยเริ่มลดบทบาทลงไปมากเพราะพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลแทนทั้งในพระราชพิธีและพิธีกรรมทั่ว ๆ ไปในสังคม อย่างไรก็ตามพิธี-

พราหมณ์เท่าที่เหลืออยู่และยังมีผู้ปฏิบัติสืบกันมา ได้แก่ พิธีโกนผมไฟ พิธีโกนผมจุก พิธีตั้งเส้าเอก พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีเหล่านี้อย่างยังมีผู้นิยมกระทำกันทั่วไปในสังคม ส่วนพระราชพิธีที่ปรากฏอยู่ ได้แก่ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก และพิธีทำนํ้าอภิเษก เป็นต้น

สำหรับพิธีกรรมในศาสนาฮินดูซึ่งเป็นพราหมณ์ใหม่ ไม่ใคร่มีอิทธิพลมากนัก แต่ก็มีผู้นับถือและสนใจร่วมในพิธีกรรมเป็นครั้งคราว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเชื่อในพระเป็นเจ้าตรีมูรติทั้ง 3 องค์ ยังคงมีอิทธิพลควบคู่ไปกับการนับถือพุทธศาสนา ประกอบกับในโบสถ์ของพวกฮินดูมักจะมีพระพุทธรูปรวม ๆ ไปกับรูปปั้นของพระผู้เป็นเจ้า ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องอวตารของพระวิษณุทำให้คนไทยที่นับถือพุทธศาสนาบางกลุ่มนิยมมาสวดอ้อนวอนขอพรและบนบาน หลายคนถึงขนาดเข้าร่วมพิธีของฮินดูจึงเข้าลักษณะที่ว่ำนับถือทั้งพุทธทั้งฮินดูปนกันไป

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูในโลก

ปัจจุบันศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู นับถือกันมากในประเทศอินเดีย และมีอยู่เป็นส่วนน้อยในประเทศต่าง ๆ เช่น ลังกา บาห์ลี อินโดนีเซีย ไทย และแอฟริกาใต้

เรื่องที่ 6 ประวัติศาสดาและคำสอนของศาสนาซิกข์

1. ประวัติศาสดา

ศาสนาซิกข์ เป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยม มีท่านคุรุนานักเทพเป็นศาสดาองค์ที่ 1 สืบต่อมาถึงท่านคุรุโควินทสิงห์ เป็นศาสดาองค์ที่ 10 มีสุวรรณวิหารตั้งอยู่ที่เมืองอัมริตสา แคว้นปัญจาบ ประเทศอินเดีย เป็นศูนย์ชาวซิกข์ทั่วโลก ตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ มีประมุขแห่งศาสนาซิกข์อยู่ 10 ท่านด้วยกัน คือ

1. คุรุนานัก ก่อนสิ้นชีพไม่สามารถฟังลูกชายสองคนเป็นผู้สืบทอดทางลัทธิได้ ท่านจึงได้ประกาศแต่งตั้งศิษย์ที่รักของท่านคนหนึ่งซึ่งเป็นคนขี้แพ้ชื่อนาม ลาหิना (Lahina) เป็นผู้สืบทอด แต่เนื่องจากศิษย์ผู้นี้มีการเสียดสต่อท่านคุรุนานักตลอดมา ท่านจึงเปลี่ยนนามให้ใหม่ว่า อังคัต (Angal) แปลว่า ผู้เสียดสร่างกาย

2. คุรุอังคัต (พ.ศ. 2081 - 2095) ท่านผู้นี้เป็นนักภาษาศาสตร์สามารถเผยแผ่คำสอนของอาจารย์ไปได้ยิ่งกว่าครูคนใด ท่านเป็นคนแรกที่แนะนำสาวกให้นับถือคุรุนานักว่าเป็นพระเจ้าองค์หนึ่ง

3. คุรุอมาร์ ทาส (Amardas พ.ศ. 2095 - 2117) ท่านเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นคนสุภาพ ได้ตั้งองค์การลัทธิซิกข์ขึ้นมา ได้ชื่อว่าเป็นผู้ส่งเสริมลัทธิซิกข์ไว้ได้อย่างมั่นคง

4. คุรุรามทาส (Ramsas พ.ศ. 2117 - 2124) ท่านเป็นผู้สร้างศูนย์กลางของลัทธิซิกข์ไว้แห่งหนึ่งให้ชื่อว่า “หริมนเทียร” คือ วิหารซิกข์ไว้ในทะเลสาบเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของแคว้นลาฮอร์ สถานที่ดังกล่าว เรียกว่า อมฤตสระ กลายเป็นที่บำเพ็ญบุญศูนย์กลางลัทธิซิกข์เช่นเดียวกับเมืองเมกกะ ศูนย์กลางของลัทธิอิสลาม ท่านได้ตั้งแบบแผนไว้ว่าผู้สืบทอดตำแหน่งคุรุจำเป็นต้องเป็นเชื้อสายของตนเอง ดังนั้นท่านได้แต่งตั้งบุตรชายของท่านเป็นคุรุต่อไป

5. คุรุอรชุน (Arjan พ.ศ. 2124 - 2149) เป็นผู้รวบรวมคัมภีร์ในลัทธิซิกข์ได้มากกว่าผู้ใด คัมภีร์ที่รวบรวมเก็บจากโอวาทของคุรุทั้งสี่ท่านที่ผ่านมา และได้เพิ่มโอวาทของท่านเองไว้ในคัมภีร์ด้วย เป็นผู้ออกบัญญัติว่าชนชาติซิกข์ ต้องแต่งตัวด้วยเครื่องแต่งกายของศาสนานิยม ไม่นิยมแต่งตัวด้วยวัตถุมีราคาแพง ตั้งกฎเกณฑ์เก็บภาษีเพื่อบำรุงศาสนา ได้ชื่อว่าเป็นผู้เผยแผ่ลัทธิได้อย่างกว้างขวาง สร้างหริมนเทียรขึ้นเป็นสุวรรณวิหาร สิ้นชีพในการต่อสู้กับกษัตริย์กรุงเดลี

6. คุรุหริโควินท (Harl Covind พ.ศ. 2149 - 2181) เป็นคุรุคนแรกที่สอนให้ชาวซิกข์นิยมดาบให้ถือดาบเป็นเครื่องหมายของชาวซิกข์ผู้เคร่งครัดในศาสนา เป็นผู้ส่งเสริมกำลังทหารสั่งสอนให้ชาวซิกข์เป็นผู้กล้าหาญต้านทานศัตรู (ซึ่งเข้ามาครองดินแดนอินเดียอยู่ในขณะนั้น)

เป็นที่น่าสังเกตว่านับตั้งแต่สมัยนี้เป็นต้นไป เรื่องของศาสนาซิกข์เป็นเรื่องของอาวุธ เรื่องความกล้าหาญ เพื่อต่อสู้ศัตรูผู้มารุกรานแผ่นดิน

7. ครูห์ไร (Harl Rai พ.ศ. 2181 - 2207) ท่านผู้นี้ได้ทำการรบต้านทานโอริ่งเซฟกษัตริย์มุสลิมในอินเดีย

8. ครูห์ริกัน (Harl Rai พ.ศ. 2207 - 2281) ได้ดำเนินการเผยแพร่ลัทธิด้วยการต่อต้านกษัตริย์โอริ่งเซฟเช่นเดียวกับครูห์ไร

9. ครูเทคพาหาทู้ร์ (Tegh Bahadur พ.ศ. 2218 - 2229) เป็นนักรบที่กล้าหาญ สามารถต้านทานการรุกรานของกษัตริย์อิสลามที่เข้ามาครอบครองอินเดียและชนูศาสนาอื่น ท่านได้เผยแพร่ศาสนาซิกข์ออกไปได้กว้างขวางสุดเขตตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย และแผ่มาทางใต้จนถึงเกาะลังกา ท่านได้ต้านทานอิสลามทุกทาง พวกมุสลิมในสมัยนั้นไม่กล้าสู้รบกับครูท่านนี้ได้

10. ครูโควินทสิงห์ (Covind Singh พ.ศ. 2229 - 2251) เป็นบุตรของครูเทคพาหาทู้ร์ เป็นผู้ริเริ่มตั้งบทบัญญัติใหม่ในศาสนาซิกข์ ด้วยวิธีปลูกใจสานุศิษย์ให้เป็นนักรบ ต่อต้านกษัตริย์มุสลิมผู้เข้ามาข่มขี่ศาสนาอื่น เพื่อจรรโลงชาติท่านได้ตั้งศูนย์กลางการเผยแพร่ลัทธิซิกข์อยู่ที่เมืองดักคา (Dacca) และแคว้นอัสสัมในเบงกอลตะวันออก ท่านได้ประกาศแก่สานุศิษย์ทั้งหลายว่า ทุกคนควรเป็นนักรบต่อสู้กับศัตรูเพื่อจรรโลงชาติศาสนาของตน ซิกข์ทุกคนต้องเป็นคนกล้าหาญ คำว่า “สิงห์” อันเป็นความหมายของความกล้าหาญ เป็นชื่อของบรรดาสานุศิษย์แห่งศาสนาซิกข์มาตั้งแต่นั้น และ “สิงห์” ทุกคนต้องรวมเป็นครอบครัวบริสุทธ์

2. พระคัมภีร์

เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเคารพสูงสุด จัดวางในที่สูงบนแท่นบูชา จะต้องมีการปฏิบัติพระคัมภีร์อยู่เสมอ คือ การศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ชาวซิกข์ทุกคนจะต้องถอดรองเท้าและโพกศีรษะก่อนเข้าไปในโบสถ์ จะต้องเข้าไปกราบพระคัมภีร์ด้วยความเคารพเสียก่อน

คัมภีร์ของศาสนาซิกข์ เรียกว่า ครันธ - ซาหิบ หรือ คันถะ (ในภาษาบาลี) หมายความว่า คัมภีร์หรือหนังสือ ส่วนใหญ่เป็นคำร้อยกรองสั้น ๆ รวม 1,430 หน้า มีคำไม่น้อยกว่าล้านคำมี 5,894 โสลก โสลกเหล่านี้เข้ากับทำนองสัจคตีได้ถึง 30 แขนง จัดเป็นเล่มได้ 37 เล่ม ภาษาที่ใช้ในคัมภีร์มีอยู่ 6 ภาษาหลัก คือ ปัญจาปี (ภาษาประจำแคว้นปัญจาปอันเป็นถิ่นเกิดของศาสนา) มุลตานี เปอร์เซีย ปรากริตฮินดี และมารถี

ศาสนาซิกข์โบราณประมาณร้อยละ 90 เช่นเดียวกับศาสนิกชนในศาสนาอื่นที่ไม่เคยรอบรู้คัมภีร์ของศาสนาของตน ดังนั้น คัมภีร์จึงกลายเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ ผู้ไม่เกี่ยวข้องไม่สามารถแตะต้องได้ ที่หริมนเทียรหรือสุวรรณวิหาร ในเมืองอมฤตสรา แคว้นปัญจาป มีสถานที่ประดิษฐานคัมภีร์ถือเป็นศูนย์กลางศาสนาซิกข์

ในวิหารของศาสนาซิกข์ไม่บังคับให้มีรูปเคารพ นอกจากคัมภีร์ ให้ถือว่า คัมภีร์นั้นคือ ตัวแทนของพระเจ้า ทุกเวลาเช้าผู้รักษาวิหารจะนำผ้าปกดินราคาแพงมาห่มห่อคัมภีร์เป็นการเปลี่ยนผ้าคลุมทำความสะอาด วางคัมภีร์ลงบนแท่นภายในม่านซึ่งปักด้วยเกล็ดเพชร ก่อนพิธีสวดในเวลาเช้า ครั้นตกเย็นก็นำคัมภีร์ไปประดิษฐานไว้บนตั่งทองในห้องพิเศษ ไม่ยอมให้ฝุ่นละอองจับต้องได้

คัมภีร์เดิมหรือช่วงแรกของศาสนานี้เรียกว่า อาทิกันถะ รวบรวมโดยครูท่านที่ห้า คือ ครูอรชุน (เทพ) ประมวลจากนานาโอวาทซึ่งครูท่านแรก คือ ครูนันก และโอวาทของครูท่านต่อ ๆ มา พร้อมทั้งวาณิ (คำภาษิต) ของภคัต คือ ปราชญ์ผู้ที่มีความรักต่ออย่างยิ่งต่อลัทธินี้อีก 11 ท่าน และมีวาณิของภคัตผู้มีอาชีพประจำสกุลมารวมไว้ในอาทิกันถะด้วย

ในเวลาต่อมาได้มีการรวบรวมโอวาทของครูอีกครั้งหนึ่ง โดยครูโควินทสิงห์ ได้รวบรวมโอวาทของครูเทพาหาทรร รวมเป็นคัมภีร์ครันถ - ซาหิป อันสมบูรณ์

3. จริยธรรมของซิกข์

คำสอนตามคัมภีร์ครันถ - ซาหิป ซึ่งบรรดาท่านครูทั้งหลายได้ประกาศไว้เกี่ยวกับจริยธรรมอันเป็นเครื่องยังสังคมและประเทศชาติให้มั่นคงอยู่ได้ และยังจิตใจของผู้ปฏิบัติให้บรรลุถึงความผาสุกขั้นสุดท้ายได้ มีนัยโดยสังเขป คือ

เกี่ยวกับพระเจ้า “รูปทั้งหลายปรากฏขึ้นตามคำสั่งของพระเจ้า (อกาลบุรุษ) สิ่งมีชีวิตทั้งหลายอุบัติมาตามคำสั่งของพระเจ้า บุตรธิดาจะได้รู้ถึงกำเนิดบิดามารดาได้อย่างไร โลกทั้งหมดร้อยไว้ด้วยเส้นด้าย คือ คำสั่งของพระเจ้า”

“มนุษย์ทั้งหลายมีพระบิดาผู้เดียว เราทั้งหลายเป็นบุตรของท่าน เราจึงเป็นพี่น้องกัน”

“พระเจ้าผู้สร้างโลก (อกาลบุรุษ) สิ่งสถิตอยู่ในสิ่งทั้งหลายที่พระเจ้าสร้างและสิ่งทั้งหลายก็อยู่ในพระเจ้า”

“อ้าหล่า (อัลลอฮ) ได้สร้างแสงสว่างเป็นครั้งแรก สัตว์ทั้งหลายอุบัติมาเพราะศักดิ์ของอ้าหล่า สิ่งที่อ้าหล่าสร้างขึ้นเกิดมาแต่แสงสว่างนั้นเองจึงไม่มีใครสูง ไม่มีใครต่ำ ใครจะไม่ถามถึงวรรณะ และกำเนิดของท่าน ท่านจงแสวงหาความจริงซึ่งพระเจ้าแสดงแก่ท่าน วรรณะและกำเนิดของท่านเป็นไปตามจาริตของท่านเอง”

“อย่าให้ใครถือตัวเพราะวรรณะของตน ผู้ซึ่งรู้จักพรหมนั้นแหละเป็นพราหมณ์อย่าถือตัวเพราะวรรณะ ความถือตัวเช่นนี้เป็นบ่อเกิดแห่งความชั่ว ฯลฯ”

“คนทั้งหลาย บ้างก็เป็นอุทาสี สันยาसी โยคี พรหมจารี ยติ อินธุ ฯลฯ บางคนเป็นอิมานซาฟิ จึงถือว่าคนทั้งหลายเป็นวรรณะเดียวกันหมด กรูตา (ผู้สร้างโลกตามสำนวนฮินดู) และกัรึม (อ้าหล่าตามสำนวนมุสลิม) เป็นผู้เดียวกัน เป็นผู้เผื่อแผ่ประทานอภัยอย่าเข้าใจผิด เพราะความสงสัยและเชื่อไปว่ามีพระเจ้าองค์ที่สอง คนทั้งหลายจงปฏิบัติแต่พระเจ้าองค์เดียว คนทั้งหลายย่อมมีพระเจ้าเดียว ท่านจงรู้ไว้ซึ่งรูปเดียว และวิญญาณเดียว”

เกี่ยวกับการสร้างโลก ซิกข์สอนว่า แต่เริ่มแรกมีแต่กาลบุรุษ ต่อมาหมอกและก๊าซหมุนเวียนอยู่ได้ล้านโกฏิปี จึงมีธรณี ดวงดาว น้ำ อากาศ ฯลฯ อุบัติขึ้นมา มีชีวิตอุบัติมาบนสิ่งเหล่านั้นนับด้วยจำนวน 8,400,000 ชนิด มนุษย์มีฐานะสูงสุด เพราะมีโอกาสบำเพ็ญธรรมเป็นการฟอกดวงวิญญาณให้สะอาดอันเป็นหนทางให้หลุดพ้นจากการเกิดตาย

ซิกข์สอนว่า โลกมีมากต่อมาก ดวงสุริยะ ดวงจันทร์ มีมากต่อมาก อากาศ และอวกาศกว้างใหญ่ไพศาล อันผู้มีกิเลสยากที่จะหยั่งรู้ได้

เกี่ยวกับเศรษฐกิจสังคม ชิกซ์สอนว่า

1. ให้ตื่นแต่เช้าอย่างน้อยครึ่งชั่วโมงก่อนรุ่งอรุณ
2. ตื่นแล้วให้บริการทางธรรม เพื่อฟอกจิตใจให้สะอาด
3. ให้ประกอบสมาธิ
4. ให้แบ่งส่วนของรายได้ 10 ส่วน มอบให้แก่กองการกุศล
5. ให้ละเว้นการเสพของมีนเมา ประพฤติผิดประเวณี

เกี่ยวกับประเทศชาติ ศาสนาชิกซ์ตั้งขึ้นโดยคุรูนานัก ผู้มองเห็นภัยที่ประเทศชาติกำลังได้รับอยู่จากคนต่างชาติและคนในชาติเดียวกัน จึงได้ประกาศธรรมสั่งสอนเพื่อความดำรงอยู่ของชาติ คุรฺวานิชของท่านเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้รับฟังมีความสามัคคีมีความรักชาติ โดยไม่เกลียดชังชาติอื่น

ต่อมาในสมัยคุรุโควินสิงห์ ท่านได้สั่งสอนให้ชาวชิกซ์เป็นทหารหาญ เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อชาติ คุรุหลายท่าน เช่น คุรุอรชุนเทพ และคุรุเทคบาหาทฺร์ ได้สละชีพเพื่อชาติและศาสนา และบางท่านสละชีพเพื่อป้องกันศาสนาชิกซ์ กล่าวคือ

- คุรุชุนเทพ ถูกกษัตริย์อิสลาม คือ ชาห์นศิร บังคับไม่ให้ท่านประกาศศาสนา ท่านถูกจับขังที่ป้อมเมืองลาฮอร์ ถูกทรมานให้นั่งบนแผ่นเหล็กเผาไฟและถูกโบยด้วยทนายคำวร้อนบนร่าง กษัตริย์ชาห์นศิร บังคับให้ท่านเลิกประกาศศาสนาชิกซ์ และหันมาประกาศศาสนาอิสลามแทน แต่ท่านไม่ยอมทำตามจึงถูกนำตัวไปใส่หม้อต้มและถูกนำตัวไปถ่วงในแม่น้ำระวี จนเสียชีวิต พ.ศ. 2149

คุรุเทคบาหาทฺร์ ถูกกษัตริย์อิสลามประหาร เพราะเรื่องการประกาศศาสนาชิกซ์เช่นกัน

ในการกู้เอกราชของประเทศอินเดีย ปรากฏว่าชาวชิกซ์ได้สละชีวิตเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก

เกี่ยวกับฐานะของสตรี ศาสนาชิกซ์ยกสตรีให้มีฐานะเท่าบุรุษ สตรีมีสิทธิในการศึกษา ร่วมสวดมนต์หรือเป็นผู้ดำเนินการสวดมนต์เท่ากับบุรุษทุกประการ คุรูนานัก ให้โอวาทแก่พวกพราหมณ์ผู้เคร่งในวรรณะสี่ ไว้ว่า

“พวกท่านประณามสตรีด้วยเหตุใดสตรีเหล่านี้เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ราชาครุศาสดาและแม้แต่ตัวท่านเอง”

เกี่ยวกับเสมอภาคและเสรีภาพ คุรูนานัก สอนว่า “โลกทั้งหมดเกิดจากแสงสว่างอันเดียวกัน คือ (พระเจ้า) จะว่าใครดีใครชั่วกว่ากันไม่ได้”

คุรุโควินทสิงห์ สอนว่า สุเหร่า มณเฑียร วิหาร เป็นสถานที่บำเพ็ญธรรมของคนทั้งหลายเหมือนกัน ที่เห็นแตกต่างกันบ้างเพราะความแตกต่างแห่งกาลกาลและเทศะ

วิหารของชิกซ์มีประตูสี่ด้าน หมายความว่าเปิดรับคนทั้งสี่ทิศ คือ ไม่จำกัดชาติ ศาสนา เพศ หรือวรรณะใด ในการประชุมทางศาสนาทุกคนได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาค ผู้แจกหรือผู้รับแจกอาหารจากโรงทานของกองการกุศลจะเป็นคนในวรรณะใด ๆ ชาติใดก็ได้คนทุกฐานะต้องนั่งกินอาหารในที่เสมอหน้ากัน

เรื่องของโรงอาหารเป็นสิ่งสำคัญมากของศาสนสถาน คุรุรามทาส ได้ตั้งกฎไว้ว่าใครจะเข้าพบท่านต้องรับอาหารจากโรงทานเสียก่อน เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นประจักษ์ว่ารับหลักการเสมอภาคของท่านคุรุ ครั้งหนึ่งอภีร์มหาราชไปพบท่านเห็นท่านนั่งกินอาหารในที่เดียวกับสามัญชน ทำให้อภีร์มหาราชพอพระทัยถวายเงินปีแต่ท่านคุรุผู้นี้

อีกประการหนึ่งจะเป็นผู้ใดก็ตามจะต้องปฏิบัติสังคัต (พิธีขุมนุศาสนิก) ด้วยมือของตนเอง คือต้องเช็ดรองเท้า ตักน้ำ ทำทุกอย่างด้วยตนเอง ไม่มีใครได้รับยกเว้นเป็นพิเศษ ผู้ใดปฏิบัติตามได้มากยิ่งเป็นซิกซ์ที่ดีมาก

4. ศาสนาซิกซ์เข้าสู่ประเทศไทย

ชาวซิกซ์ส่วนมากยึดอาชีพขายอิสระ บ้างก็แยกย้ายถิ่นฐานทำมาหากินไปอยู่ต่างประเทศ บ้างก็เดินทางไปมาระหว่างประเทศ ในบรรดาชาวซิกซ์ดังกล่าวมีพ่อค้าชาวซิกซ์คนหนึ่งชื่อ นายกิริปารามมาคาน ได้เดินทางไปประเทศอัฟกานิสถาน เพื่อหาซื้อสินค้าแล้วนำไปจำหน่ายยังบ้านเกิดสินค้าที่ซื้อครั้งหนึ่งมีม้าพันธุ์ดีรวมอยู่หนึ่งตัว

เมื่อขายสินค้าหมดแล้วได้เดินทางมาแวะที่ประเทศสยาม โดยได้นำม้าตัวดังกล่าวมาด้วย เขาได้มาอาศัยอยู่ในพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์สยามได้รับความอบอุ่นใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น เขามีโอกาสเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ถวายม้าตัวโปรดของเขาแด่พระองค์ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เห็นในความจงรักภักดีของเขา ได้พระราชทานช้างให้เขาหนึ่งเชือก ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นในระหว่างเดินทางกลับอินเดีย

เมื่อเดินทางกลับมาถึงอินเดียแล้วเห็นว่าของที่ได้รับพระราชทานมานั้นสูงค่าอย่างยิ่งควรที่จะเก็บรักษาให้สมพระเกียรติยศแห่งพระเจ้ากรุงสยาม จึงได้นำช้างเชือกนั้นไปถวายพระราชแห่งแคว้นแคชเมียร์และยัมมู พร้อมทั้งเล่าเรื่องที่ตนได้เดินทางไปประเทศสยามได้รับความสุขความสบายจากพี่น้องประชาชนชาวสยาม ซึ่งมีพระเจ้าแผ่นดินปกครองด้วยทศพิธราชธรรมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญของประชาชน

พระราชแห่งแคว้นแคชเมียร์ ได้ฟังเรื่องราวแล้วก็มีความพอพระทัยอย่างยิ่ง ทรงรับช้างเชือกดังกล่าวเอาไว้แล้วขึ้นระวางเป็นราชาพาหนะต่อไป พร้อมกับมอบแก้วแหวนเงินทองให้นายกิริปารามมาคานเป็นรางวัล จากนั้นเขาก็ได้เดินทางกลับบ้านเกิด ณ แคว้นปัญจาบ แต่ครั้งนี้เขาได้รวบรวมเงินทอง พร้อมทั้งชักชวนเพื่อนพ้องให้ไปตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารพระเจ้ากรุงสยามตลอดไป

ต่อมาไม่นานผู้คนที่เขาได้ชักชวนไว้ก็ทยอยกันมาเรื่อย ๆ ดังนั้น ศาสนาสถานแห่งแรกจึงได้ถูกกำหนดขึ้น โดยศาสนิกชนชาวซิกซ์ได้เช่าเรือนไม้หนึ่งคูหาที่บริเวณบ้านหม้อ หลังโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุงปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2455 มาตกแต่งให้เหมาะสมเพื่อใช้ประกอบศาสนากิจ

ต่อมาเมื่อสังคมชิวก์เติบโตขึ้นจึงได้ย้ายสถานที่จากที่เคยมาเข้าบ้านหลังใหญ่กว่าเดิม บริเวณย่านพาหุรัดในปัจจุบัน แล้วได้อัญเชิญพระมหาคัมภีร์อาทิกร์ณมาประดิษฐานเป็นองค์ประธาน มีการสวดมนต์ ปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำทุกวันไม่มีวันหยุดนับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2456 เป็นต้นไปจนถึงปี พ.ศ. 2475 ศาสนิกชนชาวชิวก์จึงได้รวบรวมเงิน เพื่อซื้อที่ดินผืนหนึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ เป็นจำนวนเงิน 16,200 บาท และได้ก่อสร้างอาคารเป็นตึกสามชั้นครึ่ง ด้วยเงินจำนวนประมาณ 25,000 บาท เป็นศาสนสถานถาวรใช้ชื่อว่า ศาสนาสถาณสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2476

ต่อมาเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ศาสนสถานแห่งนี้ถูกระเบิดจากฝ่ายสัมพันธมิตรถึงสองลูกเจาะ เพดานคานค้ำลงมาถึงชั้นล่างถึงสองชั้น แต่ถูกระเบิดดังกล่าวด้าน แต่ทำให้ตัวอาคารรั่วไม่สามารถใช้งานได้ หลังจากได้ทำการซ่อมแซมมาระยะหนึ่งอาคารดังกล่าวใช้งานได้ดังเดิม และได้ใช้ประกอบศาสนากิจมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อศาสนิกชนชาวชิวก์มีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ จึงต่างก็แยกย้ายไปประกอบกิจการค้าขายตามหัวเมืองต่าง ๆ อย่างมีสิทธิเสรีภาพยิ่ง และทุกแห่งที่ศาสนิกชนชาวชิวก์ไปอาศัยอยู่ก็จะร่วมกันก่อตั้งศาสนสถานเพื่อประกอบศาสนกิจของตน ปัจจุบันมีศาสนสถานของชาวชิวก์ที่เป็นสาขาของสมาคมอยู่ 17 แห่ง คือ ศาสนสถานสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา (ศูนย์รวมชิวก์ศาสนิกชนในประเทศไทย) กรุงเทพฯ และตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ อีก 16 แห่ง คือ จังหวัดนครสวรรค์ ลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย นครราชสีมา ขอนแก่น อุตรธานี นครพนม อุบลราชธานี ชลบุรี (พัทยา) ภูเก็ต ตรัง สงขลา (อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอหาดใหญ่) ยะลา และจังหวัดปัตตานี

ในปี พ.ศ. 2525 มีศาสนิกชนชาวชิวก์อยู่ในประเทศไทยประมาณสองหมื่นคน ทุกคนต่างมุ่งประกอบสัมมาอาชีพอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารแห่งพระมหากษัตริย์ไทย ด้วยความมั่งคั่งสุขสงบทั้งกายและใจโดยทั่วหน้า

สมาคมศรีคุรุสิงห์สภา (ศูนย์รวมชิวก์ศาสนิกชนในประเทศไทย) ได้อบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ดีมีศีลธรรม รู้จักรักษาธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ละเว้นจากสิ่งเสพติดทั้งปวง ดำเนินการอุปการะช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแผ่ต่อผู้ประสบทุกข์ยากอยู่เสมอมิได้ขาด

จัดสร้างโรงเรียนชิวก์วิทยา ที่สำโรงเหนือ จังหวัดสมุทรปราการ มีห้องเรียน 40 ห้อง มีนักเรียน 300 คน ทั้งชายและหญิง สอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

จัดสร้างสถานพยาบาล คลินิกนันทกมิชชัน เพื่อเปิดการรักษาพยาบาล มีคนไข้ที่ยากจนเข้ารับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียเงิน โดยไม่จำกัดชั้น วรรณะ และศาสนาแต่ประการใด

เปิดบริการห้องสมุดนันทก บริการหนังสือต่าง ๆ ทั้งในภาคภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาปัญจาปี เปิดสถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจนขัดสน และขาดแคลนผู้อุปการะ

จัดตั้งมูลนิธิพระศาสดาครูนาถเทพ เมื่อปี พ.ศ. 2512 นำดอกผลมาสงเคราะห์นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์

ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ กับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมการศาสนา สภากาชาดไทย มูลนิธิเด็กพิการ มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย (ในพระบรมราชูปถัมภ์) เพื่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่ศาสนิกชนศาสนาต่าง ๆ เชิญชวนให้ชาวสิกข์ออกบำเพ็ญตนเพื่อให้ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

เรื่องที่ 7 การเผยแผ่ศาสนาต่าง ๆ ในโลก

ในจำนวนประชากรประมาณ 4,500 ล้านคน มีผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ศาสนาคริสต์ ประมาณ 2,000 ล้านคน
- 2) ศาสนาอิสลาม ประมาณ 1,500 ล้านคน
- 3) ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูประมาณ 900 ล้านคน
- 4) ศาสนาพุทธ ประมาณ 360 ล้านคน
- 5) ที่เหลือเป็นผู้นับถือลัทธิต่าง ๆ เทพเจ้าหรือไม่นับถือศาสนาอะไรเลย

ศาสนาที่สำคัญของโลกทุกศาสนาต่างเกิดในทวีปเอเชีย ซึ่งแหล่งกำเนิดดังนี้ เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ เป็นต้นกำเนิดของศาสนาฮินดู ศาสนาคริสต์ และอิสลาม ศาสนาฮินดู เป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ เป็นต้นกำเนิดของศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลกขณะนี้ โดยได้เผยแผ่ไปสู่ยุโรป สิกข์โลกตะวันตกอื่น ๆ และชาวยุโรปนำมาเผยแผ่สู่ทวีปเอเชียอีกครั้งหนึ่ง

ศาสนาอิสลาม เกิดก่อนศาสนาคริสต์ประมาณ 600 ปี เป็นศาสนาที่สำคัญของเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ ปัจจุบันศาสนานี้ได้เผยแผ่ไปทางภาคเหนือของอินเดีย ดินแดนทางตอนเหนือของอ่าวเบงกอล คาบสมุทรมลายู และประเทศอินโดนีเซีย

เอเชียใต้เป็นแหล่งกำเนิดศาสนาฮินดู ศาสนาสิกข์ ศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู มีความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นศาสนาเก่าแก่ของโลก เมื่อประมาณ 5,000 ปี และเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวอินเดียจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ส่วนพุทธศาสนาเกิดก่อนศาสนาคริสต์ 500 ปี และถึงแม้จะเกิดในอินเดียแต่ชาวอินเดียนับถือพระพุทธศาสนาน้อย แต่มีผู้นับถือกันมากในทิเบต ศรีลังกา พม่า ไทย ลาว และกัมพูชา

เอเชียตะวันออกเป็นแหล่งกำเนิดของลัทธิขงจื๊อ เต๋า และชินโต ต่อมา เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่จีน ปรากฏว่าหลักธรรมของศาสนาพุทธสามารถผสมผสานกับคำสอนของขงจื๊อได้ดี ส่วนในญี่ปุ่นนับถือพุทธศาสนาแบบชินโต

1. โลกคริสเตียน

สืบเนื่องจากศาสนาคริสต์มีอิทธิพลต่อชาวตะวันตกโดยเฉพาะในสมัยกลางยุโรป ศาสนาจักรเข้ามา มีบทบาทแทนอาณาจักรโรมันทั้งในด้านศาสนา การเมือง การปกครอง ประเพณี และวัฒนธรรม พระสันตะปาปาได้รับการยกย่องให้เป็นราชาแห่งราชาทั้งหลาย มีอำนาจเต็มที่ในการกำหนดบทบาท วิถีชีวิตของคนในสมัยนั้น ต่อมาในตอนปลายยุคกลางสืบต่อ จนกระทั่งยุคแห่งวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ศาสนาจักร ถูกลดบทบาททางการเมืองและการปกครอง แต่ศาสนาคริสต์ยังมีอิทธิพลครอบคลุมทั่วทั้งทวีปยุโรป อเมริกา และแอฟริกา แม้แต่ในปัจจุบันศาสนาคริสต์เป็นที่ยอมรับของสังคมทั่ว ๆ ไป ในฐานะที่เป็นศาสนาหนึ่งที่ผู้นับถือมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งของโลก

สาเหตุที่ศาสนาคริสต์เผยแผ่ได้ทั่วโลก เพราะยุคล่าอาณานิคมพวกจักรวรรดินิยมชาวยุโรปและอเมริกา (คริสต์ศตวรรษที่ 15 - 16) ศาสนาคริสต์ได้ถูกนำไปเผยแผ่ในประเทศต่าง ๆ ที่นักล่าอาณานิคมเหล่านี้ พร้อมกับมิชชันนารี คือ นักสอนศาสนาไปถึงส่งผลให้คริสต์ศาสนิกชนมีปริมาณมากขึ้นทั้งในยุโรป แอฟริกา อเมริกา เอเชีย และออสเตรเลีย ประเทศไทยมีนักสอนศาสนาชาวโปรตุเกสและสเปนเข้ามาเผยแผ่ โดยเดินทางมาพร้อมกับพวกทหารและพ่อค้าของประเทศเหล่านั้น ทำให้มีคนไทยนับถือศาสนาคริสต์กระจายไปทั่วประเทศ

2. โลกอิสลาม

การเผยแผ่ศาสนาอิสลาม เกิดจากพ่อค้าอาหรับนำสินค้า คือ นำเครื่องเทศมาขาย และเผยแผ่ศาสนาด้วย ชาวมุสลิม เป็นผู้ที่ยืนยันแข็ง ชื่อสัตย์สุจริต และมีฐานะดี เป็นพ่อค้าประกอบกับหลักศาสนามีหลักการสำหรับผู้ครองเรือน จึงเผยแผ่ไปได้อย่างรวดเร็วในโลก ศาสนาอิสลามมีจำนวนผู้นับถือมากลำดับที่ 2 ของโลก ชาวมุสลิมมีอยู่ประมาณ 1,500 ล้านคน หรือ 1 ใน 4 ของประชากรโลก และมีกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาที่แตกต่างกันกระจายตัวอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งเอเชีย แอฟริกา และยุโรป โดยเฉพาะในเอเชียใต้ ซึ่งเป็นภูมิภาคที่ประชากรมุสลิมอยู่หนาแน่นที่สุดในโลกมีอยู่ราว 1 ใน 4 ของประชากรมุสลิมทั้งหมด รองลงมา คือ ประชากรมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในอินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน กับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย และฟิลิปปินส์ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นโลกมุสลิม ส่วนตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของศาสนาอิสลามเองนั้น มีประชากรมุสลิมมากที่สุดเป็นลำดับ 3 มีอยู่ประมาณ 200 ล้านคน ลำดับต่อมา คือ ชาวมุสลิม เชื้อสายเติร์ก ที่อยู่ในตุรกีและดินแดนต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยมีจำนวนประมาณ 90 ล้านคน ส่วนมุสลิมเปอร์เซีย มีประชากรอยู่ประมาณ 70 - 80 ล้านคน และที่เหลือเป็นมุสลิมชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามประเทศต่าง ๆ มากกว่า 120 ประเทศทั่วโลก มุสลิมประกอบด้วยประชากร 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ คือ

1. **กลุ่มประเทศมุสลิมอาหรับ** คือ ประเทศมุสลิม ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวอาหรับ ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษากลาง กลุ่มนี้ คือ แอลจีเรีย บาห์เรน อียิปต์ อิรัก จอร์แดน คูเวต เลบานอน ลิเบีย โมร็อกโก โอมาน กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย โชมาเลีย ซีเรีย ตูนิเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตต์ และเยเมน

2. **กลุ่มประเทศมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับ** คือ ประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ไม่ใช่ชาวอาหรับ และไม่ได้ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษากลาง กลุ่มนี้แบ่งเป็นภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

ภูมิภาคเอเชียกลาง ได้แก่ อัฟกานิสถาน อาเซอร์ไบจาน บังคลาเทศ บรูไน อินโดนีเซีย อิหร่าน คาซัคสถาน คีร์กีสถาน มาเลเซีย มัลดีฟส์ ปากีสถาน ทาจิกิสถาน ตุรกี เติร์ก เมนิสถาน อุซเบกิสถาน

ภูมิภาคแอฟริกา ได้แก่ มอริตาเนีย บูร์กินาฟาโซ แคเมอรูน แอฟริกากลาง ชาด คอโมโรส โกตดิวัวร์ เจริเทรีย เอธิโอเปีย แกมเบีย กินี กินีบิสเซา จิบูตี มาลี ไนเจอร์ ไนจีเรีย เซเนกัลป์ เซียร์ราลีโอน แทนซาเนีย โตโก และซาร่าตะวันตก

ภูมิภาคยุโรป ได้แก่ อัลบาเนีย บอสเนีย - เฮอร์เซโกวีนา และปาเลสไตน์

3. กลุ่มมุสลิมชนกลุ่มน้อยในประเทศที่ไม่ใช่มุสลิม คือ มุสลิมที่กระจัดกระจายอยู่ในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งมีอยู่ทุกมุมโลก เช่น ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ จีน อินเดีย รัสเซีย มาซิโดเนีย ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐ อเมริกา อาร์เจนตินา ไทย ฯลฯ กลุ่มมุสลิมเหล่านี้เป็นประชากรส่วนน้อยในประเทศต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 120 ประเทศทั่วโลก

3. ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

เป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุดในโลกนับมาประมาณ 5,000 ปี ในชมพูทวีป แม้ว่าศาสนาพุทธจะเกิดในอินเดีย เมื่อ 2,500 ปีล่วงมา แต่ศาสนาพุทธเสื่อมลงและมารุ่งเรืองอีกครั้งในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชและเสื่อมลงอีก และศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู รุ่งเรืองอีกในอินเดีย จนถึงปัจจุบัน และในบังกลาเทศ มีผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู 10.5% ส่วนในอินโดนีเซียยังมีผู้นับถือศาสนาฮินดูอยู่บ้างราว 3%

4. โลกพุทธศาสนา

ประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นประเทศที่เป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เก่าแก่รองลงมาจากศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู เมื่อศึกษาประวัติการแผ่พระพุทธรูปศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ ในโลกพบว่าที่สำคัญ คือ พระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งเป็นกษัตริย์ที่มีแสนยานุภาพของอินเดีย ทรงนับถือศาสนาพุทธและเป็นกำลังที่สำคัญในการเผยแผ่ศาสนาพุทธให้รุ่งเรือง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 เผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาไปยังประเทศต่าง ๆ โดยส่งสมณทูตไปเผยแผ่ ได้แก่ ประเทศลังกา ไทย พม่า ทำให้ศาสนาพุทธประดิษฐานมั่นคงจนถึงทุกวันนี้

คณะพระธรรมทูตดังกล่าวมี 9 คณะ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

สายที่ 1 มีพระมัทสน์ตักเถระเป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา ณ แคว้นกัมมิระ คือ รัฐแคชเมียร์ ประเทศอินเดียปัจจุบัน และแคว้นคันธาระ ในปัจจุบัน คือ รัฐปัญจาบ ทั้งของประเทศอินเดียและประเทศปากีสถาน

สายที่ 2 พระมหาเทวเถระเป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาในแคว้นมคธสมณฑลปัจจุบัน ได้แก่ รัฐไมเซอร์ และดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโคธาวารี ซึ่งอยู่ในตอนใต้ประเทศอินเดีย

สายที่ 3 พระรักขิตเถระเป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา ณ วนวาสีประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ ดินแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย

สายที่ 4 พระธรรมรักขิตเถระหรือพระโยนกธรรมรักขิตเถระ (ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นฝรั่งคนแรกในชาติกรีกที่ได้เข้าบวชในพระพุทธรูปศาสนา) เป็นหัวหน้าคณะไปเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา ณ อปรินตกชนบทปัจจุบันสันนิษฐานว่า คือ ดินแดนแถบชายทะเลเลลื่อง เมืองบอมเบย์

สายที่ 5 พระมหาธรรมรักขิตเถระเป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา ณ แคว้นมหาราษฎร์ ปัจจุบัน ได้แก่ รัฐมหาราษฎร์ของประเทศอินเดีย

สายที่ 6 พระมหารักขิตเถระเป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาในเอเชียกลาง ปัจจุบัน ได้แก่ ดินแดนที่เป็นประเทศอิหร่าน และตุรกี

สายที่ 7 พระมัทสนิมเถระพร้อมด้วยคณะ คือ พระกัสสปโคตรเถระ พระมูลกเทวเถระ พระทนต์ภิกษุเถระ และพระเทวเถระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนแถบภูเขาหิมาลัย สันนิษฐานว่าคือ ประเทศเนปาล

สายที่ 8 พระโสณเถระและพระอุตตรเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งปัจจุบัน คือ ประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน เช่น พม่า ไทย ลาว เขมร เป็นต้น

สายที่ 9 พระมหินทเถระ (โอรสพระเจ้าอโศกมหาราช) พร้อมด้วยคณะ พระอริกฐเถระ พระอุทริยเถระ พระสัมพลเถระ และพระหัตถสารเถระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลังกาทวีปในรัชสมัยของพระเจ้าทรวานัมปิยติสสะ กษัตริย์แห่งลังกาทวีป ปัจจุบัน คือ ประเทศศรีลังกา

ศาสนาพุทธมี 2 นิกาย คือ นิกายมหายานและนิกายหินยาน นิกายมหายาน ยึดคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า ส่วนนิกายหินยาน เกิดจากการปรับตัวของศาสนาพุทธ เนื่องจากศาสนาพราหมณ์เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น นิกายหินยาน มุ่งเน้นการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ที่เป็นคุณหลักก็ได้ โดยที่พระโพธิสัตว์ปรารถนาพุทธภูมิ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คฤหัสถ์เข้ามาบิณฑบาตมากขึ้น และนิกายมหายานนี้สามารถปรับตัวเข้ากับท้องถิ่นได้ง่ายกว่านิกายหินยาน หรือ เถรวาท ซึ่งเป็นพุทธแบบดั้งเดิม ศาสนาพุทธในอินเดียเริ่มเสื่อมตัวลงช้า ๆ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา โดยอินเดียตะวันออก ส่งเสริมศาสนาฮินดู ส่วนในอินเดียเหนือ ชาวเติร์กที่นับถือศาสนาอิสลามบุกอินเดีย เข้ามหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธ ตั้งแต่ พ.ศ. 1742 ศาสนาพุทธจึงโยกย้ายไปทางเหนือเข้าสู่เทือกเขาหิมาลัยและศรีลังกา พุทธศาสนาเข้าสู่จีนผ่านเอเชียกลาง ในพุทธศตวรรษที่ 13 จีนเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของพุทธศาสนา นิกายมหายานรุ่งเรืองมากในยุคราชวงศ์ถัง และต่อมาศาสนาพุทธเสื่อมลง เพราะจักรพรรดิหวู่ซ่งหันไปสนับสนุนลัทธิเต๋าแทน แต่พุทธศาสนานิกายมหายานยังคงรุ่งเรือง ต่อมากลายเป็นนิกายเซนในญี่ปุ่นและยังคงรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนาในเกาหลี นิกายเซน เผยแผ่มาในสมัย พ.ศ. 915 และต่อมามีลัทธิขงจื้อเผยแผ่เข้ามา ทำให้ศาสนาพุทธเสื่อมลง ในพุทธศตวรรษที่ 6 อารยธรรมอินเดีย มีอิทธิพลมาก เผยแผ่อารยธรรมเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ อารยธรรมทางภาษาบาลีสันสกฤต และศาสนาพุทธนิกายมหายาน พร้อมกับศาสนาพราหมณ์เข้ามาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10 - 18 สมัยอาณาจักรศรีวิชัย มีศูนย์กลางที่เกาะสุมาตรา และอาณาจักรขอมโบราณ ต่อมาอาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมลงและรับอารยธรรมอิสลามในพุทธศตวรรษที่ 18 ศาสนาพุทธในปัจจุบัน นิกายมหายานหรืออาจารย์วาท หมายถึง อาจารย์รุ่นต่อ ๆ มา ไม่ใช่รุ่นที่เห็นพระพุทธเจ้า ยังมีอยู่ที่อินเดียตอนเหนือ เนปาล จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เวียดนาม มองโกเลีย บางส่วนของรัสเซีย บางครั้งเรียกว่า อูตรนิกาย หรือ นิกายฝ่ายเหนือ

ส่วนทักษิณนิกาย หรือ นิกายฝ่ายใต้ นิกายหินยาน หรือ เถรวาท หมายถึง พระเถระที่ทันเห็นพระพุทธเจ้า ซึ่งนับถือพุทธแบบดั้งเดิมเคร่งครัดนับถือมากในไทย พม่า เขมร ลาว ศรีลังกา

ศาสนาพุทธเริ่มเป็นที่สนใจของชาวยุโรปอย่างกว้างขวางในพุทธศตวรรษที่ 25 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ความเชื่อทางศาสนาเปลี่ยนไป ศาสนาพุทธ พิสูจน์ได้ด้วยการปฏิบัติเอง อีกทั้งมีองค์กรพุทธศาสนาระดับโลกโดยมีชาวพุทธจากเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือ รวม 27 ประเทศ ตั้งชื่อองค์กรว่า “องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก” ก่อตั้งที่ประเทศศรีลังกา เมื่อปี พ.ศ. 2493

พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศอังกฤษครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2448 โดย J.R. Jackson ก่อตั้งพุทธสมาคมในอังกฤษ และมีภิกษุชาวอังกฤษรูปแรก คือ Charls Henry Allen Bennett คณะสงฆ์ไทยได้ส่งคณะทูตไปเผยแผ่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2507 และสร้างวัดไทย ชื่อ วัดพุทธประทีป ในลอนดอน

ประเทศเยอรมนี มีสมาคมพุทธศาสนา เมื่อ พ.ศ. 2446 มีชาวเยอรมันไปบวชเป็นพระภิกษุที่ศรีลังกา การเผยแผ่พุทธศาสนาจะเข้าไปในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และถูกห้ามในสมัยฮิตเลอร์ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงมีการฟื้นฟูพุทธศาสนาโดยติดต่อกับพุทธสมาคมในศรีลังกา มีวัดไทยในเบอร์ลินเช่นกัน

พระพุทธรูปที่เข้าสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2448 เป็นพุทธรูปจากจีนและญี่ปุ่น และทิเบต ใน พ.ศ. 2504 มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน เปิดสอนปริญญาเอกสาขาพุทธศาสตร์ เป็นแห่งแรกในสหรัฐ และคณะสงฆ์ไทยสร้างวัดไทยแห่งแรกในสหรัฐ เมื่อ พ.ศ. 2515

ศาสนาพราหมณ์ฮินดู เป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุดของโลกปัจจุบันนี้ สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าศาสนาพุทธจะเคยรุ่งเรืองในอินเดียสมัยพระพุทธเจ้าแล้วเสื่อมลง จากนั้นมารุ่งเรืองอีกครั้งในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช

เรื่องที่ 8 กรณีตัวอย่างปาเลสไตน์

สำหรับความขัดแย้งในดินแดนปาเลสไตน์ เป็นกรณีที่น่าสนใจกรณีหนึ่ง เพราะส่งผลเกิดสงครามยืดเยื้อมานับสิบ ๆ ปี ย้อนหลังไปในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ดินแดนนี้อยู่ในความครอบครองของจักรวรรดิออตโตมันเติร์ก (ตุรกี) ถ้าปาเลสไตน์สืบเชื้อสายมาจากชาวปาเลสไตน์ดั้งเดิมผสมกับชาวอาหรับชนเผ่าคะนกัน และชนเผ่าอื่น ๆ ที่มีถิ่นที่อยู่ในบริเวณนี้ สืบเนื่องจากชาวอังกฤษซึ่งเป็นชาติมหาอำนาจในขณะนั้นสนับสนุนให้เอกราชแก่ปาเลสไตน์ หลังจากเป็นพันธมิตรร่วมรบในสงครามโลก ครั้งที่ 1 จนชนะ แต่เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงอังกฤษออกประกาศบัลโฟร์ให้ชาวยิวอพยพเข้าสู่ดินแดนปาเลสไตน์ ในปี ค.ศ. 1922 สันนิบาตชาติยกปาเลสไตน์ให้อยู่ในอาณัติอังกฤษ ชาวยิวอพยพเข้าสู่ดินแดนปาเลสไตน์ ปีละ 16,500 คน ขออธิบายความย้อนหลังว่าก่อนสงครามโลก ครั้งที่ 1 ยิวในเยอรมันถูกฮิตเลอร์ฆ่าตายจำนวนมากเพราะความขัดแย้งด้านเชื้อชาติ เนื่องจากชาวยิวเป็นชาติที่ฉลาด มีฐานะดี เป็นพ่อค้า วิศวกรต่าง ๆ ฮิตเลอร์ผู้นำเยอรมันประกาศว่า ชาวเยอรมันเป็นชาติบริสุทธิ์ สูงส่ง และเขารังเกียจยิวมาก ชาวยิวไม่มีประเทศอยู่ หลังจากสงครามสิ้นสุดลง อังกฤษ จึงสนับสนุนให้ยิวมีประเทศอยู่ และเลือกดินแดนปาเลสไตน์ ซึ่งสอดคล้องกับชาวยิวแสดงความเป็นเจ้าของดินแดนนี้โดยยกข้อความคัมภีร์ไบเบิลว่า ในวันพระยะโฮวาร์ ได้ทำสัญญากับอัมชาฮามไว้ว่า เราได้มอบดินแดนดินนั้นไว้ให้แก่พงศ์พันธุ์ของเจ้า ตั้งแต่แม่น้ำายคูปโตไปจนถึงแม่น้ำยูเฟรติส และตั้งรัฐอิสราเอลขึ้นในแดนปาเลสไตน์ แต่ขณะเดียวกันชาวปาเลสไตน์ไม่พอใจเพราะพวกเขายังคงอยู่อย่างลำบาก แม้ว่าอังกฤษจะช่วยปลดแอกจากชาวเติร์กขณะที่ชาวยิวเป็นชนฉลาด เช่น ทำความเจริญให้กับอิสราเอลมาก ขณะเดียวกันอังกฤษ สหรัฐ องค์การสหประชาชาติล้วนสนับสนุนส่งยิวอพยพจากประเทศต่าง ๆ เพื่อให้มีดินแดนอยู่ในปาเลสไตน์

ต่อมาในราว 20 ปี หลังจากยิว ชาดอิสราเอลอยู่ในปาเลสไตน์ เกิดสงครามก่อกอง 2 ครั้ง คือ ชาวปาเลสไตน์ต้องการขับไล่ชาตินี้ออกไปจากดินแดนเก่าแก่ของตนเอง เพราะตนเองยังอยู่กับความยากจน สิ้นหวังเช่นเดิม การสู้ครั้งแรกของชาวปาเลสไตน์ไม่มีอาวุธ แต่ใช้ก้อนหินขว้างปารถถังของอิสราเอล ซึ่งรบชนะได้อย่างง่ายดาย และสหประชาชาติก็ประนามการกระทำของอิสราเอล อิสราเอลได้รับความเห็นใจจากทั่วโลกน้อยลง ต่อมาในกลุ่มฮามาส เป็นกลุ่มที่ลุกขึ้นมาตอบโต้อิสราเอลด้วยมาตรการรุนแรงเช่นกัน กลุ่มฮามาส

เป็นกระแสน์พหุอิสลามจุดประกายรัฐอิสลาม และเป้าหมาย คือ ขับไล่อิสราเอลจากปาเลสไตน์ และกลุ่มฮามาสนี้ ยินดีปฏิบัติการระเบิดพลีชีพ และสงครามชิงดินแดนยังเกิดต่อมาเป็นระยะ ๆ มีการเจรจาเพื่อสงบศึกหลาย ครั้งแต่ยังไม่สำเร็จ

เรื่องที่ 9 แนวทางป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนา

ความหมายของคำว่า “ความขัดแย้ง”

ความขัดแย้ง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง “การไม่ลงรอยกัน การไม่ถูกกันความคิดไม่ตรงกัน ความพยายามอยากเป็นเจ้าของ และความเป็นคนต่างมุมมองกัน”

ความขัดแย้งในสังคม เป็นสิ่งที่ไม่ไม่มีใครปรารถนา แต่ก็หลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะตราบใดที่มนุษย์มีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ก็ย่อมมีความขัดแย้งเป็นธรรมดา ความขัดแย้งมีทั้งประโยชน์และโทษ

สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

ความขัดแย้งมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความเชื่อศรัทธาในคำสอนของศาสนาแตกต่างกัน ความมีทิฐิมานะ ถือตัวเองว่าความคิดของตัวเองดีกว่าคนอื่น ความมีวิสัยทัศน์ที่คับแคบ ขาดการประสานงานที่ดี ขาดการควบคุมภายในอย่างมีระบบ สังคมโลกขยายตัวเร็วเกินไป และการมีค่านิยมในสิ่งต่าง ๆ ผิดแผกกัน ความคิดแตกต่างกัน

วิธีป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนาต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

วิธีป้องกันแก้ไขความขัดแย้งทางศาสนาต่อการอยู่ร่วมกันมีหลายวิธี เช่น

1. วิธียอมกัน คือ ทุกคนลดทิฐิมานะ หันหน้าเข้าหากัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ดูถูก ไม่ตักสินินหา ไม่กล่าวร้ายป้ายสี ศาสนาของกันและกัน พบกันครึ่งทาง รู้จักยอมแพ้ รู้จักยอมกัน หวังพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันถือว่าทุกคนเป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกันโดยมีผู้ประสานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายยอมรับนับถือ
2. วิธีผสมผสาน คือ ทุกฝ่ายทุกศาสนาเปิดเผยความจริง มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันแก้ปัญหา ทำกิจกรรมในสังคมร่วมกัน เช่น สร้างสะพาน ถนน ฯลฯ
3. วิธีหลีกเลี่ยง คือ การแก้ปัญหาลดความขัดแย้งโดยวิธีขอถอนตัว ขอถอยหนี ไม่เอาเรื่อง ไม่เอาความ ไม่ไปก้าวร้าวความคิด ความเชื่อ ของผู้นับถือศาสนาที่ไม่ตรงกับศาสนาที่ตนนับถือ
4. วิธีการประนีประนอม คือ การแก้ปัญหโดยวิธีทำให้ทั้งสองฝ่ายยอมเสียสละบางสิ่งบางอย่างลง มีทั้งการให้และการรับ ภาษาชาวบ้าน เรียกว่า แบบยี่นหมู - ยี่นแมว คือ ทุกฝ่ายยอมเสียบางอย่างและได้บางอย่างมีอำนาจพอ ๆ กัน ต่างคนต่างก็ไม่เสียเปรียบ

เรื่องที่ 10 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ส่งผลให้อยู่ร่วมกับศาสนาอื่นได้อย่างมีสุข

ศาสนาพุทธ มีหลักสำคัญ คือ การมุ่งเน้นให้ไม่เบียดเบียน ไม่จองเวรซึ่งกันและกัน จะเห็นว่าศีลข้อ 1 ของศาสนาพุทธ คือ ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ คือ งดเว้นการฆ่า เบียดเบียน ทำร้ายร่างกายคน และสัตว์ และหลักสำคัญต่อมาอีก คือ ยึดหลัก พรหมวิหาร 4 คือ

1. เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
2. กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์
3. มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
4. อุเบกขา คือ การวางเฉย ไม่ลำเอียง ทำใจเป็นกลาง ใครทำดีย่อมได้ดี

หลักธรรมที่สำคัญอีก คือ สังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ได้แก่ ทาน คือ การให้ความเสียสละ แบ่งปันของตนเองให้ผู้อื่น ปิยวาจา คือ พูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจไม่หยابคาย ก้าวร้าว อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ผู้อื่น ทำประโยชน์ให้ผู้อื่น และสมานัตตา คือ ความเป็นผู้สม่ำเสมอ ประพฤติเสมอดั้นเสมอปลาย เน้นคุณธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

และที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในศาสนาพุทธ มุ่งเน้นที่การเจริญปัญญา นั่นคือ ปัญหาต่าง ๆ คือ ผลและย่อมเกิดจากสาเหตุของปัญหา การแก้ไขต้องพิจารณาที่สาเหตุและแก้ที่สาเหตุ ดังนั้น แต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นสาเหตุที่เกิดจะแตกต่างกันตามสถานการณ์ นอกจากจะพิจารณาที่สาเหตุแล้ว ในการแก้ปัญหา还用วิธีการประชุมเป็นสำคัญ พอจะเห็นรูปแบบการประชุมร่วมกันของสงฆ์ที่ส่งผลถึงปัจจุบัน ตัวอย่าง คือ คำว่า สังฆกรรม ซึ่งเป็นการกระทำร่วมกันของพระสงฆ์ เช่น การรับบุคคลเข้าบวชในพุทธศาสนา พระสงฆ์ประกอบด้วยอุปัชฌาย์ พระคู่สวด จะต้องหารือกัน ไถ่ถามกันเป็นภาษาบาลี เพื่อพิจารณาคุณสมบัติของผู้มาบวชว่าสมควรให้บวชได้ไหม

ศาสนาอิสลาม ได้วางหลักเกณฑ์แบบแผนในการประพฤติปฏิบัติในส่วนที่เป็นศีลธรรมและจริยธรรมอันนำมาซึ่งความสามัคคีและความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มในสังคม ศาสนาอิสลามมีคำสอน ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับครอบครัวและชุมชน โดยมีหลักศรัทธา หลักจริยธรรม และหลักการปฏิบัติ

ศาสน์แห่งอิสลามที่ถูกส่งมาให้แก่นมนุษย์ทั้งมวล มีจุดประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เป็นอุดมการณ์ที่สอนมนุษย์ให้ศรัทธาในอัลลอห์ พระผู้เป็นเจ้าเพียงพระองค์เดียวที่สมควรแก่การเคารพบูชาและภักดี ศรัทธาในความยุติธรรมของพระองค์ ศรัทธาในพระโอองการแห่งพระองค์ ศรัทธาในวันปรโลก วันซึ่งมนุษย์ฟื้นคืนชีพอีกครั้งเพื่อรับการพิพากษา และผลตอบแทนของความดี ความชั่วที่ตนได้ปฏิบัติไปในโลกนี้ มั่นใจและไว้วางใจต่อพระองค์ เพราะพระองค์ คือ ที่พึ่งพาของทุกสรรพสิ่ง มนุษย์จะต้องไม่สิ้นหวังในความเมตตาของพระองค์ และพระองค์ คือ ปฐมเหตุแห่งคุณงามความดีทั้งปวง

2. เป็นธรรมนูญสำหรับมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตส่วนตัวและสังคม เป็นธรรมนูญที่ครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ หรือนิติศาสตร์ อิสลามสั่งสอนให้มนุษย์อยู่กันด้วยความเป็นมิตร ละเว้นการรบราฆ่าฟัน การทะเลาะเบาะแว้ง การละเมิด และรุกรานสิทธิของผู้อื่น ไม่ลักขโมยฉ้อฉล หลอกลวง ไม่ผิดประเวณี หรือทำอนาจาร ไม่ดื่มของมึนเมา หรือรับประทานสิ่งที่เป็นโทษต่อร่างกายและจิตใจ ไม่บ่อนทำลายสังคม แม้ว่าในรูปแบบใดก็ตาม

3. เป็นจริยธรรมอันสูงส่ง เพื่อการครองตนอย่างมีเกียรติ เน้นความอดกลั้น ความซื่อสัตย์ ความ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูทวาทิ ความสะอาดของกายและใจ ความกล้าหาญ การให้อภัย ความเท่าเทียม และความเสมอภาคระหว่างมนุษย์ การเคารพสิทธิของผู้อื่น สั่งสอนให้ละเว้นความตระหนี่ถี่เหนียว ความอิจฉาริษยา การตินินทา ความขลาดและความขลาดกลัว การทรยศและอกตัญญู การล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น

อิสลาม เป็นศาสนาของพระผู้เป็นเจ้าที่นำทางในการดำรงชีวิตทุกด้านแก่นมนุษย์ทุกคนไม่ยกเว้น อายุ เพศ เผ่าพันธุ์ วรรณะ

ศาสนาคริสต์ นอกจากบัญญัติ 10 ประการที่สำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นของศาสนาคริสต์ คือ จงอย่าฆ่าคน จงอย่าล่วงประเวณีในคูครองของผู้อื่น จงอย่าลักขโมย จงอย่าพูดเท็จ จงอย่ามักได้ในทรัพย์ของเขา และคำสอนที่สำคัญ คือ ให้รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง ให้มีเมตตาต่อกัน จงรักผู้อื่นเหมือนพระบิดารักเรา ให้อภัยแล้วท่านจะได้รับการอภัย ล้วนแต่เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู สอนให้มีความมั่นคง มีความเพียร ความพอใจในสิ่งที่ตนมี ให้อดทนอดกลั้น มีเมตตากรุณา ช่มใจไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ ไม่ลักขโมย ไม่โจรกรรม ทำตนให้สะอาดทั้งกายและใจ มีธรรมะสำหรับคฤหัสถ์ คือ จบการศึกษาให้กลับบ้าน ช่วยบิดามารดาทำงาน แต่งงาน เพื่อรักษาวงศ์ตระกูล ประกอบอาชีพโดยยึดหลักธรรมเครื่องดำเนินชีวิต

เรื่องที่ 11 วิธีฝึกปฏิบัติพัฒนาจิตในแต่ละศาสนา

หลักธรรมคำสอนของศาสนาช่วยสร้างคนให้เป็นคนดี

คนดีเป็นที่ปรารถนาของทุกคน โลกนี้ยังขาดคนดีอยู่มาก ยิ่งกว่าขาดแคลนผู้ทรงความรู้แขนงต่าง ๆ เสียอีก ความจริงโลกไม่ได้ขาดแคลนผู้มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ มากนัก แต่ที่ขาดแคลนมากก็คือ คนดี โลกจึงวุ่นวาย ดังปัจจุบัน คนจะเป็นคนดีได้ก็ต้องมีหลักยึดมั่นประจำใจ คือ มีศาสนา ยิ่งมีจิตใจยึดมั่นมากเท่าไร ก็ช่วยให้เป็นคนดีมากและมั่นคงเท่านั้น อย่างอื่นก็พลอยดีด้วย ตรงกันข้าม ถ้าใจไม่ดี การกระทำต่าง ๆ ก็พลอยร้ายไปด้วย คนมีศาสนาหรือมีหลักธรรม มีคุณธรรมในใจเป็นคนดีแต่ถ้าไม่มีก็อาจเป็นคนดีได้ แต่เป็นคนดีนอกจากจะทำความดีก็ต่อเมื่อมีผู้อื่นรู้ จะไม่ทำความชั่วก็ต่อเมื่อมีคนเห็น ถ้าไม่มีใครรู้ใครเห็นก็อาจจะทำความชั่วได้ง่าย แต่คนดีในสามารถทำความดีได้ทั้งต่อหน้าและลับหลังคน ทั้งไม่ทำความชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งนี้ก็เพราะหลักธรรมที่ว่า หิริโอตตปปะ ละอายและเกรงกลัวต่อความชั่ว “ศาสนาเป็นแรงอำนาจลับที่เหนี่ยวรั้งจิตใจของผู้ที่มีความเชื่อ ความศรัทธา ในคำสอนของศาสดาทุกศาสนาที่ให้ละบาปบำเพ็ญบุญ”

ลักษณะของคนดี

การยึดตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา เป็นลักษณะของคนดีที่สังคมต้องการ ทั้งการเป็นคนดีในฐานะบุตร ในฐานะลูกศิษย์ และในฐานะศาสนิกชน

คนที่ได้ชื่อว่าเป็นคนดีที่สังคมต้องการ มักจะเป็นคนมีเหตุมีผล กล้าหาญ อดทน อดกลั้น มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีกิริยามารยาทดี มีเสน่ห์ มีจิตใจงาม เมตตาต่อสัตว์ทั้งหลาย รู้จักช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้อื่น เคารพในความคิดและความเป็นเจ้าของของผู้อื่น พุดจาในสิ่งที่ถูกต้องเป็นความจริง พุดจาไพเราะ อ่อนหวาน ก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่คณะ เป็นต้น

ศาสนา ทุกศาสนามีหลักธรรมคำสอน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของศาสนิกชน โดยทุกศาสนามีเป้าหมายเดียวกัน คือ “มุ่งให้ทุกคนมีธรรมะ มีคุณธรรม และสอนให้คนเป็นคนดี” ดังนั้น ศาสนาแต่ละศาสนาจึงมีหลักธรรมคำสอนของตนเองเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ

โทษของการขาดคุณธรรมจริยธรรม

ธรรมะ เป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิต การขาดธรรมะ อาจทำให้ประสบกับความล้มเหลวและทำให้ชีวิตอับปางได้ ทั้งโทษที่เกิดกับตนเองสังคมและประเทศชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน เช่น การที่คนในชาติขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ไม่รู้จักพอ ไม่เห็นแก่ความเดือดร้อนของสังคมและประเทศชาติ ทำให้เกิดการลักลอบขายยาเสพติด จนเกิดความเดือดร้อนโดยทั่วไป จนหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องออกมาปราบปรามขั้นเด็ดขาด ข้าราชการข้อมูลจากสื่อมวลชนทุกแขนง นำเสนอข่าวการจับกุมผู้เสพผู้ค้าและผู้อยู่เบื้องหลังอย่างต่อเนื่อง ปัญหาทั้งมวลที่กล่าวมานี้เป็นตัวอย่างที่มีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมทั้งสิ้น

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในศาสนาพุทธ

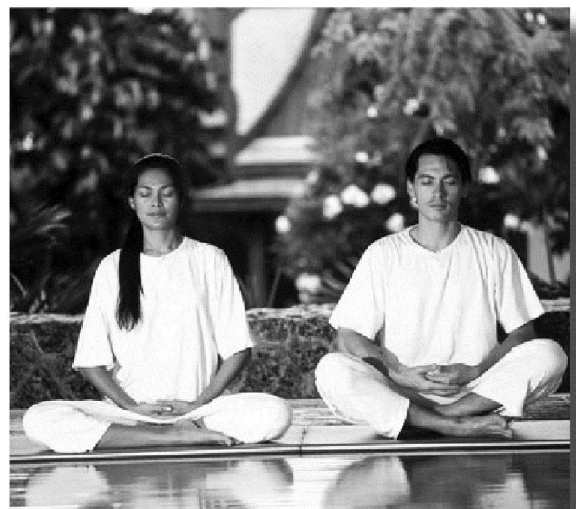
หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีการปฏิบัติที่เรียกว่า “สมาธิ” คำว่าสมาธิ แปลว่า จิตที่สงบตั้งมั่นอยู่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน หรือการจัดระเบียบความคิดได้ เช่น ในขณะที่อ่านหนังสือ จิตสงบอยู่กับหนังสือที่เราอ่าน ก็เรียกว่า จิตมีสมาธิ หรือในขณะที่ทำงานจิตสงบอยู่กับงานที่ทำ ก็เรียกว่า ทำงานอย่างมีสมาธิ สติ สมาธิ และปัญญา มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกันและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด สติ คือ ความตั้งมั่นเป็นจุดเริ่มแล้วมีสมาธิ คือ จิตใจแน่วแน่ และปัญญา คือ การไตร่ตรองให้รอบคอบ

จุดมุ่งหมายของสมาธิ

1. เพื่อความตั้งมั่นแห่งสติสัมปชัญญะ
2. เพื่ออยู่เป็นสุขในปัจจุบัน
3. เพื่อได้ฌานทัศนะ

ประโยชน์ของสมาธิ

1. ประโยชน์ของสมาธิในชีวิตประจำวัน เช่น ทำให้จิตใจสบาย มีความสดชื่น ผ่องใส และสงบ กระฉับกระเฉง ว่องไว มีความเพียรพยายาม แน่วแน่ในสิ่งที่กระทำ มีประสิทธิภาพในการทำงาน

2. ประโยชน์ของสมาธิในการพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น ทำให้มีความแข็งแรง หนักแน่นทั้งทางร่างกาย และจิตใจ มีสุขภาพจิตดี สุขภาพที่ดี และรักษาโรคบางอย่างได้
3. ประโยชน์ของสมาธิที่เป็นจุดมุ่งหมายของศาสนา เมื่อได้สมาธิขั้นสูงแล้วจะเกิดปัญญาและบรรลุจุดมุ่งหมายของศาสนาได้
4. จะมีเหตุผลในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

วิธีการฝึกสมาธิ

ในคัมภีร์เพ็ญ เดือน 6 พระพุทธเจ้าตรัสรู้ โดยการนั่งสมาธิด้วยวิธีการอานาปานสติ คือ ตั้งสติจดจ่อที่ลมหายใจเข้า - ออก เป็นอารมณ์เดียว จนจิตแน่วแน่เข้าสู่สมาธิ ซึ่งเป็นสงบสุข สงัด มีสติรู้ตัวบริบูรณ์ จากนั้นพระพุทธองค์เกิดมหาปัญญาค้นพบทางดับทุกข์แก่ชาวโลก คือ อริยสัจ 4 ดังที่กล่าวมาแล้วในประวัติศาสนา ดังนั้น การฝึกสมาธิ เป็นหนทางที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติ เพื่อให้เกิดปัญญา แก้ปัญหาชีวิต และพัฒนาตนเองให้เกิดกำลังใจเสียสละยิ่งขึ้น เมตตายิ่งขึ้น มีปัญญาประกอบการงานตนเอง มีความสุข สังคมโดยรวมมีความสุข แต่อย่างไรก็ตาม พื้นฐานของผู้ปฏิบัติสมาธิหรือฝึกสมาธิได้ผลรวดเร็ว ต้องเป็นผู้ที่มีศีล 5 เป็นพื้นฐานและศรัทธายึดมั่นต่อพระรัตนตรัย เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี คือ การให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา คือ การทำสมาธิ และทำให้ตนเองดีขึ้น สังคมเจริญขึ้น

การฝึกสมาธิตามแนวศาสนาพุทธ นั้น ฝึกให้ครบอริยาบถ ทั้ง 4 คือ ยืน นอน นั่ง เดิน ฝึกให้จิตอยู่ในอารมณ์เดียว มีสติบริบูรณ์ในอริยาบถต่าง ๆ และก่อให้เกิดสมาธิ หรือเรียกว่า เจริญกรรมฐาน นั้น เริ่มต้นสวดมนต์ไหว้พระสรรเสริญคุณพระศรีรัตนตรัย อธิษฐานจิตเข้าสู่สมาธิ และพิจารณาสภาวธรรม คือ ความเป็นทุกข์ของชาติ ขรา มรณะ ความแห้งใจ ความเสียใจ ความคับแค้นใจ ความประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก ความพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รัก ความไม่ได้สิ่งที่ปรารถนา ความมีอุปทานในชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นทุกข์ พิจารณาชั้น 5 ไม่เที่ยง เป็นอนัตตาไม่มีตัวตน การพิจารณาสภาวธรรมเนื่อง ๆ ช่วยให้เกิดเจริญปัญญา ละวางกิเลส เกิดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวศาสนาพุทธ และเป็นแนวทางที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในศาสนาอื่น ๆ

ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ศาสนาซิกข์ ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาที่ฝึกพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นนั้น ล้วนมีพื้นฐานเช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชน คือ การศรัทธาในศาสนา คำสอน และแนวปฏิบัติของศาสนาของตน ความมีศรัทธาตั้งมั่น มีจิตจดจ่อในศาสนาที่นับถือทำให้เกิดอารมณ์มั่นที่ทำความดี ที่จะอดทนอดกลั้นต่อความทุกข์ต่าง ๆ ศาสนาคริสต์มีการอธิษฐานกับพระเจ้า การสารภาพบาป เป็นการชำระมลทินทางจิต ศาสนาอิสลามมีการสงบจิต หมั่นทำละหมาดเป็นประจำทุกวัน ๆ หลายครั้งเป็นกิจวัตรสำคัญ และศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู นั้น มีการปฏิบัติสมาธิหลากหลายแนวทาง มีการวางเป้าหมายชีวิต เพื่อละกิเลสต่าง ๆ ศาสนาซิกข์สอนว่า มนุษย์มีฐานะสูงสุด เพราะมีโอกาสบำเพ็ญธรรม เป็นการฟอกวิญญาณให้สะอาด

หลักสอนที่สอดคล้องของศาสนาต่าง ๆ

คำสอนของศาสนาแต่ละศาสนา สอนให้เป็นคนดีตามแนวทางของตน แต่เมื่อก้าวโดยรวม ๆ แล้ว หลักธรรมของทุกศาสนามีลักษณะสอดคล้องกันในเรื่องใหญ่ ๆ คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเน้นประเด็นเหล่านี้ คือ

1. สอนให้รู้จักรักและให้อภัยกัน
2. สอนให้ใจกว้าง ยอมรับความเชื่อที่แตกต่างกัน
3. สอนให้เป็นคนดีตามหลักศาสนาของตน

กิจกรรม

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาประวัติบุคคลในประเทศที่นำหลักธรรมศาสนามาแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเอง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ในโลกที่สามารถแก้ไขกรณีขัดแย้งที่เกิดจากศาสนาจนกระทั่งประเทศชาติสงบสุข แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

กิจกรรมที่ 3

ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติสมาธิ เจริญปัญญา แล้วนำมาผลประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติที่ส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตและพัฒนาชีวิต ของตนเองได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน

บทที่ 2 วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของ ประเทศไทยและของโลก

สาระสำคัญ

วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่สั่งงาม มีความสำคัญต่อประเทศ เพราะแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นชาติ เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ ทุกคนในชาติต้องช่วยกันอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่สั่งงามให้คงอยู่ คู่กับชาติ แต่สังคมในปัจจุบันชาติที่มีวัฒนธรรมทางวัตถุเจริญก้าวหน้า จะมีอิทธิพลส่งผลให้ชาติที่ด้อยความ เจริญด้านวัตถุรับวัฒนธรรมเหล่านั้นได้โดยง่าย ซึ่งอาจส่งผลให้วัฒนธรรม ประเพณีของชาติตนเองเสื่อมถอยไป ดังนั้นชาติต่าง ๆ ควรเลือกรับปรับใช้วัฒนธรรมต่างชาติได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสังคมไทย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณีของไทยและชนชาติต่าง ๆ ในโลก
2. ตระหนักถึงความสำคัญในวัฒนธรรม ประเพณีของไทยและชนชาติต่าง ๆ ในโลก
3. มีส่วนร่วมสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีไทย
4. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างของผู้มีวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของไทยและเลือกรับ ปรับใช้วัฒนธรรมจากต่างชาติได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสังคมไทย
5. ประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก
6. เป็นผู้นำในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของวัฒนธรรม
- เรื่องที่ 2 ลักษณะวัฒนธรรมไทย
- เรื่องที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเลือกรับวัฒนธรรม
- เรื่องที่ 4 ประเพณีในโลก
- เรื่องที่ 5 ความสำคัญของค่านิยมและค่านิยมในสังคมไทย
- เรื่องที่ 6 ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก
- เรื่องที่ 7 การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย

สื่อประกอบการเรียนรู้

- ซีดีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของประเทศต่าง ๆ ในโลก
- เอกสารค้นคว้าวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของประเทศต่าง ๆ ในโลก
- คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

เรื่องที่ 1 ความหมายความสำคัญของวัฒนธรรม

ความหมาย

คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต โดยคำว่า “วัฒน” มาจากภาษาบาลี คำว่า “วฒฺ” แปลว่า เจริญงอกงาม ส่วนคำว่า “ธรรม” มาจากภาษาสันสกฤต คำว่า “ธรรม” หมายถึง ความดี

เมื่อพิจารณาจากรากศัพท์ดังกล่าว “วัฒนธรรม” จึงหมายถึง สภาพอันเป็นความเจริญงอกงามหรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม

ปัจจุบัน คำว่า “วัฒนธรรม” พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์สังคม ปูทางสืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจ และวัตถุ อย่างสันติสุข และยั่งยืน

ความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น

วัฒนธรรม เป็นเครื่องวัดและเครื่องกำหนดความเจริญ หรือความเสื่อมของสังคม และขณะเดียวกัน วัฒนธรรมยังกำหนดชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในสังคม ดังนั้น วัฒนธรรม จึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของบุคคลและต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติมาก

ความสำคัญของวัฒนธรรม โดยสรุปมีดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์ วัฒนธรรมไทย เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมไทยให้มีระเบียบ แบบแผนที่ชัดเจน รวมถึงผลของการแสดงพฤติกรรม ตลอดจนถึงการสร้างแบบแผนของความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน
2. วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน ย่อมจะมีความรู้สึกผูกพันเดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดี และอุทิศตนให้กับสังคม ทำให้สังคมอยู่รอด
3. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัว จะเห็นได้ว่าลักษณะของครอบครัวแต่ละสังคมต่างกันไป ทั้งนี้ เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคม เป็นตัวกำหนดรูปแบบ เช่น วัฒนธรรมไทยกำหนดแบบสามีภรรยาเดียวกัน ในอีกสังคมหนึ่งกำหนดว่าชายอาจมีภรรยาได้หลายคน ความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงาน เป็นสิ่งที่ดีหรือเป็นเรื่องขัดต่อศีลธรรม
4. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น มนุษย์ต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับการประดิษฐ์คิดค้น วิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไปโดยวัฒนธรรมของสังคม
5. วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ดั่งามเหมาะสม เช่น ความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัด อดทน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เป็นต้น สังคมนั้นย่อมจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว

6. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ คำว่า เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะพิเศษหรือลักษณะเด่นของบุคคลหรือสังคมที่แสดงว่า สังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง เช่น วัฒนธรรมการพบปะกันในสังคมไทย จะมีการยกมือไหว้กัน แต่ในสังคมญี่ปุ่นใช้การคำนับกัน เป็นต้น

เรื่องที่ 2 เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย

เอกลักษณ์หรือลักษณะประจำชาติ ในทางวิชาการ มีความหมาย 2 ประการ คือ ประการแรก หมายถึง ลักษณะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งสังคมต้องการให้คนในสังคมนั้นยึดมั่น เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นลักษณะที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งดีงามและให้การเทิดทูนยกย่อง อีกประการหนึ่ง หมายถึง ลักษณะนิสัยที่คนทั่วไปในสังคมนั้นแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในการทำงาน การพักผ่อนหย่อนใจ การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และในการดำเนินชีวิตทั่วไปในสังคม เป็นลักษณะนิสัยที่พบในคนส่วนใหญ่ของประเทศ และส่วนมากมักจะแสดงออกโดยไม่รู้ตัวเพราะเป็นเรื่องของความเคยชินที่ปฏิบัติกันมาอย่างนั้น

เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยที่เด่น ๆ มีดังนี้

1. **ความรักอิสรภาพหรือความเป็นไทย** คนไทยมีลักษณะนิสัยไม่ต้องการอยู่ในอำนาจบังคับของผู้อื่น ไม่ชอบการควบคุมเข้มงวด ไม่ชอบการกดขี่ หรือให้ผู้อื่นเข้ามายุ่งเกี่ยวสั่งการในรายละเอียดในการทำงานและการดำเนินชีวิตส่วนตัว คนไทยเป็นคนที่ยิ่งและรักในศักดิ์ศรีของตนเอง การบังคับน้ำใจกันหรือฝ่าฝืนความรู้สึกของกันและกันถือว่าเป็นสิ่งไม่ควรทำ

2. **การยกย่องการเป็นตัวของตัวเองหรือปัจเจกบุคคลนิยม** คือ การให้คุณค่าในความเป็นตัวของตัวเอง ความนิยมนี้ส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของพุทธศาสนา ซึ่งย้ำความสำคัญของตัวบุคคลเป็นพิเศษถือว่า บุคคลจะเป็นอย่างไร ย่อมแล้วแต่กรรมของบุคคลนั้นในอดีต การย่ำสอนให้พึ่งตนเอง ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ส่วนการที่จะดีหรือชั่วนั้น อยู่ที่การกระทำของตนเอง มิได้อยู่ที่ชาติกำเนิด

3. **ความรู้สึกมักน้อยสันโดษและพอใจในสิ่งที่มีอยู่** คนไทยไม่มีความดิ้นรน ทะเยอทะยาน ที่จะเอาอย่างคนอื่น ถือเสียว่าความสำเร็จของแต่ละเป็นเรื่องของบุญวาสนา ทุกคนอาจมีความสุขได้เท่าเทียมกันทั้งนั้น เพราะเป็นเรื่องภายในใจ

4. **การทำบุญและการประกอบการกุศล** คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่องกรรม การเวียนว่ายตายเกิด จึงมักนิยมทำบุญและประกอบการกุศลโดยทั่วไป โดยถือว่าเป็นความสุขทางใจ และเป็นการสะสมกุศลกรรมในปัจจุบัน เพื่อหวังจะได้รับผลประโยชน์ในอนาคต

5. **การหาความสุขจากชีวิต** คนไทยมองชีวิตในแง่สวยงาม ความกลมกลืน และพยายามหาความสุขจากโลก ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวตะวันตกที่มักจะมองชีวิตในแง่ของความขัดแย้งระหว่างอำนาจฝ่ายต่ำในร่างกายนมนุษย์และอำนาจฝ่ายสูง ซึ่งได้แก่ ศีลธรรมและความรับผิดชอบในใจ คนไทยจึงไม่มีความขัดแย้งในใจเกี่ยวกับการปล่อยตนหาความสุข เพราะถือว่าอยู่ในธรรมชาติมนุษย์

6. **การเคารพเชื่อฟังอำนาจ** คนไทยนิยมการแสดงความนอบน้อมและเคารพบุคคลผู้มีอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปตามแบบพิธีซึ่งแสดงฐานะสูงต่ำของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

7. **ความสุภาพอ่อนโยนและเผื่อแผ่** คนไทยเป็นมิตรกับทุกคนและมีชื่อเสียงในการต้อนรับ คนไทยนิยมความจริงและช่วยเหลือกันในการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และไม่คิดเอาเปรียบผู้อื่นมีความเมตตา สงสาร ไม่ซ้ำเติมผู้แพ้ ถือเป็นคุณธรรมยิ่งของคนไทย

8. ความโอ้อ่า ลักษณะนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อมั่นและหยิ่งในเกียรติของตนเอง คนไทยนั้นถึงแม้ภายนอกจะดูฐานะต่ำ แต่ในใจจริงเต็มใจยอมรับว่าตัวเองต่ำกว่าผู้อื่น ถือว่าตัวเองมีความสามารถเท่าเทียมกับผู้อื่น ถ้าตนมีโอกาสเช่นเดียวกัน คนไทยไม่ยอมให้มีการดูถูกกันง่าย ๆ และถือว่าตนมีสิทธิ์เท่าเทียมกับผู้อื่นในฐานะเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

เรื่องที่ 3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเลือกรับวัฒนธรรม

เนื่องจากวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากวิถีการดำเนินชีวิตซ้ำ ๆ ของคนในสังคมนั้น ๆ ในอดีตการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นน้อยมาก เพราะเป็นลักษณะของสังคมปิด ต่อมาเมื่อแต่ละสังคมมีการติดต่อระหว่างกันมากขึ้น โดยเฉพาะการติดต่อกันในสังคมข้ามภูมิภาค เช่น ชาตินะวันตกกับชาติตะวันออก ซึ่งเกิดขึ้นมากในช่วงยุคล่าอาณานิคม เมื่อชาวตะวันตกออกล่าอาณานิคมทางทวีปเอเชีย พร้อมกับนำวัฒนธรรมของชาติตนเข้ามาด้วยเช่น ศาสนา ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย อาหาร ความบันเทิง ฯลฯ แนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคมของชาติต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีความอ่อนแอกว่าก็เริ่มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังกล่าว ทำให้เกิดแรงผลักดันชักจูงทั้งสองทาง คือ ทั้งการกระตุ้นให้ยอมรับสิ่งใหม่และการอนุรักษ์วัฒนธรรมเดิมที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง นั้น

เมื่อพิจารณาเฉพาะสังคมไทย การสร้างวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ก็ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในทุกยุคสมัย แต่ในสังคมในอดีตก่อนยุคล่าอาณานิคม (เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) สังคมไทยแม้ว่าจะมีการติดต่อกับชาวต่างชาติบ้าง ก็ยังไม่เป็นที่กว้างขวางนักในหมู่ราษฎร ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจึงดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่เมื่อถึงยุคล่าอาณานิคม เริ่มการติดต่อกับชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาตินะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาจำนวนมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นเร็ว ซึ่งสังเกตได้จากการแต่งกายของขุนนาง ซึ่งเป็นอย่างตะวันตกมากขึ้น ลักษณะอาคารบ้านเรือนแบบยุโรปเริ่มมีขึ้น

ดังนั้น หลายชาติเริ่มหันมาพิจารณาหาแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติตนเองใหม่ จึงเกิดองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน พากันเร่งฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างกัน มีการบรรจุเรื่องราวของวัฒนธรรมไว้ให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษา เพื่อให้เห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตนเอง ส่งผลให้สามารถสืบทอดรักษาวรรณธรรมไว้อย่างมั่นคง

ตัวอย่าง สังคมไทยในอดีตได้รับวัฒนธรรมจากจีน อินเดีย เป็นชาติที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็ง ต่อมาเริ่มรับวัฒนธรรมตะวันตก ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และเริ่มรับวัฒนธรรมญี่ปุ่น เกาหลี เพราะมีอิทธิพลด้านการบันเทิง รวมทั้งเทคโนโลยีต่าง ๆ

ดังนั้น สังคมไทยจะต้องร่วมมือกันสร้างความเข้าใจให้ประชาชนคนไทย ตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมไทย ในการร่วมกันอนุรักษ์ สืบทอด ด้วยความภาคภูมิใจ วัฒนธรรมไทยจึงจะคงอยู่ต่อไป

เรื่องที่ 4 ประเพณีในโลก

ประเพณี คือ วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เป็นเรื่อง que แสดงถึงวิถีชีวิตของคนแต่ละชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นความเจริญรุ่งเรืองของชาติต่าง ๆ จากประเพณี สิ่งที่มีอิทธิพลต่อประเพณี คือ ศาสนา ความเชื่อของคนในชาติต่าง ๆ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิด การแต่งงาน การตาย รวมทั้งประเพณีในศาสนาต่าง ๆ ของแต่ละชาติจะแตกต่างกันไป

เช่น ประเพณีการแต่งงานของชาวอินเดีย จะแต่งงานกันเมื่อมีอายุน้อยมาก และฝ่ายหญิงต้องไปสู่ขอฝ่ายชาย ขณะที่ประเพณีจีนโบราณ ผู้ชายเป็นผู้สืบตระกูล จะเป็นผู้นำได้รับสิทธิต่าง ๆ ในครอบครัวมากกว่าเพศหญิง การสู่ขอต้องผ่านแม่สื่อ แต่ปัจจุบันประเพณีในจีนเปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นลัทธิเหมาเจ๋อตง จีนมีการปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหญ่

โลกปัจจุบัน มีการติดต่อคมนาคมอย่างรวดเร็ว ประชากรในโลกสนใจเข้ามาท่องเที่ยวศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีของชาวต่างชาติ ต่างภาษา ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ เริ่มสนใจอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เพื่อกงความเป็นชาติ และเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชาติตนเองไว้ ประเทศไทยก็เช่นกัน คนต่างประเทศมาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีไทย ทำให้เงินตราเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก

เรื่องที่ 5 ความสำคัญของค่านิยมและค่านิยมในสังคมไทย

ค่านิยม

สังคมมนุษย์ จำเป็นต้องมีบรรทัดฐาน เป็นตัวกำหนดแผนเชิงพฤติกรรม ซึ่งสมาชิกของสังคมจะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก มีความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจต่อการกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติ รูปแบบความคิดในการประเมินต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม

ความหมายค่านิยม

ค่านิยม หมายถึง รูปแบบความคิดของสมาชิกในสังคม ที่จะพิจารณาตัดสิน และประเมินว่า สิ่งใดมีคุณค่า มีประโยชน์พึงปรารถนา ถูกต้อง เหมาะสม ดีงาม ควรที่จะยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ค่านิยมที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดระเบียบสังคมมนุษย์ คือ ค่านิยมทางสังคม (Social Value) ซึ่งหมายถึงรูปแบบความคิดที่สมาชิกส่วนใหญ่ตัดสินและประเมินว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ พึงปรารถนา ถูกต้อง เหมาะสมดีงาม ควรแก่การประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ค่านิยมทางสังคม เกิดจากการที่สมาชิกในสังคมดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถ่ายทอดความคิดเห็นระหว่างกัน เกิดรูปแบบที่สอดคล้องในแนวทางเดียวกัน

ความสำคัญของค่านิยม

สังคม มีค่านิยมแตกต่างกันตามวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิต สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และที่ตั้งถิ่นฐาน ค่านิยมของแต่ละสังคม เป็นแนวความคิดทัศนคติร่วมกันของคนส่วนใหญ่ จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญเกิดบรรทัดฐานทางสังคมอันเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือระเบียบในการปฏิบัติต่อกันทางสังคมตามแนวทางของค่านิยมที่สมาชิกในสังคมยอมรับร่วมกัน

ค่านิยม สามารถช่วยให้การดำเนินชีวิตระหว่างสมาชิกในสังคมมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ลดความขัดแย้งและความตึงเครียดของสมาชิกในสังคม ค่านิยม เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมในแต่ละยุคสมัย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้สังคมนั้นเกิดมีค่านิยมใหม่มาทดแทนค่านิยมเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิตทางการเกษตรของไทยจากการผลิตแบบเดิมมาสู่การผลิตแบบใหม่ ที่มีการใช้เทคโนโลยีทันสมัยมาทำการผลิต เพื่อลดระยะเวลาและกำลังแรงงานจากแรงงานคนหรือสัตว์ มีผลทำให้เกษตรกร ชาวไร่ชาวนา มีค่านิยมในการนำเอาเครื่องจักรและสารเคมีมาใช้ทางเกษตร จนมาในปัจจุบันมีการชี้แนวทางการทำเกษตรแบบพอเพียง ก็ทำให้เกษตรกรเริ่มเปลี่ยนแปลงค่านิยมในวิถีการธรรมชาติมาช่วยในการผลิต เนื่องจากพิษภัยจากสารเคมีและรู้จักประสมประสานความคิด ทำให้เกิดค่านิยมวิเคราะห์ วิจัยการทำเกษตร เพื่อยั่งยืนและอุตสาหกรรม

ค่านิยมที่สำคัญของสังคมไทย ได้แก่

- 1) การนับถือพุทธศาสนา เป็นคติความเชื่อระดับสูงทางจิตใจของคนไทย ทำให้เกิดค่านิยมในการประกอบพิธีในประเพณี เทศกาล วันสำคัญทางศาสนา และในวาระสำคัญของชีวิต เป็นคตินิยมที่ปฏิบัติสืบต่อมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทย
- 2) การเคารพเทิดทูนพระมหากษัตริย์ เป็นคติความเชื่อและศรัทธาภักดีต่อพระมหากษัตริย์ของชาวไทย เป็นค่านิยมธรรมเนียมของคนไทยที่แสดงความเคารพเทิดทูนพระมหากษัตริย์
- 3) การรักสังคมไทย เป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ของสมาชิกภายในสังคมไทยที่ต้องมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวกันในการช่วยเหลือสังคมไทย ทั้งในภาวะที่เกิดเหตุการณ์ร้ายอันเป็นภัยแก่สังคมและประเทศชาติ ช่วยกันปลูกฝังจิตสำนึกให้รู้คุณค่าของวัฒนธรรมไทย รักสามัคคีไทย รักเมืองไทย ใช้ของไทย
- 4) ความซื่อสัตย์สุจริต ค่านิยมข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังให้สมาชิกของสังคม เนื่องจากเป็นรากฐานในการพัฒนาและสร้างความเจริญให้กับตนเองและประเทศชาติ เช่น สมาชิกของสังคมไทยมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ในการอยู่ร่วมกันของสังคม การไม่กระทำการทุจริต ละเมิดฝ่าฝืนกฎหมาย เป็นต้น
- 5) การเคารพผู้อาวุโส ค่านิยมข้อนี้ได้แสดงออกในพฤติกรรมของสมาชิกสังคมไทย เช่น การมีกิจกรรมการยาตราพุดชมน้อมต่อผู้อาวุโสหรือผู้ใหญ่ การเคารพให้เกียรติผู้อาวุโส ผู้ใหญ่ ผู้ที่สังคมยกย่องตามวาระต่าง ๆ

ค่านิยมที่ควรปลูกฝังตามหลักพระพุทธศาสนา

1. แนวทางปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน มี 5 ประการ
 - 1) การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
 - 2) การประหยัดและอดออม
 - 3) มีระเบียบ วินัย และเคารพกฎหมาย

- 4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
- 5) ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

คุณลักษณะเช่นนี้ได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนที่ว่า มนุษย์เราไม่ว่ายากดี มีจน อย่างไร ต่างเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุข เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏด้วยกัน ความสำนึกว่าตนเองต้องตาย ย่อมก่อให้เกิดความเห็นใจกัน แสดงออกมาในรูปความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและกัน

3. ความเคารพและความอ่อนน้อมถ่อมตน

ค่านิยม สะท้อนลักษณะนิสัยของคนไทยค่อนข้างโดดเด่น การเคารพผู้อาวุโส ความเกรงใจ ให้เกียรติผู้มีประสบการณ์เหนือกว่าตน จะปรากฏให้เห็นทุกระดับของสถาบันไทย นับตั้งแต่สถาบันครอบครัว ไปจนถึงสถาบันสงฆ์ ทั้งในระบบราชการ คือ การไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้ง เพราะเกรงจะกระทบ กระเทือนความรู้สึกผู้อื่น ความอ่อนน้อมนุ่่นวล ไม่เพียงแต่สะท้อนออกมาในรูปของกิริยามารยาท เท่านั้น ยังสะท้อนออกมาในงานศิลปะต่าง ๆ ของชาติด้วย ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม นาฏกรรม หรือ คีตกรรม

4. ความกตัญญูกตเวที

เป็นคุณธรรมของบุคคลผู้สำนึกในอุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำต่อตน และพยายามจะหาทางตอบแทน อุปการคุณนั้น คุณธรรมข้อนี้พระพุทธรองค์ทรงกล่าวว่า เป็นบุคคลหาได้ยาก

ความกตัญญูกตเวที จึงเป็นค่านิยมอันมีรากฐานมาจากพุทธศาสนา เป็นสิ่งสำคัญในสังคม ยกย่องว่า “ตักน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้” หมายความว่า ทำคุณกับคนอื่นนั้น เมื่อถึงคราวตกอับ ก็มีผู้ยินดียื่นมือเข้ามา ช่วยเหลือ ความกตัญญู จึงเป็นค่านิยมที่สมควรจะปฏิบัติให้เกิดสิริมงคลกับตนเอง

5. ศรัทธาและปัญญา

ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ คนส่วนมากมักพูดว่า ศรัทธาปสาทะ

ปสาทะ แปลว่า ความเลื่อมใส

ศรัทธา เป็นความเชื่อแต่เป็นความเชื่อบุคคลอื่น เช่น เราเห็นความคิดเห็นหรือการกระทำของคนอื่นเป็นสิ่งที่ดี และเหมาะสมจะนำมาปฏิบัติ แล้วปฏิบัติตามแนวทางของบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้คิด แสดงว่าเรามีศรัทธาในบุคคลนั้น

ปัญญา เป็นความรู้ที่เกิดด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากการคิดพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์อย่างรอบคอบ มีเหตุผล

พุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บุคคลมีทั้งศรัทธาและปัญญาประกอบกันด้วยเหตุผล ผู้ศรัทธา ถ้ามีความเชื่อมากเกินไป จะกลายเป็นความงมงาย คนจำนวนไม่น้อยที่หลงเชื่อสิ่งต่าง ๆ โดยมิได้ วิเคราะห์หรือพิจารณาอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของบุคคลทั้งหลายในสังคม ศรัทธาอย่างถูกต้อง ในพุทธศาสนา มีดังนี้

- เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง
- เชื่อว่าบุญบาปมีจริง
- เชื่อว่าผลของบุญบาปมีจริง
- เชื่อว่าบุญบาปที่ตนทำเป็นของตนจริง

6. ทำงานสุจริต

สุจริต มาจาก **สุ** หมายถึง **ดี** และ **จริต** หมายถึง **ความประพฤติ**

สุจริต จึงเป็นความประพฤติที่ดีงาม ทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งน่าจะหมายความว่า

1) ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดต่อกฎระเบียบของบ้านเมือง ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ประพฤติผิดเล่นการพนัน ไม่ขายยาเสพติด ทำลายเยาวชน สังคม และประเทศชาติ

2) ไม่ผิดประเพณี ประกอบด้วย

(1) ขนบของบ้านเมือง คือ ไม่ผิดกฎหมาย ระเบียบ ของบ้านเมือง

(2) ธรรมเนียม เป็นความประพฤติที่สังคมยอมรับและปฏิบัติกันมา

(3) ไม่ผิดศีลธรรม หมายความว่า มีความประพฤติอันถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ทำกาย วาจา ใจ สงบ ระวังสำรวมตนอยู่เสมอ เมื่อบุคคลไม่ประพฤติผิดศีลธรรม ตนเอง ครอบครัว และสังคมก็จะสงบสุข

บุคคลพึงสร้างค่านิยมในการกระทำการอันเป็นประโยชน์ต่อตนเองชาติ บ้านเมือง พร้อมทั้งรักษาความเป็นไทยให้คงอยู่ อย่าหลงผิดเห็นค่านิยมวัฒนธรรมต่างชาติกว่าค่านิยมวัฒนธรรมไทย สร้างพลัง เพื่อทำให้ชาตินั่นคง โดยช่วยกันดูแลสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

เรื่องที่ 6 ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโลก

ศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยม คือ สิ่งที่กำหนดมาตรฐาน ความประพฤติ ของสมาชิกในสังคมไว้ให้ปฏิบัติตามแนวทางที่สังคมได้กำหนดว่า เป็นสิ่งดีงาม เหมาะสม กับสภาพสังคมนั้น ๆ รวมทั้ง เป็นมาตรฐานที่ใช้ตัดสินการกระทำของบุคคลในสังคมว่าถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่มีอยู่คู่กับการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับร่วมกัน

ค่านิยมและจริยธรรมในสังคม เป็นตัวกำหนดความเชื่อของบุคคลในสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ช่วยในการพัฒนาสังคม เพราะทำให้บุคคลมีความตั้งมั่นอยู่ในความดี ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความกตัญญูรู้คุณ ความมีวินัย ความกล้าหาญ และความเชื่อมั่นในคำสอนของศาสนา ดังนั้น ค่านิยมและจริยธรรมของสังคม จำต้องมีจุดมุ่งหมายในการละเว้นจากการทำชั่วเป็นสิ่งสำคัญ

ค่านิยมและจริยธรรมที่ทั่วโลกพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในพลเมืองของชาติตน มีดังนี้

1. การไม่เบียดเบียนและก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ทั้งการเบียดเบียนทางกาย วาจา ใจ เช่น การใช้คำพูดที่ส่อเสียด เหยียดเหยียดถากถาง ดูหมิ่นผู้อื่น รวมทั้งการกลั่นแกล้ง ทำลายทรัพย์สินผู้อื่น

2. ความเสียสละ โดยเป็นผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ลดละความเห็นแก่ตัว ช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่มีความจำเป็นได้ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ หรือกำลังทางสติปัญญาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมโดยรวม

3. มีความกล้าหาญทางคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การทำในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและละเลิกไม่กระทำความผิด อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและส่วนรวม หรือทำให้ตนเองและส่วนรวมเสียผลประโยชน์ก็ตาม

4. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อกระทำความชั่ว โดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความชั่วทั้งปวง มีจิตใจที่ยับยั้งผลประโยชน์ที่ได้มาโดยมิชอบ

5. การรู้จักเคารพในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น มีความสำนึกในสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นของตนเองและผู้อื่น เป็นการยอมรับสติปัญญา ความคิดเห็นของผู้อื่นเท่ากับของตนเองโดยไม่หลอกลวงตนเอง หรือมีความดื้อรั้น เอาแต่ความคิดของตนเองเป็นใหญ่ และเหยียดหยามผู้อื่น เป็นการฝึกให้เป็นคนมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นรอบด้าน แล้วนำมาพิจารณาด้วยตนเอง เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง

6. มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น หมายถึง ความซื่อสัตย์ต่อตนเองเพื่ออยู่ในความไม่ประมาท ขยันขันแข็งในหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้ง มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ประพฤติปฏิบัติตรงไปตรงมาอย่างสม่ำเสมอ ไม่คิดโกงหรือทรยศหักหลัง หรือชักชวนไปในทางเสื่อมเสีย เพื่อหาผลประโยชน์ส่วนตน

7. ความมีวิจรรย์ญาณในการตัดสินใจต่าง ๆ หรือ ความมีเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรอง ไม่หลงเชื่อสิ่งใดง่าย ๆ รู้จักควบคุมกาย วาจา โดยใช้สติอย่างรอบคอบ ไม่ทำตามอารมณ์มีจิตใจสงบเยือกเย็น ไม่วุ่นวาย สามารถรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่ขัดแย้งกับตนอย่างใจกว้าง ไม่แสดงความโกรธหรือไม่พอใจ ไม่มีทิฐิมีมานะ

8. ความขยัน หมั่นศึกษา หาความรู้ ให้เฉลียวฉลาดในศิลปวิชาการทุกสาขาวิชา

9. ความสามารถในการประกอบอาชีพสาขาต่าง ๆ

10. การรักษาสีงแวดล้อมและความเป็นชาติ วรรณกรรม ประเพณี ตลอดจนดินแดนของตนเอง

ค่านิยมและจริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคล จะเป็นค่านิยมและจริยธรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และการพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับความคิดสติปัญญา รวมทั้งการเสียสละต่อสังคม ประเทศชาติ

1. ตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพื่อขจัดความขัดแย้ง

1) เป็นผู้มีความอดทนอดกลั้น เพื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ อย่างมีสติ ไม่แสดงออกทางอารมณ์ มีจิตใจสงบเยือกเย็น

2) เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง เปิดใจยอมรับความเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นกลาง ไม่คิดว่าตนเองอยู่เหนือผู้อื่น

2. ค่านิยมและจริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1) มีความเสียสละ เป็นผู้ให้ด้วยใจที่บริสุทธิ์ โดยไม่หวังผลตอบแทน

2) มีความรัก ความสามัคคี เป็นที่ตั้ง ยอมรับในเหตุผลของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

เรื่องที่ 7 การป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย

ค่านิยมของสังคมไทยที่ไม่พึงประสงค์ ควรได้รับการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา เพราะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความมั่นคงของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ตัวอย่างที่สำคัญคือ

1. ความเป็นผู้กล้าได้กล้าเสียในทางที่ผิด เช่น นิสัยของนักพนันเริ่มตั้งแต่เด็ก เยาวชน คือ การพนัน ฟุตบอล กีฬาต่าง ๆ (การเล่นหวย การพนันต่าง ๆ) ทำให้หมดตัว และไม่มานะในการประกอบอาชีพที่สุจริต
2. ความเป็นผู้ใจกว้างรักษาหน้าตา โดยไม่คำนึงถึงฐานะตนเอง ตัวอย่าง เมื่อครอบครัวมีงานบวช แต่งงาน งานศพ จะไปกู้เงินหรือนำเงินที่เก็บหอมรอมริบมาใช้ในการเลี้ยงดูอย่างสุรุ่ยสุร่าย จนมีครอบครัวลูกโตเข้าโรงเรียนยังใช้เงินค่าน้ำค่าเช่ายังไม่หมด
3. การช่วยเหลือพวกพ้อง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ตัวอย่าง เมื่อเพื่อน พี่ น้อง มีเรื่องกับใครพร้อมที่จะยกพวกไปต่อสู้ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ความถูกต้องในวิธีการแก้ปัญหา ตัวอย่าง การยกพวกตีกันของวัยรุ่น และของกลุ่มพวกนักเลงต่าง ๆ
4. เมื่อเกิดปัญหาชอบใช้คำว่า ไม่เป็นไร ไม่คิดหาการแก้ไขปัญหายอย่างจริงจัง ส่งผลให้ปัญหายังคงเป็นปัญหาต่อไป ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไข

5. ชอบความสนุกสนาน ตี๋มเหล้า เฮฮาไม่ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้เกิดความประมาทในชีวิต จะเห็นเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ มีคนเสียชีวิตจำนวนมาก เพราะความประมาท

6. ยกย่องผู้มีฐานะ

การป้องกัน และแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมตามค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย คือ

1. ค่านิยมที่ดีงาม ควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ในครอบครัว ชุมชน โรงเรียน สถานศึกษา รวมทั้งในสังคมไทย
2. ผู้ใหญ่ในสังคมไทยทุกฐานะที่สำคัญ คือ ผู้ที่อยู่ในบทบาทเป็นผู้นำ จะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
3. สังคมไทย จะต้องยกย่องให้เกียรติผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่ดีงาม ไม่ยกย่องผู้มีอำนาจมีเงิน แต่เป็นผู้ที่ประพฤติตามค่านิยมที่ดีงามของไทย
4. สื่อ จะต้องร่วมกันรณรงค์ให้คนไทยมีค่านิยมที่ดีงาม ไม่สนับสนุนเผยแพร่สิ่งที่ไม่ดี เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อสังคมไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน
5. อย่าปล่อยให้ปัญหาคาความเสื่อมทรามที่เกิดจากการประพฤติตามค่านิยมที่ไม่ดีผ่านไป เพราะเห็นเป็นเรื่องเล็ก ๆ ควรเร่งช่วยกันหาทางแก้ไข ด้วยการถือเป็นที่หน้าของทุกคน
6. องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนให้เกิดชมรม สมาคม ในระดับท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้สังคมชุมชนเป็นสังคมที่อุดมด้วยปัญญา ซึ่งจะเป็พื้นฐานที่ส่งผลให้สังคมไทยแข็งแกร่งต่อไป

กิจกรรมที่1

ให้ผู้เรียนค้นคว้าวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของประเทศต่าง ๆ ในโลก มาคนละ 1 ประเทศ
แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

กิจกรรมที่2

ให้ผู้เรียนนำกรณีตัวอย่างปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมที่เกิดขึ้นกับประเทศต่าง ๆ
ในโลกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

กิจกรรมที่3

ให้ผู้เรียนศึกษาตัวอย่างแนวทางที่ประเทศต่าง ๆ อนุรักษ์วัฒนธรรมตามประเพณีและค่านิยมที่ดี
ของตนไว้ได้ เช่น ประเทศญี่ปุ่น

บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สาระสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศไทย นับแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อปี พ.ศ. 2475 มาจนถึงปัจจุบัน (2553) ประเทศไทยใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 18 ซึ่งประชาชนชาวไทยทุกคนควรต้องมีความรู้ ความเข้าใจ หลักการ เจตนารมณ์ ตลอดจนสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ
2. บอกหลักเกณฑ์สำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้
3. บอกสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตัวเองได้
4. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 ความเป็นมาและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
- เรื่องที่ 2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- เรื่องที่ 3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ
- เรื่องที่ 4 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
และส่งผลต่อฐานะของประเทศในสังคมโลก
- เรื่องที่ 5 หน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น

เรื่องที่ 1 ความเป็นมาการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ หมายถึง กฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับแรกเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เริ่มเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดยกลุ่มบุคคลที่เรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” ประกอบด้วย พลเรือนและทหาร มีนโยบายการปกครองที่เห็นแก่ประโยชน์ของประชาชน ขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปกครองประเทศ ทรงประทับอยู่ที่พระราชวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เห็นประโยชน์สุขของราษฎรเป็นสำคัญ จึงสละอำนาจของพระองค์ และพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 เรียกว่า “รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475” ต่อมา เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 จึงได้มีการประกาศใช้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475”

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2475 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) มีการยกเลิกและประกาศใช้รัฐธรรมนูญไปแล้วรวม 18 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 : พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว

พุทธศักราช 2475 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 49 หน้า 116

วันที่ 27 มิถุนายน 2475)

ฉบับที่ 2 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 49 หน้า 529 วันที่ 10 ธันวาคม 2475)

ฉบับที่ 3 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 63 หน้า 30 วันที่ 3 พฤษภาคม 2489)

ฉบับที่ 4 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 64 ตอนที่ 53 วันที่ 9 พฤษภาคม 2490)

ฉบับที่ 5 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 17 วันที่ 23 มีนาคม 2492)

แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2495

ฉบับที่ 6 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 69 ตอนที่ 15 วันที่ 8 มีนาคม 2475)

ฉบับที่ 7 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2502

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 76 ตอนที่ 17 วันที่ 28 มกราคม 2502)

ฉบับที่ 8 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2511

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอนพิเศษ วันที่ 20 มิถุนายน 2511)

ฉบับที่ 9 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 192 วันที่ 15 ธันวาคม 2515)

- ฉบับที่ 10 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 14 วันที่ 23 มกราคม 2518)
- ฉบับที่ 11 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอนที่ 135 (ฉบับพิเศษ)
วันที่ 22 ตุลาคม 2519)
- ฉบับที่ 12 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2520
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 111 วันที่ 9 พฤศจิกายน 2520)
- ฉบับที่ 13 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 146 (ฉบับพิเศษ)
วันที่ 22 ธันวาคม 2521)
- ฉบับที่ 14 : ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 40 วันที่ 1 มีนาคม 2534)
- ฉบับที่ 15 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 216 วันที่ 9 ธันวาคม 2534)
- ฉบับที่ 16 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55ก วันที่ 11 ตุลาคม 2540)
- ฉบับที่ 17 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 102ก วันที่ 1 ตุลาคม 2549)
- ฉบับที่ 18 : รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47ก วันที่ 24 สิงหาคม 2550)

การยกเลิกและประกาศใช้รัฐธรรมนูญแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งสามารถสรุปเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้นำซึ่งมีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้น เห็นว่า หลักการและวิธีการของรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสม จึงล้มเลิกและประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่
2. กลุ่มผู้นำซึ่งมีอำนาจทางการเมืองแตกแยกกันเอง จึงมีการล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ เพื่อใช้ฉบับใหม่ที่สามารถตอบสนองความพอใจของกลุ่มตนได้
3. ภาวะเศรษฐกิจ การเมือง สภาพทางสังคม และสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้น ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เหมาะสม

เรื่องที่ 2 สารสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่รูปแบบของรัฐ รูปแบบการปกครองและการบริหารประเทศ บทบัญญัติของกฎหมายหรือข้อบังคับใดขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ และไม่ว่ากรณีใด ๆ หากปรากฏว่า ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏต่อประเทศชาติ มีโทษถึงประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยทั่วไปจะบัญญัติหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ ไว้ดังนี้

1. รูปแบบของรัฐ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ คำว่าราชอาณาจักร หมายความว่า ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และคำว่าอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ หมายความว่า ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยวหรือเอกรัฐ มีรัฐบาลเป็นศูนย์กลางมีอำนาจบริหารประเทศได้ทั้งภายในและภายนอกประเทศเพียงรัฐบาลเดียว

2. รูปแบบการปกครอง ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการยืนยันว่าประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีรากฐานมาจากประชาชน มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. อำนาจอธิปไตยของรัฐ รัฐธรรมนูญกำหนดอำนาจอธิปไตยของประเทศไทย ไว้ 3 ประการ ได้แก่

- 1) อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจในการออกกฎหมาย
- 2) อำนาจบริหาร คือ อำนาจในการบริหาร การปกครองประเทศ
- 3) อำนาจตุลาการ คือ อำนาจในการพิจารณาตัดสินคดีในศาล

ทั้ง 3 อำนาจนี้เป็นอำนาจของปวงชนชาวไทย คือ เป็นของชนชาวไทยทุกคน โดยมีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภาใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล

4. สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย รัฐธรรมนูญคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเป็นชนชาวไทย โดยคำนึงถึงว่า ชนชาวไทยเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรี หรือกล่าวว่า ชนชาวไทย มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ห้ามปฏิบัติต่อมนุษย์เยี่ยงทาสหรือสัตว์ นอกจากนี้ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพในร่างกาย ในครอบครัว มีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทุกคนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในคดีอาญาสิทธิได้รับการให้บริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน มีเสรีภาพในการสื่อสารโดยเสรี มีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร และเสรีภาพในทางวิชาการ เป็นต้น

5. หน้าที่ของชนชาวไทย เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดใช้สิทธิเสรีภาพแห่งชนชาวไทยแล้ว ก็กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยให้ไปด้วย โดยกำหนดให้ทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย มีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีหน้าที่ต้องป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมายมีหน้าที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนด มีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากร มีหน้าที่ต้องพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6. นโยบายพื้นฐานของรัฐ รัฐธรรมนูญ จะกำหนดให้รัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศ ต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า รัฐมีนโยบายในการบริหารประเทศอย่างไร ในเรื่องเกี่ยวกับด้านความมั่นคงของรัฐ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีทางปัญญา และพลังงาน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น

7. ระบบรัฐสภา รัฐสภา ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้สมาชิกผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนกี่คน และที่มาของสมาชิกดังกล่าววิธีการได้มาอย่างไร

8. คณะรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร คือ รัฐบาลจะมีรัฐมนตรีจำนวนเท่าใด และมีวิธีการได้มาอย่างไร

9. ศาล ซึ่งทำหน้าที่เป็นฝ่ายตุลาการ เป็นองค์กรพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ต้องดำเนินไปด้วยความยุติธรรม มีศาลอะไรบ้าง พร้อมกำหนดหน้าที่อำนาจศาลไว้โดยชัดแจ้ง

10. องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่รัฐว่าถูกต้อง เป็นธรรมหรือไม่ รวมทั้งอำนาจในการถอดถอนเจ้าหน้าที่รัฐออกจากตำแหน่งด้วย

11. การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการใช้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ปัญหาในพื้นที่

12. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ เมื่อประกาศใช้บังคับแล้ว ย่อมมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ กล่าวคือ จะระบุให้อำนาจแก่คณะบุคคล โดยเฉพาะที่สามารถยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ เว้นมีข้อห้ามบางประการ จะทำการแก้ไขเพิ่มเติมมิได้ คือ จะขอแก้ไขการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐทั้ง 2 ประการนี้จะกระทำมิได้

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ

นอกจากหลักการที่เป็นสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญดังที่กล่าวมาแล้ว รัฐธรรมนูญทั้ง 18 ฉบับ ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งเป็นสาระสำคัญแตกต่างกันไปโดยสรุปได้ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475

เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก สาระสำคัญ คือ ประเทศไทยต้องปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจอิสระในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ กำหนดให้มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจกว้างมาก คือ พิจารณาร่างกฎหมาย ดูแลควบคุมการบริหารประเทศ มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนคณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) ฯลฯ และมีอำนาจวินิจฉัยคดี ซึ่งพระมหากษัตริย์เป็นผู้ต้องหา ซึ่งศาลธรรมดาไม่มีสิทธิ์รับฟ้องได้

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475

ประกาศใช้ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 มีหลักการสำคัญแตกต่างจากฉบับที่ 1 อันเป็นฉบับชั่วคราว ดังนี้

1) ยกย่องฐานะพระมหากษัตริย์ให้สูงขึ้น โดยบัญญัติว่า ให้ทรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะล่วงละเมิดหรือฟ้องร้องมิได้ ให้องค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่หม่อมเจ้าขึ้นไปอยู่ในฐานะเป็นกลางทางการเมือง คือ ไม่ต้องรับผิดชอบทางการเมือง

2) สถานิติบัญญัติ (สภาผู้แทนราษฎร) ไม่มีอำนาจปลดพนักงานประจำ มีอำนาจออกกฎหมาย มีอำนาจควบคุมคณะรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดิน (แต่ฝ่ายบริหารก็มีอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรได้)

3) ฝ่ายบริหาร ซึ่งเดิมเรียกว่า “คณะกรรมการราษฎร” เปลี่ยนเป็น “คณะรัฐมนตรี” คณะรัฐมนตรีนี้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง มีจำนวนอย่างน้อย 14 คนแต่ไม่เกิน 24 คน และในจำนวน 14 คน ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีอายุการใช้อยาวนานที่สุด คือ ประมาณ 15 ปี

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489

ประกาศใช้ 9 พฤษภาคม พุทธศักราช 2489 ยังคงยึดหลักการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2475 เป็นหลัก โดยต้องการให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น มีสาระสำคัญดังนี้

1) กำหนดให้มีสภา 2 สภา คือ สภาผู้แทนฯ กับ วุฒิสภา (เดิมเรียกว่า พฤษสภา) ให้สมาชิกสภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ส่วนสมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม

2) มีบทบัญญัติแยกข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองออกจากกันเป็นฉบับแรก และกำหนดว่านายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา ดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำใด ๆ มิได้

3) อนุญาตให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองได้เป็นครั้งแรก (เดิมมีเพียงพรรคเดียว คือ คณะราษฎร) รัฐธรรมนูญนี้ถูกยกเลิกโดยคณะรัฐประหาร เมื่อ 8 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2490 มีอายุการใช้เพียง 18 เดือน

4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว พุทธศักราช 2490)

ประกาศใช้ 9 พฤศจิกายน 2490 เหตุผลประกาศใช้ คือ ฉบับเดิมที่ถูกยกเลิก ไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมได้ สาระสำคัญ คือ

1) มีสภา 2 สภา เช่นเดิม คือ สภาผู้ราษฎรและวุฒิสภา

2) อำนาจหน้าที่วุฒิสมาชิกมีมากขึ้น คือ นอกจากยับยั้งร่างกฎหมายแล้ว ยังมีอำนาจให้ความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหารได้

3) เพิ่มเติมให้มีอธิบดี 5 คนเป็นผู้บริหารราชการในพระองค์ และถวายคำปรึกษาแต่พระมหากษัตริย์ แต่ไม่มีอำนาจบริหารราชการแผ่นดิน

5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492

ประกาศใช้ 3 มีนาคม 2492 ฉบับนี้ ผู้ร่างให้ความคาดหวังว่าเป็นฉบับที่ดี มั่นคง และเป็นประชาธิปไตยมาก เพราะได้วางหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้กว้างขวาง และป้องกันการใช้อำนาจของรัฐต่อการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ด้วย ส่วนสภาให้มีสภา 2 สภา เช่นเดิม

ฉบับนี้ใช้ได้ 2 ปีเศษ ก็ถูกยกเลิก โดยคณะรัฐประหาร เมื่อ 29 พฤศจิกายน 2494

6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495

เหตุผลที่คณะประหารนำรัฐธรรมนูญฉบับนี้มาใช้ คือ เห็นว่าเหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองช่วงนั้น

วิธีการนำมาใช้ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 (ฉบับที่ 2) ก่อน พร้อมตั้งคณะกรรมการแก้ไขปรับปรุงไปด้วย เมื่อเสร็จแล้วจึงนำมาประกาศใช้ เมื่อ 8 ตุลาคม 2495

สาระสำคัญ เหมือนฉบับเดิมทุกประการ แต่ได้แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องสำคัญ คือ กำหนดวิธีลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภา

วันที่ 16 กันยายน 2500 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำรัฐประหาร แต่ยังคงใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยแต่งตั้งรัฐมนตรีชั่วคราวและวุฒิสภาขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

วันที่ 20 ตุลาคม 2501 คณะรัฐประหารชุดเดิม ได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับนี้

7. รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502

ประกาศใช้ 28 มกราคม 2502 ฉบับนี้ คณะรัฐประหารประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราว มีเพียง 20 มาตรา

สาระสำคัญ คือ ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีมีอำนาจมากขึ้น โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีมีอำนาจเด็ดขาด ตามมาตรา 17 ด้วย การขอมติคณะรัฐมนตรีในการใช้อำนาจสั่งการหรือการกระทำใด ๆ ก็ได้ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคง ความสงบของประเทศชาติ และราชบัลลังก์

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ให้สิทธิเสรีภาพประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปกครอง รวมเวลาที่ใช้ออยู่ถึง 9 ปีเศษ จึงมีการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับถาวร

8. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

ประกาศใช้ 20 มิถุนายน 2511 เป็นฉบับที่ 2 ที่ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ซึ่งแต่งตั้งโดยหัวหน้าคณะปฏิวัติ) ใช้เวลาร่างนานที่สุด คือ กว่า 9 ปี สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายถึง 100 ล้านบาท สาระสำคัญมีดังนี้

1) ให้มีรัฐสภา 2 สภา วุฒิสภามีอำนาจมากกว่าเดิม คือ เดิมมีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายผ่านสภาผู้แทนราษฎร ยังมีอำนาจเพิ่มเติม คือ สามารถควบคุมฝ่ายบริหารเท่าเทียมสภาผู้แทนราษฎร

2) มิให้นายกรัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรี เป็นสมาชิกรัฐสภา สภาผู้แทนฯ จึงไม่มีบทบาทพอที่จะทำลายเสถียรภาพของรัฐบาล และเรียกร้องตำแหน่งรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้ได้ประมาณ 3 ปี ก็ถูกยกเลิก เพราะมีการรัฐประหารโดยกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่าง และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เมื่อ 17 พฤศจิกายน 2514

9. รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515

ประกาศใช้ 15 ธันวาคม 2515 ผู้ประกาศใช้ คือ รัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร ผู้ทำรัฐประหาร สาระสำคัญ คือ ใช้สถานการณ์ปัญหาแห่งชาติดำเนินการแต่งตั้งมีหน้าที่ออกกฎหมายและอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีเสนอไปให้พิจารณาภายใน 3 ปี และมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีได้ แต่ไม่มีสิทธิเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจสาระสำคัญอื่น ๆ ยังคงเหมือนกับรัฐธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2505 โดยเฉพาะมาตรา 17 ซึ่งเน้นอำนาจสูงสุดเด็ดขาดของนายกรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ประกาศใช้ได้เพียงปีเศษ นิสิต นักศึกษา และประชาชนก็ได้ร่วมพลังเรียกร้องให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยเร็ว วันที่ 14 ตุลาคม 2516 รัฐบาลชุดจอมพล ถนอม กิตติขจร จึงออกไป นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี และยังใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517

10. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517

ประกาศใช้ 7 ตุลาคม 2517 เป็นฉบับที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าทุกฉบับที่ใช้มา มีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) มีรัฐสภา 2 สภา คือ สภาผู้แทนและสภาวุฒิสภา สภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้ง วุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง และมีอำนาจน้อยกว่าวุฒิสภา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ
- 2) การสืบราชสมบัติ ในกรณีไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบสันตติวงศ์ได้
- 3) หลักการดำเนินงานทางการเมืองให้เป็นไปโดยระบบพรรค ผู้แทนราษฎรต้องมีสังกัดพรรคการเมือง มิให้สมาชิกรัฐสภาทำการค้า หรือกิจการใดที่อาจทำให้รัฐเสียประโยชน์
- 4) นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาอย่างน้อยครึ่งปี รัฐมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ และทำการค้ามิได้
- 5) ให้ประชาชนมีบทบาทในการปกครองท้องถิ่นของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย
- 6) มีบทบัญญัติประกันสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนหลายประการ รัฐธรรมนูญนี้ใช้ได้เพียง 2 ปี ก็ถูกคณะปฏิรูปการปกครอง ประกาศยกเลิก เมื่อ 6 ตุลาคม 2519

11. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519

คณะปฏิรูปการปกครองประกาศใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2519 มีโครงสร้างการปกครองคล้ายรัฐธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 และ พ.ศ. 2515 คือให้มีรัฐสภา 2 สภา แต่เรียกชื่อว่า “สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” มีสมาชิกจากการแต่งตั้งไม่มีอำนาจควบคุมคณะรัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหาร นายกรัฐมนตรีมีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารตามมาตรา 21 (เหมือนมาตรา 17 ของรัฐธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2502 และ พ.ศ. 2515)

รัฐธรรมนูญนี้ยกเลิก เมื่อมีการปฏิวัติเกิดขึ้น เมื่อ 20 ตุลาคม 2520

12. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2520

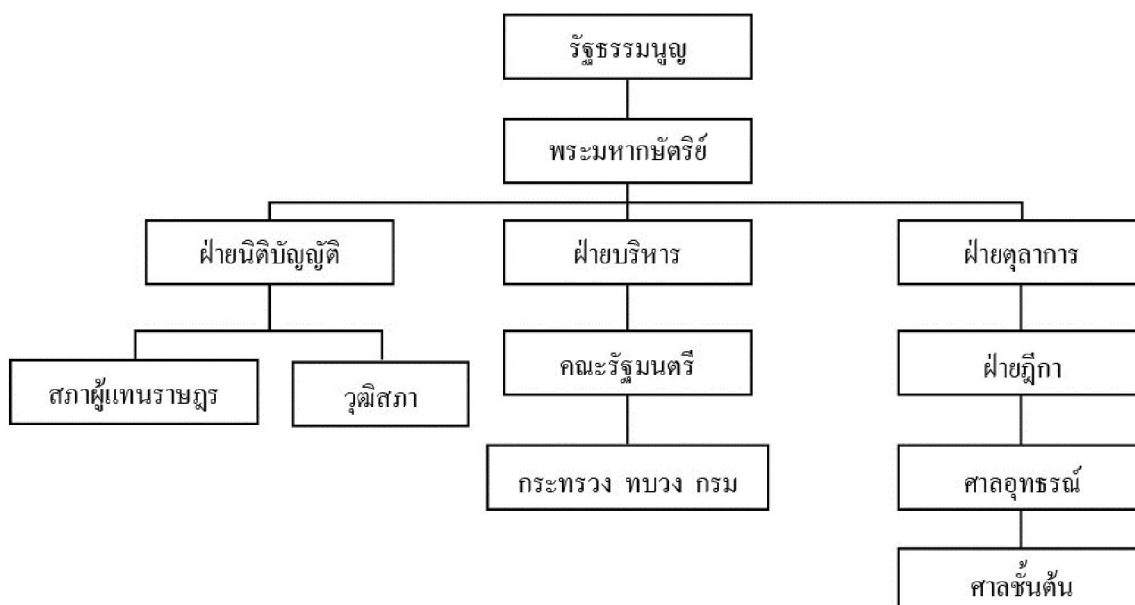
คณะรัฐประหารประกาศใช้ เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2520 มีโครงสร้างการปกครองคล้ายธรรมนูญการปกครองและรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2502 2515 2519 เพิ่มเติมสาระสำคัญ คือ กำหนดให้มีสภานโยบายแห่งชาติ ประกอบด้วย บุคคลของคณะรัฐประหาร ทำหน้าที่กำหนดนโยบายแห่งรัฐ ควบคุมฝ่ายบริหาร แต่งตั้งถอดถอนนายกรัฐมนตรี ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการใช้อำนาจเด็ดขาดของนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติ

รัฐธรรมนูญถูกยกเลิกและมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

13. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521

ประกาศใช้ 22 ธันวาคม 2521 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ร่างโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีสาระสำคัญ คือ

1) โครงสร้างการปกครองกำหนด ดังนี้

2) รัฐสภา มี 2 สภา คือ สภาผู้แทน และวุฒิสภา สภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้ง วุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง และอำนาจไม่เกิน 3 ใน 4 ของสมาชิกสภาผู้แทน

3) ไม่กำหนดว่าคณะรัฐมนตรีจะต้องมาจากรัฐสภา แต่จะต้องแถลงนโยบายแก่รัฐสภา เมื่อเข้ามาบริหารแผ่นดิน และมีบทเฉพาะกาล ให้นายกรัฐมนตรี มีอำนาจสั่งการหรือการกระทำการใด ๆ ได้เด็ดขาด จนกว่าคณะรัฐมนตรีได้รับการจัดตั้งจะเข้าปฏิบัติงาน

4) การเลือกตั้ง 4 ปีแรก ตั้งแต่เริ่มประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ให้มีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ผู้เข้ารับการเลือกตั้งจะสังกัดพรรคการเมืองหรือไม่ก็ได้ หลังครบ 4 ปีแล้ว ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตการเลือกตั้ง เว้นแต่กรุงเทพมหานครให้แบ่งเป็น 3 เขต และผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งจะต้องสังกัดพรรคการเมือง

14. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 (ฉบับ ร.ส.ช.)

ร.ส.ช. หรือ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ประกาศใช้ธรรมนูญฯ ฉบับนี้ขึ้นเมื่อ 1 มีนาคม พ.ศ. 2534 กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติสภาเดียว มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญและพิจารณาร่างและรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรี กราบบังคมทูลเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน

15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 พ.ศ. 2539 นับเป็นฉบับที่ 15 ประกาศใช้ 9 ธันวาคม 2534 มีสาระสำคัญเพิ่มเติม ดังนี้

1) พระมหากษัตริย์ ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นประธานองคมนตรี 1 คน และองคมนตรีอื่น อีกไม่เกิน 18 คน ประกอบเป็นองคมนตรี

2) รัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทน และวุฒิสภา สภาผู้แทน ประกอบด้วยสมาชิก 393 คน สมาชิกวุฒิสภามี 260 คน ประธานสภาผู้แทนเป็นประธานรัฐสภา

- 3) นายกรัฐมนตรี ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทน
- 4) การผู้เลือกตั้ง ใช้การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและรวมเขต

16. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 มีความยาวถึง 336 มาตรา ยาวกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับที่เคยประกาศใช้ในประเทศไทย หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และเนื่องจากประชาชนทั่วไปกว่า 800,000 คน มีส่วนร่วมโดยตรงและโดยอ้อมในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองไทยไว้มากกว่าของนักการเมืองเหมือนในสมัยเรียน ด้วยเหตุนี้จึงมักนิยมเรียก รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน”

17. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

ประกาศใช้ในวันที่ 1 ตุลาคม 2549 มี 39 มาตรา เป็นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ หลังจากที่ได้กระทำการรัฐประหารเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยแต่งตั้งทีมงานนักกฎหมาย เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และได้มีการตั้งหน่วยงานในการดำเนินงานดังนี้

- 1) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่แทนรัฐสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา มีสมาชิกจำนวนไม่เกิน 250 คน
- 2) คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่แทนศาลรัฐธรรมนูญ
- 3) สภาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550/สมัชชาแห่งชาติของประเทศไทย ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร พ.ศ. 2550
- 4) คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ ทำหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินอดีตคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลที่ผ่านมา

18. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เป็นฉบับที่มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญจำนวน 100 คน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 25 ถึงมาตรา 31 และสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 35 คน ทำการยกร่างแล้วส่งร่างรัฐธรรมนูญให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและองค์กรซึ่งเป็นคณะบุคคลพิจารณาและเสนอความเห็น รวม 12 คณะ หลังจากนั้นได้นำร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เผยแพร่ให้ประชาชนทราบ แล้วนำเสนอร่างรัฐธรรมนูญต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างทั้งฉบับเรียงเป็นรายมาตรา เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว จึงมีการเผยแพร่ต่อประชาชนเพื่อทราบทั้งฉบับ และจัดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงประชามติว่า จะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ พร้อมกันทั่วประเทศ เมื่อวันอาทิตย์ ที่ 19 สิงหาคม 2550 ระหว่างเวลา 08.00 ถึง 16.00 นาฬิกา ซึ่งเป็นการออกเสียงประชามติครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทย การออกเสียงประชามติของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศ จำนวน 45,092,955 คนมาใช้สิทธิออกเสียงประชามติจำนวน 25,978,954 คน คิดเป็นร้อยละ 57.61 ผลการออกเสียงประชามติยอมรับ 14,727,306 เสียง คิดเป็นร้อยละ 56.69 ไม่ยอมรับ 10,747,441 เสียงคิดเป็นร้อยละ 41.37 มีบัตรเสียและอื่น ๆ จำนวน 504,120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 1.94 ผลการออกประชามติของประชาชนทั่วราชอาณาจักรยอมรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550

จากการปฏิบัติดังกล่าวจึงเป็นประวัติศาสตร์ชาติไทยว่าได้มอบสิทธิและอำนาจให้ประชาชนชาวไทยให้มีการออกเสียงลงประชามติว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นครั้งแรกของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 มีสาระสำคัญที่แก้ไขเพิ่มเติมไปจากรัฐธรรมนูญ 2540 หลายประเด็นดังนี้

1. รัฐสภา

ประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทั้งหมด 630 คน คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 480 คน สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 150 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ส.ส.) จำนวน 480 คน ได้มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 400 คน การเลือกตั้งแบบสัดส่วน จำนวน 80 คน อายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่การเลือกตั้งวุฒิสภา ประกอบด้วย สมาชิก (สมาชิกวุฒิสภา หรือ ส.ว.) จำนวน 150 คน ได้มาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จังหวัดละ 1 คน จำนวน 76 คน (รวมกรุงเทพมหานคร) การสรรหาจำนวน 74 คน (จำนวน ส.ว. ทั้งหมดหักด้วย ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้ง) สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่มาจากการเลือกตั้ง เริ่มตั้งแต่วันที่ที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา เริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลสรรหาสมาชิกภาพของวุฒิสภา (ส.ว.) มีกำหนดวาระคราวละ 6 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง หรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลการสรรหาแล้วแต่กรณี สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระไม่ได้

2. คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรี (ครม.) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550) ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า 8 ปีไม่ได้ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

3. องค์การตามรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย

- 1) องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญมี 4 องค์การ ได้แก่
 - (1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
 - (2) ผู้ตรวจราชการแผ่นดิน
 - (3) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
 - (4) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.)
- 2) องค์การอื่นตามรัฐธรรมนูญมี 3 องค์การ ได้แก่
 - (1) องค์การอัยการ
 - (2) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
 - (3) สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4. หลักการอื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

1) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 10,000 คน (เดิมกำหนดไว้ 50,000 คน) มีสิทธิเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อประธานสภา

2) การเสนอถอดถอนนักการเมืองโดยประชาชน ประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง จำนวน 20,000 คน (เดิมกำหนดไว้ 50,000 คน) มีสิทธิเข้าชื่อเสนอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภาเริ่มกระบวนการถอดถอนนักการเมือง

3) จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐธรรมนูญ 2550 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติเรื่องจริยธรรมไว้

4) การตรวจสอบทรัพย์สิน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นต้น

เรื่องที่ 3 บทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ในทางปฏิบัติผู้บริหารประเทศทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ นั้น จะมีอำนาจอย่างมากมายและกว้างขวางมาหลายครั้ง ประชาชนมีความคลางแคลงใจในพฤติกรรมของผู้บริหารประเทศ ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำว่าน่าจะเป็นไป เพื่อประโยชน์ตนหรือพวกพ้องมากกว่า เพื่อผลประโยชน์ของประเทศ ก็ไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบใด ๆ ได้

จนกระทั่ง เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้ริเริ่มให้มีการควบคุมอำนาจรัฐโดยบัญญัติไว้ใน หมวดที่ 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ มาตรา 291 – มาตรา 311 ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่อง

1. การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สิน หนี้สิน
2. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
3. การถอดถอนจากตำแหน่ง
4. การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นอกจากการกล่าวถึงเรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐแล้ว ยังได้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งโดยตรง เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่ยังมีได้กล่าวถึงองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึง “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” หรือ “องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ” ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงยังมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันว่า หมายถึง องค์กรใดบ้าง โดยคำว่า “องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ” นั้น ไม่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่เป็นคำที่ใช้เรียกรวม ๆ ถึงองค์กรที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติให้มีขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งโดยเฉพาะ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. ทำหน้าที่ในการจัดการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น

ส่วนคำว่า “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” มีที่ใช้ในมาตรา 266 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่องค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภาเสนอเรื่อง พร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย” ซึ่งตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ให้ความหมายโดยสรุปของคำว่า “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” ว่าหมายถึง องค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีขึ้นและมอบหมายอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น วุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลยุติธรรม เป็นต้น

จนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ทำให้เรื่องดังกล่าวมีความชัดเจนขึ้น โดยกำหนดให้มีหมวดที่ว่าด้วยองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด 11 มาตรา 299 – มาตรา 258 โดยแยกเป็น 2 ส่วน รวม 7 องค์กร คือ

ส่วนที่ 1 องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ จำนวน 4 องค์กร ประกอบด้วย

- 1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- 2) ผู้ตรวจการแผ่นดิน
- 3) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- 4) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ส่วนที่ 2 องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 องค์กร ประกอบด้วย

- 1) องค์กรอัยการ
- 2) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- 3) สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บทบาทหน้าที่ขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน กรรมการอื่นอีก 4 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา คัดเลือกจากผู้มีความเป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริต มีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยประธานวุฒิสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมาย
2) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีขณะอยู่ในตำแหน่ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และคำนึงถึงความสุจริต เทียบธรรม ความเสมอภาค และโอกาสที่ทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

3) กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้ง การตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดยเปิดเผย และการควบคุมการจ่ายหรือรับเงิน เพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง

4) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมาย

5) สืบสวน สอบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริง และวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย

6) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

7) ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหา และผลการออกเสียงประชามติ

8) ส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์กรเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

9) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติในการปฏิบัติหน้าที่

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนให้พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นได้

2. ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นคณะบุคคลจำนวน 3 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้ และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริต มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และให้มีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นหน่วยงานอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การดำเนินการอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1) พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี

(1) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(2) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน หรือประชาชนโดยเป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(3) การตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการพิจารณาพิพากษาราคคดีของศาล

(4) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

2) ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3) ติดตาม ประเมินผล และจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ รวมตลอดถึงข้อพิจารณา เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าจำเป็น

4) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี

การใช้อำนาจหน้าที่ตาม 1) (1) (2) และ (3) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการ เมื่อมีการร้องเรียนไว้แต่เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่า การกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาและสอบสวนโดยไม่มีการร้องเรียนได้

3. คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นองค์กรอิสระที่ประกอบไปด้วยประธานสภา 1 คน และกรรมการอื่นอีก 2 คน ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยมีประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้มีสำนักงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวน พร้อมทั้งทำความเห็นเกี่ยวกับการถอดถอนออกจากตำแหน่งเสนอต่อวุฒิสภา

2) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวน พร้อมทั้งทำความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่งไปยังยังศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการหรือเทียบเท่าขึ้นไป ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม รวมทั้ง ดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทำความผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว หรือกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่กระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เห็นควรดำเนินการด้วย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

4) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่ง

5) กำกับ ดูแล คุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

6) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา และเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

7) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

4. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.)

การตรวจเงินแผ่นดิน ให้กระทำโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 6 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงินการคลัง และด้านอื่น มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และให้มีสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ๆ ตามกฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

2. ให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอแนะ ให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

3. แต่งตั้งคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่วินิจฉัยการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับวินัยทางการเงิน การคลัง และการงบประมาณ และให้คดีที่พิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินัยทางการเงินการคลังในเรื่องดังกล่าว เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง

จากบทบาหน้าที่ขององค์กรอิสระ 4 องค์กร จะพบว่า การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 มีกระบวนการและมาตรการตรวจสอบนักการเมือง ตั้งแต่การเข้าสู่อำนาจโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง กระบวนการใช้อำนาจรัฐโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ตรวจการแผ่นดิน ที่คอยสอดส่องและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ในสภาพตามเป็นจริงในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ากลไกทางกฎหมายและองค์กรอิสระไม่สามารถหยุดยั้ง แก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองได้ นอกจากการส่งเสริมให้มีกระบวนการตรวจสอบการดำเนินของภาครัฐ โดยประชาชนที่มีความเข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างจริงจังต่อไป

บทบาทหน้าที่ขององค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ

1 องค์กรอัยการ มีหน่วยธุรกิจที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีอัยการสูงสุด เป็นผู้บังคับบัญชาการ มีพนักงานอัยการ ทำหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งทำคดี และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม

2. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน กรรมการอื่นอีก 10 คน ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทย ภาควิ และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีที่น่าสงสัยว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภา เพื่อดำเนินการต่อไป

2) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

3) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครองในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่ากฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครอง กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

4) พ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควร เพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

5) เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

- 6) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
- 7) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน
- 8) จัดทำรายงานประจำปี เพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อรัฐสภา
- 9) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชน ประกอบด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่น เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

3. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีสำนักงานเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ ในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากบทบาทหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ประเภท พบความแตกต่างของบทบาทหน้าที่ขององค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ คือ การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ สามารถเสนอร่างกฎหมายได้ตามมาตรา 139 องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ สามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งประธานองค์กรนั้น เป็นผู้รักษาการตามมาตรา 182 สามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการจัดองค์กร และร่างพระราชบัญญัติที่ประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาได้ด้วย ส่วนองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าว

เรื่องที่ 4 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมีผลกระทบต่อฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก

รูปแบบการเมืองการปกครองของไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปีพุทธศักราช 2475 เป็นการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช กฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการปกครองมีที่มาจากกลุ่มผู้ปกครอง คือ ทหาร และกลุ่มขุนนาง ส่วนประชาชนเป็นแค่ไพร่ธรรมดา หรือ ทาสที่ต้องทำตามคำสั่งของกลุ่มผู้ปกครองเท่านั้น ซึ่งเป็นที่มาของระบบอุปถัมภ์ ความอยุติธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกิดจากบุคคลที่เป็นกลุ่มผู้ปกครอง ในช่วงเวลานั้น ไม่มีระบบที่จะตรวจสอบหรือถ่วงดุลอำนาจกับคณะผู้ปกครองได้ จากรูปแบบการปกครองดังกล่าว เมื่อมีชาวตะวันตกเดินทางเข้ามายังประเทศไทย จึงมองว่าไทยเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน (อนารยชน) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อชาวตะวันตกที่เดินเข้ามาประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 4 เข้ามาทำหนังสือสัญญาพระราชไมตรีกับประเทศไทย หนังสือสัญญาที่ทำขึ้นมานั้นได้ยอมให้ฝรั่งมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขต คือ ยอมให้ฝรั่งตั้งศาลขึ้นเรียกว่า “ศาลกงสุล” ขึ้นพิจารณาตัดสินความของคนในบังคับของตนได้ อันเป็นการไม่ยอมอยู่ใต้บังคับบัญชาของกฎหมายไทย ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่าฝรั่งถือว่า กฎหมายและวิธีพิจารณาความของประเทศไทยยังไม่ดีมีระเบียบแบบแผนดีพอ การที่ฝรั่งต่างประเทศมีศาลกงสุล พิจารณาตัดสินความของคนในบังคับของตนนั้น ทำให้ประเทศไทยมีความยุ่งยากทางการปกครองเกิดขึ้นอยู่เสมอ แม้ภายหลังในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้ยอมเสีย

ดินแดนบางส่วน เพื่อแลกกับการสิทธิสภาพนอกเขตไทย (สยามประเทศในเวลานั้น) ในสายตาชาวโลกก็ยังเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน

แม้ว่าจะมีการประกาศให้เลิกทาสในรัชกาลที่ 5 เมื่อปีพุทธศักราช 2448 สภาสังคมไทยก็ยังไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะประชาชนยังติดข้องอยู่กับความเคยชินในการมีคนปกป้องคุ้มครองและยังไม่มีการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนเป็นระบบ จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อกระแสนิยมตะวันตกหลั่งไหลเข้ามา มีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่างประเทศจำนวนมาก กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ เมื่อสำเร็จการศึกษาก็ได้นำมาสิ่งที่พบเห็นและองค์ความรู้ในเรื่อง การเมืองการปกครองแบบตะวันตก กลับเข้ามาด้วย และพยายามที่จะพัฒนาประเทศไทยให้พ้นจากคำว่า บ้านป่าเมืองเถื่อน ในหลาย ๆ ด้าน หนึ่งใน การเปลี่ยนแปลงประเทศ คือ เรื่องการปฏิรูปการปกครองโดยการยึดอำนาจของคณะราษฎร เมื่อปี พุทธศักราช 2475 (หลังการเลิกทาส 27 ปี) จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็น การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญครั้งแรกในสยามประเทศ โดยถือว่ารัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ กฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งมิได้ หลักการสำคัญยิ่งในรัฐธรรมนูญ คือ **อำนาจสูงสุดของประเทศ เป็นของราษฎรทั้งหลาย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ**

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ มิได้ทำให้สภาสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน เพราะกลุ่มผู้นำทางความคิดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังได้รับการศึกษาน้อย จนกระทั่งเมื่อมีการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาสูงขึ้น ประชาชนกลุ่มนี้จึงได้เริ่มตระหนักถึงสถานภาพ บทบาทหน้าที่สิทธิและเสรีภาพที่ตนเองพึงได้รับจากรัฐ

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ถือว่ามึผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาสังคมไทย ได้แก่

1. การรับรองสิทธิของชายและหญิงว่ามีสิทธิเท่าเทียมกัน
2. ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายกับทุกคน : บุคคลย่อมเสมอกัน ในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน
3. ที่มาของรัฐบาล
4. การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
5. สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ทั้งที่เป็น

สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล การจับและคุมขัง การค้นตัวบุคคล หรือการกระทำให้อันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ การเข้าไปในเคหสถาน โดยปราศจากการความยินยอมของผู้ครอบครอง เสรีภาพในการเดินทาง และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร เสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

สิทธิเสรีภาพในการศึกษา

สิทธิการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ

เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่เป็นผลจากการมีรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงเป็นหลักประกันที่ประชาชนจะต้องได้รับการคุ้มครองและดูแลจากรัฐ และมีผลต่อการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวใน

การพิทักษ์สิทธิของตนเอง รวมทั้งการปฏิบัติตนที่จะไม่ไปละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นผลจากการมีรัฐธรรมนูญที่เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่

1. ความตื่นตัวในภาคประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประเทศ โดยการตั้งพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
2. เกิดการรวมตัวของกลุ่มบุคคลตั้งเป็นมูลนิธิ เพื่อปกป้องดูแลสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ เช่น มูลนิธิคุ้มครองผู้บริโภค มูลนิธิคุ้มครองสิทธิสตรี
3. การรวมตัวของกลุ่มบุคคลในอาชีพเดียวกัน เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม
4. มีระบบยุติธรรม ที่พิจารณาตัดสินคดีความจากเอกสาร พยาน หลักฐาน มีระบบการไต่สวน สืบสวน สอบสวน และยกเลิกวิธีการลงโทษในทางทารุณกรรม เพื่อให้รับสารภาพ
5. ประชาชนได้รับบริการในสิ่งที่จำเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ได้แก่ บริการการศึกษา บริการการรักษาพยาบาล

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยดังกล่าว มีผลให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับในสายตาชาวโลกมากขึ้น ว่ามิได้มีความเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน โดยชาวต่างชาติได้ให้การยอมรับในกฎหมายไทย

เรื่องที่ 5 หน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น

การอยู่ร่วมกัน เป็นสังคมของมนุษย์ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ย่อมมีความขัดแย้งกันในบางโอกาส เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีความปรารถนาที่แตกต่างกัน อันนำไปสู่ความขัดแย้ง และทะเลาะวิวาทกันได้ ทุกสังคมจึงต้องวางกฎ กติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อเป็นข้อตกลงกลางในการอยู่ร่วมกันว่าสิ่งใดทำได้ สิ่งใดทำไม่ได้ หากฝ่าฝืนจะมีโทษอย่างไร เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นระดับประเทศที่มีประชากรรวมกันหลายล้านคน ผู้ปกครองก็จำเป็นต้องวางกฎขึ้น ซึ่งเรียกกันว่า “กฎหมาย” เพื่อเป็นข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันของคนทั้งประเทศ

เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อปี พ.ศ. 2475 และกำหนดให้รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยกฎหมายอื่น จะขัดหรือแย้งมิได้ รัฐธรรมนูญในยุคแรก ๆ แม้ว่าจะเกิดจากการยกร่างของคณะบุคคลเพียงไม่กี่คน แต่ก็เป็นการพัฒนาทางกฎหมายที่คำนึงถึงความมั่นคงของชาติ สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนในระดับแตกต่างกันออกไป และมีการพัฒนาการในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการยกร่างรัฐธรรมนูญมากขึ้น ตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี 2540 เป็นต้นมา ซึ่งเราจะพบว่ามีการระบุถึงหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น

การจะเข้าใจหน้าที่สิทธิและเสรีภาพของตนเองที่มีในสังคมได้นั้น จะต้องทำความเข้าใจกับความหมายของ “สถานภาพ บทบาทหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพ” ด้วย เพราะสถานภาพ เป็นต้นทางของการกำหนดบทบาทหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลในสังคม

สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน กล่าวคือ สถานภาพเป็นตัวกำหนดบทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของบุคคล เราจะเข้าใจและสามารถเชื่อมโยง สถานภาพ บทบาทหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพ ได้ต่อเมื่อเรามีความเข้าใจในความหมายของแต่ละคำ ซึ่งเราจะเริ่มทำความเข้าใจความหมายของแต่ละคำ ดังนี้

ความหมาย

สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่บุคคลได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม ในบุคคลคนเดียวกัน อาจจะมีหลายสถานภาพได้ เช่น นายสมชาย เป็นคนไทย อาชีพรับราชการครู เป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัย-รามคำแหง ได้แก่

1. สถานภาพที่ได้จากถิ่นที่อยู่ ที่ถือกำเนิด ก็จะได้สัญชาติของประเทศที่เกิด เช่น คนไทย คนญี่ปุ่น คนอังกฤษ คนจีน เป็นต้น
2. สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง ลูกหลาน เป็นต้น
3. สถานภาพที่ได้มาจากการศึกษา เช่น ศิษย์เก่า กศน. ศิษย์เก่าโรงเรียนสตรีวิทยา
4. สถานภาพที่ได้มาจากการประกอบอาชีพหรือการกระทำ เช่น ครู หมอ พ่อค้า นายกรัฐมนตรี พระ นักบวช นักโทษ เป็นต้น
5. สถานภาพที่ได้จากการสมรส เช่นสามี ภรรยา พ่อหม้าย แม่หม้าย เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ หมายถึง การทำหน้าที่ หรือพฤติกรรมที่เป็นภาระรับผิดชอบตามสถานภาพที่ได้รับ เช่น สถานภาพเป็นครู เป็นทนายความ เป็นต้น เห็นได้ว่าสถานภาพและบทบาทหน้าที่ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ โดยสถานภาพเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่บุคคลนั้น ๆ ยิ่งบุคคลที่มีหลายสถานภาพ ก็ยังมีบทบาทหน้าที่มากตามไปด้วย

นอกจากสถานภาพ บทบาทหน้าที่ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบแล้วแต่ละบุคคลยังได้รับสิทธิและเสรีภาพตามสถานภาพ และบทบาทหน้าที่เหล่านั้นในการอยู่ในสังคมนั้น ๆ ด้วย

สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือผลประโยชน์ของบุคคลที่มีกฎหมายให้คุ้มครอง โดยบุคคลอื่นจะต้องให้ความเคารพ จะละเมิดล่วงเกิน หรือกระทำการใด ๆ อันก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลไม่ได้ เช่น สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการรับความคุ้มครองจากรัฐ สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขจากรัฐ ตามที่กฎหมายกำหนด

เสรีภาพ หมายถึง ความมีอิสระในการกระทำของบุคคล ซึ่งกระทำนั้นจะต้องขัดต่อกฎหมาย เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการประกอบสัมมาชีพ เสรีภาพในการพูด การเขียนที่ไม่ละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่น

หน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ ฉบับปีพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดหน้าที่ของชนชาวไทยไว้ในหมวดที่ 4 มาตรา 70 ถึงมาตรา 74 ดังนี้

1. บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์ไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 70)
2. บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย (มาตรา 71)
3. บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 72)
4. บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกัน และบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิตักษ์ ป้องกัน และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 73)

5. บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนาจ ความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

บุคคลที่มีสถานภาพเป็นคนไทย จึงต้องที่หน้าที่รับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญรวมทั้ง สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่น ๆ ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ด้วย ทำอย่างไร เราจึงจะสนับสนุน ส่งเสริม ให้ผู้อื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ของ ประเทศด้วย

แนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่น ๆ ปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้ง กฎหมายอื่น ๆ มีดังนี้

1. ประพฤติ ปฏิบัติตน ตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญรวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ เพื่อให้เป็นแบบอย่าง ที่ดีแก่บุคคลในครอบครัวและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้เป็นวิถีชีวิต ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อบุคคลใกล้ชิดให้มีความคล้อยตามในการประพฤติปฏิบัติ

2. เผยแพร่ความรู้ อบรม สั่งสอน สอนทนาแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่นในกาลอันควรด้วย โดยคำนึงถึง วย ระดับความรู้ของบุคคลที่สนทนากับด้วยความเคารพ และให้เกียรติในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย

3. สนับสนุน ชื่นชม ให้กำลังใจ ผู้ที่ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกฎหมาย อื่น ๆ ด้วย

เรื่องที่ 6 หลักอำนาจอธิปไตย หลักความเสมอภาค หลักนิติรัฐและนิติธรรม หลักเหตุผล หลักการประนีประนอม และหลักการยอมรับความคิดเห็นต่าง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี โปร่งดอง สมานฉันท์

การเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1. ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากภาษาอังกฤษคำว่า “democracy” มีที่มาจากภาษากรีก คำว่า “demos” ที่แปลว่า ประชาชน กับคำว่า “kratos” ที่แปลว่า อำนาจ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ทรงนำคำว่า “ปฺรชา” ในภาษาสันสกฤต ที่แปลว่า ลูกสาว ลูกชายคนทั้งหลาย มาสนธิกับ คำว่า “อธิปไตย” ในภาษาบาลีที่ แปลว่า ความเป็นใหญ่ ดังนั้น ประชาธิปไตย จึงหมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554) ประชาธิปไตยนั้นครอบคลุมทั้ง 3 มิติใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1.1 ประชาธิปไตยในมิติที่เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง
- 1.2 ประชาธิปไตยในมิติที่เป็นระบอบการเมืองการปกครอง
- 1.3 ประชาธิปไตยในมิติที่เป็นวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต

ประชาธิปไตย

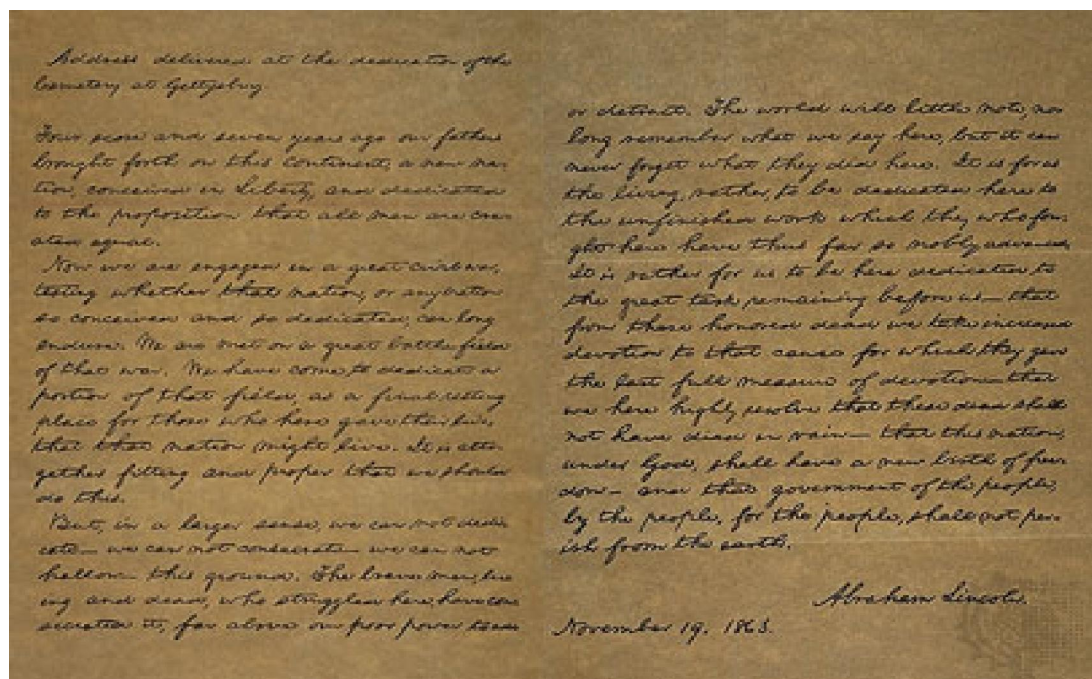
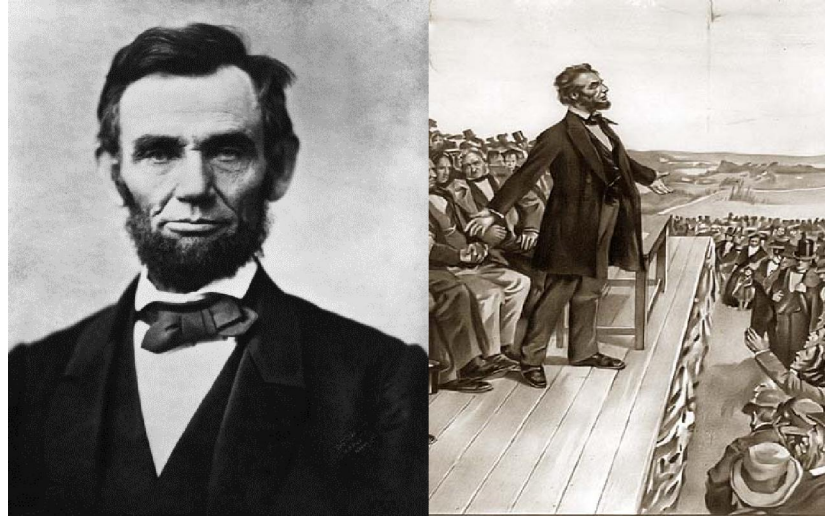
[ประชาธิปไตย, ประชาธิปไตย] น. ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่, การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่. (ส. ปฺรชา + ป. อธิปไตย).

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

คนส่วนใหญ่มักเชื่อตาม ๆ กันว่า อับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำนิยามไว้ว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แท้ที่จริง อับราฮัม ลินคอล์น ไม่ได้ให้คำนิยามดังกล่าว เพียงแต่ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่เมืองเก็ตติสเบิร์ก หลังสงคราม

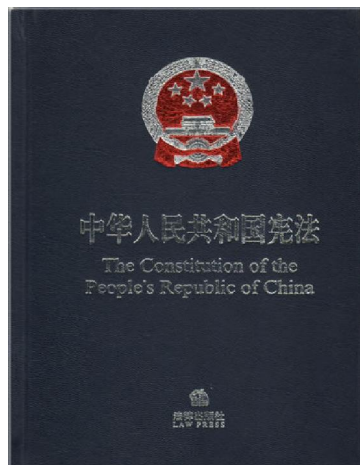
กลางเมืองระหว่างมลรัฐทางเหนือกับมลรัฐทางใต้ เมื่อ ค.ศ. 1863 ตอนหนึ่งว่า “....การปกครองของประชาชน โดยประชาชน จะไม่สูญสลายไปจากโลกนี้” (“...and that government of the people, by the people and for the people shall not perish from the earth.”)

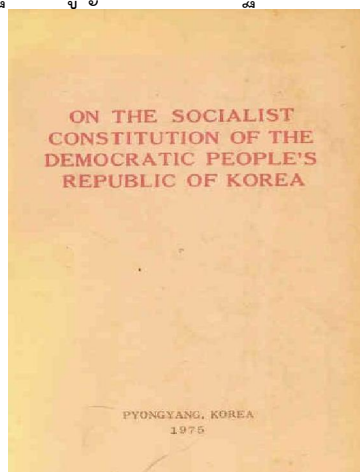
สุนทรพจน์ของอับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา

ถึงแม้ว่า คำว่า “ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” จะฟังดูดี แต่ความหมายที่ตรงที่สุดของประชาธิปไตย ก็คือ การปกครองโดยประชาชนคนไทยจำนวนมาก เมื่อพูดถึงประชาธิปไตย ก็มักจะนึกถึงรัฐธรรมนูญ เป็นต้นว่า ถ้าให้นักเรียน นักศึกษา ทำรายงาน เรื่อง ประชาธิปไตย โดยกำหนดว่า หน้าปรายงานให้มีรูปภาพด้วย คิดว่านักเรียน นักศึกษาส่วนใหญ่ จะใส่รูปอะไร เชื่อว่าส่วนใหญ่จะใส่รูปรัฐธรรมนูญไว้ด้วย

นี้อาจเป็นภาพสะท้อนว่า คนไทยจำนวนมาก เมื่อพูดถึงประชาธิปไตย ก็มักจะนึกถึงรัฐธรรมนูญ หรืออาจไปถึงขั้นที่ว่ารัฐธรรมนูญเท่ากับประชาธิปไตย ซึ่งไม่เป็นความจริง ยกตัวอย่าง เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) ที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการ ก็มีรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาชนจีน

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี(เกาหลีเหนือ)ก็มีรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้เพราะทุกประเทศ ไม่ว่าปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยหรือเผด็จการ ก็ล้วนต้องมีรัฐธรรมนูญทุกประเทศ รัฐธรรมนูญหาได้เป็นสัญลักษณ์ของประชาธิปไตยแต่อย่างใดไม่

คนจำนวนไม่น้อยเชื่อว่า ระบอบการเมืองการปกครอง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระบอบใหญ่ คือ ประชาธิปไตยกับสังคมนิยม แต่ที่จริงแล้ว หากแบ่งระบอบการเมืองการปกครอง โดยถือเอาจำนวนผู้มีอำนาจสูงสุดเป็นเกณฑ์ จะสามารถแบ่งระบอบการเมืองการปกครองออกเป็น 2 ระบอบใหญ่ ๆ คือ

1) ระบอบเผด็จการ (dictatorial regime) คือ ระบอบการเมืองการปกครองที่คนส่วนน้อย หรือคนเดียว เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ปัจจุบันนี้ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย เนการาบรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐคิวบา สาธารณรัฐแคเมอรูน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐเบลารุส สาธารณรัฐชาติ เป็นต้น (ข้อมูล ณ วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2557 หลังจากนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้)

2) ระบอบประชาธิปไตย (democratic regime) คือ ระบอบการเมือง การปกครองที่คนส่วนใหญ่ หรือทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ญี่ปุ่น ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ เครือรัฐออสเตรเลีย เป็นต้น (ข้อมูล ณ วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2557 หลังจากนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้)

สรุปได้ว่า ระบอบการเมืองการปกครอง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระบอบใหญ่ ๆ คือ เผด็จการ กับประชาธิปไตย ส่วนระบบเศรษฐกิจ แบ่งออกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ คือ พุนนิยมกับสังคมนิยม

2. ความเป็นมาของประชาธิปไตย

รัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่เก่าแก่ที่สุดในโลก เท่าที่มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ก็คือ นครรัฐเอเธนส์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกรุงเอเธนส์ สาธารณรัฐกรีซในปัจจุบัน เมื่อราว 500 ปีก่อนคริสตกาล แต่ต่อมาได้ล่มสลายไป เนื่องจากนครรัฐเอเธนส์แพ้สงครามเพโลโพนีเซียนแก่นครรัฐสปาร์ตา

แผนที่แสดงที่ตั้งนครรัฐเอเธนส์ในทวีปยุโรป

ค.ศ. 1215 พระเจ้าจอห์นที่ 1 ขึ้นภาษีตามอำเภอใจ ทำให้ขุนนางและราษฎรชาวอังกฤษไม่พอใจ จึงร่วมมือกันลงพระองค์ไปล่าสัตว์ แล้วบังคับให้ทรงลงนามใน “มหากฎบัตร” (Magna Carta) เพื่อจำกัดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ค.ศ. 1628 และ ค.ศ. 1688 พระมหากษัตริย์พระองค์ต่อ ๆ มาจำต้องทรงลงนามในกฎหมายสำคัญ ๆ นับเป็นเหตุการณ์สำคัญก่อนที่สหราชอาณาจักร จะเป็นประชาธิปไตยในปัจจุบัน

ค.ศ. 1776 สหรัฐอเมริกาประกาศเป็นประเทศเอกราช หลังทำสงครามชนะสหราชอาณาจักร ก็ได้นำเอาประชาธิปไตยมาใช้ในสหรัฐอเมริกาด้วย

ค.ศ. 1789 เกิดการปฏิวัติครั้งใหญ่ในฝรั่งเศส ชาวฝรั่งเศสลุกฮือขึ้นต่อต้านอำนาจของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 มีการสถาปนาสาธารณรัฐ (ประเทศที่ประมุขเป็นสามัญชนไม่ใช่กษัตริย์) ไม่ใช่ทำให้ประชาชนมีอำนาจมากขึ้น แม้ภายหลังฝรั่งเศสจะกลับไปปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อีก แต่ก็ นับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญบนเส้นทางประชาธิปไตยของฝรั่งเศส

ต่อมาหลายประเทศในโลกก็ปฏิบัติและเปลี่ยนแปลงไปเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นเรื่อย ๆ

ความเป็นมาของประชาธิปไตยของไทย

พ.ศ. 2427 (ร.ศ. 113) พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ และข้าราชการ ทำหนังสือกราบบังคมทูลฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปเป็นแบบประชาธิปไตย แต่พระองค์ไม่ทรงยินยอม โดยทรงให้เหตุผลว่า ราษฎรส่วนใหญ่ยังไม่พร้อม

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์

พ.ศ. 2454 กบฏ ร.ศ. 130 คณะทหารกลุ่มหนึ่ง นำโดยร้อยเอก ขุนทวยหาญพิทักษ์ (เหล็ง ศรีจันทร์) วางแผนและเตรียมการจะยึดอำนาจการปกครองจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ถูกจับได้เสียก่อน

คณะกบฏ ร.ศ.130 นำโดยร้อยเอก ขุนทวยหาญพิทักษ์ (แถวหน้าคนที่สองจากซ้าย)

พ.ศ. 2475 การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร นำโดยพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปเป็นแบบประชาธิปไตยได้สำเร็จ แม้ภายหลังจะมีการรัฐประหารและปกครองแบบเผด็จการอีกหลายครั้ง แต่ก็นับได้ว่า เป็นเหตุการณ์สำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย

คณะราษฎรฝ่ายทหารบก นำโดยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (คนที่ห้าจากซ้ายแถวกลาง)

3. หลักการสำคัญของประชาธิปไตย

หลักการของประชาธิปไตยแตกต่างกันไปตามการทัศนะของนักวิชาการแต่ละท่าน ในที่นี้ขอกำหนดหลักการของประชาธิปไตยเฉพาะที่สำคัญ ๆ ดังนี้

3.1 หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (popular sovereignty)

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ เพราะประชาธิปไตยตั้งอยู่บนหลักปรัชญามนุษยนิยมที่เชื่อว่า มนุษย์มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีคุณภาพ สามารถที่จะปกครองตนเองได้ ไม่ควรที่จะให้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศไปอยู่ที่ใครคนเดียว หรือกลุ่มคนส่วนน้อยกลุ่มเดียว หากแต่ควรที่จะให้ประชาชนทุกคนมีส่วนในการกำหนดความเป็นไปของสังคมและประเทศชาติร่วมกัน คงเป็นไปได้ที่จะให้ทุกคนมีความคิดเห็นเหมือนกันหมดทุกคน หากกลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นอย่างหนึ่ง แต่อีกกลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นอีกอย่างหนึ่ง บางครั้งการกำหนดความเป็นไปของสังคมและประเทศชาติจำเป็นต้องเลือกที่จะปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น สังคมและประเทศที่เป็นประชาธิปไตย จึงต้องให้สมาชิกทุกคนในสังคมลงมติ เพื่อให้ทราบความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ และนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความเป็นไปของสังคมและประเทศชาติ

อย่างไรก็ดี สมาชิกในสังคมประชาธิปไตย จำเป็นต้องเข้าใจว่า ฝ่ายที่เป็นเสียงข้างมาก ไม่ควรใช้ความเป็นเสียงข้างมาก ละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของฝ่ายเสียงข้างน้อย ดังที่เรียกว่า “ปกครองโดยเสียงข้างมาก และเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (majority rule and minority rights)” เช่น ฝ่ายเสียงข้างมาก ไม่พึงใช้มติ เพื่อจัดสรรงบประมาณให้แก่พื้นที่ของพวกตน โดยไม่คำนึงถึงความจำเป็นของคนส่วนน้อยที่ได้รับความเดือดร้อน

และเมื่อต้องปกครองด้วยเสียงข้างมาก ต้องยอมรับว่า เสียงข้างมาก อาจจะบอกได้ถึงความคิดเห็นหรือความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคมเท่านั้น แต่อาจจะไม่สามารถตัดสินความจริงและความถูกต้องได้ ดังเช่น เมื่อประมาณห้าร้อยปีก่อน คนเกือบทั้งโลกนับพันล้านคน เชื่อว่าโลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล มีเพียงนิโคลัส โคเปอร์นิคัส และกาลิเลโอ กาลิเลอี เท่านั้น ที่บอกว่า ดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล แม้เสียงข้างมากจะลงมติให้โลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล แต่ความจริงก็หาได้เป็นไปตามเสียงข้างมากด้วย แล้วอะไรที่จะทำให้เสียงข้างมาก เป็นเสียงข้างมากแห่งความจริงและความถูกต้อง ก็คือการศึกษา นั่นเอง ดังนั้น ประชาธิปไตยจะสำเร็จผลด้วยดีนั้น จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

3.2 หลักสิทธิและเสรีภาพ (right and liberty)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ระบุว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ เขามีสิทธิในที่ดินแปลงนี้ หรืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้กระทำการใด ๆ โดยสุจริตได้อย่างอิสระ แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของคนอื่น

ประชาชนในระบอบเผด็จการนั้น จะมีสิทธิและเสรีภาพได้อย่างจำกัด แต่ประชาธิปไตยที่มีหลักการพื้นฐานสำคัญที่ว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า จึงให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพมากกว่าเผด็จการมาก ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ประชาชนได้สามารถที่จะแสดงศักยภาพในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างมาก ในฐานะเจ้าของอำนาจสูงสุด โดยที่เผด็จการนั้น ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้เพียงในฐานะผู้ได้ปกครองเท่าที่ผู้ปกครองจะอนุญาตให้เท่านั้น

หลายครั้งคนส่วนใหญ่มักคิดถึงสิทธิที่จะได้สิทธิที่จะมีเพียงด้านเดียว แต่สิทธิในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนมีสิทธิที่จะให้สิ่งที่ดี สิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติด้วย ซึ่งก็คือหน้าที่ นั่นเอง สิทธิและหน้าที่ เป็นสิ่งที่ต้องอยู่คู่กันอย่างสมดุลเสมอ บุคคลย่อมไม่อาจมีสิทธิได้ หากไม่ทำหน้าที่

จะได้สิทธิเหล่านี้ต้องมีหน้าที่อะไร?

- สิทธิที่จะได้รับบริการและสาธารณูปโภคที่ดีจากรัฐ
- มีหน้าที่ต้องเสียภาษี
- สิทธิที่จะได้นักการเมืองที่ซื่อสัตย์สุจริต ได้รัฐบาลที่ทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้า
- มีหน้าที่ต้องเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ
- สิทธิที่จะอยู่ในประเทศที่มั่นคง เป็นเอกราช
- มีหน้าที่ต้องรับราชการทหาร
- สิทธิที่จะอยู่ในประเทศที่สงบเรียบร้อย
- มีหน้าที่ต้องช่วยกันสอดส่อง เป็นหูเป็นตา เป็นพยาน
- สิทธิที่จะอยู่ในประเทศที่มีทรัพยากรต่าง ๆ
- มีหน้าที่ต้องช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรต่าง ๆ
- สิทธิที่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี
- มีหน้าที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์สภาพแวดล้อม
- สิทธิที่จะอยู่ในประเทศที่มีศิลปวัฒนธรรมที่ดี
- มีหน้าที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์ อนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ถ้าทุกคนไม่ทำหน้าที่จะได้สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างไร ?

ดังนั้น ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยทุกคน จะต้องเห็นประโยชน์และความสำคัญของการทำหน้าที่ของประชาชนอย่างเต็มใจด้วย หากทุกคนทำหน้าที่เป็นอย่างดี สิทธิก็จะได้ตามมาอย่างแน่นอน เช่น หากทุกคนทำหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ ไม่เลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งในทางที่ไม่สุจริต ติดตามข่าวสารทางการเมือง และนำมาใช้ประกอบการพิจารณาในการเลือกตั้ง จะได้ตัวแทนที่ซื่อสัตย์สุจริต และมีความรู้ความสามารถไปบริหารประเทศได้อย่างไร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ระบุว่า เสรีภาพ หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนา โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา ความมีสิทธิที่จะทำจะพูดได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ในระบอบเผด็จการ ประชาชนมักจะถูกจำกัดเสรีภาพอย่างมาก พอเปลี่ยนมาเป็นยุคประชาธิปไตย คนทั่วไปมักเข้าใจเอาเองว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ การใช้เสรีภาพของบุคคลนั้น อาจไปกระทบหรือละเมิดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การใช้เสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ยกตัวอย่าง เช่น หากพ่อแม่ให้เสรีภาพแก่ลูกที่ยังเป็นผู้เยาว์ใช้จ่ายเงินได้เป็นจำนวนมากเกินความรับผิดชอบของลูกที่ยังเป็นผู้เยาว์ ลูกก็อาจจะถูกชิงทรัพย์ ถูกทำร้าย หรืออาจใช้เงินจนก่อให้เกิดผลร้ายต่อตนเองและผู้อื่นได้

ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จึงต้องเข้าใจซาบซึ้งถึงหลักการที่ว่า “ใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่” และ “ใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ” แต่มีได้หมายความว่า เสรีภาพของคนอื่น ทำให้เราต้องมีเสรีภาพน้อยลงแต่อย่างใด เพราะมนุษย์ที่มีอยู่คนเดียว และมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบทั้งหมดไม่มีอยู่จริง มีแต่มนุษย์ที่อยู่ร่วมกับคนอื่น เพราะมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน มนุษย์จึงต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยพึงยินดีที่จะใช้เสรีภาพของตน เพื่อให้คนอื่นได้ใช้เสรีภาพเท่าเทียมกับตน

สภาพที่บุคคลมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบโดยไม่จำกัด นั้น เป็นลักษณะของอนาธิปไตย ซึ่งมาจาก คำว่า “อน” ที่แปลว่า ไม่มี และ คำว่า “อธิปไตย” ที่แปลว่า อำนาจสูงสุด “อนาธิปไตย” จึงหมายถึง สภาวะที่ไม่มีอำนาจสูงสุด ทุกคนใหญ่หมด ใครจะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ น่าจะเป็นภาวะที่ล้าหลัง สับสน วุ่นวาย เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การเข้าใจว่า ประชาชนควรมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบนั้น คือ อนาธิปไตย ไม่ใช่ ประชาธิปไตย

3.3 หลักความเสมอภาค (equality)

ประชาชนในระบอบเผด็จการ ย่อมมีความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์น้อยกว่าประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เช่น สิทธิทางการเมืองการปกครอง สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในฐานะมนุษย์ หรือที่เรียกว่า สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคในฐานะที่เป็นมนุษย์ ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม

อย่างไรก็ดี มิได้หมายความว่า ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความเสมอภาคเสมอภาคกันทุกเรื่องทั้งหมด ความเสมอภาคนี้ หมายถึง ความเสมอภาคกันในฐานะมนุษย์ แต่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย อาจมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันได้ เช่น ครูย่อมมีความเสมอภาคกับนักเรียนในฐานะที่เป็นมนุษย์ และในฐานะที่เป็นพลเมือง แต่การที่ครูเป็นผู้ทำหน้าที่สอน มอบหมายภารกิจการเรียน วัดและประเมินผลผู้เรียน และนักเรียนเป็นผู้เรียน รับมอบภารกิจการเรียน รับการวัดและประเมินผลจากครู นั้นมิได้หมายความว่า ครูกับนักเรียนไม่เสมอภาคกัน

3.4 หลักภราดรภาพ (fraternity)

ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย นั้น ต้องเป็นความเสมอภาคที่ยึดหลักความยึดเหนี่ยวกันในสังคม (social coherence) ไม่ใช่ความเสมอภาคแบบตัวใครตัวมัน (individualistic) หรือความเสมอภาคแบบไม่ยอมเสียเปรียบกัน ถ้าคนหนึ่ง ได้ 5 ส่วน คนอื่น ๆ ก็ต้องได้ 5 ส่วนเท่ากัน น้อยกว่านี้ เป็นไม่ยอมกัน ต้องแย่งชิงกัน ชัดแจ้ง ทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่เสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยนี้ หมายถึง สุข ทุกข์ เสมอกัน หากใครในสังคมมีความสุข คนอื่น ๆ ก็พร้อมที่จะสุขด้วย และหากใครในสังคมมีความทุกข์ คนอื่น ๆ ก็พร้อมที่จะทุกข์ด้วย พร้อมที่จะช่วยกันทั้งยามสุขและทุกข์ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่กีดกันกัน มิใช่คอยแต่จะอิจฉาริษยา ไม่ให้ใครได้เปรียบใครอยู่ตลอดเวลา ทั้งหมดนี้ก็คือ หลักภราดรภาพในระบอบประชาธิปไตย นั่นเอง ซึ่งก็คือ ความเป็นพี่น้องกัน ไม่แบ่งแยก รังเกียจเดียดฉันท์กัน มีความสมัคสมานรักใคร่กลมเกลียวกัน (solidarity)

อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความคิดเห็นมีความปรารถนาต้องการเหมือนกันทุกเรื่อง ตรงกันข้ามระบอบประชาธิปไตย ต้องการคนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย เพราะนั่นอาจเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดของสังคมก็ได้ และถ้าไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย สังคมโลกก็อาจจะไม่พัฒนาไปไหนเลย เช่น ป่านนี้อาจจะยังเชื่อว่า โลกแบนและเป็นศูนย์กลางของจักรวาลอยู่ก็ได้ ประชาธิปไตย จึงไม่หลบหนีความขัดแย้ง หากแต่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จะต้องช่วยกันทำให้ความขัดแย้งนั้นนำไปสู่การสร้างสรรค์

ความขัดแย้งในระบอบประชาธิปไตย จะไม่นำไปสู่การทำลายกัน หากประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเฝ้ามองความจริง ความถูกต้อง และความดีงาม เพราะแม้จะมีความคิดเห็นและความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดก็เป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม ประกอบกับประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจะต้องเป็นคนที่พูดกันง่าย (แต่ไม่ใช่ว่าอ่อนสอนง่าย) พร้อมทั้งจะเข้าใจกัน พร้อมเพรียงที่จะหาทางออกที่ดีงามสำหรับทุกคน

รวมถึงประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จะต้องรู้จักพิจารณาแยกแยะกรณีต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ใช่ทำความขัดแย้งประเด็นเดียวลุกลามใหญ่โต กลายเป็นขัดแย้งกันไปหมดทุกเรื่อง เช่น ฝ่ายหนึ่งมีความคิดเห็นหรือความต้องการที่ขัดแย้งกับอีกฝ่ายหนึ่ง ก็ต้องพิจารณาหาทางแก้ไขความขัดแย้งที่สร้างสรรค์ ต้องเข้าใจไม่ให้พาลไปขัดแย้งกันในเรื่องอื่น ๆ จนกลายเป็นแตกแยก บาดหมาง ร้าวลึกไปทั้งสังคม เพราะแม้เราจะมีความคิดเห็นหรือความต้องการไม่ตรงกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มิได้หมายความว่าเราจะมีความคิดเห็นหรือความต้องการไม่ตรงกันในเรื่องอื่น ๆ ไปด้วย แม้สุดท้าย จะไม่สามารถทำให้ทั้งสองฝ่ายคิดเห็นตรงกัน ก็ไม่พึงที่จะทำให้ความคิดเห็นหรือความต้องการนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรง และไม่ว่าจะแตกต่างกันเพียงใด ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จะต้องยึดหลักภราดรภาพไว้เสมอ หรือที่เรียกว่า “แตกต่างแต่ไม่แตกแยก” นั่นเอง

กล่าวคือ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ต้องยึดหลักการประสานกลมกลืน (harmony) คือ การก้าวไปด้วยกัน ทำงาน และพัฒนาไปพร้อมกัน ด้วยสำนึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ไม่ใช่จำใจต้องประนีประนอม ยอมลดราวาศอกให้กัน อันอาจเป็นความจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันที่ไม่ยั่งยืน

3.5 หลักนิติธรรม (rule of law)

ประชาธิปไตยจะเข้มแข็งและมีสันติสุขได้ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จะต้องยึดหลักนิติธรรม อันหมายถึง หลักการเคารพกฎหมาย ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จะเคารพกฎหมายเป็นอย่างดี กฎหมายนั้นต้องเป็นธรรม เทียบตรง และแน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามอำเภอใจ จึงต้องเป็นกฎหมายที่บังคับใช้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทุกคนเอง เช่น กฎจราจร กฎหมายอาญา หากประชาชนไม่เคารพกฎหมาย สังคมก็จะเกิดความสับสนวุ่นวายได้

ทั้งนี้ หมายถึง ระบบศาลและราชทัณฑ์ด้วย เพื่อที่ประชาชนจะได้ไม่ใช้วิธีแก้แค้นลงโทษกันเอง ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พึงเห็นความสำคัญ เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ใช่จำใจปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะถูกบังคับที่คอยแต่จะฝ่าฝืนเมื่อมีโอกาส

4. การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Constitutional monarchy)

ระบอบประชาธิปไตยทางอ้อม หรือแบบมีตัวแทนที่ใช้กันในประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ใช้ระบบประธานาธิบดี (presidential system) และระบบรัฐสภา (parliamentary system) ซึ่งแบ่งเป็น แบบที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข (parliamentary republic) และแบบที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (constitutional monarchy)

ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หมายถึง ประเทศที่พระมหากษัตริย์มีเพียงพระราชอำนาจในฐานะที่ทรงเป็นประมุขเท่านั้น ส่วนอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหารนั้น เป็นของประชาชนที่เลือกและมอบอำนาจให้ตัวแทนใช้อำนาจแทน แต่ต้องใช้อำนาจในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เนื่องจากยังมีประชาชนจำนวนมากที่คุ้นเคย

และเห็นความสำคัญของการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ การบัญญัติกฎหมาย การออกคำสั่ง การบริหารราชการในนามของประชาชนด้วยตนเอง อาจไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร หรืออาจขาดเอกภาพในการปกครองประเทศได้

วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยแบ่งตามการยอมรับ ปัญญาธรรม และสามัคคีธรรม

การที่ประเทศจะเป็นประชาธิปไตยได้นั้น จะมีแต่เพียงรูปแบบและโครงสร้างการเมืองการปกครองเท่านั้นไม่ได้ แต่ประชาชนในประเทศนั้น จะต้องมีความวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีความวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

1. การยอมรับ

- 1.1 เห็นคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน
- 1.2 ใช้สิทธิโดยไม่ละเมิดหน้าที่
- 1.3 ใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ
- 1.4 ซื่อสัตย์สุจริตและมีความโปร่งใส
- 1.5 ยึดหลักความเสมอภาคและความยุติธรรม

2. สามัคคีธรรม

- 2.1 มีจิตสำนึกรวมหมู่และทำงานเป็นหมู่คณะ
- 2.2 ยึดหลักภราดรภาพ
- 2.3 ใช้หลักสันติวิธี
- 2.4 ยึดหลักเสียงข้างมาก และเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย
- 2.5 เห็นความสำคัญในประโยชน์ของส่วนรวม
- 2.6 มีจิตสาธารณะ (public mindedness) และการมีจิตอาสา (volunteerism) การมี

ส่วนช่วยในการพัฒนาครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

3. ปัญญาธรรม

- 3.1 ยึดหลักเหตุผล ความจริง และความถูกต้อง
- 3.2 รู้ทันข้อมูลข่าวสาร และรู้ทันสื่อสารมวลชน
- 3.3 ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการเมือง
- 3.4 มีความกล้าหาญทางจริยธรรม กล้าที่จะยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง
- 3.5 มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใช้เหตุผล การตั้งคำถาม การวิจัย การค้นคว้า

การรวบรวมข้อมูล การโต้แย้ง

3.6 ทักษะการสื่อสารในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การฟัง การอ่าน การค้นคว้า การจับใจความ การสรุปความ การย่อความ การขยายความ การตีความ การแปลความ การพูด การเขียน การโต้เถียง การอภิปราย การวิจารณ์ การกล้าแสดงออก การแสดงความคิดเห็น และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

- 3.7 พัฒนาความรู้ ความคิด จิตใจ พฤติกรรมและการทำงานของตนเองอยู่เสมอ
- 3.8 มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์
- 3.9 มีความรู้พื้นฐานทางการเมือง (political literacy)

ค่านิยมพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ 12 ประการ

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี
11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา
12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

ค่านิยมพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่คนไทยจะต้องนำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น จะขอกล่าวในรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้

- 1) **มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์** เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงรักความเป็นชาติไทย เป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคี เห็นคุณค่า ภูมิใจ เชิดชูความเป็นไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) **ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน** เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือสังคมและบุคคลที่ควรให้ รู้จักควบคุมตนเองเมื่อประสบกับความยากลำบากและสิ่งทีก่อให้เกิดความเสียหาย
- 3) **กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์** เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการรู้จักบุญคุณ ปฏิบัติตามคำสั่งสอน แสดงความรัก ความเคารพ ความเอาใจใส่ รักษาชื่อเสียง และตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูบาอาจารย์
- 4) **ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม** เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 5) **รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันงดงาม** เป็นการปฏิบัติสืบทอดอนุรักษ์วัฒนธรรม และประเพณีไทยอันดีงามด้วยความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าความสำคัญ
- 6) **มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน** เป็นความประพฤติที่ควรละเว้นและความประพฤติที่ควรปฏิบัติตาม

7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง คือ มีความรู้ ความเข้าใจ ประพฤติปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย มีความเคารพและนอบน้อมต่อผู้ใหญ่

9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นการประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ อย่างรอบคอบถูกต้อง เหมาะสม และน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม สามารถดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ มีคุณธรรม และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา เป็นการปฏิบัติตนให้มีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรคภัย และมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่กระทำความชั่วใด ๆ ยึดมั่นในการทำมาดีตามหลักของศาสนา

12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และประเทศชาติ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ของส่วนรวม

กิจกรรม

1. ผู้เรียนคิดว่ารัฐธรรมนูญคือประชาธิปไตยหรือไม่ เพราะเหตุใด

2. ผู้เรียนเข้าใจข้อความที่ว่า “การปกครองโดยเสียงข้างมากและเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย” ว่าอย่างไร

3. ทำไมจึงมีคำกล่าวที่ว่า ใช้สิทธิโดยไม่ละทิ้งหน้าที่

4. การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ นั้น มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกัน อย่างไร

5. ผู้เรียนจะนำคุณธรรม จริยธรรมใดมาใช้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ประจง

เรื่องที่ 7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

กระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังเกิดขึ้นทั่วโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่อุตสาหกรรมและการค้าเสรีทั่วไป ในช่วงแรกได้ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างชาติและเงินกู้จากรัฐ มีการเคลื่อนไหวย่างรุนแรงในด้านเศรษฐกิจทุกภาคส่วน ทั้งเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว รวมทั้ง การไหลบ่าของสังคมและวัฒนธรรมนานาชาติที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ประชาชนคนไทยโดยเฉพาะเยาวชนและพนักงาน ตลอดจนผู้ใช้แรงงานต่างถูกชักนำให้หลงไหลไปสู่การเป็นนักบริโภคนิยม วัตถุนิยม และปัจเจกนิยม ติดอยู่กับความสุขจากทุนนิยม โดยไม่คำนึงถึงความหายนะที่จะตามมา เนื่องจากการไหลไปตามกระแสวัตถุนิยมที่ให้ความสำคัญกับเงินตรา กับความมีหน้ามีตาในสังคม ยกย่องคนรวยมากกว่าคนดี ให้ความสำคัญกับฐานะทางสังคมมากกว่าความเป็นปราชญ์หรือภูมิปัญญา ห่มเทให้กับความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ สรุ่ยสุร่าย ไม่ให้ความสำคัญกับครอบครัว และสายใยผูกพันในครอบครัวเหมือนเดิม มีการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันรุนแรง ทั้งการเรียน การดำรงชีวิตร่วมกัน การทำงาน การเอาหน้าในสังคม ฯลฯ ศรัทธาค่านิยมในทางคุณธรรม จริยธรรมเหือดหายไป ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตาอารี ความช่วยเหลือเกื้อกูล สมัคสมานสามัคคี ความมั่นคงศรัทธาในศาสนาที่บรรพบุรุษนับถือ การพึ่งพาอาศัยระหว่างผู้คนในชุมชนเกือบไม่มีปรากฏให้เห็น พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นต้นเหตุของการสร้างเจตคติที่ไม่เหมาะสมในสังคมให้เกิดขึ้นและทวีความรุนแรงขึ้นทุกที พฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องบางครั้งกลายเป็นเรื่องที่ได้รับการยกย่อง เช่น บุคคลผู้มีอำนาจออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง แต่อ้างว่าเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม ทั้งที่จริงแล้วบุคคลเหล่านั้นกลับได้ประโยชน์ ซึ่งเรียกว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน มองผิวเผินเป็นเรื่องดียอมรับได้ แต่จริง ๆ เป็นการทุจริตประพฤติดมิชอบที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องที่เราจะต้องรู้เท่าทัน มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมที่จะช่วยกันป้องกัน แก้ไขจัดปัญหาทุจริตประพฤติดมิชอบเหล่านี้ให้หมดไป รู้จักและเข้าใจกฎหมายและรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน รู้จักใช้ช่องทางในการส่งเรื่องร้องเรียนพฤติกรรม การร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อเกิดปัญหาทุจริตประพฤติดมิชอบ รู้จักเครือข่ายในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความทุกข์ อันเนื่องมาจากการทุจริตประพฤติดมิชอบ

เรื่องดังกล่าวนี้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้มีการรวบรวมข้อมูลไว้บ้างแล้ว และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้นำมาสรุปเป็นข้อมูลประกอบไว้ในหนังสือ “คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2556” ที่ใช้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตประพฤติดมิชอบในชุมชนและสังคม” ด้วยแล้ว

“การมีส่วนร่วม” (Participation) หมายถึง การเข้าไปมีบทบาทในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของผู้ดำเนินการ ในกิจกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชน จำเป็นต้องมีการวางระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชน “กล้าคิด กล้าทำ” ในสิ่งที่ถูกต้อง นั่นคือ การเปิดช่องให้ประชาชนมีความกล้าในการแสดงความคิดเห็น และมีความกล้า ในการตัดสินใจ โดยอยู่ในกรอบของการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการร่วมกันรับผิดชอบในผลต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ตามมาด้วย บุคคลจะมีส่วนร่วมได้ดี ก็ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อ มีประสบการณ์ จากการร่วมทำงานกับเครือข่ายมาก่อน

“เครือข่าย” (Network) เป็นรูปแบบขององค์กรทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่าง องค์กร เพื่อการแลกเปลี่ยน การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการทำงานร่วมกันโดยมีฐานะ เท่าเทียมกัน เครือข่าย จึงเป็นการจัดองค์กรทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล และ หน่วยงานต่าง ๆ คล้าย ๆ กับรูปแบบของ “ตาข่าย” หรือ “แห” ซึ่งถูกถักทอและร้อยเรียง จนกลายเป็น ปีกแผ่นเดียวกัน โดยสรุปแล้ว การทำงานแบบองค์กรเครือข่าย คือ หน่วยงานจากหลายองค์กร หลายสังกัด มาร่วมกันทำงานเรื่องเดียวกัน เชื่อมโยงกันด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน อยู่ในฐานะเดียวกันอย่าง เป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน โดยมีผลประโยชน์กับประชาชนเหมือนกันทั้งกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่มกันได้

ทุจริต หมายถึง ประพฤติคดโกง โกง ไม่ซื่อตรง การทุจริตต่อหน้าที่ หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้น การปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างไรในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ ผู้อื่นเชื่อว่ามิได้ตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้ง ๆ ที่ตนมิได้มีตำแหน่งหน้าที่ นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ เพื่อประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ สำหรับตนเองหรือผู้อื่น “ร่ำรวยผิดปกติ” หมายความว่า การมีทรัพย์สิน มากผิดปกติ หรือทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ หรือการมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ หรือได้ทรัพย์สินมาโดยไม่ สมควร สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่

การขัดกันแห่งผลประโยชน์หรือการมีประโยชน์ทับซ้อน คือ การที่สภากาการณ์ที่บุคคลที่มีอำนาจหรือ หน้าที่ที่จะต้องใช้ดุลยพินิจ ปฏิบัติหน้าที่ หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามอำนาจหน้าที่ เพื่อส่วนรวม หรือหน่วยงาน หรือองค์กร แล้วตนเองมีผลประโยชน์ส่วนตนในเรื่องนั้น ๆ ด้วย การมีผลประโยชน์ทับซ้อน จึงเป็นต้นเหตุที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการทุจริต มีลักษณะทำนองเดียวกันกับหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หลักคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่าง ประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมแล้ว เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ต้องหลีกเลี่ยง เมื่อเป็นกฎศีลธรรม จึงมีการฝ่าฝืนสังคม จึงได้สร้างเป็นหลักกฎหมายขึ้นมา เพื่อห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการที่เป็นการ ขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ตัวอย่างของการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วน บุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่

- การทำธุรกิจหรือการเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานที่ตนเองกำกับดูแล
- การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อให้ตนเองกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด ในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้น จะชอบหรือไม่ชอบด้วยทรัพย์สิน
- การทำงานหลังจากที่พ้นจากตำแหน่งหรือเกษียณอายุราชการ เพื่อหาประโยชน์ตอบแทนจาก หน่วยงานเดิม
- การจัดตั้งหรือการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานเอกชน เพื่อทำธุรกิจแข่งขันกับหน่วยงานราชการที่ ตนเองปฏิบัติหน้าที่
- การทำงานอื่นซึ่งได้รับประโยชน์จากหน่วยงานราชการที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่
- การรับรู้ข้อมูลภายในนอกเหนือหน้าที่และใช้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ตนเอง

- การใช้ทรัพยากรสมบัติของหน่วยงานเพื่อประโยชน์ของตนเอง
- การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและในทางการเมือง
- การทำงานสองตำแหน่งที่มีผลประโยชน์ของงานทับซ้อนกัน
- การรับสินบน

วิธีสร้างความตระหนักให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต

การให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับ สำนักงาน ป.ป.ช. ในการต่อต้านการทุจริต โดยวิธีการสร้างความตระหนัก อาจพิจารณาได้ดังนี้

1. ปลุกจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม และสร้างวินัยแก่ทุกภาคส่วน โดยการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม จริยธรรมและวินัย ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการป้องกันเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ทศนคติ ปลุกฝังจิตสำนึกให้นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผลักดันค่านิยมการป้องกันการทุจริต ความซื่อสัตย์สุจริต รังเกียจการทุจริต เป็นค่านิยมแห่งชาติ

2. ร่วมมือในการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายป้องกันและปราบปรามการทุจริตในทุกภาคส่วน โดย

2.1 การประชาสัมพันธ์ต่อต้านการทุจริตประพจน์มิชอบทุกรูปแบบ

2.2 เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน

2.3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

3. ส่งเสริมความเป็นอิสระและสร้างประสิทธิภาพให้แก่องค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริต โดยเฉพาะสำนักงาน ป.ป.ช. ให้ปราศจากการแทรกแซงของอิทธิพลจากภาคการเมือง ภาคราชการ และภาคธุรกิจ และถ่วงดุลอำนาจภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อเท็จจริงอย่างทันการณ

4. ส่งเสริมการสร้างมาตรฐาน จรรยาบรรณวิชาชีพแก่บุคลากรของหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริต รวมทั้ง การเสริมสร้างความรู้ทักษะ และจริยธรรมแก่บุคลากร รวมทั้งเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และการบริหารงานบุคลากร การสร้างความร่วมมือด้านวิชาการกับองค์กรต่างประเทศด้วย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ภารกิจในด้านป้องกันการทุจริต คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการ เพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคล ในการส่งเสริมให้ประชาชนคนไทย มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประกอบกับการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ยังได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ๆ ในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชน ได้รับการปลุกจิตสำนึกให้มีวินัย ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงพัฒนาเครือข่ายป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประพจน์มิชอบอย่างบูรณาการ รวมทั้งมีข้อกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการ

ปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริต ประพฤติมิชอบที่ผู้ปฏิบัติงาน และเครือข่ายภาคประชาชน ควรทราบดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 87 (3)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นรัฐธรรมนูญ โดยได้กำหนดไว้ใน มาตรา 87 ให้รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น ๆ

2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มาตรา 19 (3)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไว้ในมาตรา 19 โดยในด้านการป้องกันการทุจริต ได้กำหนดไว้ในมาตรา 19(13) ว่าดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

3. การกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 ด้านป้องกันการทุจริต
- 3.2 ด้านปราบปรามการทุจริต
- 3.3 ด้านตรวจสอบทรัพย์สิน

ทั้งนี้ มีรายละเอียดที่สามารถศึกษาค้นคว้าได้จากเอกสารคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2556 และ www.nacc.go.th (เว็บไซต์ ป.ป.ช.)

การกระตุ้นจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ตระหนัก และมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมที่จะป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบในชุมชน และสังคม หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดแนวทางการเรียนรู้ในรูปแบบกรณีศึกษา ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด วิเคราะห์ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการทุจริตรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเจตนาที่จะให้ผู้เรียนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม จนเกิดการพัฒนาจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้ กิจกรรมทั้งหมดประกอบด้วย 6 กรณีศึกษา ได้แก่

1. เรื่อง เรียกรับเงินจากผู้ค้าโค กระบือ แคมรอกให้ผู้บริหารเฝ้าสัตว์
2. เรื่อง โรงรับจำนำทำพิษ
3. เรื่อง ไม่กลายเป็นงา
4. เรื่อง ทุจริตประปา
5. เรื่อง น้ำท่วมจริงหรือ
6. เรื่อง ชุดบ่อ....ลวงใคร
7. เรื่อง ใครผิด....

8. เรื่อง ทำได้อย่างไร...
9. เรื่อง เงินหลวง....อย่าเอา

ทั้งนี้ ผู้เรียนและผู้สอน จะต้องร่วมมือกันนำข้อมูลทั้งด้าน วิชาการ ระเบียบ กฎหมาย ที่ได้มี การสรุปรวบรวมไว้ในเอกสาร คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต รวมกับข้อมูล ปัญหาความต้องการสภาพแวดล้อมของชุมชน ท้องถิ่น และ คุณธรรม จริยธรรม ที่ตนเองมีอยู่มาตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้อย่างเหมาะสมต่อไป

กรณีศึกษา

เรื่อง 1 เรียกรับเงินจากผู้ค้าโค กระบือ แคมโรให้ผู้บริโภคน้อยสัตว์

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์พฤติกรรมและโทษของผู้กระทำความผิดได้อย่างมีเหตุผลและหลักกฎหมาย
2. นำหลักคุณธรรมมาวิเคราะห์ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้
3. บอกวิธีการมีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามการทุจริต
4. เกิดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
5. ได้ข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างในการกระทำการทุจริต

เนื้อหาสาระ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554

กรณีศึกษา

การนำเข้าโค กระบือ ผ่านด่านชายแดน ผู้ค้าโค กระบือ นำเข้าต้องเสียค่าธรรมเนียมการเคลื่อนย้ายสัตว์ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องมีการกักโค กระบือ ณ บริเวณชายแดน เพื่อฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาด และดูอาการ 15 วัน ถ้าไม่มีอาการผิดปกติ ผู้ค้าโค กระบือ ก็จะยื่นเสียค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ (ใบ ร.4) ออกไปนอกเขตจังหวัดได้

นายขวด พ่อค้าโค กระบือ นำเข้าโค กระบือ จากพม่าเข้ามาประเทศไทย ไม่ผ่านขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ที่ถูกต้อง โดยได้รับการช่วยเหลือจากนายแก้ว ที่มีหน้าที่เก็บค่าธรรมเนียมพร้อมออกใบเสร็จรับเงิน และใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ (ใบ ร.4) นายแก้วเรียกเงินจากนายขวด 3,000 บาทต่อรถบรรทุกโค กระบือ 1 คัน แล้วไม่นำเงินส่งให้ทางราชการ และที่ร้ายไปกว่านั้น นายแก้วไม่ได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาดให้โค กระบือ แคมยังเบิกเงินจากทางราชการ เป็นค่าวัคซีนในการฉีดวัคซีนให้โค กระบือ อีก ในแต่ละวันมีการนำเข้าโค กระบือ ไม่น้อยกว่าวันละ 50 คันรถบรรทุก 1 ปี ได้เงินถึง 54,750,000 บาท นายแก้วทำแบบนี้มาหลายปีแล้ว คิดเป็นเงินที่ได้จากการทุจริตเป็นเงินมหาศาลทีเดียว ที่สำคัญโค กระบือ ไม่ได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาด ประชาชนที่บริโภคจะเกิดผลร้ายต่อสุขภาพโดยตรง จากพฤติกรรมดังกล่าว นายแก้วคนเดียวไม่สามารถทำการทุจริตดังกล่าวได้สำเร็จโดยลำพัง ต้องมีข้าราชการ ผู้เข้าร่วมขบวนการอีกหลายหน่วยงาน เช่น หน่วยงานที่เก็บภาษีนำเข้า หน่วยงานที่ออกตัวพิมพ์รูปพรรณสัตว์ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น การกระทำนี้ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศชาติอย่างมาก การจะเอาผิดกับผู้กระทำการทุจริต ต้องมีหลักฐานที่ชัดเจนว่า ผู้กระทำผิดมีการเรียกเก็บเงิน และรับเงินจากผู้ค้า โค กระบือ จริง เป็นจำนวนเงินเท่าไร และมีใครบ้างที่จ่ายเงินให้นายแก้ว

ใครละ จะช่วยนำสืบหาหลักฐานที่กล่าวมาแล้วได้ ในเมื่อตำรวจเองก็เข้าร่วมขบวนการทุจริตเสียเอง สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จึงต้องลงมือหาหลักฐานเอง โดยให้เจ้าหน้าที่ปลอมตัวเป็นชาวบ้านเข้าไปพร้อมกับนายขวด นำเงินค่าธรรมเนียมการเคลื่อนย้ายสัตว์ไปให้นายแก้วที่บ้านจำนวน 30,000 บาท นายแก้ว จึงให้ใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์ (ใบ ร.4) กับนายขวด 10 ใบ จากนั้น นายขวดได้พาเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ที่ปลอมตัวไปหานายโก เจ้าหน้าที่ตำรวจที่สถานที่แห่งหนึ่ง และนำใบ ร. 4 ให้นายโก นายโก จึงเขียนจดหมายน้อยมีใจความว่า “จ่ายแล้ว” จำนวน 10 ใบ ให้นายขวด เพื่อเอาไปให้คนขับรถบรรทุกโค กระบือ เพื่อนำไปแสดงให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดู คู่กับใบ ร.4 ตามรายการที่ผ่านไป ซึ่งเป็นที่เข้าใจว่าได้มีการจ่ายเงินให้แก่ นายโก แล้ว และเมื่อสิ้นเดือนนายโกจะนำเงินไปให้ผู้กำกับสถานีตำรวจ

ประเด็น

1. จากกรณีศึกษามีใครเป็นผู้กระทำความผิดในการทุจริต
2. นายแก้วกับพวกผู้กระทำความผิด ควรได้รับโทษทางวินัยอย่างไร และดำเนินคดีทางศาล หรือไม่ อย่างไร
3. นายขวดเป็นผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ผู้กระทำการทุจริตทุกคนขาดคุณธรรมในข้อใด
5. ท่านได้ข้อคิดจากกรณีศึกษาเรื่องนี้อย่างไร
6. หากท่านทราบเรื่องการทุจริตดังกล่าว ควรแจ้งเรื่องไปที่ใด

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนอ่านกรณีศึกษา เรื่อง เรียกรับเงินจากผู้ค้าโค กระบือ แถมโรคให้ผู้บริโภคเนื้อสัตว์ แล้วตอบคำถามในประเด็นที่ 1 - 5 ในกระดาษ
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคนอ่านความคิดเห็นของตนในแต่ละข้อให้เพื่อนในห้องเรียนฟัง โดยการสุ่ม และให้ช่วยกันวิเคราะห์เหตุและผลในแต่ละประเด็น และผู้สอนสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์นั้น

กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ให้ผู้เรียนค้นคว้าทำรายงานเรื่องจริงเกี่ยวกับการทุจริตของข้าราชการในรูปแบบต่าง ๆ และเสนอแนวทางป้องกันและปราบปรามการทุจริต คนละ 1 เรื่อง

สื่อและแหล่งค้นคว้า

- เอกสาร พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554
- www.nacc.go.th

เรื่อง 2 โรงรับจำนำทำพิษ

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์พฤติกรรมและโทษของผู้กระทำความผิดได้อย่างมีเหตุผลและหลักกฎหมาย
2. นำหลักคุณธรรมมาวิเคราะห์ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้
3. บอกวิธีการมีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามการทุจริต
4. ได้ข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างในการกระทำความผิดทุจริต

เนื้อหาสาระ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554

กรณีศึกษา

ณ ตำบลมะขามป้อม ชาวบ้านส่วนมากมีอาชีพทำไร่ ทำสวน ในหลาย ๆ ครั้งจะมีรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มีรายได้ไม่แน่นอน ใน 1 ปี เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไร่มาได้แล้ว หากบางปีมีเงินเหลือจากการใช้หนี้ค่าเช่านา ค่าไร่ ค่ายาฆ่าแมลง ค่าปุ๋ย และอื่น ๆ แล้วมักจะซื้อทองหรือเครื่องใช้ไฟฟ้า และทรัพย์สินที่ชอบไว้ ซึ่งชาวบ้านมักจะมีความคิดเหมือนกันว่า เมื่อยามชักหน้าไม่ถึงหลัง เปิดเทอมลูกต้องใช้เงินซื้อเสื้อผ้านักเรียน ค่าเทอม และค่าใช้จ่ายอื่นตามมาอีกมาก ก็จะได้นำทรัพย์สินไปจำนำที่โรงรับจำนำหรือร้านขายทองในตัวจังหวัด

นายฉลาด นายกเทศมนตรีตำบลมะขามป้อม ได้สังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านมาหลายปี จึงคิดว่าแทนที่ชาวบ้านจะเอาทรัพย์สินไปจำนำในตัวจังหวัดเสียค่าดอกเบี้ยให้กับคนต่างถิ่น ถ้าเทศบาลมะขามป้อม ตั้งโรงรับจำนำเองจะได้เงินจากดอกเบี้ย และส่วนต่างของทรัพย์สินที่นำออกมาขายเมื่อหลุดจำนำแล้ว และเงินจำนวนนี้จะได้นำเข้าเป็นรายได้ของเทศบาลตำบล เพื่อใช้ในการพัฒนาตำบลของตนต่อไป จึงตั้งโรงรับจำนำขึ้นชื่อว่า “โรงรับจำนำมะขามป้อม” มีรายได้ปีละกว่า 5,000,000 บาท หลายปีต่อมาได้มีการเลือกตั้ง นายเทศมนตรีตำบลมะขามป้อมเรื่อยมา และกิจการโรงรับจำนำมะขามป้อมเจริญรุ่งเรือง มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ จนกระทั่ง นายชื่อน้อย ได้รับเลือกเข้ามาเป็นนายกเทศมนตรีตำบลมะขามป้อมคนปัจจุบัน เห็นว่ากิจการโรงรับจำนำมะขามป้อมมีรายได้ดีมาก อยากได้ส่วนแบ่งจากผลประโยชน์นั้นบ้าง จึงได้ตั้งโรงรับจำนำของตนเอง ให้ภรรยาเป็นผู้จัดการดูแล และตนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร ณ ตำบลมะขามป้อม นั้นเอง และโรงรับจำนำของตนใหญ่โตมีรายได้สนใจ

ประเด็นคำถาม

1. จากกรณีศึกษานายชื่อน้อย นายกเทศมนตรีตำบลมะขามป้อมคนปัจจุบัน ตั้งโรงรับจำนำของตน
ณ ตำบลมะขามป้อม มีความผิดทางวินัย และอาญา หรือไม่เพราะเหตุใด
2. นายฉลาดมีความผิดในการทุจริตหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. ใครเป็นผู้มีคุณธรรมและไม่มีคุณธรรมในการทำงานให้กับรัฐ
4. หากท่านเป็นชาวบ้านตำบลมะขามป้อม ทราบเรื่องตามเหตุการณ์ในกรณีศึกษา ท่านทำอย่างไร
เพราะเหตุใด

ใบงาน

1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 3 - 4 คน และให้ศึกษากรณีศึกษาเรื่อง “โรงรับจำนำทำพิษ” จดบันทึกความคิดเห็นของตนตามประเด็น 1 - 4 และให้สมาชิกในกลุ่มนำเสนอข้อคิดเห็นของตนเองต่อกลุ่ม แล้วช่วยกันวิเคราะห์สรุปเป็นผลงานของกลุ่ม โดยใช้ความรู้จากกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554 ประกอบ
2. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่มในห้องเรียน และผู้สอนช่วยเติมเต็มพร้อมสอดแทรกความรู้เรื่องการป้องกันการทุจริต คุณธรรม ความซื่อสัตย์
3. ให้ผู้เรียนค้นคว้าทำรายงานเรื่องจริงเกี่ยวกับการทุจริตของข้าราชการในรูปแบบต่าง ๆ และเสนอแนวทางป้องกันและปราบปราม คนละเรื่อง

กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ให้ผู้เรียนค้นคว้าทำรายงานเรื่องจริงเกี่ยวกับการทุจริตของข้าราชการในรูปแบบต่าง ๆ และเสนอแนวทางป้องกันและปราบปรามการทุจริต คนละ 1 เรื่อง

สื่อและแหล่งค้นคว้า

- เอกสาร พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554
- www.nacc.go.th

เรื่อง 3 ไม่กลายเป็นงา

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์พฤติกรรมและโทษของผู้กระทำความผิดได้อย่างมีเหตุผลและหลักกฎหมาย
2. นำหลักคุณธรรมมาวิเคราะห์ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้
3. บอกวิธีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
4. เกิดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
5. ได้ข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างในการกระทำการทุจริต

เนื้อหาสาระ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554

กรณีศึกษา

นายเอียง เป็นพ่อค้าที่มีอิทธิพลในวงการธุรกิจและวงการเมือง รวมไปถึงวงการราชการไทย ครั้งหนึ่งเขาได้พานักการเมืองและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ จำนวนประมาณ 12 คน ไปเที่ยวเมืองจีน โดยออกค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่นทั้งหมด เมื่อถึงวันเดินทางกลับ นายเอียงได้แอบนำลังไม้ขนงาช้างและเครื่องลายครามล้ำค่าจากเมืองจีนเข้ามา โดยบอกว่าเป็นไม้แกะสลักธรรมดาของผู้เดินทาง ทั้ง 12 คน และกระทำการหลบเลี่ยงการตรวจประเมินราคาจัดเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจ

นายเอียงได้รับยกเว้นการตรวจ โดยเจ้าหน้าที่ไม่ได้ลงไปตรวจสอบของหรือให้นำสิ่งของขึ้นมาทางประตูมาให้ตรวจแต่อย่างใด เพราะนายเอียงมีความสนิทสนมคุ้นเคยและให้สิ่งของแก่เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจเป็นประจำ ครั้งนี้เจ้าหน้าที่คำนวณและเก็บภาษีเป็นเงินเพียง 1,000 บาท โดยไม่ได้เปิดลังตรวจตามขั้นตอนปกติ ขณะที่นายเอียงขนของออกจากสนามบิน เจ้าหน้าที่ รปภ. พบพิรุณและไม่ให้นำสินค้าออก แม้ว่านายเอียงจะได้แสดงใบเสียภาษีแล้ว แต่เนื่องจากใบแสดงการเสียภาษี ระบุจ่ายภาษีแค่ 1,000 บาท ทั้งที่สินค้ามีถึง 4 ลังใหญ่ จึงดำเนินการกักสินค้าไว้ก่อน

ในช่วงเวลาที่สินค้าถูกกัก นายเอียง พยายามต่อรอนำสินค้าออกมานั้น มีพลเมืองดีโทรศัพท์เข้ามาแจ้ง ป.ป.ช. ว่า นายเอียงได้แจ้งนำสินค้าไม่ตรงกับรายการที่ได้รับแจ้ง ทาง ป.ป.ช. จึงได้รับประสานงานระงับการนำสินค้าออก เพื่อรอการตรวจพิสูจน์ หลังจากนั้นจึงพบว่า จากที่นายเอียง แจ้งว่า เป็นไม้แกะสลักกลับกลายเป็นงาช้างแกะสลัก ลวดลายละเอียดสวยงาม และเป็นเครื่องลายครามโบราณ มูลค่าหลายล้านบาท เมื่อหลักฐานการสืบค้นชัดเจน จึงได้ดำเนินการส่งฟ้องจำเลย คือ เจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษีฐานละเลยการปฏิบัติหน้าที่ และนายเอียง ฐานสนับสนุนการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ ในคดีนี้ศาลได้พิพากษาว่า จำเลย คือ เจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษี ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนนายเอียง นั้น ศาลลงโทษจำคุกและปรับเป็นเงิน 4 เท่าของราคาประเมิน บวกอากรรวมเป็นเงินหลายสิบล้านบาท

ประเด็น

1. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัวผู้กระทำการทุจริตรายบุคคลว่าเหมือนหรือแตกต่างกัน อย่างไร
2. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์การขาดคุณธรรม จริยธรรม แต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต
3. ใครควรได้รับการยกย่องมากที่สุด เพราะเหตุใด

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์รูปแบบการทุจริตจากแหล่งข่าวต่าง ๆ
2. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ผลดีในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
3. ให้ผู้เรียนเสนอแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มอบหมายผู้เรียน ศึกษากรณีตัวอย่างการกระทำทุจริตที่ ป.ป.ช. ชี้มูลและผู้มีอำนาจหน้าที่ได้สั่งลงโทษแล้ว จากเว็บไซต์ของ ป.ป.ช. พร้อมวิเคราะห์ประเด็นตามใบงานและเสนอวิธีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต นำมาเสนอเป็นรายงาน คนละ 1 เรื่อง

สื่อ แหล่งค้นคว้า

1. มุมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ห้องสมุดประชาชน
2. เว็บไซต์ สำนักงาน ป.ป.ช. www.nacc.go.th
3. สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด

เรื่อง 4 ทุจริตประปา

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์พฤติกรรมและโทษของผู้กระทำความผิดได้อย่างมีเหตุผลและหลักกฎหมาย
2. นำหลักคุณธรรมมาวิเคราะห์ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้
3. บอกวิธีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
4. เกิดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
5. ได้ข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างในการกระทำการทุจริต

เนื้อหาสาระ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2554

กรณีศึกษา

องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ได้ประกาศสอบราคาจ้างเหมาระบบประปาหมู่บ้าน ในวงเงิน 400,000 บาท โดยมีห้างหุ้นส่วน คอนกรีต จำกัด แห่งหนึ่ง ซึ่งเสนอราคาต่ำสุดเป็นผู้ได้รับเลือกให้ก่อสร้างระบบประปาดังกล่าว และองค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจจ้างประกอบด้วย นายกิจจา ประธานคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นประธานกรรมการ นายชรรค์ชัย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรรมการ นอกจากนี้ยังมีกรรมการบริหารและผู้แทนประชาคมหมู่บ้านอีก 2 คน ร่วมเป็นกรรมการ โดยมีนายคณิง หัวหน้าส่วนโยธา เป็นผู้ควบคุมงานก่อสร้าง ซึ่งนายกิจจา นายชรรค์ชัย และนายคณิง ได้ร่วมกันเรียกรับเงินจากห้างหุ้นส่วน คอนกรีต จำกัด จำนวน 10 เปอร์เซ็นต์ของวงเงินค่าจ้างก่อสร้าง หรือประมาณ 40,000 บาท เพื่อเป็นการตอบแทนในการเบิกจ่ายเงินค่าก่อสร้าง แต่ห้างหุ้นส่วน คอนกรีต จำกัด ได้ขอต่อรองเหลือ 20,000 บาท และได้แจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการสอบสวนสืบสวน โดยวางแผนเข้าจับกุมนายกิจจา กับคณะ ได้พร้อมกับเงินของกลาง

ประเด็น

1. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัวผู้กระทำการทุจริตรายบุคคลว่าเหมือนหรือแตกต่างกัน อย่างไร
2. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์การขาดคุณธรรม จริยธรรมแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์รูปแบบการทุจริตจากแหล่งข่าวต่าง ๆ
2. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ผลดีในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
3. ให้ผู้เรียนเสนอแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มอบหมายผู้เรียน ศึกษากรณีตัวอย่างการกระทำทุจริตที่ ป.ป.ช. ชี้มูลและผู้มีอำนาจหน้าที่ได้สั่งลงโทษแล้ว จากเว็บไซต์ของ ป.ป.ช. พร้อมวิเคราะห์ประเด็นตามใบงานและเสนอวิธีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต นำมาเสนอเป็นรายงาน คนละ 1 เรื่อง

สื่อ แหล่งค้นคว้า

1. มุมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ห้องสมุดประชาชน
2. เว็บไซต์ สำนักงาน ป.ป.ช. www.nacc.go.th
3. สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด

เรื่อง 5 น้ำท่วมจริงหรือ

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถตัดสินใจว่าพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตามกรณีตัวอย่างเป็นการทุจริตตามกรณีใด
2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอันเป็นเหตุสืบเนื่องมาจากการทุจริตในกรณีดังกล่าว
3. ผู้เรียนสามารถแจ้งเบาะแสต่อผู้มีหน้าที่ในการป้องกันการตรวจสอบและการปราบปรามการทุจริตได้

เนื้อหาสาระ

1. ผลประโยชน์ทับซ้อน และการทุจริต กรณีการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด
2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 และ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 มาตรา 19(3)
3. การกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
4. คุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต
5. เครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนและช่องทางการร้องเรียนการทุจริต

กรณีศึกษา

เมื่อเกิดเหตุสาธารณภัย เช่น น้ำท่วม ภัยหนาว ตามจำนวนวันที่ราชการกำหนดไว้ ทางราชการได้วางแผนทางในการปฏิบัติราชการไว้ว่า สามารถจัดซื้อจัดจ้างพัสดุด้วยวิธีพิเศษ เพื่อให้ได้สิ่งของ เช่น อาหาร ยา เสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ หรือ สาธารณูปโภค เช่น การซ่อมแซมถนนหนทาง ระบบไฟฟ้า ประปา ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือหรือบรรเทาทุกข์ประชาชนผู้เดือดร้อน กรณีศึกษาที่ยกมาให้พิจารณา เป็นกรณีของข้าราชการระดับสูงของอำเภอแห่งหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้างพัสดุเพื่อช่วยเหลือ บรรเทาสาธารณภัย ดังนี้

“นาย จ เป็นข้าราชการระดับสูงของอำเภอแห่งหนึ่ง ได้รายงานเหตุด่วนสาธารณภัยว่า เกิดอุทกภัยในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ทั้งที่ในช่วงเวลานั้นไม่มีอุทกภัยหรือฝนตกหนักแต่อย่างใด การรายงานเหตุด่วนสาธารณภัย อันเป็นความเท็จดังกล่าว ทำให้นาย จ ได้ใช้เป็นเหตุอนุมัติให้ว่าจ้างผู้รับจ้าง ทั้งที่รู้อยู่แล้วว่า คณะกรรมการฯ (คณะกรรมการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดจ้าง) ไม่ได้ดำเนินการเจรจาต่อรองราคากับผู้รับจ้างตามระเบียบฯ

ประเด็น

1. จากกรณีตัวอย่าง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 และ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 มาตรา 19(3) เป็นการทุจริตหรือไม่ กรณีใด
2. ต่อกรณีดังกล่าว อำนาจในการตรวจสอบการทุจริต การชี้มูลความผิด เป็นอำนาจของ ป.ป.ช. หรือไม่
3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนทั่วไป อันเนื่องมาจากพฤติกรรมดังกล่าว ช่องทางการร้องเรียน เพื่อให้มีการตรวจสอบ และการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นเพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมการทุจริตดังกล่าว

ใบงาน

แบ่งกลุ่มผู้เรียน ให้กลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันแสดงความเห็นและหาข้อสรุปเป็นความคิดเห็นร่วมกัน และตัวแทนกลุ่มนำเสนอ กรณีตัวอย่างตามประเด็นต่อไปนี้

1. พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการทุจริตหรือไม่ อย่างไร
2. หากกรณีดังกล่าวเป็นการกระทำทุจริต อำนาจในการตรวจสอบเป็นของหน่วยงานใด และมีช่องทางในการส่งข่าวสารการทุจริตให้ผู้มีหน้าที่ตรวจสอบทราบได้ อย่างไรบ้าง
3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อชุมชนและสังคม อันเป็นผลมาจากเหตุแห่งการกระทำดังกล่าว
4. ต้องเร่งสร้างคุณธรรมใดบ้างให้เกิดขึ้นในสังคมเพื่อป้องกันมิให้เกิดการทุจริตดังกล่าว

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1. มอบหมายผู้เรียนรายบุคคล ศึกษากรณีตัวอย่างการกระทำทุจริตที่ ป.ป.ช. ชี้มูลและผู้มีอำนาจหน้าที่ได้สั่งลงโทษแล้ว จากเว็บไซต์ของ ป.ป.ช. พร้อมวิเคราะห์ตามประเด็น 1 - 4 ตามใบงานและนำมาเสนอเป็นรายงาน คนละ 1 เรื่อง

สื่อ แหล่งค้นคว้า

1. มุมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ห้องสมุดประชาชน
2. เว็บไซต์ สำนักงาน ป.ป.ช.

แหล่งอ้างอิง

เว็บไซต์ สำนักงาน ป.ป.ช. www.nacc.go.th เข้าถึงได้ ณ วันที่ 19 มีนาคม 2556

เรื่อง 6 ชุดบ่อ....ลวงใคร

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ว่าพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตามกรณีตัวอย่างเป็นการทุจริตตามกรณีใด
2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอันเป็นเหตุสืบเนื่องมาจากการทุจริตในกรณีดังกล่าว
3. ผู้เรียนสามารถแจ้งเบาะแสต่อผู้มีหน้าที่ในการป้องกันการตรวจสอบและการปราบปรามการทุจริตได้

เนื้อหาสาระ

1. ความหมายของการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อนกรณีการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด
2. นำเสนอเนื้อหาสาระบัญญัติของมาตรา 19(3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554
3. นำเสนอเกี่ยวกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

กรณีศึกษา

นาย ป. เป็นข้าราชการ สังกัดสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดของจังหวัดแห่งหนึ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบแผนงานพัฒนารายได้และปรับปรุงโครงการผลิต ประจำปีงบประมาณ 2540 กรณีเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินท้องที่หมู่บ้านหนึ่งในเขตจังหวัดนั้น มีเกษตรกร จำนวน 13 ราย ขอกู้เงินจากสำนักปฏิรูปที่ดินจังหวัดรายละ 50,000.-บาท เพื่อนำไปใช้ในการขุดบ่อน้ำบาดาล นาย ป. ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบตามแผนงานดังกล่าว ได้หลอกลวงเกษตรกรทั้ง 13 ราย ว่า การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลนั้น เกษตรกรต้องว่าจ้างหน่วยงานของทางราชการให้เป็นผู้ขุดเจาะเท่านั้น หากเกษตรกรรายใดไม่ว่าจ้างหน่วยงานราชการให้ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลจะต้องคืนเงินให้แก่ทางราชการ ทั้งที่ความจริงแล้ว ทางราชการมิได้มีระเบียบในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด เป็นเหตุให้เกษตรกรหลงเชื่อและว่าจ้าง นาย ป. ให้เป็นผู้ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล ผลการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลให้เกษตรกร 8 ราย พบว่า ปรากฏว่าไม่มีน้ำเพียงพอที่จะใช้ในการทำการเกษตร เกษตรกรอีก 5 รายที่ยังไม่ได้ว่าจ้าง นาย ป. ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล จึงไม่ยอมให้ นาย ป. ขุดเจาะน้ำบาดาล นาย ป. จึงได้ไปหลอกลวงเกษตรกรทั้ง 5 ราย ว่าจะต้องคืนเงินที่กู้มารายละ 50,000.-บาท แก่ทางราชการ เกษตรกรทั้ง 5 ราย จึงได้คืนเงินให้แก่ นาย ป. เพื่อนำไปคืนแก่ทางราชการ

ประเด็น

1. จากกรณีตัวอย่าง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 มาตรา 19(3) เป็นการทุจริตหรือไม่ กรณีใด
2. ต่อกรณีดังกล่าว อำนาจในการตรวจสอบการทุจริต การชี้มูลความผิด เป็นอำนาจของ ป.ป.ช. หรือไม่
3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนทั่วไปอันเนื่องมาจากพฤติกรรมดังกล่าว ช่องทางการร้องเรียน เพื่อให้มีการตรวจสอบ และการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นเพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมการทุจริตดังกล่าว

ใบงาน

แบ่งกลุ่มผู้เรียน ให้กลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปเป็นความคิดเห็นร่วมกัน และตัวแทนกลุ่มนำเสนอ กรณีตัวอย่างตามประเด็นต่อไปนี้

1. กรณีตัวอย่างเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์หรือไม่ และนำไปสู่การทุจริตอย่างไร
2. หากกรณีดังกล่าวเป็นการกระทำทุจริต อำนาจในการตรวจสอบเป็นของหน่วยงานใด และมีช่องทางในการส่งข่าวสารการทุจริตให้ผู้มีหน้าที่ทราบได้อย่างไรบ้าง
3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อชุมชนและสังคม อันเป็นผลมาจากเหตุแห่งการกระทำดังกล่าว
4. ต้องเร่งสร้างคุณธรรมใดบ้างให้เกิดขึ้นในสังคมเพื่อป้องกันมิให้เกิดการทุจริตดังกล่าว

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1. มอบหมายผู้เรียนรายบุคคล ศึกษากรณีตัวอย่างการกระทำทุจริตที่ ป.ป.ช. ชี้มูลและผู้มีอำนาจหน้าที่ได้ส่งลงโทษแล้ว จากเว็บไซต์ของ ป.ป.ช. พร้อมวิเคราะห์ตามประเด็น 1 - 4 ตามใบงานและนำมาเสนอเป็นรายงาน คนละ 1 เรื่อง
2. ยกตัวอย่างกรณีที่ผู้เรียนเคยประสบด้วยตัวเอง หรือโดยคนในครอบครัว อันเป็นพฤติกรรมที่อาจเป็นลักษณะของการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และอธิบายว่า พฤติกรรมนั้น อาจนำไปสู่การทุจริตได้อย่างไร

สื่อ แหล่งค้นคว้า

1. มุมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ห้องสมุดประชาชน
2. เว็บไซต์ สำนักงาน ป.ป.ช.

แหล่งอ้างอิง

1. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๗

เรื่อง 7 ใครผิด.....

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ว่าพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตามกรณีศึกษามีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือไม่ และมีการทุจริตตามกรณีใด
2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอันเป็นเหตุสืบเนื่องมาจากการทุจริตในกรณีดังกล่าว
3. ผู้เรียนสามารถแจ้งเบาะแสต่อผู้มีหน้าที่ในการป้องกันการตรวจสอบและการปราบปรามการทุจริตได้

เนื้อหาสาระ

1. ผลประโยชน์ทับซ้อน และการทุจริต กรณีการเข้าไปมีส่วนได้เสียในการจัดซื้อที่ดิน
2. การกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 มาตรา 19(4) และความผิดทางอาญา กรณีเข้าไปมีส่วนได้เสีย อันเป็นการใช้อำนาจในตำแหน่งโดยทุจริตและปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต
3. คุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต
4. เครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนและช่องทางการร้องเรียนการทุจริต

กรณีศึกษา

เทศบาลต้องการซื้อที่ดินเพื่อทำเป็นที่ทิ้งขยะ นายอนุสรณ์ นายกเทศมนตรี ได้อนุมัติให้เทศบาลจัดซื้อที่ดิน และในการจัดซื้อนายอนุสรณ์ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการหลายคน เพื่อดำเนินการจัดซื้อที่ดิน ดังนี้

1. แต่งตั้งนายโกศล เป็นกรรมการที่ปรึกษาและจัดซื้อที่ดินพร้อมร่วมต่อรองราคา
2. แต่งตั้งนายสุวรรณ และคณะอีก 4 คน เป็นกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยจะต้องเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลและอยู่ห่างไกลชุมชนพอสมควร และหากมีพื้นที่ที่ติดกัน เจ้าของที่ดินจะต้องมอบอำนาจให้เจ้าของที่ดินรายใดรายหนึ่งมายื่นแต่เพียงผู้เดียวและมีอำนาจในการตัดสินใจทำการแทนได้ด้วย
3. แต่งตั้ง นายแสงสี และคณะอีก 4 คน เป็นกรรมการจัดซื้อที่ดินโดยวิธีพิเศษ โดยมีได้เชิญเจ้าของที่ดินมาเสนอราคาและชี้พื้นที่จริง และคณะกรรมการฯ ก็ได้ลงไปดูพื้นที่จริงด้วย
4. แต่งตั้งนายวิวัฒน์ และคณะอีก 4 คน เป็นกรรมการตรวจรับที่ดิน และคณะกรรมการฯ ก็ได้ลงไปดูพื้นที่จริงด้วย

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายอนุสรณ์ได้รวบรวมและจัดซื้อที่ดิน จำนวน 4 แปลง ไร่ล้งหน้า เพื่อขายให้กับเทศบาล และที่ดินที่ขายให้กับเทศบาลมีสภาพเป็นบ่อลูกรังลึก ประมาณ 20 เมตร เต็มพื้นที่ และมีเสาไฟฟ้าแรงสูงตั้งอยู่ในที่ดิน และที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาลไม่มีทางเข้าออก และมีราคาประเมินตารางวาละ 200 บาท แต่ซื้อในราคา 1,000 บาท ทำให้ทางราชการซื้อที่ดินแพงขึ้นกว่าความเป็นจริง

ประเด็น

1. จากกรณีศึกษา เจ้าหน้าที่ของเทศบาลซื้อสัตย์สุจริตหรือไม่ และเป็นการใช้อำนาจในตำแหน่งโดยทุจริตและปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตหรือไม่
2. ในกรณีดังกล่าว อำนาจในการไต่สวนการทุจริต การชี้มูลความผิด เป็นอำนาจของ ป.ป.ช. หรือไม่ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 และ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 มาตรา 19(4))
3. การร้องเรียนเพื่อให้มีการตรวจสอบพฤติกรรมการทุจริตดังกล่าว ท่านคิดว่ามีช่องทางใดที่สามารถทำได้

ใบงาน

แบ่งกลุ่มผู้เรียน ให้กลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปเป็นความคิดเห็นร่วมกัน และตัวแทนกลุ่มนำเสนอ กรณีตัวอย่างตามประเด็นต่อไปนี้

1. กรณีตัวอย่างใครที่ขาดคุณธรรม และขาดคุณธรรมในเรื่องใดบ้าง และนำไปสู่การทุจริต อย่างไร
2. หากกรณีดังกล่าวเป็นการกระทำทุจริต และบุคคลแต่ละกลุ่มมีความผิด อย่างไรบ้าง
3. อำนาจในการตรวจสอบเป็นของหน่วยงานใด และมีช่องทางในการส่งข่าวสารการทุจริตให้ผู้มีหน้าที่ทราบได้อย่างไรบ้าง
4. หากนักศึกษาพบเห็นเหตุการณ์ นักศึกษามีแนวทางและวิธีการแก้ปัญหา อย่างไร

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มอบหมายผู้เรียนรายบุคคล ยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่มีการทุจริตที่มีอยู่ในชุมชน และนักศึกษามีแนวป้องกันอย่างไรบ้าง และนำมาเสนอเป็นรายงาน คนละ 1 เรื่อง

สื่อ แหล่งค้นคว้า

1. มุมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หอสมุดประชาชน
2. เว็บไซต์ สำนักงาน ป.ป.ช.

เรื่อง 8 ทำได้อย่างไร.....

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ว่าพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตามกรณีตัวอย่างเป็นการทุจริตตามกรณีใด
2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม อันเป็นเหตุสืบเนื่องมาจากการทุจริตในกรณีดังกล่าว
3. ผู้เรียนสามารถแจ้งเบาะแสต่อผู้มีหน้าที่ในการป้องกันการตรวจสอบและการปราบปรามการทุจริตได้

เนื้อหาสาระ

1. ผลประโยชน์ทับซ้อน และการทุจริต กรณีการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด
2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 มาตรา 19(4)
3. การกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
4. คุณธรรม จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต
5. เครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนและช่องทางการร้องเรียนการทุจริต

กรณีศึกษา

เทศบาลแห่งหนึ่ง ได้กำหนดโครงการก่อสร้างถนน จำนวน 2 โครงการ โครงการก่อสร้างคูระบายน้ำ จำนวน 2 โครงการ และโครงการก่อสร้างอาคารเรียน จำนวน 2 โครงการ ซึ่งมีบริษัทก่อสร้าง ก บริษัทก่อสร้าง ข และบริษัทก่อสร้าง ค เข้ามายื่นซองประกวดราคา ปรากฏว่า ผลการประกวดราคา เป็นดังนี้ บริษัท ก ชนะการประกวด และได้ก่อสร้างถนน จำนวน 2 โครงการ บริษัทก่อสร้าง ข ชนะการประกวด และได้ก่อสร้างคูระบายน้ำ จำนวน 2 โครงการ และบริษัท ค ชนะการประกวด และได้ก่อสร้างอาคารเรียน 2 โครงการ ซึ่งปรากฏภายหลังพบว่า ทั้ง 3 บริษัท เป็นของนายกุศล ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีของเทศบาลแห่งนี้แต่เพียงผู้เดียว แต่ได้ใช้ชื่อบุคคลใกล้ชิดเป็นผู้ขอจดทะเบียนและจัดตั้งบริษัททั้ง 3 บริษัท

ประเด็น

1. จากกรณีตัวอย่าง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 มาตรา 19(4) เป็นการทุจริตหรือไม่ กรณีใด
2. ต่อกรณีดังกล่าว อำนาจในการตรวจสอบการทุจริต การชี้มูลความผิด เป็นอำนาจของ ป.ป.ช. หรือไม่

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนทั่วไปอันเนื่องมาจากพฤติกรรมดังกล่าว ช่องทางการร้องเรียน เพื่อให้มีการตรวจสอบ และการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมการทุจริตดังกล่าว

ใบงาน

แบ่งกลุ่มผู้เรียน ให้กลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และหาข้อสรุปเป็นความคิดเห็น ร่วมกัน และตัวแทนกลุ่มนำเสนอ กรณีตัวอย่างตามประเด็นต่อไปนี้

1. กรณีตัวอย่างนายกุสม ได้กระทำการฝ่าฝืน พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ในเรื่องใด และขาดคุณธรรมในเรื่องใดบ้าง และนำไปสู่การทุจริตอย่างไร

2. ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ยกตัวอย่าง เหตุการณ์ที่มีอยู่ในชุมชน หรือศึกษาจากหนังสือพิมพ์

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1. มอบหมายผู้เรียนรายบุคคล ยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่มีการทุจริตที่มีอยู่ในชุมชน และนักศึกษา มีแนวป้องกันอย่างไรบ้าง และนำมาเสนอเป็นรายงาน คนละ 1 เรื่อง

สื่อ แหล่งค้นคว้า

1. มุมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ห้องสมุดประชาชน
2. เว็บไซต์ สำนักงาน ป.ป.ช.

เรื่อง 9 เงินหลวง....อย่าเอา

วัตถุประสงค์

1. ตัดสินได้ว่าพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตามกรณีตัวอย่างเป็นการทุจริตกรณีใด
2. วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม อันเป็นเหตุสืบเนื่องมาจากการทุจริตในกรณีดังกล่าว
3. แจ้งเบาะแสต่อผู้มีหน้าที่ในการป้องกันการตรวจสอบและการปราบปรามการทุจริตได้

เนื้อหาสาระ

1. การทุจริต กรณีการเบียดบังเงินรายได้
2. ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 147 และมาตรา 157 ประกอบมาตรา 91
3. ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
4. คุณธรรม จริยธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริต
5. เครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนและช่องทางการร้องเรียนการทุจริต

กรณีศึกษา

นางสมศรี เป็นข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนการคลัง ขององค์การบริหารตำบลแห่งหนึ่ง มีหน้าที่รับเงิน เบิกจ่ายเงิน ฝากเงิน เก็บรักษาเงิน หรืองานเกี่ยวกับ งานการเงิน การบัญชี ได้ทุจริตเบียดบังเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการต่างกรรมต่างวาระ กล่าวคือ ในระหว่างวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 ถึงวันที่ 27 มิถุนายน 2545 ได้เบียดบังเงินภาษีป้าย ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน อากรฆ่าสัตว์ เงินค่าขายเอกสารสอบราคา เงินมัดจำ รับคืนเงินยืม และเงินค่าปรับ จราจร รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 258,955 บาท เป็นเหตุให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับความเสียหาย

ประเด็น

1. จากกรณีตัวอย่าง ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 147 และ มาตรา 157 ประกอบมาตรา 91 เป็นการทุจริตหรือไม่กรณีใด
2. ต่อกรณีดังกล่าว อำนาจในการตรวจสอบการทุจริต การชี้มูลความผิด เป็นอำนาจของ ป.ป.ช. หรือไม่
3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนทั่วไปอันเนื่องมาจากพฤติกรรมดังกล่าว ช่องทางการร้องเรียน เพื่อให้มีการตรวจสอบ และสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมการทุจริตดังกล่าว

ใบงาน

ให้แต่ละกลุ่มเสนอกิจกรรมที่จะช่วยป้องกันการทุจริตอันเป็นผลมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1. ให้ร่วมกันอภิปรายปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐมีอะไรบ้าง มีสาเหตุและมีวิธีการป้องกันการทุจริตได้อย่างไร
2. ให้แสดงความคิดเห็นว่าหากเป็นผู้เรียนจะปฏิบัติอย่างไร เพื่อไม่ให้เกิดการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ
3. ในการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่รัฐ ควรยึดคุณธรรมใดบ้าง
4. ให้สรุปผลการอภิปรายบันทึกในสมุด

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. ผู้รู้เรื่องระเบียบการเงิน - การบัญชี
2. ระเบียบการเงิน - การบัญชี กระทรวงการคลัง
3. มุมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
4. เว็บไซต์สำนักงาน ป.ป.ช.

- [illegible]

- [illegible]

- [illegible]

4. องค์การตามรัฐธรรมนูญ ถูกกำหนดและตั้งขึ้นด้วยเหตุผลใดบ้าง

[illegible]

5. ผลของการใช้รัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้างแก่สังคมไทยรวมทั้งฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก

[illegible]

6. ให้ผู้เรียนศึกษารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีรายละเอียดสำคัญอย่างไรบ้างและนำมาอภิปรายร่วมกัน

[illegible]

บทที่ 4 สิทธิมนุษยชน

สาระสำคัญ

มนุษย์ทุกคนเกิดมามีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันและไม่ควรถูกเลียดปฏิบัติ เพราะความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะ หรือความคิดเห็น

องค์การสหประชาชาติ จึงได้จัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ เคารพสิทธิและปกป้องพลเมืองของตนให้รอดพ้นจากการถูกรังแกหรือลิดรอนสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ทั้งนี้ ประชาชนชาวไทยทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์และเกิดเป็นคนไทย ย่อมมีศักดิ์ศรีที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐโดยเท่าเทียม ตามมาตรฐานเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเอาไว้ อันแสดงถึงเจตนารมณ์หรือข้อผูกมัดที่รัฐจะต้องปกป้องคุ้มครองประชาชนคนมิให้ถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน จากการใช้อำนาจรัฐหรือบุคคลอื่นใดก็ตาม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. รู้และเข้าใจความหมาย และความสำคัญของสิทธิมนุษยชน
2. บอกความหมายและขอบข่ายของสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้
3. รู้จักใช้และรักษาสิทธิของตนเองตามกฎหมาย

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 หลักสิทธิมนุษยชนสากล
- เรื่องที่ 2 สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
- เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติการตามหลักสิทธิมนุษยชน

เรื่องที่ 1 หลักสิทธิมนุษยชนสากล

หากเราได้ศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของผู้ที่อยู่ในสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่พบได้ คือ การที่มนุษย์ถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันตามเชื้อชาติ สีผิว เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น การทำดังกล่าวหลายครั้ง เป็นการละเมิดสิทธิของอีกบุคคลหนึ่งด้วยความเชื่อว่า บุคคลนั้นมีความด้อยกว่า ผู้กระทำละเมิดไม่ว่าทางใดก็ตาม เช่น บางประเทศมีความเชื่อว่าฐานะของชาย สูงกว่าหญิง ก็มักจะเกิดการกระทำที่เอารัดเอาเปรียบฝ่ายหญิง หรือประเทศที่ใช้ระบบวรรณะ ก็จะทำให้เกิดการกีดกันคนในวรรณะที่ต่ำกว่า เป็นต้น

ในโลกยุคปัจจุบันอารยประเทศต่างยอมรับและต้องปฏิบัติตามกับประชาชนของตนเองตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล อาจจะมีบ้างน้อยบ้างก็แล้วแต่ พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง ระดับการศึกษา และความตื่นตัวในทางการเมืองของประชาชนในประเทศนั้น ๆ

ดังนั้น เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการศึกษา เรื่อง สิทธิมนุษยชนของประชาชนไทย ก่อนอื่นขอให้เรามาทำความเข้าใจให้ตรงกันและเป็นพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

ความหมาย

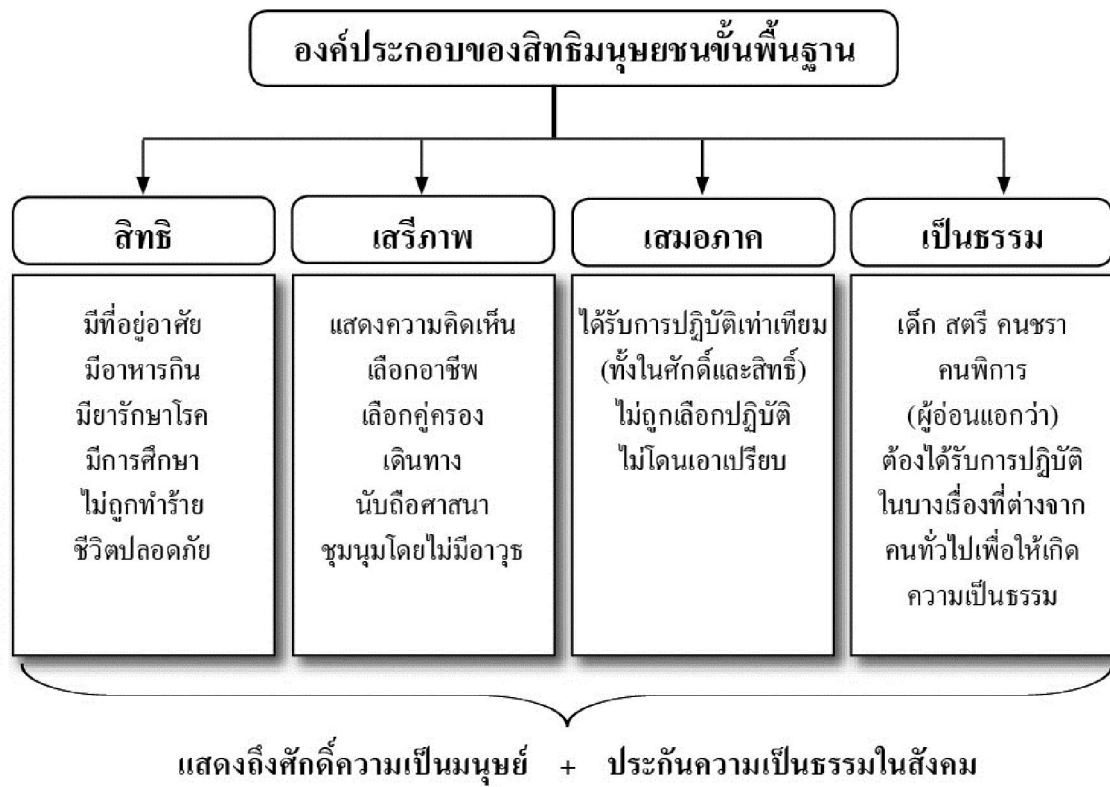
สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีความเป็นคน เป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือแนวคิดอื่น ๆ เผ่าพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ถิ่นกำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

จากความหมายดังกล่าวจึงวิเคราะห์ได้ว่า เรื่อง สิทธิมนุษยชน นั้น เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อพื้นฐานในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่า เป็นสิทธิหรือสถานะสากล ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมาย หรือปัจจัยท้องถิ่นใด เช่น เชื้อชาติ หรือสัญชาติ ซึ่งต้องได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติ

โดยมีองค์ประกอบของหลักสิทธิมนุษยชนที่แต่ละบุคคลควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐ ได้แก่ เรื่อง สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นธรรม ที่จะทำให้อีกบุคคลหนึ่งดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีหลักประกันในเรื่อง การได้รับการปกป้องคุ้มครองด้วยความเป็นธรรม มีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. **สิทธิ** ในการที่จะมีที่อยู่อาศัย มีอาหารกิน มียารักษาโรค ที่จะได้รับการศึกษา การไม่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ และการมีชีวิตที่ปลอดภัย
2. **เสรีภาพ** ในการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในการเลือกอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมาย ในการเลือกคู่ครอง ในการเดินทาง ในการนับถือศาสนา และในการชุมนุมโดยสงบสันติปราศจากอาวุธ
3. **ความเสมอภาค** ในการได้รับการปฏิบัติจากรัฐโดยเท่าเทียมกัน มีหลักประกันว่าจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และไม่โดนเอาเปรียบ
4. **ความเป็นธรรม** กลุ่มคนด้อยโอกาส คนพิการ ผู้อ่อนแอกว่า ได้แก่ เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ต้องได้รับการปฏิบัติในบางเรื่องที่แตกต่างกันจากบุคคลทั่วไปที่เข้าถึงโอกาสได้มากกว่า แข็งแรงกว่า ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้โอกาสคนกลุ่มนี้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ด้อยกว่าคนทั่วไป

สรุปได้ตั้งแผนภูมิ

จากความเชื่อดังกล่าว องค์การสหประชาชาติ จึงได้จัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่อง สิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นแนวในการประเมินและตัดสินใจว่า ประเทศใดมีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนกับประชาชนหรือชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศหรือไม่

ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน

คำปรารภ

โดยการยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกันและโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์ เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

โดยการไม่นำพาและการเหยียดหยามต่อสิทธิมนุษยชน ยังมีผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อน ซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง และได้มีการประกาศว่า ปณิธานสูงสุดของสามัญชน ได้แก่ ความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพในการพูด และความเชื่อถือ และอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัวและความต้องการ

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์สมควรได้รับการคุ้มครอง โดยหลักบังคับของกฎหมาย ถ้าไม่ประสงค์จะให้คนตกอยู่ในบังคับให้หันเข้าหาการหาการขบถขัดขึ้นต่อพระราชย์ และการขดขี่ เป็นวิถีทางสุดท้าย

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมวิวัฒนาการแห่งสัมพันธไมตรีระหว่างนานาชาติ

โดยที่ประชากรแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักในเกียรติศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ และในสิทธิเท่าเทียมกันของบรรดาชายและหญิง และได้ตกลงใจที่จะเสริมความก้าวหน้าทางสังคม และมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีขึ้นด้วยในอิสรภาพอันกว้างขวางยิ่งขึ้น

โดยที่รัฐสมาชิกต่างปฎิญาณจะให้บรรลุถึงซึ่งการส่งเสริมการเคารพ และการปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพ โดยร่วมมือกับสหประชาชาติ

โดยที่ความเข้าใจร่วมกันในสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อปฎิญาณนี้สำเร็จผลเต็มบริบูรณ์

ฉะนั้นบัดนี้สมัชชาจึงประกาศว่า:-

ปฎิญาณสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จ สำหรับบรรดาประชากรและประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางที่ว่า เอกชนทุกคนและองค์การของสังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึงปฎิญาณนี้เป็นเบื้องต้น จะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษา ในอันที่จะส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการที่ก้าวหน้าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือและการปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยตนเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อำนาจของรัฐนั้น ๆ

ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลาย เกิดมา มีอิสระและเสมอภาคอันเกียรติศักดิ์ศรี และสิทธิต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ 2

(1) ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพ บรรดาที่กำหนดไว้ในปฎิญาณนี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนชาติใด ๆ ดัง เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือ สถานะอื่น ๆ

(2) อนึ่ง จะไม่มีความแตกต่างใด ๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะ ทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้ จะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใด ๆ ทั้งสิ้น

ข้อ 3 คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตน

ข้อ 4 บุคคลใด ๆ จะถูกยึดเป็นทาส หรือต้องภาระจำยอมไม่ได้ ห้ามความเป็นทาสและการค้าทาสทุกรูปแบบ

ข้อ 5 บุคคลใด ๆ จะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

ข้อ 6 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่า เป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งหน

ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฎิญาณ และจากการยุยงให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 8 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบำนาญอันเป็นผลจริงจังจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมนุษยชนซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

ข้อ 10 ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาญาใด ๆ ที่ถูกกล่าวหา

ข้อ 11

(1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาชญากรรมมีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(2) จะถือบุคคลใด ๆ ว่าเป็นความผิดอาชญากรรม เนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นอันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาชญากรรมตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่ได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาชญากรรมนั้นไม่ได้

ข้อ 12 บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถาน หรือในการสื่อสารหรือจะถูกลบล้างในเกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอดหรือการลบล้างดังกล่าวนี้

ข้อ 13

(1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหวและสถานที่อยู่ภายในเขตของแต่ละรัฐ

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใด ๆ ไปรวมทั้งประเทศของตนเองด้วยและที่จะกลับยังประเทศตน

ข้อ 14

(1) ทุกคนมีสิทธิจะแสวงหาและที่จะได้อาศัยพำนักในประเทศอื่น เพื่อที่จะได้ลี้ภัยจากการประหัตประหาร

(2) จะอ้างสิทธินี้ไม่ได้ในกรณีที่มีการดำเนินคดีสืบเนื่องอย่างแท้จริงมาจากความผิดที่ไม่ใช่ทางการเมืองหรือจากการกระทำความผิดอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

ข้อ 15

(1) ทุกคนมีสิทธิในการถือสัญชาติหนึ่ง

(2) บุคคลใด ๆ จะถูกตัดสัญชาติของตนโดยพลการหรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติไม่ได้

ข้อ 16

(1) ชายและหญิงที่มีอายุเต็มบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะทำการสมรส และจะก่อตั้งครอบครัวโดยปราศจากการจำกัดใด ๆ อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา ต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรส และในการขาดจากการสมรส

(2) การสมรสจะกระทำกันก็แต่โดยความยินยอมอย่างอิสระและเต็มที่ของผู้ที่เจตนาจะเป็นคู่สมรส

(3) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและหลักมูลของสังคมและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมรัฐ

ข้อ 17

(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเองเช่นเดียวกันโดยร่วมกับผู้อื่น

(2) บุคคลใดจะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้

ข้อ 18 ทุกคนมีอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อถือ และอิสรภาพในการที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตนโดย การสอน การปฏิบัติ การสักการบูชา และประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือในประชาคมร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล

ข้อ 19 ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและแสดงออกสิทธินี้ รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหารับและแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน

ข้อ 20

- (1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการร่วมประชุมและการตั้งสมาคมโดยสันติ
- (2) บุคคลใด ๆ จะถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งสมาคมใดไม่ได้

ข้อ 21

- (1) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งให้เลือกตั้งโดยอิสระ
- (2) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค
- (3) เจตจำนงของประชาชน จะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเมืองเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่นทำนองเดียวกัน

ข้อ 22 ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีสิทธิในความมั่นคงทางสังคม และมีสิทธิในการบรรลุถึงซึ่งสิทธิทางเศรษฐกิจทางสังคมและทางวัฒนธรรมอันจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเกียรติศักดิ์ของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ทั้งนี้ โดยความเพียรพยายามแห่งชาติและโดยความร่วมมือระหว่างประเทศและตามระบอบการและทรัพยากรของรัฐ

ข้อ 23

- (1) ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระ ในเงื่อนไขอันยุติธรรม และเป็นประโยชน์แห่งการทำงาน และในการคุ้มครองต่อการว่างงาน
- (2) ทุกคนมีสิทธิที่จะรับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ
- (3) ทุกคนที่ทำงาน มีสิทธิที่จะได้รับสินจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวแห่งตน ซึ่งความเป็นอยู่อันคู่ควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็จะต้องได้รับวิธีทางคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย
- (4) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งและที่จะเข้าร่วมสหพันธกรรมกร เพื่อความคุ้มครองแห่งผลประโยชน์ของตน

ข้อ 25

- (1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ดีของตนและครอบครัวรวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพทางการแพทย์และบริการทางสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในความมั่นคงยามว่างงาน เจ็บป่วย พักการ เป็นหม้าย วยชรา หรือขาดอาชีพอื่นในพฤติการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน
- (2) มารดาหรือเด็ก มีสิทธิที่จะรับการดูแลสุขภาพและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกัน

ข้อ 26

(1) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษาการศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาชีพจะต้องเป็นอันเปิดโดยทั่วไป และการศึกษาขั้นสูงขึ้นไปก็ต้องเป็นอันเปิดสำหรับทุกคนเข้าถึงได้โดยเสมอภาคตามมาตรฐานแห่งคุณวุฒิ

(2) การศึกษาจะได้จัดไปในทางบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่และยังความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักมูลให้มั่นคงแข็งแรงจะต้องส่งเสริมความเข้าใจขันติธรรม และมิตรภาพระหว่างบรรดาประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือศาสนา และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติ เพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(3) บิดามารดามีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกชนิดของการศึกษาอันจะให้แก่บุตรของตน

ข้อ 27

(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาคมโลกโดยอิสระที่จะบันเทิงใจในศิลปและที่จะมีส่วนในความรุดหน้าและคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

(2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางศีลธรรมและทางวัตถุอันเป็นผลจากประดิษฐกรรมใด ๆ ทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรม ซึ่งตนเป็นผู้จำ

ข้อ 28 ทุกคนมีสิทธิในระเบียบทางสังคมและระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นทางให้สำเร็จผลเต็มที่ตามสิทธิและอิสรภาพดังกล่าวในปฏิญานี้

ข้อ 29

(1) ทุกคนมีหน้าที่ต่อประชาคมด้วยการพัฒนาบุคลิกภาพของตนโดยอิสระเต็มที่จะกระทำได้ก็แต่ในประชาคมเท่านั้น

(2) ในการใช้สิทธิและอิสรภาพแห่งตน ทุกคนตกอยู่ในข้อบังคับของข้อจำกัดเพียงเท่าที่ได้กำหนดลงโดยกฎหมายเท่านั้น เพื่อประโยชน์ที่จะได้มาซึ่งการนับถือและการเคารพสิทธิและอิสรภาพของผู้อื่นตามสมควร และที่จะเผชิญกับความเรียกร้องต้องการอันเที่ยงธรรมของศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย

(3) สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้จะใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ

ข้อ 30 ไม่มีบทใด ๆ ในปฏิญานี้ที่จะอนุমানว่าสิทธิใด ๆ แก่รัฐ หมู่คน หรือบุคคล ในอันที่จะดำเนินกิจกรรมใด ๆ หรือปฏิบัติการใด ๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพดังกล่าวไว้ ณ ที่นี้

เรื่องที่ 2 สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

พัฒนาการของสิทธิมนุษยชน หากศึกษาจากเอกสารหลักฐานถือว่า มีจุดเริ่มต้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อ พุทธศักราช 2475 จากคำประกาศของคณะราษฎรที่ได้นำหลักการของสิทธิมนุษยชนไปใช้ในทางปฏิบัติและระบอบรับรองให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน และในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ ก็มีการกล่าวถึง สิทธิและ

เสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 ได้ประกาศบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยไว้ในหมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม ซึ่งมีสาระสำคัญให้การรับรองหลักความเสมอหน้ากันในกฎหมาย เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุม การตั้งสมาคม และการอาชีพ โดยบทบัญญัติดังกล่าว ถือเป็นการให้ความรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา

นอกจากนี้เรายังสามารถศึกษาเรื่องราวของพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยได้จากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระบบกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ และเป็นที่ยอมรับของรัฐต่างชาติด้วยความมุ่งหมายที่จะเรียกร้องเอกราชทางการศาลกลับคืนมาเป็นของไทย แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ อีกทั้ง มีความพยายามสร้างกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้โดยตรงและโดยอ้อมผ่านทางสถาบันตุลาการด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มีบทบัญญัติที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาซึ่งแตกต่างจากระบบจารีตนครบาลที่มีมาแต่เดิมอย่างสิ้นเชิง

ต่อมาวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 และเป็นครั้งแรกที่มีการบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และเสรีภาพในการจัดตั้งคณะพรรคการเมืองในรัฐธรรมนูญ ส่วนเสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผยในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนได้เปลี่ยนเป็นเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ

ในระหว่างที่รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 มีผลใช้บังคับ ปี พ.ศ. 2490 ปรากฏกระแสที่สำคัญ คือ เกิดการรวมตัวของกรรมกรในชื่อว่า “สหอาชีพกรรมกรแห่งประเทศไทย” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกรรมกรจากกิจกรรมสาขาต่าง ๆ เช่น โรงเลื่อย โรงสี รถไฟ เป็นต้น เนื่องจากการรวมกันเหล่านี้ถูกกดขี่ค่าจ้างแรงงานอย่างมากอันเป็นผลมาจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กระแสความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นเป็นการรวมตัวกัน เพื่อเรียกร้องต่อสังคมรัฐให้สนองตอบความต้องการที่จำเป็นของตน ทำให้สังคมตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน อันเป็นการแสดงออกถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการกระทำของเอกชนด้วย

ในปี พ.ศ. 2491 สหประชาชาติได้ประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 พอดี รัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 จึงได้รับอิทธิพลจากการประกาศใช้ปฏิญญาสากลของสหประชาชาติ มีบทบัญญัติที่ได้รับการรับรองสิทธิและเสรีภาพเป็นจำนวนมาก และละเอียดกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

หลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่ได้รับการบรรจุลงในรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 นอกเหนือจากสิทธิที่เคยรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ได้แก่ หลักการได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคกันตามรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ไม่ว่าบุคคลนั้นมีกำเนิดหรือนับถือศาสนาแตกต่างกันก็ตาม (มาตรา 26) สิทธิของประชาชนที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน ทั้งนี้ เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ซึ่งเกิดขึ้นโดยฉุกเฉินเฉพาะเวลาประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือภาวะสงครามหรือสถานการณ์ฉุกเฉินเท่านั้น (มาตรา 32) เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 40) เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่และการประกอบอาชีพ (มาตรา 41) สิทธิของบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองในครอบครัวของตน (มาตรา 43) ตลอดจนการให้การรับรองแก่บุคคล ซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการประจำอื่น พนักงานเทศบาล ที่จะมิสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเหมือนดังพลเมืองคนอื่น ๆ (มาตรา 42)

ปรากฏการณ์ที่สำคัญอีกประการ คือ มีการนำเอาสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย เช่น

หลักที่ว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” (มาตรา 29) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา และได้รับการบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบัน

หลักความคุ้มครองผู้ต้องหาและจำเลยที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาในการประกันและการเรียกหลักประกันพอสมควรแก่กรณีแก่กรณีด้วย (มาตรา 30) และ

สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าจะกรณีใด ๆ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้สามารถกระทำ (มาตรา 31)

นอกจากนี้แล้วการกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ในหมวด 5 อันเป็นหมวดที่ว่าด้วยแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการบริหารราชการตามนโยบาย ซึ่งแม้จะไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ หากรัฐไม่ปฏิบัติตาม แต่ก็เป็นการกำหนดหน้าที่แก่รัฐ ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาหลักสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา

ในทางปฏิบัติสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ได้รับการรับรองคุ้มครองอย่างจริงจังเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมือง สภาพเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนทัศนคติของผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน ผู้เป็นเจ้าของสิทธิ นั้นเอง เพราะต่อมาธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 รัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 ไม่ปรากฏบทบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพแต่อย่างใด และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2515 ช่วงรัฐบาลเผด็จการไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยเลย จนกระทั่งภายหลังเกิดเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยโดยนักศึกษา นักศึกษา เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จึงมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 ซึ่งได้รับการยอมรับว่า เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุด และเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด มีบทบัญญัติคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 และมีการวางหลักการใหม่ในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านที่มีการจำกัดอำนาจรัฐที่จะเข้ามาแทรกแซง อันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน และในด้านการเพิ่มหน้าที่ให้แกรัฐในการบริการแก่ประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน (มาตรา 28) สิทธิทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามติ (มาตรา 29) สิทธิที่จะไม่ถูกปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ (มาตรา 40) เสรีภาพในทางวิชาการ (มาตรา 42) การกำหนดให้พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย (มาตรา 45) และเสรีภาพในการเดินทางภายในราชอาณาจักร (มาตรา 47) นอกจากนี้แล้วสิทธิในทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหาและจำเลยยังได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความ (มาตรา 34) สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิกิริยาต่อตนเอง อันจะทำให้ตนถูกฟ้องเป็นคดีอาญาและถ้อยคำของบุคคลที่เกิดจากการถูกทรมานขู่เข็ญหรือใช้กำลังบังคับ หรือการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ถ้อยคำนั้นเป็นไปโดยไม่สมัครใจไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (มาตรา 35) และสิทธิที่จะได้ค่าทดแทนหากปรากฏในภายหลังว่าบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิด (มาตรา 36)

เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2519 ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 ซึ่งมีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้เพียงมาตราเดียว คือ มาตรา 8 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” นับว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิเสรีภาพกว้างขวางมาก แต่ไม่มีการกำหนดว่า เป็นสิทธิเสรีภาพชนิดใด ต่อมา เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2520 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองอาณาจักร พ.ศ. 2520 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 12 ซึ่งไม่มีบทบัญญัติใดเลยที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 นำบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพมาบัญญัติไว้อีก โดยมีสาระสำคัญส่วนใหญ่เหมือนกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 แต่ตัดบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับรองความเสมอภาคของชายและหญิง เสรีภาพในทางวิชาการ และเสรีภาพในการประกอบอาชีพออกไป

ภายหลังจากหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้กระทำการยึดและควบคุมการปกครองประเทศไว้เป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 แล้ว ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534 โดยให้ไว้ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2534 ซึ่งไม่ปรากฏมีบทบัญญัติใดเลยที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน

ต่อมา ในปี 2538 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 โดยเพิ่มหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตามที่ประกาศไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2538 ซึ่งนำเอาบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาบัญญัติไว้อีกครั้ง แต่ได้ตัดเสรีภาพในทางวิชาการออกเสียและเพิ่มบทบัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน (มาตรา 41) สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ (มาตรา 48) และสิทธิในการได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารจากหน่วยงานราชการ (มาตรา 48)

ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย แม้ถูกขัดขวางโดยปัญหาการเมืองการปกครองเป็นบางเวลา แต่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยทางอ้อม ปรากฏให้เห็นผ่านทางกลไกของรัฐ เช่น กรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาและออกกฎหมายที่ไม่เป็น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป การตรวจสอบการทำงานฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติ การตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยฝ่ายบริหาร เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางที่มีขอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน การพิจารณาพิพากษาคดีขององค์กรตุลาการโดยยึดหลักกฎหมาย เพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน เหล่านี้ล้วนเป็น กลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแม้จะมีได้มีความมุ่งหมายให้เป็นผลโดยตรงก็ตาม

การดำเนินการขององค์กรรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรง ปรากฏขึ้นพร้อมกับการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) สังกัดกรมอัยการ เมื่อ พ.ศ. 2525 ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.)” แต่การดำเนินงานขององค์กรมีขอบเขตจำกัด สืบเนื่องจากกรอบอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามกฎหมายต่าง ๆ ส่วนการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชน เพิ่งมีการก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการ ภายหลังเกิดเหตุการณ์วิปโยค 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 องค์กรแรกที่ถูกก่อตั้ง เมื่อ พ.ศ. 2519 สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และในปีเดียวกันนั้นก็มีการก่อตั้ง “กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม” (กศส.) หลังจากนั้นก็มีการรวมตัวกันของบุคคลทั้งในรูปองค์กร สมาคม มูลนิธิ คณะกรรมการ คณะทำงาน

กลุ่มศูนย์ สถาบันต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนสิทธิมนุษยชนในแง่ต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น สิทธิของจำเลยหรือผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม สิทธิของเกษตรกร สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิผู้ใช้แรงงาน และสิทธิทางการเมือง เป็นต้น

เรื่องที่ 3 แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักสิทธิมนุษยชน

จากความเชื่อที่เป็นหลักการแห่งสิทธิมนุษยชน ซึ่งเชื่อในเรื่อง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีความเป็นคนในมนุษย์ ทุกคนเป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด” นั้น เห็นได้ว่าเป็นความพยายามที่ทำให้มนุษย์ทุกคนในโลกนี้ได้รับการปฏิบัติ และต้องปฏิบัติต่อบุคคลอื่นด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

จากการศึกษาที่เราได้ศึกษาหลักสิทธิมนุษยชน และสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยมาแล้ว เห็นได้ว่าเรื่องของสิทธิมนุษยชน นั้น มีทั้งสิ่งที่เป็นเรื่องใกล้ตัวภายในครอบครัว ในสถานที่ทำงาน ชุมชน ท้องถิ่นที่เราอาศัยอยู่ และเรื่องไกลตัวออกไปในระดับประเทศ เป็นเรื่องที่เราเองอาจเป็นผู้กระทำต่อบุคคลอื่นและบุคคลอื่นอาจกระทำต่อเรา เช่น ความรุนแรงภายในครอบครัว การทอดทิ้งเด็ก การชุมนุมเรียกร้อง การปฏิบัติตามกฎหมาย

ลักษณะและเหตุแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน

เหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นมีหลายระดับ ในที่นี้เราจะทำความเข้าใจเหตุแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัวออกไป

1. ในครอบครัว

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในครอบครัว มักจะเป็นการใช้กำลังบังคับ ควบคุม สตรี เด็ก คนชรา ทำให้ได้รับอันตรายทางร่างกายและหรือทางจิตใจ ได้แก่ การทำร้ายร่างกายด้วยวิธีการต่าง ๆ ในบางครั้งอาจรุนแรงจนถึงแก่ชีวิตก็มี การใช้คำพูด กิริยาอาการที่ไม่สุภาพ ดุหมั่น เหยียดหยาม เอาเปรียบ ละเลย ทอดทิ้ง ไม่รับผิดชอบต่อบุคคลในครอบครัว และไม่ล่วงละเมิดทางเพศ

สาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในครอบครัว มักเกิดจากบุคคลใกล้ตัวและเกิดจากเพศชายเป็นส่วนใหญ่ คือ สามี พ่อ พี่ชาย ที่เกิดจากความเชื่อ ลักษณะทางร่างกาย และพฤติกรรมการใช้ชีวิต กล่าวคือ เพศชายเป็นเพศที่มีความเข้มแข็งแรงในทางร่างกายมากกว่า และมักดื่มสุรา และขาดสติ เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายไม่พอในครอบครัว อารมณ์เสียหงุดหงิด มีการทำร้ายร่างกายและจิตใจแก่บุคคลในครอบครัวที่อ่อนแอกว่า

ผลที่เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในครอบครัว ทำให้ร่างกายของอีกฝ่ายได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ซึ่งส่งผลต่อจิตใจทั้งสองฝ่ายที่เป็นผู้กระทำ คือ ทำให้เสียใจ โกรธ แค้น อับอาย รู้สึกผิด ในเวลาต่อมาเครียด เป็นต้นทางของการเป็นโรคจิตและอาการเจ็บป่วยทางกายบางโรค เช่น ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ อาหารไม่ย่อย มีปัญหาค่าใช้จ่ายตามมา เพราะต้องใช้เงินไปกับการรักษาตัว ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายจำเป็นที่เป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบภายในครอบครัว ทั้ง ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียนของลูก ฯลฯ และมักจะ

เป็นสาเหตุของการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก เด็กที่เป็นลูกกลายเป็นเด็กเก็บกด มีปัญหา เครียด อาจเกิดการติดเพื่อน ไปทดลองเสพยาเสพติด หรือก่ออาชญากรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง

2. ในโรงเรียน

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน มักจะเป็นการใช้กำลัง การทำร้ายด้วยวาจาจากครูและเพื่อนด้วยการลงโทษที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ ครูกระทำอนาจารต่อนักเรียน เพื่อนทำร้ายเพื่อน เช่น นักเรียนและผู้ปกครองโรงเรียนแห่งหนึ่งรวมตัวกันร้องเรียนให้ผู้อำนวยการของโรงเรียนนอกจากพื้นที่ สาเหตุจากผู้อำนวยการลงโทษเด็กด้วยการตีจนน้องมีเลือดไหลซึม ขาบวมเป่ง และขาเขียวช้ำ เพียงแค่เพราะนักเรียนไปนั่งเล่นที่โรงอาหารในระหว่างที่ครูไม่ได้มาสอน หรืออย่างกรณีคลิปวิดีโอของนักเรียนหญิงตบตีกันหลายคู่ในโรงเรียน เพียงแค่สาเหตุของการไม่เคารพรุ่นพี่รุ่นน้อง หรือเพราะแย่งผู้ชายกัน รวมถึงกรณีครูผู้ชายทำอนาจารนักเรียนผู้หญิง

สาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโรงเรียนมักเกิดจากฝ่ายที่มีกำลังมากกว่ามีอำนาจเหนือกว่ามีสมาชิกกลุ่มที่ใหญ่กว่า ผลที่เกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน เช่น ผู้เรียนไม่ยอมมาโรงเรียน ไม่มีความสุข ผลการเรียนตกต่ำ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

3. ในสถานที่ทำงาน

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านแรงงาน พิจารณาได้จากหลักการสิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติเพื่อแปรหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ทุกคนทำงานในสถานที่ทำงานได้อย่างเหมาะสม

สิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานต้องการ ได้แก่ สภาพการทำงานที่ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำนวนชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม การให้ค่าจ้างในระหว่างลาป่วยและอนุญาตให้หยุดงานได้ เงินชดเชยภายหลังเกษียณ เป็นต้น

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในที่ทำงาน ได้แก่ การจ้างทำงานภายใต้เงื่อนไขที่ไม่ได้รับการควบคุม และไม่ได้รับการคุ้มครอง เป็นงานที่ไม่มีสวัสดิการหรือการคุ้มครองด้านสังคมใด ๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นจากแรงงานในระบบและผู้รับงานไปทำที่บ้าน หาบเร่ หรือ เกษตรกรรายย่อย แรงงานรับจ้างทั่วไป และแรงงานนอกระบบ เช่น คนงานที่ไม่มีนายจ้างเป็นการถาวร คนทำงานบ้านทั่ว ๆ ไป รวมทั้ง การทำงานอยู่ในที่ทำงานที่ไม่มีระบบควบคุมและคุ้มครองในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาคเกษตร การผลิต และบริการ การทำงานของแรงงานนอกระบบ ซึ่งไม่สามารถจัดตั้งองค์กรและมีตัวแทนได้

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในที่ทำงาน มีหลายสาเหตุ แต่พบเห็นมากที่สุดเรื่องหนึ่งคือ การล่วงละเมิดทางเพศในสถานที่ทำงาน ซึ่งมีเหตุผลพื้นฐานมาจาก การที่นายจ้างและผู้ได้รับมอบหมายจากนายจ้าง เช่น ผู้จัดการ หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน ฯลฯ มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือลูกจ้าง ลูกจ้างต้องเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของบุคคลเหล่านี้ นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาที่ไม่ดี อาจใช้อำนาจบังคับบัญชาแสวงหาความสุข ความพึงพอใจทางเพศจากผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ลูกจ้างต้องถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกิดความไม่สบายใจ อึดอัดใจ มีผลเสียต่อการทำงานและผลประกอบการของนายจ้าง

4. การดำเนินการในภาครัฐ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการกระทำของภาครัฐ คือ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่กระทำต่อประชาชน ทั้งในเรื่องการให้การศึกษา การรักษาพยาบาล การจับกุมคุมขัง การกีดกันสิทธิบางอย่าง การเลือกปฏิบัติเพราะต่างศาสนา เชื้อชาติ ฐานะ

ผลของการละเมิดสิทธิมนุษยชนของฝ่ายรัฐ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม อาจเกิดการรวมกลุ่มต่อสู้เรียกร้องกับฝ่ายรัฐ สร้างความวุ่นวายให้แก่สังคม

สาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีทั้งที่กฎหมายไม่เหมาะสม การมีอำนาจมากเกินไปของฝ่ายรัฐ การขาดองค์การตรวจสอบถ่วงดุลผู้มีอำนาจ

สรุปสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในทุกแห่ง เกิดจากฝ่ายที่มีกำลังมากกว่ามีอำนาจมากกว่ามีพรรคพวกมากกว่า อ่อนแอกว่า จึงเป็นฝ่ายถูกกระทำ ผลของการละเมิดสิทธิมนุษยชน คือ ฝ่ายถูกกระทำ ไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ หากปล่อยปละละเลยให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสถานที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ ครอบครัว โรงเรียน สถานที่ทำงาน และในสังคม ประชาชนในสังคมนั้นย่อมขาดความมั่นคงทางกายและทางจิตใจ

แนวทางการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน

- 1) ไม่เป็นผู้กระทำความรุนแรงใด ๆ ต่อบุคคลอื่น
- 2) ไม่ยอมให้บุคคลอื่นกระทำความรุนแรงต่อตนเอง
- 3) ไม่เพิกเฉยเมื่อพบเห็นการละเมิดสิทธิต่อบุคคลอื่น ควรแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือให้ความช่วยเหลือตามสมควรในส่วนที่ทำได้
- 4) มีการรวมกลุ่มในภาคประชาชนอย่างเป็นระบบและจัดตั้งเป็นกบองค์กร มูลนิธิเพื่อปกป้องคุ้มครองผู้อ่อนแอกว่าในสังคม เพื่อให้เกิดพลังในการตรวจสอบเรียกร้องให้รัฐมีการจัดทำกฎหมายที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ผนวกให้มีการเห็นคุณค่าและความสำคัญของการปกครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

□□□□□

กิจกรรมบทที่ 4

1. ให้อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนมาพอเข้าใจ

[illegible]

2. องค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่แต่ละบุคคลควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้างและแต่ละเรื่องมีขอบเขตอย่างไรให้อธิบายมาพอเข้าใจ

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

4. ในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมหรือการกระทำใดที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่สมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือไม่ ถ้ามีท่านจะแก้ไขปัญหานี้อย่างไร และถ้าไม่มีท่านมีหลักการในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างไร

[illegible]

เฉลยกิจกรรม

กิจกรรมท้ายบทที่ 1 และ 2 เป็นกิจกรรมศึกษาค้นคว้าอภิปรายไม่แนวนเฉลย

เฉลยกิจกรรมบทที่ 3

1. รัฐธรรมนูญมีความสำคัญกับประเทศไทยในแง่ใดบ้าง

แนวคำตอบ

มีความสำคัญ เพราะเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งเป็นหลักให้ผู้คนทั้งประเทศยึดถือและยอมรับร่วมกันว่ากฎหมายอื่น ๆ จะขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญไม่ได้ ดังนั้น บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญจึงมีผลผูกพันกับชีวิตของทุกคนในประเทศไทย เป็นหลักประกันว่าจะได้รับการและหลักประกันในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากรัฐในเรื่องใดบ้าง ทำให้บ้านเมืองมีกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน

2. รัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยมีที่มาจากที่ใด

แนวคำตอบ

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของคณะราษฎร เมื่อ พ.ศ. 2475

3. อะไรคือสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญของไทย

แนวคำตอบ

ส่วนใหญ่เกิดจากกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้นเห็นว่ารัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสม

4. องค์การตามรัฐธรรมนูญถูกกำหนดและตั้งขึ้นด้วยเหตุผลใดบ้าง

แนวคำตอบ

เพื่อเป็นองค์กรในการตรวจสอบพฤติกรรมหรือการบริหารงานของฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ

5. ผลของการใช้รัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้างแก่สังคมไทยรวมทั้งฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก

แนวคำตอบ

ผลต่อสังคมไทยในภาพรวมประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตมากขึ้น รวมทั้งได้รับการบริการขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่จำเป็นจากรัฐ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การนับถือศาสนา และเลือกถิ่นที่อยู่ การได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายเดียวกัน ส่วนในสายของสังคมโลกประเทศไทยได้รับการยอมรับว่ามีบ้านป่าเมืองเถื่อน ได้รับยอมรับในเรื่องหลักกฎหมายว่าด้วยความเป็นสากล

5. ผลของการใช้รัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้างแก่สังคมไทยรวมทั้งฐานะของประเทศไทยในสังคมโลก

แนวคำตอบ

ผลต่อสังคมไทยในภาพรวมประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตมากขึ้น รวมทั้งได้รับการบริการขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่จำเป็นจากรัฐ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การนับถือศาสนา การเลือกถิ่นที่อยู่ การได้รับการปฏิบัติภายใต้กฎหมายเดียวกัน

ส่วนในสายของสังคมโลกประเทศไทยได้รับการยอมรับว่ามีใช้บ้านป่าเมืองเถื่อน ได้รับยอมรับในเรื่องหลักกฎหมายว่ามีความเป็นสากล

6. เป็นกิจกรรมศึกษาค้นคว้าไม่มีแนวเฉลย

เฉลยกิจกรรมบทที่ 4 เรื่องที่ 1

1. ให้อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนมาพอเข้าใจ

แนวคำตอบ

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือศักดิ์ศรีความเป็นคน เป็นสิ่งที่ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิดโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือแนวคิดอื่น ๆ เผ่าพันธุ์หรือสังคมทรัพย์สินถิ่นกำเนิดหรือสถานะอื่น ๆ

2. องค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่แต่ละบุคคลได้รับการคุ้มครองจากรัฐประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้างและแต่ละเรื่องมีขอบเขตอย่างไรให้อธิบายมาพอเข้าใจ

แนวคำตอบ

องค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนที่แต่ละบุคคลควรได้รับการคุ้มครองจากรัฐ ได้แก่ เรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นธรรม รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. สิทธิในการที่จะมีที่อยู่อาศัยมีอาหารกิน มียารักษาโรค ได้รับการศึกษา การไม่ถูกทำร้ายร่างกาย และจิตใจ และการมีชีวิตที่ปลอดภัย

2. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นในการเลือกอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมายในการเลือกคู่ครอง ในการเดินทาง ในการนับถือศาสนา และในการชุมนุมโดยสงบสันติปราศจากอาวุธ

3. ความเสมอภาคในการได้รับการปฏิบัติจากรัฐโดยเท่าเทียมกันมีหลักประกันว่าจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติและไม่โดนเอาเปรียบ

4. ความเป็นธรรมกลุ่มคนด้อยโอกาสคนพิการผู้อ่อนแอกว่า ได้แก่ เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ต้องได้รับการปฏิบัติในบางเรื่องที่แตกต่างกันบุคคลทั่วไปที่เข้าถึงโอกาสได้มากกว่า แข็งแรงกว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้โอกาสคนกลุ่มนี้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ด้อยกว่าคนทั่วไป

3. ให้อธิบายกลไกของรัฐที่แสดงว่าประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
แนวคำตอบ

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยทางอ้อมปรากฏให้เห็นผ่านทางกลไกของรัฐ เช่น

- กรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาและออกกฎหมายที่ไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติ การตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยฝ่ายบริหาร เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางที่มีชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน การพิจารณาพิพากษาคดีขององค์กรตุลาการโดยยึดหลักกฎหมายเพื่ออำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน

- การให้สิทธิในการเลือกที่อยู่อาศัยเลือกประกอบอาชีพที่สุจริต
- ฯลฯ

4. ในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมหรือการกระทำใดที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่สมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือไม่ถ้ามีท่านจะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไรและถ้าไม่มีท่านมีหลักในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างไร

แนวคำตอบ

ให้พิจารณาว่าพฤติกรรมที่ผิดจากองค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานหรือไม่ ถ้ามีพฤติกรรมใดที่ผิดจากองค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแสดงว่ามีการละเมิดหากเข้าองค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแสดงว่าไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในครอบครัว

□□□□

บรรณานุกรม

- 1) กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **ชุดการเรียนรู้การสอนเรื่องสหประชาชาติ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
 - 2) กรมการศึกษานอกโรงเรียน . (2546) . **ชุดการเรียนรู้ทางไกล หมวดวิชาพัฒนาศักยภาพและชุมชน (เล่ม 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
 - 3) คณะอาจารย์ กศน. **คู่มือการเรียนรู้หลักสูตรใหม่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สารการเรียนรู้ หมวดวิชา พัฒนาศักยภาพและชุมชน**. กรุงเทพฯ : บริษัทไผ่มีเดียเซ็นเตอร์ จำกัด
- ความเคลื่อนไหวทางการจัดการศึกษาของศธ.กับ คสช. ที่น่ารู้.** [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <http://jukravuth.blogspot.com/> . สืบค้นเมื่อ วันที่ 26 สิงหาคม 2557.
- จักรวาล คาทวิ. **สันติ/สามัคคี/ปรองดอง/คำนิยม 12 ประการ ของ คสช. : เนื้อหาช่วยสอน และจัดกิจกรรม เพื่อนครู**, 2557. (เอกสารอัดสำเนา).
- 4) วิไล ทรงโฉม. (2548). **สื่อการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาศักยภาพและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544** . กรุงเทพฯ : บริษัทลามารัจญ์พานิช จำกัด
 - 5) เฟด็จ เอมวงศ์ และคณะ.(2551). **กฎหมายในประจำวัน : ตนเองครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด
 - 6) ยุรรัตน์ พันธุ์ยุรา และคณะ (2552). **สิทธิมนุษยชน หมวดวิชาพัฒนาศักยภาพและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544** . กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด
- วิดิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **อับราฮัม ลินคอล์น**. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก : <http://th.wikipedia.org/wiki> สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2557
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.

- 7) สถาบันการศึกษาทางไกล สำนักงาน กศน. (2548). ชุดการเรียนรู้ทางไกล หมวดวิชา

พัฒนาสังคมและชุมชน(เล่ม 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 69 ก. ประกาศวันที่ 12 พฤษภาคม 2553. พระ

ราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2553.

สันติ/สามัคคี/ปรองดอง/คำนิยม 12 ประการ ของ คสช. : เนื้อหาช่วยสอน และจัดกิจกรรม

เพื่อนครู. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก :<http://www.slideshare.net/jukravuth>. สืบค้นเมื่อวันที่

26 สิงหาคม 2557

- 8) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช.). **รวมพลังเดินหน้า**

ฝ่าวิกฤตคอร์รัปชัน, เอกสารประชาสัมพันธ์ มปป.

_____. **โครงการเสริมสร้างเครือข่ายประชาชนในการพิทักษ์สาธารณสมบัติ, 2553.** (เอกสาร
อัดสำเนา)

- 9) สำนักกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช.). **รวม**

กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต, 2555.

- 10) _____. **“ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต”.** สำนักงาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

- 11) _____. **กรอบเนื้อหาสาระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการ**

ทุจริต, 2556. เอกสารอัดสำเนา

- 12) **การทุจริตคืออะไร,** เข้าถึง www.oknation.net วันที่ 19 มีนาคม 2556.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขาธิการกศน.
2. ดร.ชัยยศ	อัมสุวรรณ์	รองเลขาธิการกศน.
3. นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการกศน.
4. ดร.ทองอยู่	แก้วไทรฮะ	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรกศน.
5. นางรักขณา	ตันทุฑโฒ	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3. นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4. นางสาวศรีัญญา	กุลประดิษฐ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5. นางสาวเพชรินทร์	เหลือจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

1. นางปิยวดี	คะเนสม	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นางสาวเพชรินทร์	เหลือจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3. นางสาวกรวรรณ	กวีวงศ์พัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4. นางสาวชาลีณี	ธรรมธิชา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5. นางสาวอริศรา	บ้านชี	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้ออกแบบปก

นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
-----------	--------------	-------------------------------

คณะกรรมการจัดทำ

เนื้อหาเพิ่มเติม เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต”

ประธานและรองประธานคณะกรรมการ

1. นายประเสริฐ บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2. ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายชาญวิทย์ ทับสุพรรณ	รองเลขาธิการ กศน.

คณะกรรมการที่ปรึกษา

5. ดร.ทองอยู่ แก้วไทรฮะ	ข้าราชการบำนาญ
6. นายบุญสม นาวานะเคราะห์	ข้าราชการบำนาญ
4. นายกุลธร เลิศสุริยะกุล	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาหลักสูตร
7. นายมนต์ชัย วสุวัต	ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันการทุจริต
	ภาคประชาสังคมและการพัฒนาเครือข่าย
8. นางสุปรียา บุญสนิท	เจ้าพนักงานป้องกันการทุจริต สำนักงาน ป.ป.ช.
9. นายประทีป คงสนิท	นักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ช.

คณะกรรมการผู้เขียนและเรียบเรียง

1. นางรัตนา แก่นสารี	ศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน.จังหวัดสมุทรปราการ
2. นายอนันต์ คงชุม	ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอปางศิลาทอง จ.กำแพงเพชร.
3. นางสุปราณี จูตามาศ	สำนักงาน กศน.จังหวัดกระบี่
3. นายสุภาพ เมืองน้อย	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
4. นายกิตติพงศ์ จันทวงศ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

คณะกรรมการผู้บรรณาธิการ

1. ดร.ทองอยู่ แก้วไทรฮะ	ข้าราชการบำนาญ
2. นายมนต์ชัย วสุวัต	ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันการทุจริต
	ภาคประชาสังคมและการพัฒนาเครือข่าย
3. นางสุปรียา บุญสนิท	เจ้าพนักงานป้องกันการทุจริต สำนักงาน ป.ป.ช.
4. นายประทีป คงสนิท	นักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ช.

คณะผู้จัดทำ

เนื้อหาเพิ่มเติม เรื่อง “หลักการสำคัญของประชาธิปไตย และการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม
ค่านิยมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ประองตอง สมานฉันท์”

ที่ปรึกษา

1. นายการุณ	สกุลประดิษฐ์	เลขาธิการ กศน.
2. นายชาญวิทย์	ทับสุพรรณ	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายสุรพงษ์	จำจด	รองเลขาธิการ กศน.
4. นางศุทธิณี	งามเขตต์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้เขียน เรียบเรียง จากการประชุม ครั้งที่ 1

1. นายทองอยู่	แก้วไทรยะ	ข้าราชการบำนาญ
2. นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ	ข้าราชการบำนาญ
3. นายวัฒนา	อัครพานิช	ข้าราชการบำนาญ
4. นางบุปผา	ประกฤติกุล	ข้าราชการบำนาญ
5. นายไตรรัตน์	เอี่ยมพันธ์	โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
6. นางสาวณัฐภัสสร	แดงมณี	สถาบัน กศน.ภาคใต้
7. นางวิภาณันท์	สิริวัฒนไกรกุล	กศน.อำเภอคลองหลวง จ.ปทุมธานี

ผู้เขียน เรียบเรียง และ บรรณาธิการ จากการประชุมครั้งที่ 2

1. นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ	ข้าราชการบำนาญ
2. นางสุคนธ์	สินธพานนท์	ข้าราชการบำนาญ
3. นางสาววีนัยวรรณ	อุราสุข	ข้าราชการบำนาญ
4. นายวัฒนา	อัครพานิช	ข้าราชการบำนาญ
5. นางพิวลสา	นภารัตน์	โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
6. นายจักราวุธ	คำทวี	กศน.อำเภอสรรพยา จ.ชัยนาท
7. นางอำพัน	คำทวี	กศน.อำเภอสรรพยา จ.ชัยนาท

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
3. นางสาวสุลาภ	เพชรสว่าง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
4. นางสาวเบญจวรรณ	อำไพศรี	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
5. นางสาวชมพูนท	สังข์พิชัย	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
6. นางจุฑามล	อินทร์สันต์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
7. นางสาวทิพวรรณ	วงศ์เรือน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

คณะผู้ปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ปี พ.ศ. 2560

ที่ปรึกษา

1. นายสุรพงษ์	จำจด	เลขาธิการ กศน.
2. นายประเสริฐ	หอมดี	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
ปฏิบัติหน้าที่รองเลขาธิการ กศน.
3. นางตรีณัฐ	สุขสุเดช	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้ปรับปรุงข้อมูล

นายฐปนรรักษ์	ชุตติชัยวิวัฒน์กุล	กศน.เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร
--------------	--------------------	------------------------------

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. นางสาวเบญจวรรณ	อำไพศรี	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. นางเยาวรัตน์	ปิ่นมณีวงศ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. นางสาวสุลาภ	เพ็ชรสว่าง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
6. นางสาวทิพวรรณ	วงศ์เรือน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
7. นางสาวนภาพร	อมรเดชาวัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
8. นางสาวชมพูนท	สังข์พิชัย	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ออกแบบปก : ศุภโชค ศรีรัตนศิลป์